

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Disertační práce

2022

Mgr. Hana Hrubá

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Disertační práce

**POZDNĚ STŘEDOVĚKÁ KERAMIKA
V JIHOZÁPADNÍCH ČECHÁCH**

Mgr. Hana Hrubá

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra archeologie

Studijní program - Archeologie

Studijní obor - Archeologie

Disertační práce

**POZDNĚ STŘEDOVĚKÁ KERAMIKA
V JIHOZÁPADNÍCH ČECHÁCH**

Mgr. Hana Hrubá

Školitel:

Doc. Mgr. Karel Nováček, Ph.D.

Katedra historie

Fakulta filozofická Univerzity Palackého v Olomouci

Plzeň 2022

*Tuto disertační práci jsem zpracovala samostatně a vyznačila jsem použité
prameny tak, jak je to ve vědecké práci obvyklé.*

Datum: .....

Podpis: .....

Poděkování

Tato práce by nevznikla bez přičinění řady osob. V první řadě bych chtěla poděkovat své báječné rodině, která tu pro mě vždy byla a podporovala mě v mém úsilí.

Velké poděkování patří také mému mentorovi, kolegovi a příteli Karlu Nováčkovi, který si pro mě vždy vyhradil čas a který mi nikdy nevyčítal, jak dlouho mi studium trvá.

Děkuji také svým kolegům a přátelům Pavlíně Schneiderwinklové a Lád'ovi Čapkovi za četné konzultace a podněty k metodice.

Zvláště děkuji Bc. Petru Hereitovi, Mgr. Jiřímu Chlevišťanovi, Mgr. Nikolou Raymanovi a ostatním pracovníkům z muzea v Plzni, Tachově a Chebu, a Mgr. Radku Širokému, Ph.D. ze společnosti ZIP, o.p.s. za konzultace ke středověké keramice a zapůjčení nálezů.

Obsah

ÚVOD	5
Cíle studie	6
GEOGRAFICKÉ A CHRONOLOGICKÉ VYMEZENÍ	7
Geografické vymezení	7
Krajina jihozápadních Čech	7
Chronologické vymezení.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	12
Model keramického okruhu?	12
Keramická krajina	13
Výrobní keramická krajina	15
Spotřební keramická krajina	16
Organizace výroby	17
Standardizace a specializace	18
Distribuční a redistribuční mechanismy a spotřeba keramických výrobků.....	19
Role keramických nádob v domácnosti v období vrcholného a pozdního středověku	21
HISTORIE BĀDÁNÍ	23
Zahraničí	23
Česká republika.....	25
ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA ZĀPADOČESKÉ KERAMICKÉ PRODUKCE VRCHOLNĚHO A POZDNĪHO STŘEDOVĚKU	27
Stručná charakteristika technologie výroby a definované keramické okruhy	27
Chebský keramický okruh	27
Jihočeský keramický okruh	28
Plzeňský keramický okruh	28
Českoleský keramický okruh	29
Pramenná základna	30
METODA PRÁCE S KERAMICKÝMI SOUBORY A DOSTUPNOU LITERATUROU ..	32
KATALOG HODNOCENÝCH KERAMICKÝCH SOUBORŮ	37

BLOVICE, okr. Plzeň-jih	37
BOR, okr. Tachov.....	38
BOREK, okr. Plzeň-město	39
ČIVICE, okr. Plzeň-sever	40
DOMAŽLICE, okr. Domažlice	41
GUTŠTEJN, okr. Tachov	42
HORAŽDOVICE, okr. Klatovy	43
HORŠOVSKÝ TÝN, okr. Domažlice	44
CHANOVICE, okr. Klatovy.....	44
KAŠPERSKÉ HORY, okr. Klatovy.....	47
KLADRUBY, okr. Stříbro.....	49
LIBÁ, okr. Cheb.....	51
PÍSEK, okr. Písek.....	52
PÍSECKÉ HORY, katastr obce Jehnědno, okr. Písek.....	53
PLANÁ U M. L., okr. Tachov	54
PLZEŇ, okr. Plzeň-město	56
PŘEŠTICE, okr. Plzeň-jih	58
ŘESANICE, okr. Plzeň-jih	60
STARÝ HROZŇATOV (Alt Kinsberg, Kinsberg), okr. Cheb	61
STARÝ PLZENEC, okr. Plzeň-město.....	61
STRAKONICE, okr. Strakonice	65
SUŠICE, okr. Klatovy.....	67
TACHOV, okr. Tachov.....	69
TOUŠKOV, okr. Plzeň-sever	72
VÍCOV U PŘEŠTIC, okr. Plzeň-jih	74
KATALOG OSTATNÍCH KERAMICKÝCH SOUBORŮ	77
BECHYNĚ, okr. Tábor	77
BOREK, okr. Plzeň-město	77
BORSCHENGRÜN, okr. Cheb.....	78
ČESKÉ BUDĚJOVICE, okr. České Budějovice.....	79

DOMAŽLICE, okr. Domažlice	80
DOBŘANY, okr. Plzeň-jih	83
DOUBRAVA (ZSV), okr. Tachov	85
HORŠOVSKÝ TÝN, okr. Domažlice	86
HORŠOV, okr. Domažlice	87
HOSTOUŇ, okr. Domažlice.....	88
HORNÍ BŘÍZA, okr. Plzeň-sever	89
CHEB, okr. Cheb	89
KLATOVY, okr. Klatovy	92
NEPOMUK (POMUK), okr. Plzeň-jih.....	94
OBILNÁ, okr. Cheb	94
PLZEŇ, okr. Plzeň – město	95
ROUDNÁ (ZSV), okr. Plzeň-město	97
SOBĚSLAV, okr. Tábor	97
SOKOLOV (do roku 1948 Falknov), okr. Sokolov	98
SRDOV U ŠTĚKNĚ (tvrziště), okr. Strakonice.....	99
STRAKONICE, okr. Strakonice	100
SUŠICE, okr. Klatovy.....	101
TEPLÁ, okr. Cheb.....	101
TOPĚLEC U PÍSKU, okr. Písek	103
ZÁBĚLÁ, ZSV, okr. Plzeň – sever.....	103
SYNTÉZA – KERAMICKÁ KRAJINA	105
Technologie výroby – regionální keramické třídy	105
Regionální keramické třídy 1. stupně	108
Regionální keramické třídy 2. stupně	121
Shrnutí hlavních poznatků v rámci jednotlivých lokalit	140
Tvarové spektrum vrcholně a pozdně středověké keramiky v jihozápadních Čechách.....	141
Kvantitativní zhodnocení tvarového spektra pro 1. stupeň	150
Kvantitativní zhodnocení tvarového spektra pro 2. stupeň	152
Výzdoba vrcholně a pozdně středověké keramiky v jihozápadních Čechách	154

Rytý dekor	154
Malovaný dekor	155
Rádélkový dekor.....	155
Ostatní.....	156
SHRNUTÍ DOSAVADNÍCH POZNATKŮ	158
Výpověď kuchyňské a stolní keramiky k sociálnímu prostředí spotřebitelů	158
Výpověď keramiky k sociálnímu prostředí spotřebitelů na konkrétních příkladech z jihozápadních Čech.....	159
Spotřební keramická krajina jihozápadních Čech v období 1. stupně.....	162
Spotřební keramická krajina jihozápadních Čech v období 2. stupně.....	166
ZÁVĚR.....	169
SUMMARY	171
RÉSUMÉ.....	173
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	175
Publikovaná literatura	175
Nepublikované zdroje.....	186
ZKRATKY	191
PŘÍLOHY	192

ÚVOD

Řada prací se zabývá keramickými soubory pouze jako prostředkem pro datování archeologických situací, nicméně téma produkce a distribuce kuchyňské a stolní keramiky¹ se v posledních letech těší výraznějšímu zájmu badatelů než v předchozích letech. I přes vzestup zájmu o komplexnější studium keramických výrobků přesto postrádáme souhrnné práce zabývající se keramickou produkcí napříč českými regiony. Jedinou takovou prací stále zůstává *Středověká keramika v Čechách a na Moravě* autorů V. Nekudy a K. Reichertové (Nekuda – Reichertová 1968).² Od vydání této publikace nejenom že přibýlo velké procento dalších (zvláště stratifikovaných) keramických souborů, ale také se zvláště od počátku nového tisíciletí používají různé statistické/analytické metody.

V současné době je zcela běžná mezioborová spolupráce, v rámci tématu nelze neuvažovat o možnostech využití dat získaných pomocí přírodovědných analýz, etnografických a historických studií apod. Díky interdisciplinárnímu přístupu ke studiu lze získat přesnější data či je možno dosažené výsledky verifikovat.³

Obecně lze studium výrobků z „keramiky“ rozdělit na tři základní témata: 1) „produkce“ keramiky, 2) distribuce a užití a 3) proces archeologizace (Boháčová 1995, 122-125; Jervis 2011, 1 a další). K žádnému z těchto témat však nelze přiřadit studium sociálního a ekonomického dopadu, který může právě keramika odrážet. *Keramické studie*, které zkoumají sociální vztahy a prostorové relace (tzv. *spatial proximity*), jsou pro archeologický výzkum velice důležité (Longacre – Stark 1992, 125). Právě keramika, která je ze sledovaných artefaktů jedna z datačně nejcitlivějších, má interpretační potenciál ve sféře ekonomické i sociální. Interpretační potenciál keramiky je stále málo využívaný, a to hlavně z důvodu nedostatečně kvalitního a nesystematického zpracování dat, který je pro úspěch klíčový.

„Keramika“ má dva atributy, které jí přisuzují velký potenciál k poznání lidské minulosti. První z nich je **materiál**, ze kterého je *nádoba* vyrobena (tzv. „*fabric*“, u nás se často užívá pojem keramická hmota/hlína). Keramická hmota je složena z pojiva a příměsí (ostřiva, taviva, lehčiva), podle kterých lze identifikovat např. provenienci. Druhý atribut lze shrnout pod pojem **forma**, kam lze zahrnout tvar, přítomné komponenty, techniku či styl dekorace – to vše může naznačovat dobu, důvod i způsob výroby stejně jako kulturní asociaci (Varadzin 2009, 99).

V prvních fázích studia produkce a distribuce středověké keramiky v jihozápadních Čechách jsem pracovala s tzv. „modelem keramického okruhu“, který patří mezi základní teoretické modely zvoleného tématu (např. Orton – Tyers – Vince 1993, 23-26). Základní „keramické okruhy“⁴ pro oblast západních Čech již byly definovány v rámci předchozích prací

---

¹ Dále v textu uváděno jako *keramika*.

² Za navazující komparační studii lze označit knihu L. Čapka a kol. „*Vrcholně a pozdně středověká keramika v českých zemích*“ s podtitulem „*Výroba – Regionalizace – Metody – Interpretace*“ (Čapek a kol. 2022).

³ Například pomocí přírodovědných analýz lze ověřit typ výpalu, druh a poměr příměsí jinak identifikované makroskopicky. Aplikace fyzikálních věd při studiu keramiky může přispět k rekonstrukci jejich životního cyklu od výroby přes distribuci a užití po archeologizaci (Tite 2008, 216).

⁴ Keramické okruhy vyššího řádu – termín zavedený autorkou studie (Krasanovská 2013; 2015).

(Krasanovská 2013; 2015a, 93-123). Nazvány byly dle význačného výrobního a distribučního centra nebo dle oblasti svého výskytu: v severní části západních Čech se vymezuje chebský okruh, který se svou jižní hranicí dotýká okruhu plzeňského a od poloviny 14. století i okruhu českoleského. Na hranici západních a jižních Čech je definován poslední okruh nazývaný jihočeský, který se kolem poloviny 14. století začíná sjednocovat s plzeňským okruhem.

V současné pokročilé fázi studia tématu již s tímto modelem pracovat nemohu z důvodů již velice omezeného přínosu nových poznatků. Tímto krokem neodmítám výsledky předchozího bádání, jen bude pozornost směřována jiným směrem. Tato studie má za cíl nahlédnout na produkci a distribuci keramiky z nového úhlu, z prostředí tzv. „*keramické krajiny*“, aplikované na území několika význačných středověkých center západních Čech.

Cíle studie

Dosud byla produkce a distribuce keramických výrobků studována prostřednictvím keramického okruhu, který je základem k pochopení sociálních a ekonomických vztahů v dané společnosti. Jedním z prvotních cílů bylo shromáždit dostatek informací pro definování alespoň dvou keramických okruhů. Tento cíl byl splněn v přechodných fázích, kde byly definovány čtyři keramické okruhy v rámci období vrcholného a pozdního středověku na základě znalosti keramických souborů pocházejících z archeologických výzkumů na území 19 měst (viz Krasanovská 2013; 2015a, 93-123).

S postupem výzkumu jsem od práce s modelem keramického okruhu musela upustit. Značně výběrový a omezený pohled na keramickou výrobu a distribuci kuchyňské a stolní keramiky předchozí práce je komplexně rozvinut v rámci rozpracovaného teoretického rámce *keramické krajiny*. Jedním z hlavních cílů této práce byl a je návrh teoretického konceptu, jež by mohl být do značné míry flexibilní a aplikovatelný na různé druhy společností v různých časových obdobích. Tento koncept by měl umět pracovat se všemi dostupnými informacemi o keramice v různých kombinacích sledovaných znaků, poskytnout komplexní základ pro doplňování nových informací a být podkladem pro sociální a ekonomickou interpretaci.

Stanovené cíle studie v bodech:

- 1) vymezení časové i prostorové oblasti studia
- 2) shrnutí problematiky týkající se produkce a distribuce keramických výrobků
- 3) uvést původ teorie *keramické krajiny*
- 4) vytvoření přehledného seznamu studovaných keramických souborů⁵
- 5) aplikace teorie „*keramické krajiny*“ a prostorové analýzy
- 6) definování regionálních keramických tříd; prokázání významu práce s lokálními keramickými třídami
- 7) interpretace *keramické krajiny* ve vrcholném a pozdním středověku
- 8) porovnání výsledné situace s okolními oblastmi.

---

⁵ Obsahující převážně strategicky významné či statisticky zhodnocené soubory ze sledovaného území.

GEOGRAFICKÉ A CHRONOLOGICKÉ VYMEZENÍ

Geografické vymezení

Jednou z prvních a posledních věcí, se kterou jsou spjaty výsledky studie, je geografické vymezení zkoumaného území. V prvních fázích jsem zkoušela zahrnout co možná nejširší oblast, na které by bylo výsledné pozorování nejlépe patrné. Vycházela jsem již ze své diplomové práce a stanovených konkrétních „keramických okruhů“, později jsem však o zahrnutí celých západních a jižních Čech upustila. Důvodem byla vysoká časová náročnost studia veškerých dostupných informací a značná roztržitost v jejich kvalitě. Centrální oblastí pro výzkum tedy zůstaly jihozápadní Čechy (zahrnující okresy Tachov, Domažlice, Klatovy, Plzeň-jih, Plzeň-město, částečně i Plzeň-sever) s určitými přesahy do okolních oblastí (karlovarského a jihočeského kraje).

Z územní definice jde z větší části o hraniční oblast (Tachov, Domažlice a Klatovy), kde se rozkládá pásmo Českého lesa a Šumavy a kde západně navazuje Podčeskoleská pahorkatina. V severní části se rozkládá mnoho stolových hor, dál na východ do oblasti Tepelských vrchů a Rakovnické pahorkatiny částečně zasahují zbirožské a křivoklátské lesy. Na hranici s jihočeským a středočeským krajem se nachází značně kopcovité Brdy, Blatenská pahorkatina a Šumavské podhůří. Severně od Plzně najdeme Plaskou pahorkatinu a jižně Švihovskou vrchovinu (Semotanová 2001, 209-212).

Krajina jihozápadních Čech

Člověk je neodmyslitelně spjat s krajinou a lze tvrdit, že do značné míry⁶ ovlivňuje jeho chování. Sociální antropolog Tim Ingold považuje krajinu spolu s terénním reliéfem za permanentní. Krajina a její prvky jsou neměnné, tvoří pozadí lidského životního cyklu, avšak nejsou imunní vůči změně. Vodní toky, klima, lidská činnost a další faktory v průběhu času krajinu mění. Životní procesy se vztahují k lidem jako entitám (prvkům), které žijí *uvnitř* krajiny – lidé mají tedy svůj podíl na jejím formování (Ingold 1993, 168-169).

Poloha sídelních celků v jihozápadních Čechách. Volba trvalého sídla závisí na mnoha faktorech, z nichž nejdůležitější je přítomnost zdrojů potravy (půda vhodná k obdělávání) a hlavně *vody*. Vzdálenost vodního zdroje jako nepostradatelný faktor v rámci životních a výrobních procesů vždy hrála velmi podstatnou roli při volbě lokace velkých sídelních celků jako jsou v našem případě středověká města. U lokace středověkých měst je však také stejně důležitá přítomnost faktorů podporující rozvoj řemesel – možnost těžit suroviny (pro vybranou oblast železná ruda, stříbro a zlato; pro hrnčíře vhodná základní keramická hmota) a dálková či regionální cesta.

---

⁶ Míra vlivu krajiny na chování a rozhodování člověka se může lišit v průběhu toku času.

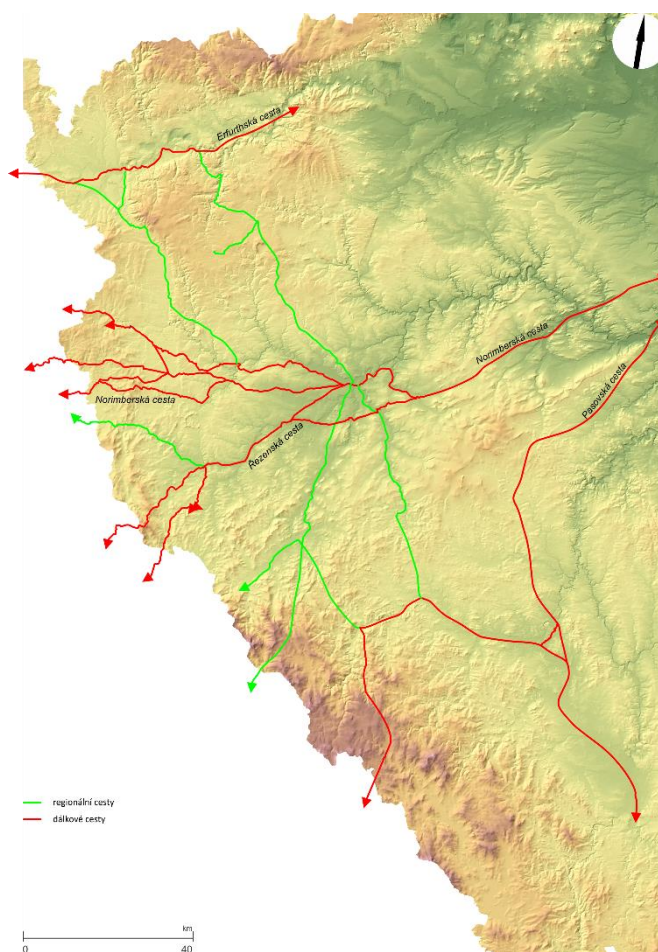
Obrázek 1: mapa s vyznačením lokalit zahrnutých do katalogu hodnocených keramických souborů (případně s vyznačením dalších strategicky významných lokalit)

Komunikační síť. Komunikační síť je jedním z hlavních faktorů podílejících se na distribučních mechanismech. Na začátek je třeba říct, že důležité evropské dálkové cesty vedly mimo území Čech⁷, jelikož nevytvářelo příznivé podmínky pro rozsáhlý tranzitní obchod (Kejř 1987, 9; 1998, 200). Ze zahraničních dálkových tras se našeho území⁸ nejvíce dotýkala tzv. podunajská cesta. Průběh významných komunikačních sítí byl vždy závislý na několika vzájemně souvisejících faktorech: překonat co nejméně přírodních překážek⁹, jež souvisí s volbou průchodu rovinatým územím s nižší nadmořskou výškou v blízkosti vodních toků, kam byly také ve většině případů situovány největší sídelní celky (v rámci středověkých Čech města). Do vývoje komunikační sítě zasáhla ve 13. století kolonizační vlna, která probíhala ve třech fázích: rozšíření osídlení o okrajové polohy, kolonizace nepříznivých poloh, a zahušťování již osídleného území. V této době došlo k rozsáhlé strukturalizaci krajiny s vyznačováním hranic (meze, cesty, ohrady, mohlo jít však také o stromy, velké kameny či kříže), a zintenzivnilo se její hospodářské využití (Bendová 2012, 8; Sádlo 2005, 143-146).

Ve většině prací včetně této rozlišujeme tři stupně (řády) stezek: *dálkové* (cílem je významné zahraniční město), regionální a lokální¹⁰. Z dálkových cest prochází zkoumaným územím stezka řezenská, norimberská, zlatá (pasovská) a vitorazská.

Norimberská cesta. Rozhodujícím momentem pro počátek norimberské cesty bylo založení benediktinského kláštera v Kladrubech roku 1115 a přestavba dvou pohraničních hradů – Tachova a Přimdy. Poloha těchto tří komunikačních uzlů určila průběh dvou základních větví cesty, směřující z Prahy přes Rokycany a Starou Plzeň (od 14. století přes Novou Plzeň; Široký – Nováček 1998, 59). Určitou proměnou

Obrázek 2: mapa zobrazující přibližný průběh zemských stezek v rámci západních Čech

⁷ Z důvodu geografické uzavřenosti, kde pohraniční pásmo tvoří horské oblasti.

⁸ Myšleno území Čech, v případě této práce konkrétně území jižních a západních Čech.

⁹ Opět se dostáváme k lidské motivaci maximalizovat výsledek za užití minimálního úsilí.

¹⁰ Pro potřeby této práce nejsou lokální stezky zaneseny do mapových podkladů.

stejně jako mnoho dalších stezek prošla cesta s masivním zakládáním měst od konce 13. století. Přibližně od poloviny 14. století již norimberská cesta jistě vedla od Nové Plzně přes královské město Stříbro dále na Bor a Tachov. Ze Stříbra přes Planou u Mariánských Lázní vedla regionální cesta směřující do Chebu, kde se napojovala na Erfurtskou dálkovou cestu.

Řezenská cesta. Průběh cesty z Prahy do Plzně (Staré i Nové) byl shodný s průběhem cesty vedoucí do Norimberku. V raném středověku až po závěr 13. století vedla cesta ze Staré Plzně přes Dobřany, Hradec u Stoda, Domažlice až do bavorského Řezna. Tento úsek cesty procházel z větší části majetkovým územím spadající pod správu chotěšovského kláštera (detailně Bendová 2012). Ve 14. století dochází opět k určité změně, kdy v rámci zkoumaného území můžeme předpokládat průběh hlavní větve cesty již z Nové Plzně přes města Dobřany, Stod, Horšovský Týn na Domažlice a dále přes hraniční přechod Folmava do bavorského Furth im Wald (Bendová 2012).

*Zlatá (pasovská) cesta*¹¹ – spojnice českých zemí s německým Podunajím a s jižnímu zeměmi. Původně pasovská cesta vedla z Pasova do dnešních Starých Prachatic. Na konci 11. století přenechal český král Vratislav II. mýtné poplatky na cestě z Prachatic do Pasova pražské vyšehradské kapitule, která se měla o stezku starat. Systém cesty se však v průběhu 14. století rozšířil na tři hlavní větve: Dolní Zlatou cestu¹², Střední zlatou cestu¹³ a Horní zlatou cestu¹⁴. Rozhodující význam na zlaté cestě si v průběhu 14. století vydobily (Nové) Prachatice. Hlavním obchodním artiklem na této cestě byla nepochybně sůl, již bylo v Čechách nedostatek. Kromě soli se pak do Čech dovážely drahé látky, jižní ovoce (např. fíky¹⁵), koření a víno; opačným směrem pak z Čech proudilo obilí, slad, med, chmel apod. (Kubů – Zavřel 1998, 35-40).

Pokud se budeme zabývat významnými dálkovými komunikačními uzly (tzv. komunikačními uzly vyššího řádu), budeme v jihozápadních Čechách mluvit o Plzni – v období 13. století o Staré Plzni, od 14. století o Nové Plzni. Zde se potkávaly dvě významné *dálkové* cesty, řezenská a norimberská. Úslavská a úhlavská *regionální* cesta také cílily na Plzeň.

Chronologické vymezení

Již při stanovení tématu studia bylo nutno vymežit období, které by bylo pro aplikaci modelu přijatelné. S ohledem na několik faktorů¹⁶ byla rámcově vybrána doba vrcholného a pozdního středověku (ca 13. – 15. století). Po bližším přezkoumání keramického náleзовého materiálu a literatury bylo období s ohledem na výrazné proměny technologie tváření nádob

---

¹¹ Dříve nazývána také pasovská, prachatická nebo solní. Přívlastek zlatá získala cesta od počátku 16. století (Kubů – Zavřel 1998, 35). Detailně zpracovaná problematika dvou vedlejších větví zlaté cesty viz Kubů – Zavřel 2007; 2009.

¹² Z Pasova do Prachatic přes Waldkirchen a Volary (Kubů – Zavřel 1998, 39).

¹³ Z Pasova do Vimperka přes Strážný (Kubů – Zavřel 1998, 39).

¹⁴ Z Pasova do Kašperských Hor přes Freyung a Kvildu (Kubů – Zavřel 1998, 39).

¹⁵ Doloženy v rámci zkoumaného území např. v Chebu pomocí analýzy rostlinných makrozbytků z obsahu jímek (Komárková 2003, 45-46; Komárková 2004, 56), Sezimově Ústí, Táboře, či v Českých Budějovicích. Obecně lze tvrdit, že jde o nejčastější importovanou komoditu nalézanou při analýzách rostlinných makrozbytků (Beneš – Kočár – Suchá 1998, 290).

¹⁶ Faktory: studované území (vzájemná korelace s chronologickým vymezením), výrazná změna technologie

a historického kontextu vymezeno na 2. polovinu 13. až 1. polovinu 15. století. Již v počátcích studia (viz diplomová práce, Krasanovská 2013) jsem dělila období do dvou základních fází s přelomem v době detekované technologické proměny (v západních Čechách ca v polovině 14. století). Nově v této práci však vyděluji **nultý stupeň** (období konce 12. století – 1. poloviny 13. století), který předchází období mého hlavního zájmu, ale pro zachování kontinuity a poznání keramické produkce raných městských center jsem zde zachytila významné keramické soubory. **První stupeň** odpovídá rozmezí 2. poloviny 13. až 1. poloviny 14. století, jež zahrnuje přechod k zásadní přeměně technologických procesů. **Druhý stupeň** koresponduje s obdobím 2. poloviny 14. století po 1. polovinu 15. století, kdy po skončení husitských válek dochází k vyšší míře standardizace a původně definované středověké keramické okruhy se začínají sjednocovat. Za **třetí stupeň**¹⁷ označuji 2. polovinu 15. století až 1. polovinu 16. století, tedy období, kdy dochází k výrazné proměně technologických procesů a tvarového spektra. Keramické soubory spadající do tohoto stupně nejsou hlavní prioritou mého výzkumu, proto jsou zmíněné pouze soubory, které svou datací spadají do průběhu 15. století bez bližší specifikace či strategicky významné nálezové celky.

---

¹⁷ V původní diplomové práci bylo toto období zahrnuto v rámci druhého stupně (Krasanovská 2013).

TEORETICKÁ ČÁST

Není archeologa, který by nepřišel při svých výzkumech do styku s keramickými výrobky. Jejich studium bylo vždy ústřední součástí archeologické interpretace lokality, regionu či období. Mnohdy na jejich základě interpretujeme, v opačném případě můžeme dle kontextu nálezů určit celkem přesně funkci keramiky. Proměna technologie a morfologie kuchyňské a stolní keramiky může poukazovat přímo na změny v přípravě a konzumaci jídel, ve stolování a uchovávání potravin či jiných tekutých či sypkých materiálů.

Lze tvrdit, že *keramika* je jeden z nejpočetnějších artefaktů nalézáných při archeologických výzkumech ve všech sociálních prostředích. Dáno je to hned z několika důvodů. Za prvé se jedná o řemeslo s velice dlouhou tradicí a vývojem (od neolitu kontinuální vývoj a technologický pokrok). Za druhé je keramická hmota užívána převážně pro výrobu běžného spotřebního zboží. Za třetí způsob výroby činí keramiku prakticky nezničitelnou (postdepoziční procesy ve většině případů nemají destruktivní vliv), pokud není zničena mechanicky zemědělskou činností (např. orbou). Zde může vniknout problém při srovnávání užití a spotřeby keramiky (a nejenom keramiky, ale i jiných materiálů) ve městech a na vesnicích. Zatímco ve městech byl odpad deponován v rámci jámeček z důvodu omezení prostoru, na vesnicích byly způsoby zacházení s odpadem prakticky neomezené.

Model keramického okruhu?

Od další aplikace modelu keramického okruhu jsem byla nucena ustoupit, a to hned z několika důvodů. *Hlavním* úskalím je definice. Model keramického okruhu se vždy váže na místo výroby a oblast distribuce. Pro jeho vymezení potřebujeme znát podobu produkovaného keramického zboží (tzv. keramické skupiny/typy, které stanovuje sám badatel). Samotné pojetí modelu tedy „závisí na autorovi a jím zvolených kritériích a jejich poměrech“ (Boháčová 1995, 120, 125; Bubeník – Frolík 1995, 128-130; Tomková 1993, 119).

V literatuře (především v rámci studia raně středověké keramiky) se setkáváme také s termíny, jako je *výrobní* či *distribuční okruh*, případně *výrobně-distribuční okruh* (např. Čapek a kol. 2018; Krasanovská 2013, 2015; Mazuch 2012; Varadzin 2009). Výrobní okruh chápou jako jednotku vázanou k místu výroby. Keramiku lze spojit přímo s místem hrnčířské výroby či s určitou dílnou a názvem se většinou na výrobní okruh přímo odkazuje (srovnání např. s okruhem loštické keramiky; Goš 2007). Distribuční okruh vnímám jako jednotku vázající se k místu spotřeby bez konkrétní znalosti výrobního centra, avšak předpokládám jeho bezprostřední blízkost. Výrobní a distribuční okruh jsou tedy dvě součásti okruhu keramického.

Důležité je zdůraznit existenci minimálně dvou úrovní keramického okruhu. V literatuře se ve většině případů setkáme s keramickým (distribučním) okruhem vázaným na konkrétní místo výroby a oblast primární distribuce (spotřeby). Tato oblast odpovídá vzdálenosti, kterou je ochoten člověk překonat pro získání běžného zboží denní potřeby (pro vrcholný a pozdní středověk je tato vzdálenost určena maximální vzdáleností nejbližšího městského centra či tzv. trhové vsi). Tuto úroveň považuji za keramický okruh nižšího řádu. Okruh vyššího řádu je definován, pokud existuje více výrobních center produkujících obdobné keramické zboží, a tedy vytváří podmínky pro definování keramické skupiny, která je dostatečně odlišná od ostatních (poprvé zmíněno Krasanovská 2013).

V základu jde tedy o prostorový model, kde vytyčujeme hranice a prolínání spotřebních oblastí jednotlivých výrobních center. Model je tedy utvořen pro zachycení charakteristické keramické produkce daného výrobního centra, eliminuje podíl minoritně zastoupených keramických typů či skupin. Model keramického okruhu nám může poskytnout pouze velice omezené výsledky, co se týká sledování lokálních odlišností, poznání ekonomických vztahů a sociální diferenciaci.

Tato studie nepopírá přínos modelu keramického okruhu, na jehož základech je tato práce postavená. Proč již dále není možno pracovat s modelem keramického okruhu? Teoretický rámec modelu keramického okruhu neumožňuje širší a komplexnější studium chování středověkého člověka. Samotná definice nepodporuje využití veškerých dat v kombinaci s různými přístupy, které nám mohou výrobky z keramiky nabídnout. Dá se říct, že použitý koncept „*keramické krajiny*“ v této práci staví na pevných základech definovaných keramických okruhů a zahrnuje některé další teoretické otázky.

Keramická krajina

Pojem keramické krajiny vychází z Ingoldova (Ingold 1993)¹⁸ konceptu „*taskscape*“¹⁹, který lze definovat jako sociálně konstruovaný prostor lidské činnosti ve formě oblastí každodenního jednání chápaných v rámci prostorových hranic a vymezené pro účely analýzy²⁰. Klíčové je, aby tzv. *krajina úkolů* a celkově krajina byly považovány za kumulativní entity v procesu, nikoliv ve statickém či neměnném stavu. Tim Ingold nechápe temporalitu jako chronologii či historii, ale jako trvání (existenci). Nezajímá se o popis v systému datovaných intervalů, ale o koncept souvislého času (trvání), ve kterém dočasnosti (temporality) a historičnosti (permanentnosti) nejsou opozita, ale komplementárními zkušenosti (prožitky) lidí, kteří se podílí na procesu sociálního života. Z hlediska obyvatel krajiny je to logické. Temporalita se v „*krajíně úloh*“ projevuje koncepčně (smysluplně), fyzické aktivity jsou realizovány prostřednictvím práce, která přenáší hodnoty sociální do fyzického projevu v průběhu času. Ingoldova „*krajina úloh*“ (1993, 154) je *kvalitativní a heterogenní*, neboť různí činitelé do ní vnášejí různé hodnoty, zatímco se sociální čas neustále mění. V důsledku toho, jsou různé části krajiny obyvateli v daném okamžiku různě hodnoceny (Ingold 1993, 156-159; Mills – Rajala 2011, 2; 2017b).

Krajiny úkolů jsou vytvářeny prostřednictvím lidské volby a akcemi oproti fyzikálním vlastnostem reálné krajiny – podtrhují prostorovost lidských činností, které mohou být mapovány pomocí distribučních map. Obecně zdůrazňují dočasnost aktivit, jejichž datování nezávisle závisí na získaném keramickém materiálu (Ingold 1993, 156-159; Mills – Rajala 2011, 2; 2017b).

Keramická krajina (ceramiscene landscape, ceramiscene) je v základu definována jako krajina, která je tvořena, ovlivňována a shrnuje znalosti o produkci, užití a likvidaci

---

¹⁸Myšlenka založená na víře v jednotný přístup archeologie a sociální antropologie.

¹⁹Přeložit lze jako „*krajina úkolů*“.

²⁰ „Just as a landscape is an array of related features, so—by analogy—the taskscape is an array of related activities” (Ingold 2000, 195).

materiálu *záměrně vypálené z hlíny*²¹ v daném čase; podobně jako „taskscape“ je neustále v pohybu, i přes možná relativně dlouhá období stability v produkci a spotřebě. Tento koncept je jednoznačně konkrétním pohledem na *krajinu úkolů*, a jako takový ho lze využít v kombinaci se studii dalších „krajín“ (studium jiných materiálů, např. „sideroscene“²²). Termín je užitečný právě z hlediska konkrétního pohledu na minulost, na níž je založena velká část interpretace (např. analýza sociálních vztahů, jako je např. identita atd.; Mills – Rajala 2011, 2; Rajala – Mills 2017a, 8; 2017b, 63-65).

Termín a koncept keramické krajiny vzešel původně z úvah a prací P. Millse a jeho studentů na univerzitě v Leicesteru (rok 2001) o „krajíně utvářené ovcemi“. Různé pastevní systémy, jejich environmentální dopad a socio-ekonomický rozvoj pastevecké krajiny jsou tématy nedávných historických krajinných studií (např. Melville 1997; Poschlod a Wallis DeVries 2002, 361-376). Ingold (1993) rovněž zdůrazňuje zvířecí aktivity vedle těch lidských jako rovnocenné krajínovorné aktéry. „Keramická krajina“ se prolíná s Crutzenovou a Stoermerovou (Crutzen – Stoermer 2000) „antropokrajínou“ (anthroposcene), kterýžto termín zahrnuje nejmladší éru historie Země, kdy antropogenní aktivity zřetelně postihují prostředí (antropocén). Tyto koncepty zdůrazňují aktivní změny a činnosti v krajíně coby součást příslušného myšlenkového prostoru a jako pozadí rozvoje keramické krajiny (Rajala – Mills 2017a, 8).

Keramickou krajinu tedy tvoří „krajinné aspekty“ (aktivně utvářený prostor), které lze přímo spojit s produkcí, využitím či vyřazením keramiky. Materiál je třeba natěžit, zpracovat a uskladnit. Palivo je nutné natěžit (případně vypěstovat), pece je nutno postavit a připravit, zhotovit výrobek a ten následně distribuovat mezi spotřebitele. Vzhledem k tomu, že se jedná a vždy jednalo zpravidla o výrobky běžné spotřeby, v mnoha případech nenahraditelné a bezprostředně podléhající změnám v lidské společnosti, jsou výbornými indikátory kulturního a sociálního využití. Na základě produkce keramiky lze rekonstruovat rozsáhlé partie krajiny: výrobní areály, těžební areály, pohyb/stezky producentů, deponie keramického odpadu atd. I když se jedná jen o částečné rekonstrukce²³, tak každý takový pokus je hodnotný²⁴ (Rajala – Mills 2017a, 8-9).

V literatuře a ve výzkumu nacházíme velmi podobný termín – „**keramická krajina úloh**“ (*ceramic taskscape*). Pojem byl původně definovaný nezávisle na *keramické krajíně*, a je spojený s teoretickým a metodologickým posunem v rámci projektu Bova Marina v Kalábrii (Michelaki – Braun – Hancock 2014, 783-827). V tomto směru je důraz kladen na určení provenience keramické hlíny. Související metodologie sestává z mikro-regionálních geologických průzkumů, ze studia charakteristik a z laboratorních rozborů vzorků, spolu s experimentální výrobou keramiky v polních podmínkách (Rajala – Mills 2017b, 10).

---

²¹ Definice vylučuje např. mazanici. Tuto definici ještě splňuje ostatní stavební keramika (cihly, keramické střešní tašky apod.), ale ta je autorkou z analýzy vyloučena.

²² Do českého jazyka se tento termín nepřekládá snadno. Jedná se o krajinu úkolů soustředící se na výrobu, užití a likvidaci železných výrobků. Můžeme navrhnout název „krajina metalurgie“.

²³ Zajímavá by byla statistická studie zabývající se poměrem zpracovaného/nezpracovaného materiálu z archeologických výzkumů, nehledě na procento dochování v poměru se skutečnou produkcí a spotřebou.

²⁴ Pojem „ceramiccene“ spojuje slova „ceramic“ a „scene“ (ve smyslu divadelní scénérie).

Oba koncepty²⁵ směřují k prezentaci opakovatelného výzkumného procesu, jehož výsledky lze interpretovat v temporálním kontextu. Obě jsou a mohou být součástí interdisciplinárního konceptu, který můžeme modifikovat pro konkrétní případy a studie v archeologii.

V této studii přijímám základní rysy konceptu keramické krajiny, tak jak ji navrhuje Ulla Rajala a Philip Mills. Dosud byla teorie *keramické krajiny* aplikována specificky převážně na nestratifikované keramické soubory a na jednotlivé lokality²⁶, nikoliv na širší území regionálního měřítka. V případě této studie však neoperujeme pouze s jednou lokalitou a hlavním cílem není zjištění míry urbanizace přiléhajícího prostoru. Z tohoto důvodu byly vytvořeny dvě úrovně keramické krajiny: podrobná *výrobní keramická krajina* a shrnující *spotřební keramická krajina (regionu)*, které částečně korelují s dvouúrovňovým schématem keramického okruhu (Krasanovská 2013; 2015a, 93-123). Navrhuji toto rozdělení z důvodu nutnosti odlišit dvě úrovně oblasti výzkumu z hlediska jejich geografického vymezení a detailnosti pohledu. Podrobnější koncept výrobní keramické krajiny se soustřeďuje na jedno výrobní centrum. Tento koncept můžeme zvolit při kladení otázek jako je územní rozsah spotřeby produkce konkrétního centra, podílu zásobování spádové oblasti keramikou jiného centra apod.²⁷ Spotřební keramická krajina, která je hlavním konceptem této studie, naopak nabízí pohled z širší perspektivy zahrnující území více jak jednoho výrobního centra.

Výrobní keramická krajina

Teorie výrobní keramické krajiny (či keramické krajiny centra) byla vytvořena na základě *ceramiscene* U. Rajali a P. Millse (Mills – Rajala 2011, 1-17) s možností použití *ceramic taskscape* K. Michelaki (Michelaki – Braun – Hancock 2015, 783-827), nicméně primárně nevyužívá keramických souborů z povrchových průzkumů (sběrů). Obecně tato teorie není svázána jen s jedním druhem keramických souborů, použity mohou být jak stratifikované, tak i nestratifikované keramické soubory. Středem výrobní keramické krajiny je vyšší sídelní celek (v prostředí středověkých Čech město) a její spádovou oblastí území, na které má centrum přímý vliv (existuje primární těžební, výrobní nebo spotřební vztah mezi centrem a jeho zázemím).

Obě výše zmíněné teorie zahraničních autorů se vzájemně rozhodně nevyklučují a nemusí existovat odděleně. Určení provenience keramické hlíny, jež je jedním z hlavních účelů, pro které byla teorie *ceramic taskscape* koncipována, může být bez obtíží zakomponována do teorie keramické krajiny (*ceramiscene*) a být verifikací pro část interpretací věnující se první fázi produkce keramiky.

Výrobní keramická krajina je tedy územně omezenou (konkrétní) krajinou, která je tvořena, ovlivňována a mající zkušenosti s výrobou, použitím a likvidací materiálu záměrně vypálené z hlíny, kde je autorem vymezeno tzv. centrum. Centrum je zvoleno dle (v rámci území

---

²⁵ Keramická krajina (*ceramiscene*) a keramická krajina úloh (*ceramic taskscape*).

²⁶ Stejně jako u nás, tak i v zahraničí je převážná část keramických studií zaměřena pouze na 1-3 lokality současně, existuje málo shrnujících prací věnující se širšímu území.

²⁷ Koncept výrobní keramické krajiny není v této studii více rozebírán, musela jsem ho však zahrnout do teoretické části z důvodu dokreslení jeho postavení vůči spotřební keramické krajině.

jihozápadních Čech předpokládaného) místa výroby keramiky, které zpravidla koreluje i s místem její masivní distribuce spotřebitelům (tedy město, kam se centralizovala řemesla a trh, kde probíhal velkoprodej). Důvodem pro toto vymezení je ústřední role hrnčířské dílny či hrnčíře, který z valné části produkuje keramiku pro místní obyvatele a přizpůsobuje se poptávce. Předpokládá se, že suroviny pro výrobu získává ze svého okolí a hotové výrobky dodává převážně na místní trh. V tomto směru se jedná o velice konkrétní pohled na minulost, který počítá již s jistou mírou organizace a specializace výroby. Vystává zde otázka možné hrnčířské produkce ve vesnickém prostředí, nicméně pokud by tomu tak bylo, tak lze počítat, že se pro období vrcholného a pozdního středověku výroba koncentrovala spíše ve vesnickém prostředí v těsné blízkosti městských celků. Otázkou zde také zůstává *faktor vzdálenosti* a rozsáhlosti této konkrétní keramické krajiny (rozvedeno v následujících kapitolách).

Spotřební keramická krajina

Za *spotřební keramickou krajinu* můžeme považovat území čítající oblast více než jednoho výrobního centra. V mnohém může tato část teorie připomínat *keramický okruh vyššího řádu*, zde však nejde o definování oblasti spojené obdobnou keramickou tradicí, ale podrobnější studium vlivu produkce jednotlivých center na spádových lokalitách (nejsou tedy z analýzy vyloučeny minoritně zastoupené keramické třídy/skupiny). Cílem této teorie je analýza jednotlivých keramických souborů z různých míst regionu, jejich porovnání mezi sebou na základě různých atributů (např. na základě technologie²⁸, přítomnost/nepřítomnost konkrétní výzdoby atd.) a vyhodnocení výsledků (prostorové analýzy, vyhotovení a interpretace distribučních map, obchodních kontaktů, sociálních a ekonomických vlivů apod.). Na tomto základním principu rekonstruujeme spotřební keramickou krajinu.

Spotřební keramická krajina je tedy krajinou, pro kterou platí stejné podmínky jako pro výrobní keramickou krajinu: je tedy tvořena, ovlivňována a mající zkušenosti s výrobou, použitím a likvidací materiálu záměrně vypálené z hlíny, kde na základě přímých a nepřímých důkazů můžeme dosáhnout odpovědi na různé okruhy otázek zahrnující mimo jiné i příčiny uskutečněných rozhodnutí (volby učiněné výrobcem/spotřebitelem), odhalení běžného chování obyvatel daného místa, či rozpoznání distribuce/přesunu nejen samotných výrobků, ale především technologií a ideí (trendů)²⁹. Z široce pojaté definice si můžeme vybrat konkrétní přístup/atributy, kterými se budeme zabývat, a které jsou vhodné k použití na daném území a v daném období³⁰.

Jako příklad nabízím studium konkrétního atributu v rámci jednoho regionu. Vhodným atributem pro pokus o zjištění, jestli byl distribuován výrobek, idea či šlo o přesun samotného hrnčíře v mnou sledovaném období by byl rádélkový dekor. Dekor byl na nádobu nanášen dřevěným razídkem nebo kolečkem (rádélkem) s geometrickým vzorem (Čapek a kol. 2018, 50). Předpokládáme, že dřevěné rádélko s určitým vzorem³¹ sloužilo konkrétnímu hrnčíři pro dekor minimálně několik let, tady mohlo být použito na velké množství výrobků.

---

²⁸ Technologické znaky jsou v této práci stěžejními studovanými atributy.

²⁹ Nepřímo s tímto modelem souvisí definice *regionálních keramických tříd* (rozvedeno v dalších kapitolách).

³⁰ Předpokládá základní znalost regionální produkce – povědomí o keramické krajině zahrnutých center.

³¹ Budeme předpokládat, že hrnčíř nevlastnil několik dřevěných rádélků/razídel se stejným vzorem.

Pokud bychom si vybrali konkrétní typ rádélkového dekoru (zjistili bychom jeho přítomnost napříč několika výrobními centry či místy spotřeby), porovnali mezi sebou konkrétní otisky a případně zjistili absolutní shodu u některých exemplářů, dali by se tyto výrobky spojit s produkcí jedné dílny (hrnčíře). Pokud bychom se u těchto exemplářů dále snažili porovnat technologické znaky (zvláště pomocí přírodovědných analýz zjištění místa provenience keramické hmoty), mohli bychom docílit i odpovědí na otázku, zda migroval výrobek či hrnčír. Takto bychom mohli identifikovat konkrétní obchodní kontakt např. mezi výrobními centry či mezi výrobním centrem a spotřebitelem.

Organizace výroby

V první řadě bychom se měli zaměřit obecně na ekonomický systém a jeho vztah k prostoru. Všechny ekonomické systémy mají tři části: výrobu, distribuci a spotřebu (např. Costin³² 1991; Miloglav 2013, 199-200). V tomto bodě bychom měli vysvětlit rozdíl mezi „výrobou a produkcí“ (ang. *production and manufacture*). Podle P. Rice je výroba samotným tvořením nádob, zatímco produkce znamená sociální a ekonomickou organizaci výroby (Rice 1996, 173).

Obvykle lze středověkou produkci keramiky rozdělit do několika fází (různých podle autorů, viz např. Roux 2011, 80-88; Orton – Hughes 2013). Jednotlivé fáze můžeme v archeologii sledovat pomocí přímých (např. místo těžby keramické hmoty a místo výroby, keramické pece a jámy, keramický odpad – tzv. střepiště) nebo nepřímých důkazů (samotné výrobky). Na výrobcích lze sledovat míru standardizace, dovednosti či efektivnosti, zřídka však poskytují informace o kontextu, rozsahu či intenzitě výroby (Miloglav 2013, 196-202).

První z fází produkce je získání surovin – v tomto případě surovin pro přípravu keramického těsta. Základní složkou je zpravidla jíl obohacený o přírodní sedimenty či zeminy (často s organickými i neorganickými příměsi; Čapek a kol. 2018, 25). První aktivitou, kterou musel hrnčír vykonat v rámci produkce výrobku, bylo vyhledání vhodných ložisek. Zde narážíme na *faktor vzdálenosti*, kde je základním ukazatelem čas a vynaložená energie. Obecně lze říct, že těžba je zřídka důležitá v okruhu 5 km od místa výroby, existují však normy (limity nebo tzv. prahové hodnoty³²), za kterými je využívání zdroje nerentabilní a je nepravděpodobné, že by byly (dlouhodobě) využívány. Existuje úzký vztah mezi zdrojem a výdajem energie potřebného k jeho využití tak, aby vznikl určitý profit. Přesněji to lze vztáhnout na princip, kdy lidská populace je efektivně schopna využívat zdroje, které jsou do určité vzdálenosti od jejich trvalého obydlí. Tato vzdálenost se bude značně lišit v závislosti na mnoha faktorech včetně technologie, populačního tlaku („population pressure“) a ekonomického systému (Jarman 1972, 705-706, 710).

Lze tedy tvrdit, že hrnčír získával základní suroviny pro výrobu spotřební keramiky v nejbližším okolí místa výroby, musel dobře znát krajinu a okolní prostředí a mít zkušenosti s povrchovou těžbou. Příkladem nám může být město *Plzeň* (místo výroby kuchyňské a stolní keramiky), na kterém si ukážeme vykreslení tří „orientačních *okruhů dostupnosti*“, které vytvářejí nejpravděpodobnější území těžby suroviny pro místní výrobu hrnčiny. První

---

³² Obdobný princip jako u sledování konkrétní hrnčířské značky na podstavách nádob z raného středověku.

okruh je vykreslen s poloměrem 1 km, který odpovídá ca 10 minutám chůze po rovině. Druhý okruh má poloměr 5 km (odpovídá ca 1 hodině chůze) a třetí je s poloměrem 10 km. Důležité je nevytvářet pevné dělicí čáry, které by nevyhnutelně narušily realitu, okruhy jsou tedy pouze ty nejpravděpodobnější³³. Pod jistým tlakem může být populace nucena přistoupit k okrajovým možnostem, já se však pokouším rozpoznat dlouhodobé procesy – okrajové (dočasné) situace nejsou mým hlavním zájmem, pokud nevyvolají trvalou změnu celkového stavu (Jarman 1972, 712-715). Ze vzdálenějších těžebních míst mohla být hrnčířská hlína transportována pomocí proutěných košů nebo byla převážena na vozech (Kaltenberger 2009, 161-163).

Za druhou fází produkce lze považovat skladování a zpracování surovin. Jedná se především o zrání hrnčířské hlíny, drcení hornin a skladování ostřiv. Skladování hlíny probíhalo v mokřem stavu zpravidla v hrnčířské dílně či v její blízkosti během zimních měsíců. Docházelo tak k přirozenému procesu zrání hmoty, zvýšení plasticity a vyhnití organických příměsí (Čapek a kol. 2018, 31). Nejbližší doklady těžby a skladování suroviny pro výrobu keramiky je známá z archeologického výzkumu na předměstí Sezimova Ústí (nalezeny jámy po těžbě křemičitého písku, v okolí i deponie hrnčířské suroviny a sklípky na zrání jílu (viz Richter – Krajíc 2001; Čapek a kol. 2018, 31-32). Nepřímý doklad středověké těžby jílu máme i z okolí Plzně, konkrétně z předstihového záchranného archeologického výzkumu ZSV Borek, provedeného v roce 2018 společností ZIP o.p.s. (Bradová – Zavřel – Petr 2020).

Za třetí fází produkce je považováno zformování (výroba) keramických výrobků, čtvrtou fází zastupuje sušení výrobků, pátou fází výpal a šestou fází uskladnění hotových výrobků před jejich distribucí (podrobně rozebráno např. v Čapek a kol., 32-51).

V karlovarském a plzeňském kraji jsou jednoznačně identifikované přímé důkazy (těžba materiálu, místa výroby) ze sledovaného období velmi sporadické³⁴, proto jsme odkázáni především na studium jednotlivých výrobků získaných z míst jejich spotřeby.

Standardizace a specializace

Existuje mnoho prací na téma keramické produkce, a stále více prací je věnováno modelům standardizace a specializace nejen v kontextu středověké keramiky (Arnold 1985; 2000, 105-133; Costin 1991, 1-56; 2005, 1034-1107; Hagstrum 1985, 65-75; Orton – Tyers – Vince 1993; Rice 1981, 219-240; 1996, 133-163). Snad nejjednodušeji vysvětluje pojem standardizace Prudence M. Rice, která ji definuje jako snížení variability keramických tvarů (Rice 1996, 178-179). Standardizace je nedílnou součástí specializace, a to ze dvou důvodů: za prvé, specializace si vystačí s méně výrobci (menší individuální variabilita), a za druhé výrobci se stávají „profesionály“ praktikující řemeslo častěji jako hlavní zdroj obživy (Costin 1991, 33-35; Costin 2005; 1067). Specializovaná produkce znamená výrobu přebytku pro výměnu (Blackman – Vandiver 1993, 60-61). Pojem specializace v archeologickém kontextu produkce může mít mnoho různých definic (úrovní) a interpretací. Mezi ty přednější patří definice P. Rice, která specializaci definuje jako „*regulovatelné chování v rámci výběru materiálu, těžby a výroby*“

---

³³ S přihlédnutím k tomu, že chování jednotlivce je vždy motivováno nutkáním minimalizovat úsilí (Jarman 1972, 712).

³⁴ Archeologicky doložená jsou pouze čtyři místa výroby, souhrnně viz např. Čapek a kol. 2018, 67-81.

(Rice 1981, 200). Cathy L. Costin (Costin 1991) uvádí, že specializace je relativní, nikoliv absolutní, charakterizovaná několika úrovněmi³⁵, závislá na vztahu mezi výrobcem a spotřebitelem³⁶. Výrobu popisuje jako „*transformaci surovin nebo komponent na použitelné nástroje*“, zatímco specializaci jako „*způsob, jak je výroba organizována*“ (viz také Miloglav 2013, 199).

Snad jeden z nejčastěji citovaných modelů se týká kontrolované a nezávislé specializace (Costin 1991). Rozlišuje mezi produkcí speciálních, často cenných výrobků, konzumovaných a kontrolovaných vyššími vrstvami a mezi produkcí běžného zboží (denní spotřeby) pro širší distribuci bez jakékoli kontroly. P. Rice (Rice 1989, 110) činí rozdíl mezi individuální specializací a specializací na úrovni komunity stejně jako mezi specializací na konkrétní formu keramiky a funkcí nádoby (Mittendorff 2013, 199).

Za jistý příklad nám může posloužit specializovaná keramická produkce Loštic (na úrovni sdružených dílen) či v posledních letech diskutovaná „*červená středověká keramika*“ pocházející z Klatovska (prvně na ni upozornila J. Hůrková, viz Hůrková 1995, 512-516). Nálezů keramiky s červenou engobou není mnoho a dosud se omazuje na oblast Klatovska (větší část pochází z městského prostředí Klatov, ojedinělé nálezy v řádu jednotek pak ještě z Kašperských Hor a panských sídel ve Velharticích, Klenové a Týnce (okr. Klatovy). Petroarcheologické analýzy potvrdily místní původ (s výjimkou jednoho zlomku z hradu Velhartic) s výrobou okolo města Klatov. Produkované byly neobvyklé tvary a úprava povrchu/výzdoba byla prováděna v celoevropském měřítku zcela jedinečnou technologií (Waldmannová a kol. 2015, 131).

Důležitou součástí produkce je poptávka a nabídka (jde o základní ekonomický princip tržního hospodářství). Obecně lze poptávku definovat jako množství výrobků, které jsou kupující ochotni za určitou cenu na určitém místě zaplatit. Nabídka představuje množství produktu dostupného na trhu. Jedna z určujících složek poptávky je použití výrobku a jeho funkce v každodenním nebo sociálním životě či rituálech (Costin 2005, 1047-1048). Definice poptávky zahrnuje tři analytické části: 1) identifikace kontextu, ve kterém byly výrobky nalezeny, 2) určení morfologie za účelem zjištění funkce (včetně např. analýzy opotřebení, reziduí apod.) a 3) kvantitativní a kvalitativní metody pro odhad množství vyrobeného a použitého materiálu (Costin 2005, 1048-1049).

Distribuční a redistribuční mechanismy a spotřeba keramických výrobků

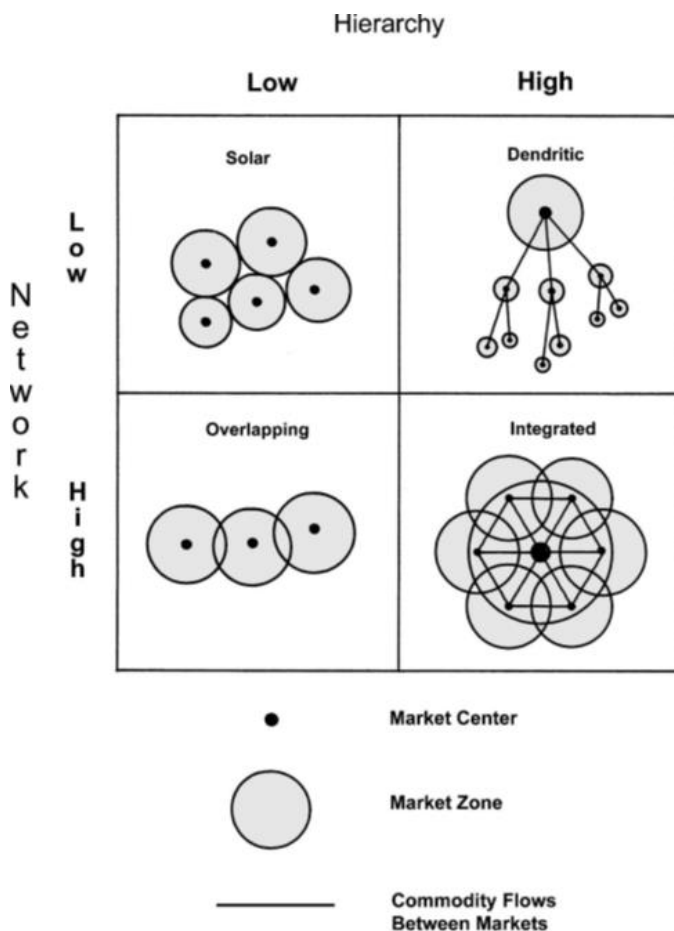
Distribuce a spotřeba nás informuje o ekonomickém, sociálním a politickém kontextu výroby (Rice 1996, 173). Právě *systematické* vyhodnocení keramických souborů a jejich komparace nám může pomoci s rozpoznáním relací mezi sociálními a prostorovými vztahy.

---

³⁵ Od specializace na individuální úrovni („individual level“) po specializaci na komunitní úrovni („community specialization“, od podomácké výroby („small-scale household“) po výrobu sdružených dílen („large-scale organized workshops“; Miloglav 2013, 199).

³⁶ Dále pro srovnání několik stupňů intenzity produkce podle např. C. Costin (1991, 1-56) a D. Peacock (1982): podomácká pro vlastní potřebu, podomácká pro potřeby menší komunity, specializovaná individuální produkce, a nakonec specializovaná produkce sdružených dílen.

Určitou inspiraci lze spatřovat v práci W. Longacreho a M. Starkové v rámci v rámci etnoarcheologického projektu na severu Filipín (*Kalinga Ethnoarchaeology project*, Longacre – Stark 1992, 125-136). Jeden z hlavních cílů projektu byl průzkum rozdílů/homogenity užitě výzdoby na keramice v domácnostech ve vesnickém prostředí, na nichž byl sledován odraz sociálních vztahů, které má každá z vesnic se dvěma ostatními vesnicemi produkující keramiku. Bylo zjištěno, že zde existovala forma komunitní specializace ve výrobě a že *kalingská* keramika se od producentů distribuuje ke spotřebitelům zcela odlišnými

Obrázek 3: Primární rozsah, síť a hierarchie vytvářející odlišné organizační rysy pro různé tržní systémy (převzato z Minc 2005, 84-85).

způsoby, než archeologové předpokládali. Páteří sociální interakce v oblasti Kalinga bylo dárcovství a směna jakožto hlavní distribuční mechanismy. Velké procento keramiky bylo směřeno mezi příbuznými (Longacre – Stark 1992, 125-128)³⁷.

Dalším příkladem studie o distribučních mechanismech je např. práce L. Mincové o regionálních tržních systémech³⁸ (Minc 2005, 82-116). Hlavním cílem jejího výzkumu bylo odhalení způsobů, jak rozdílné tržní systémy manipulují se zbožím na regionální úrovni. Různé tržní systémy totiž vytváří velmi odlišné podmínky pro produkci, výměnu a spotřebu dle struktury a rozsahu jejich regionální organizace (rozpoznáno a studováno především v rámci ekonomické antropologie a kulturní geografie). V rámci regionu se tržní systémy skládají z řady tržních center, které fungují jako ohniska ekonomické směny a z tržních zón (resp. z oblastí služeb poskytované daným tržním centrem; Minc 2005, 84-85).

Výše jsou nastíněny čtyři tržní systémy (viz Obrázek 3): solární (*solar network system*), dendritický (*dendritic network system*), propojený (*overlapping/interlocking network system*)

³⁷ Mimo jiné byly shromážděny i informace o inventáři domácností (mezi lety 1975-76) a ca po 12 letech byla provedena jejich aktualizace (1987-88) z hlediska studia životnosti keramiky. Průměrný počet keramických hrnců na domácnost se pohyboval mezi hodnotou 15-18 (Longacre – Stark 1992, 128).

³⁸ Tržní systém je zde definován jako klíčový faktor ve vývoji a integraci komplexních společností jako podpora specializované výroby (Minc 2005, 84-85).

a integrovaný (*integrated network system*)³⁹. Solární, dendritické a propojené tržní systémy např. vytvářejí specifické podmínky pro účast na trhu, jež ovlivňují míru důvěry (a investic) v tržní směnu (*market exchange*) jako životaschopné ekonomické strategie. Tyto systémy navíc představují různé úrovně politického zapojení či zásahů do oblasti směnných aktivit ze strany vládnoucích elit. Centra (tržní uzly) nižšího řádu poskytují základní sortiment pro obživu a domácnost – tzn. položky s relativně nízkou jednotkovou cenou. Takové zboží je široce dostupné, obvykle se nepřeppravují na velké vzdálenosti, což má za následek relativně malou spotřební zónu. Oproti tomu centra vyššího řádu navíc vyžadují větší vstupní investice/energii a tím také stoupají náklady, snižuje se však poptávka (Minc 2005, 84).

O distribučních mechanismech jako je *dárcovství* a *směna* se v období vrcholného a pozdního středověku v Českých zemích příliš neuvažuje (neboli spíše tyto mechanismy nejsou předmětem studií). O pozdním středověku v našich zemích můžeme mluvit jako o období, kdy se keramika stala již produktem masové výroby a spotřeby, na jejímž rozšíření se podílel především trh (Čapek a kol. 2018, 82). Otázkou však zůstává situace v období vrcholného středověku (především konec 12. století po polovinu 13. století), ještě před vlnou masivního vysazování měst a městeček⁴⁰.

Role keramických nádob v domácnosti v období vrcholného a pozdního středověku

O užití kuchyňské a stolní keramiky toho z písemných a ikonografických pramenů příliš nevíme. Tyto prameny převážně zachycují situace z prostředí vyšších společenských vrstev (např. novější práce *S knížaty u stolu. Kuchyně a kultura stolování na středověkých vévodských dvorech v Opavě a Ratiboři* editorů I. Korbelařové a M. Zezuly, stať Korbelařová 2018, 47-61), které nám nic neříkají o vybavení kuchyně městské či vesnické domácnosti.

Obrázek 4: fragment keramického hrnce s dochovaným provázkem okolo hrdla pravděpodobně pro upevnění plátna (Plzeň, Veleslavínova ul.; Milsimerová – Krasanovská 2015).

Již na první pohled při hodnocení keramických souborů zjišťujeme, že dominantní složkou je zpravidla keramika patřící ke kuchyňskému sortimentu. Stopy po konkrétní činnosti na nádobách však nacházíme minimálně (i z hlediska časté a vysoké fragmentarizace keramických nálezů). Zpravidla jde o stopy očazení vnějšího pláště dokládající činnost spojenou s vařením či ohříváním pokrmů, v menší míře pak stopy po míchání (mohou dokládat škrábance na vnitřní straně nádoby) či stopy po uchovávání potravin (skladování; např. stopy

³⁹ Tyto čtyři modely tržních systémů poskytují pouze výchozí bod pro hodnocení tržních systémů (Minc 2005, 85-86).

⁴⁰ Zde je třeba upozornit, že vznik městských center není způsoben až tak růstem populace jako právě změnou ekonomické struktury (Kejř 1998, 197).

po provázku v hrdle nádoby, viz Obrázek 4). Tyto stopy po běžné manipulaci nese především hrnec (zastoupen velkým množstvím typů a variant), u něhož je ve sledovaném období téměř nemožné rozpoznat jeho účel⁴¹ (příprava jídla, vaření, skladování, užití v technické provozu, export?). Keramický hrnec určený k vaření mohl být nahrazen kovovým, pro něj však nenacházíme dostatek důkazů, abychom jeho použití mohli označit za běžné⁴². K vaření se dále používali i trojnohé pánve a poklice, které urychlovaly ohřev pokrmů. Poklice mohly být vyrobené také ze dřeva, u nichž lze předpokládat jejich užití k uzavření nádoby pro skladování. Náhradu za poklici lze spatřovat také v použití plátna, kterým se přikrylo ústí nádoby a zafixovalo provázkem. V procesu přípravy jídel mohl být užíván cedník (používaný především k oddělení tekutiny). Ke skladování sypkých potravin byly především užívány zásobnice či velké zásobní hrnce.

K sortimentu, který byl na hranici užívání v kuchyňském provozu a ke stolování, můžeme přiřadit mísy a džbány. Vyšší kónické mísy se hodily např. k zadělávání těsta či k mísení sypkých a tekutých potravin, džbány (případně konvice či lahve) k manipulaci s tekutinami. Všechny tyto druhy nádob mohly být také vyráběny ze dřeva, v pozdním středověku také ze skla či kovu. Ke stolování pak byly využívány misky, poháry či tzv. picí džbánky.

---

⁴¹ Zde nám nepomůže zpravidla ani profilace okraje, která nám může u mladší (novověké) keramiky indikovat primární účel nádoby.

⁴² Z ikonografických pramenů můžeme usuzovat, že od vrcholného středověku bylo v alespoň městských domácnostech běžnou součástí kuchyňského sortimentu i kovové nádobí, které doplňovalo soupravu určenou k vaření (velké množství keramických hrnců, keramické džbány, dřevěná vědra či díže, popř. pánve, pekáče či mísy; výběrově např. Sedláčková 2020, 140).

HISTORIE BĀDÁNĪ

Prioritním cílem této studie zde není detailně popisovat historii výzkumu soustředující se na keramiku a opakovat, co již v jiných souhrnných pracích bylo sumarizováno (např. Orton – Tyers – Vince 1993; Orton – Hughes 2013; u nás nejnověji Čapek 2015, 13-38; Čapek a kol. 2018). Nicméně je třeba zde nastínit určitý vývoj studia zaměřený na keramickou produkci a zejména distribuci.

Zahraničí

Na počátku zájmu o archeologické studium keramiky (umělecko-historická fáze dle Orton – Tyers – Vince 1993) se badatelé soustředili především na tzv. „lepší zboží“ či celé nádoby.⁴³ Zlom přichází až v 2. polovině 19. století, kdy se s nárůstem množství keramického materiálu získaného ze stratifikovaných archeologických výzkumů přistupuje k řešení základních chronologických a geografických otázek. Tzv. „kontextuální fázi“ odstartovala práce americké autorky A. O. Shepard (Shepard 1956), která studovala keramiku především vzhledem k technologickému vývoji a distribuci. V této fázi archeologického zkoumání se začíná využívat široké spektrum vědeckých technik (formalizace postupů, přírodovědné metody atd.) a do popředí vystupuje zájem o postdepoziciční procesy (viz např. Orton – Tyers – Vince 1993, 3-13; Macháček 2001, 8). Spojována s tzv. „New Archaeology“ je *keramická sociologie*, s níž se váže počátek úsilí o rekonstrukci prehistorické sociální organizace (Plog 1978, 143-182).

Z dalších souhrnných teoretických a metodologických prací zabývající se i otázkami keramické produkce a distribuce můžeme jmenovat *Ceramic theory and cultural process* od D. E. Arnolda (Arnold 1985). Důležité dílčí studie publikovala též P. Rice (Rice 1981, 219-240; 1989, 109-117; 1996, 133-163) či v nedávné době V. Roux (Roux 2003, 768-782; 2011, 80-88). Specializaci a standardizaci v řemesle se hodně věnovala C. L. Costin (např. Costin 1991, 1-56) či na případové studii M. B. Hagstrum (Hagstrum 1985, 65-75).

Oproti těmto teoretickým a metodologickým studiím se v Německu a Rakousku vyskytují převážně souhrnné práce zaměřené především na chronologii a typologii. Z konkrétních vydařených komparačních studií můžeme jmenovat práci H. Loserta (Losert 1993), jenž shromáždil množství pramenů o podobě keramického zboží z raného až pozdně středověkého období Horních Franků či novější publikaci A. Kaltenberger (Kaltenberger 2009) o středověké keramice z Horního Rakouska (další viz např. Heege 1995; Gross 1991).

Příkladových studií (především v rámci jednotlivých lokalit zasazených do širšího geografického kontextu), kde je diskutována a řešena keramická produkce a distribuce v širokém socio-ekonomickém kontextu, bylo v zahraničí vydáno velké množství oproti našemu prostředí. V zahraničí (především ve Velké Británii a Spojených státech) se tomuto tématu intenzivně začínají věnovat již v 70. a 80. letech (např. Foster 1965, 43-61; Arnold 1976, 92-108; Van der Leeuw 1977, 68-76; Blackman – Vandiver 1993, 60-80; souhrnně Sinopoli

---

⁴³ Obecně lze říct, že se zájmem o tzv. vzácné a prestižní zboží a s přibývajícím materiálem ze stratifikovaných archeologických výzkumů můžeme spojit počátky bádání i v našich zemích.

1991) nehledě na množství prací publikovaných v poslední době (souhrnně ve Velké Británii nově Jervis 2014; dále Miloglav 2013, 195-211; Mittendorff 2012, 239-250; Stoner 2012, 381-402; Hare 2004, 799-814).

Němečtí a rakouští badatelé dělí keramické zboží nejvýše na tzv. *Ware (Waregruppen)*, jež zahrnuje výrobky se shodnými technologickými znaky odkazující ke konkrétnímu výrobnímu centru či oblasti výroby (např. Kaltenberger 2009, Losert 1993, Gross 1991). V Čechách se ve středověku setkáváme většinou s tzv. *weiße feine Irdenware* (nepřesně Pfeifentonware), keramické zboží vytáčené z jemné světlé hlíny (pro Plzeň je zastoupena jedinou keramickou třídou PM213; Nováček 2000, 41; Čapek – Orna – Slavíček – Všianský 2021, 189-242). Obdobný termín se používá ve Velké Británii, kde badatelé určují tzv. technologické skupiny – *fabrics* a spojují je do větších skupin označovaných jako *wares* (Jervis 2014; Orton 2006, 117-125; více Orton – Tyers – Vince 1993). Z prací věnující se přímo keramickým skupinám můžeme jmenovat studii U. Grosse „*Keramikgruppen des 8. bis 12. Jahrhunderts am nördlichen Oberrhein. Zur Frage von Verbreitungsgebieten und Produktionsstätten*“⁴⁴ (Gross 2012, 63-76).

Samostatně je třeba zmínit práci A. W. Longacre a T. M. Stark „*Ceramics, Kinship and Space: Kalinga Example*“ z roku 1992, jeden z výstupů Kalinga Ethnoarchaeology project. Jak už název napovídá, text se týká vyhodnocení keramických souborů v souvislosti se sociálními a prostorovými vztahy. Jeden z hlavních cílů projektu byl průzkum rozdílů/homogenity výzdoby použité na keramice v domácnostech vesnických sídel (zjištění míry odrazu sociálních vztahů na keramice, které má každá ze zkoumaných vesnic se dvěma ostatními vesnicemi produkující keramiku (Longacre – Stark 1992, 125-136).

Stěžejními pro mé pokročilé studium jsou především statě „*Monitoring regional market systems in prehistory: models, methods, and metrics*“ (Minc 2005, 82-116), která se ve zkratce věnuje tržním systémům a distribučním mechanismům, a „*Interpeting a Ceramiscene Landscape – the Roman Pottery from Nepi Survey Project*“ (Mills – Rajala 2011, 1-17), kde byla otestována teorie tzv. keramické krajiny („ceramiscene landscape“) a aplikace Lynchových prvků městské struktury v kombinaci s keramickou analýzou (Lynch 1960) na lokalitě Nepi ve střední Itálii.

V porovnání⁴⁵ ke statím P. Millse a U. Rajali je třeba také zmínit článek „*Local Clay Sources as Histories of Human-Landscape Interactions: a Ceramic Taskscape Perspective*“ autorů K. Michelaki, G. V. Brauna a R. G. V. Hancocka (Michelaki – Braun – Hancock 2015, 783-827). Práce se zabývá analýzou historie lidských interakcí v krajině prostřednictvím studií proměn zdrojů keramické hlíny v kalábrijském neolitu na základě definované teorie „keramické krajiny úkolů“ (*ceramic taskscape*; Michelaki – Braun – Hancock 2015, 783-827).

---

⁴⁴ Práce se zabývá keramickými skupinami 8. – 12. století v severní oblasti Horního Porýní vzhledem k jejich rozšíření, výrobním místům a importům (Gross 2012, 63).

⁴⁵ Pojem „ceramic taskscape“ x „ceramiscene landscape“.

Česká republika

Počátky zájmu o keramické zboží u nás sice sahají hluboko do 19. století, avšak se samotným studiem užití keramiky (produkce a distribuce, model keramického okruhu) se můžeme poprvé setkat až v 70. letech 20. století. Jedním z prvních, kdo se zabýval „keramickým (distribučním) okruhem“⁴⁶ byl M. Zápotocký, který se ho nepřímou snáží definovat prostřednictvím „oblasti červeně malované keramiky vázané na území Litoměřicka, Ústecka a Děčínska. Autorovým cílem bylo především dosáhnout ucelené relativní chronologie, ale také dospěl k jednoduché „tříúrovňové“ distribuci (ne definici) výrobků v rámci keramického okruhu. Jako „nejnižší“ (primární) stupeň distribuce M. Zápotocký uvádí „*vlastní oblast výskytu*“, „střední“ stupeň jako „*oblast smíšenou (s výskytem jiné hrnčiny nezanedbatelného počtu)*“ a „vyšší“ stupeň jako „*oblast stopového výskytu*“ (chápejme jako doklady dálkového obchodu; Zápotocký 1978, 171-173, 230). Jako další lze jmenovat práce V. Goše, jenž se intenzivně věnoval raně středověké keramice na severní Moravě, severomoravskému keramickému (výrobnímu) okruhu, a především produkci vrcholně středověké loštické keramiky (např. Goš 1977, 291-303; Goš 1983, 197-209; Goš 2007), pro kterou však dodnes postrádáme komplexní (formalizované) zpracování.

Ujasnění definice modelu keramického okruhu proběhlo na 2. keramickém kolokviu v Mikulčicích (Boháčová 1995, 119-125; Bubeník – Frolík 1995, 128-130), jež se věnovalo především metodickým a terminologickým otázkám studia raně středověké keramiky. Keramický (spíše distribuční) okruh je v tomto pojetí hojně používán v rámci zpracování keramických souborů z raně středověkých lokalit na Moravě (např. Mazuch 2012), či kolem Prahy (např. Varadzin 2009, 99-113).

V rámci studia vrcholně a pozdně středověké keramiky se tématem v 90. letech zabýval P. Vařeka (Vařeka 1998, 123-137). Autor primárně porovnává produkci dvou výrobních center, Prahy a Českého Krumlova, především v horizontu velkých technologických změn 13. století a následně je srovnává s ostatními keramickými okruhy (spíše keramickými skupinami) Čech na prahu vrcholného a pozdního středověku. Uplatňovaný nadregionální pohled na problematiku je v této práci dosti široký a zobecňující.

V porovnání s prací P. Vařeky je novější práce L. Varadzina (např. Varadzin 2009, 99-113) přesným opakem pohledu na studium keramického okruhu. Autor pracuje pouze s jednou raně středověkou lokalitou (Stará Boleslav) a porovnává užitkovou keramiku nalezenou v jejím areálu (pracuje s ní v opačném směru distribuce jako s příjemcem komodit z různých míst produkce). Zabývá se obecně známým problémem, a to je určení provenience keramických nádob na základě složení keramické hmoty, která může nést informace o místě svého původu. Výsledkem analýz je poznání, že největší množství keramického zboží pocházelo z míst vzdálených 15-20 km (22 km – vzdálenost Prahy vzdušnou čarou). Dále autor určil, že 5 %

---

⁴⁶ V 70. letech byl model keramického okruhu ještě neuceleným a nedefinovaným pojmem (viz Zápotocký 1978).

z celkového počtu analyzovaných keramických souborů patří libické produkci (hrnčířské dílně) vzdálené ca. 40 km. Podle autora tato kilometráž odpovídá poznatkům starších (zahraničních) studií, kde fyzická vzdálenost distribučních okruhů v raném středověku odpovídala poloměru 30 až 50 km (kilometráž je určena pro zcela odlišnou oblast, ale v rámci shodného časového období; Varadzin 2009, 103, 110). Pro odhad geografického rozsahu „primární“ distribuce jednoho výrobního centra však musíme znát či alespoň předpokládat mnoho faktorů, např. organizaci výroby (produkci), možnou míru specializace řemesla, prospěšné je sledovat i míru osídlení oblasti, schéma ekonomického a sociálního systému společnosti apod.

Cenné poznání distribučního schématu raně středověké keramiky přináší studium velkomoravských „keramických“ okruhů (blučinského a mikulčického) M. Mazuchem (Mazuch 2012).

Zcela novou prací věnující se studiu vrcholně a pozdně středověké keramiky v českých zemích z obecného hlediska je kniha z pera L. Čapka a kol. (Čapek a kol. 2022), která navazuje na dosud jedinou syntézu poznatků o středověké keramice v Čechách a na Moravě z roku 1968 (Nekuda – Reichertová 1968).

V rámci studia produkce a distribuce keramiky nesmíme opomenout také nedávnou práci „*Medieval white fine-grained kaolinitic ceramics in the czech lands in finds from Pilsen and České Budějovice*“ L. Čapka a kol. (Čapek – Orna – Slavíček – Všianský 2021), který se věnuje specifické keramické skupině – miniaturním nádobkám, vyrobených z bělavé, jemně plavené hlíny, místy zdobené červeným malováním nebo olovnatými polevami. Tyto nádoby byly vyrobeny specialisty (doloženo písemnými prameny ve výrobních centrech 15. století v Porýní jako je např. Kolín nad Rýnem, Frankfurt či v Nizozemí Utrecht a Kampen). Miniaturní nádoby, které se objevily v severozápadních Čechách před polovinou 13. století souvisejí se saskými nálezy a mohou být indikátorem fungující přeshraniční distribuční sítě (Čapek – Orna – Slavíček – Všianský 2021, 214) či souviset s postupem německé kolonizace v příhraničních oblastech (miniaturní nádoby se mohly dostat do Čech se svým majitelem jako součást jeho inventáře). Původ nálezů ze západních Čech stále není zřejmý, není zde žádná přímá návaznost na území dnešního Bavorska.

Za jedinečný počín můžeme označit výstupy projektu věnující se středověké keramice podpořené v rámci grantového programu Ministerstva kultury ČR. Základní přehled vlastností jednotlivých keramických souborů nejenom z oblasti západních Čech lze najít v jednom z výstupů projektu NAKI II „*Vrcholně středověká keramika jako součást movitého kulturního dědictví*“ přístupné veřejnosti na webových stránkách⁴⁷.

---

⁴⁷ Odkaz na jeden z výstupů projektu NAKI II DG18P02OVV020 k vrcholně středověké keramice: <https://www.arcgis.com/home/group.html?id=7c68b1db79f54e09a035972dae18e3c6#overview>, poslední aktualizace údajů 3. 1. 2022.

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA ZÁPADOČESKÉ KERAMICKÉ PRODUKCE VRCHOLNÉHO A POZDNÍHO STŘEDOVĚKU

Stručná charakteristika technologie výroby a definované keramické okruhy

Pro období 0. a počátku 1. stupně je charakteristická ještě doznívající pozdně-hradištní keramická tradice, kde je v souhrnu aplikován smíšený či oxidační výpal s vysokým podílem makroskopicky viditelných příměsí (písek, slída, pro jižní Čechy grafit) s technikou částečného obtáčení či obtáčení. V období přelomu 13. – 14. století dochází k vyšší míře standardizace, kdy se začíná prosazovat technika redukčního výpalu do odstínů šedé či hnědošedé. Keramická hmota je nejčastěji obohacena příměsí písku a submikroskopické slídy (menší podíl oproti předchozímu období). Nádoby nesou stopy po obtáčení a podsýpce, hrnčířské značky již téměř nedetekujeme.

V 2. polovině 14. století se již více prosazuje technika odříznutí dna nádoby od hrnčířského kruhu, povrch se až na výjimky téměř neupravuje. Redukční výpal dominuje téměř pro celé území jihozápadních Čech, výjimkou je oblast Tachovska, kde se prosazuje technologie oxidace. Od přelomu 14. a 15. století již můžeme mluvit o určité formě sériové výroby, kdy se nádoby masově vytáčejí na hrnčířském kruhu a jsou od desky odřezávány. Příměsí, pokud jsou přítomny, jsou často zanedbatelné (submikroskopické částice slídy či rozptýlený drobný písek). Povrch v některých případech hrnčíři vylešťovali.

Otázkou je cílené zakuřování nádob. Někteří autoři tento postup spojují se zaváděním pokročilejší hrnčířské technologie raného novověku, kdy mohl do určité míry nahradit olovnatou glazuru (Scheufler 1972, 72; Hůrková a kol. 2014, 183 atd.).

Chebský keramický okruh⁴⁸

Chebský distribuční okruh se vymezuje po celé období vrcholného a pozdního středověku a původně byl vydělen na základě keramických nálezů z archeologických výzkumů ze dvou lokalit: Chebu a Sokolova (podrobněji Krasanovská 2013)⁴⁹. Z hlediska statutu města, získaných privilegií, počtu obyvatel a rozsahu osídlení musíme za nejvýznamnější výrobní a distribuční centrum označit Cheb.

Tento okruh je specifický svou technologií (charakterem a množstvím příměsí v keramické hmotě). Ve starším období (2. polovina 13. – 1. polovina 14. století) se keramická hmota vypalovaná převážně v redukční atmosféře vyznačuje výraznou příměsí slídnatých částic

---

⁴⁸ Dle Krasanovská 2013, 2015a.

⁴⁹ Z posledních let známe ve větší míře i středověké keramické soubory z Bečova nad Teplou, které vykazují některé znaky shodné s chebským okruhem, jiné s plzeňským okruhem (pozorování v místě archeologického výzkumu, závěrečná asistence autorky při dataci; Milsimerová – Šíroky 2016).

(jak uvnitř střepu, tak i na povrchu). Povrch nenese žádné stopy úpravy a výrobky jsou obtáčené s použitím podsýpky (či aplikace hrnčírských značek)⁵⁰.

Poznání keramiky dvou městských center doplňují novější poznatky o nálezových souborech z hradů Libá a Starý Hrozňatov či poznatky z archeologických výzkumů provedených NPÚ v Lokti. Ministeriální hrady Libá a Starý Hrozňatov se nacházejí nedaleko Chebu. Archeologické výzkumy na těchto lokalitách byly provedeny v nedávné době (roky 2007-2009) a byly získány vcelku početné keramické soubory. Oba tyto soubory prošly formalizovaným zpracováním a jedná se o první pokus o základní klasifikaci keramického materiálu na Chebsku (Šedivý 2010).

Jihočeský keramický okruh

Jihočeský keramický okruh byl původně vydělen na základě poznání kuchyňské a stolní keramiky z šesti městských center (Bechyně, Písek, Strakonice, Sušice, Volyně, Kašperské Hory), okruh se však rozpíná dále do oblasti jižních Čech.

Jihočeský distribuční okruh je ve starším období (13. – 1. polovina 14. století) charakteristický převažujícím výpalem do tmavších odstínů šedi. Zcela typický je výrazný podíl tuhy v keramické hmotě (zvláště u zásobních nádob, které jsou pro oblast jižních Čech v období raného a vrcholného středověku zcela typické). Nádoby stále nesou stopy obtáčení (a podsýpaného podkladu) a povrch nebyl nijak viditelně upravován (pouze ojediněle je zachyceno leštění). Výrazný podíl tuhy (grafitového prášku) v keramické hmotě během 14. století mizí (objevují se pouze makroskopické kousky grafitu) a technologie se v mladším období (od 2. poloviny 14. století) více sjednocuje s plzeňským distribučním okruhem (Krasanovská 2013, 101; 2015, 118-119).

Plzeňský keramický okruh

Plzeňský keramický okruh je ze všech čtyř definovaných územně nejrozsáhlejší, a to vedlo pravděpodobně k opomíjení ostatních odlišných keramických skupin ve starší literatuře. Není překvapením, že nejvíce formalizovaných keramických souborů pochází přímo z Plzně (např. Schneiderwinklová – Sůvová 2006). Další použitá literatura je více či méně shrnujícího charakteru (včetně publikované statě o středověké keramické peci z Lochotínské ulice; Doubová – Nechvátal 1996, 41-74).

Další podrobnější klasifikace keramických souborů pochází z měst Tachova (pro 1. stupeň), Přeštic (ve zpracování P. Schneiderwinklové) a Kašperských Hor (např. Nováček 1996; Hůrková, J. – Pícka, J. – Schneiderwinklová, P. 2009). Z hradního prostředí musíme zvláště jmenovat nálezy z Chanovic, Gutštejna a Strakonic (Hobl 2013, 2015; Hůrková a kol. 2014; Čapek – Slavíček – Petřík – Valkony 2019, 215-274). Z klášterního prostředí je podrobně zpracovaný keramický soubor z benediktinského kláštera v Kladrubech (Nováček a kol. 2010).

---

⁵⁰ Na stolní a kuchyňské keramice nalezené v intravilánu města Chebu již zachycujeme i stopy po vytáčení (Krasanovská 2013, 99; 2015a, 115).

Torzovitější zmínky máme o keramických souborech pocházejících např. z Boru, Stříbra, Blovic, Přeštic, Nepomuku, Klatov, Písku, Horažďovic a Sušic (Šmejdivá – Sůvová 2007; Kaiser a kol. 2004; Kočár a kol. 2003 a další; nově např. Břicháček 2017, 50-79; Milsimerová a kol. 2015; Krasanovská 2015b).

V neposlední řadě nám přibývají publikované zmínky o vesnickém osídlení dalších mikroregionů. Když pomineme Plzeňsko⁵¹, nacházíme řadu poznatků o středověkém osídlení Rokycanska a Blovicka (zásluhou především systematického nedestruktivního průzkumu P. Vařeky a kol.), Klatovska (Chlistov, Mochtín, Malá Víska) či Domažlicka (Mimov; viz např. Hůrková 2016; Hereit 2012, 28-35; Vařeka 2006; Vařeka a kol. 2008a; 2008b, 85-100).

Plzeňský distribuční okruh vydělujeme pro celé období 13. – 15. století, avšak s měnícím se rozsahem územního vlivu ca. v průběhu poloviny 14. století. Nejvýznamnějším výrobním centrem je plzeňská aglomerace (ve starším období starý Plzenec, ca. od 14. století Plzeň). Období přelomu 13. – 14. století je dobou, kdy se technologie tváření nádob převážně uniformuje. Začíná se prosazovat technika redukčního výpalu do různých šedých či hnědošedých odstínů (keramická hmota je nejčastěji obohacena o příměs písku a submikroskopické slídy). Nádoby nesou stopy po obtáčení a podsýpce, v 2. polovině 14. století je již převážně zaznamenávána technika odřezávání. Povrch nebyl nijak upravován, jen výjimečně se setkáváme se zalešťováním. Od 2. poloviny 14. století keramická hmota nenese žádné výrazné stopy příměsí (jen zanedbatelné množství submikroskopických částic slídy a písku). Více se objevuje úprava povrchu ve formě leštění (leštěny jsou celé nádoby či jen pásy různých vzorů; Krasanovská 2013, 99-100; 2015a, 115-118).

Českoleský keramický okruh

Okruh byl vydělen na základě kuchyňské a stolní keramiky z Plané, Tachova, Boru, Horšovského Týna a Domažlic s tím, že nejvýznamnější výrobní centra zastupují královská města Tachov a Domažlice (viz Krasanovská 2013). Od roku 2015 (Krasanovská 2015a), kdy byla vydána poslední komparace poznatků o kuchyňské a stolní keramice z okresu Tachov a Domažlice, došlo k většímu badatelskému posunu. Formalizovaným zpracováním prošly dva početné středověké keramické soubory z měst Tachova a Plané (Hrubá 2016) a jeden menší soubor z Domažlic⁵². V tomto směru došlo k zmenšení územního rozsahu keramického okruhu, kdy se na základě studia dostupného keramického materiálu prokázalo⁵³,

---

⁵¹ Hospodářskému zázemí Nové Plzně byl a je věnován značný zájem zvláště stran nedestruktivního (či málo destruktivního) archeologického výzkumu, který sice nepřináší velké množství keramického materiálu (většinou v rámci jednotek či desítek zlomků), avšak zachycují podobu a charakter osídlení (např. Vařeka a kol. 2012, 289-335; Trnka – Zelenka 2012, 53-89; Uherský 2004, 174-181; Novobilský – Rožmberský 2002).

⁵² Zpracováno autorkou studie (viz katalog keramických souborů).

⁵³ Za zpřístupnění děkuji Bc. Petru Hereitovi ze ZČM v Plzni.

že Domažlice a jeho spádové území se svou technologií výroby řadí spíše k okruhu Plzeňskému⁵⁴.

Typická pro tento keramický okruh je technologie tvrdšího výpalu především v oxidační atmosféře do okrových, načervenalých až hnědých odstínů. Použitá keramická hmota obsahuje příměsi křemičitého písku a drobných částic slídy (oproti předchozímu období vrcholného středověku je v keramické hmotě identifikováno minimum příměsí). Ke konci 14. století zaznamenáváme až na výjimky především užitkovou keramiku se stopami po vytáčení nádob a odřezávání z desky hrnčířského kruhu. Povrch nebývá nijak upravován.

Pramenná základna

Dalším úskalím tématu je samotné použití pramenné základny ve vztahu k rozsáhlosti studované oblasti. S přístupem komplexnějšího a podrobnějšího pohledu na problematiku vyvstává problém se způsoby využití jednotlivých druhů pramenů. Oproti mé diplomové práci „*Výroba a distribuce keramiky ve městech 13. - 15. století* (Krasanovská 2013; vybraná část Krasanovská 2015a, 93-123) využívám informace o keramických souborech nejen z městského prostředí, ale také z vesnického a klášterního prostředí či z hradních komplexů. V kontextu použití teorie *spotřební keramické krajiny* nelze z analýzy vyloučit žádné sociální prostředí, obraz keramické krajiny by byl z tohoto úhlu neúplný, a lze tvrdit, že by mohlo dojít i k jeho zkreslení.

V zaměření na kontext nálezů také narazíme na skutečnost, že velké množství (detailně zpracovaného) materiálu je při archeologických výzkumech vyzvednuto z objektů, které byly středověkými lidmi vymezeny k deponování odpadu⁵⁵. Jedná se o jímky, případně studny, u nichž po ztrátě prvotní funkce získání vody posloužily jako další možnost pro uložení odpadu. Nálezy získané z těchto objektů⁵⁶ přinášejí cenné poznatky k dějinám každodenního života (Iggers 2002, 95-111). Jímky byly zřizovány od 2. poloviny 13. století a byly v zásadě umísťovány v nezastavěné části parcely (ojediněle je doloženo ukládání odpadu v sudech zapuštěných do země). Často však nastávají problémy s otázkou chronologického vývoje z důvodu vybírání odpadních jímek a studen po mechanických vrstvách bez větší možnosti sledování stratigrafických vrstev. Dále také musí být brán zřetel na skutečnost, že odpadní jímky byly plně nebo částečně čištěny⁵⁷ (Krasanovská 2013, 17-18; Nováček 1999a, 15; Nováček 2003, 13, Fröhlich 2002, 139). Obecně předpokládáme, že odpad místem svého nálezů patří k dané parcele města či vesnice, nemůžeme to však stanovit za jednoznačné – zvláště

---

⁵⁴ Po bližší analýze keramických souborů z Domažlic z archeologického výzkumu Hořejšího předměstí (Procházka 1983) uložených v depozitáři ZČM byla posunuta datace souborů z pecí do 2. poloviny 15. – počátku 16. století (viz katalog keramických souborů).

⁵⁵ Vhodné pro chronologický rozbor z hlediska podílu reziduální složky (více k problému Nováček 2003, 131-146).

⁵⁶ Např. v rámci historického jádra Plzně výzkumy těchto objektů probíhají od roku 1963. Celkově prošlo archeologickým výzkumem na 120 jímek, ca z 80 z nich se podařilo získat artefakty/ekofakty z období pozdního středověku/raného novověku (Orna – Dudková 2020, 483).

⁵⁷ V tomto ohledu se nabízí možnost, že ve středověku existovali pověřeni lidé, kteří se živilí čištěním studen a jímek. Jak bylo zacházeno s již jednou uloženým odpadem z jímek (po jejich vyčištění), není úplně jasné. Uvažovat můžeme o jeho převozu do polí (využité jako hnojivo) – vytrídění humusu/ostatního odpadu.

vzhledem k nálezům tzv. „lepšího zboží“, k možným redistribučním mechanismům⁵⁸ a původní identitě „prvního“ majitele výrobku.⁵⁹

Naopak v daleko menším množství se v rámci zkoumaného území/období setkáváme s doklady hrnčírských pecí, dílen a výrobků, které k nim lze přímo přiřadit. Jedná se v současnosti pouze o doklady z městského prostředí Domažlic, Horšovského Týna, Horažďovic, Plzně a Plané u M. L. (konkrétně z oblasti jejich předměstí).⁶⁰

Musíme počítat s tím, že keramické krajiny, které v této studii budou představovány, nejsou neměnnou rekonstrukcí. Spíše je můžeme považovat za takové obrazy (scény) s prvními obrysy, které budou s každou další použitou informací zevrubnější. V tomto případě narážím na kvalitu a kvantitu dostupných informací. Z hlediska kvantity se střetneme s problémem chybějících informací k mnoha sídelním územím zahrnutých do studie. Hodnotné keramické soubory nám nechybí z městského prostředí, horší situace je však se soubory z vesnic, z panských a duchovních sídel.

V současné práci můžeme rozdělit zdroje do několika kategorií dle jejich kvality:

1. Kvantifikované keramické nálezové soubory:

- a. publikované statě o keramických nálezových souborech zpracovaných statistickými metodami
- b. nepublikované statě o keramických nálezových souborech zpracovaných statistickými metodami

2. Nekvantifikované keramické nálezové soubory:

- a. publikované a nepublikované statě, kde popis keramických nálezů je pouze doplňkovým tématem použitým převážně k dataci archeologických situací
- b. publikované a nepublikované statě, které obsahují informace o keramickém nálezovém souboru pro současnou studii v zásadě nepoužitelné

---

⁵⁸ Více k distribučním a redistribučním mechanismům dále v textu.

⁵⁹ Majiteli jednoho výrobku mohou být v průběhu času několik osob.

⁶⁰ K jednotlivým dokladům více v katalogu keramických souborů (dále v textu).

METODA PRÁCE S KERAMICKÝMI SOUBORY A DOSTUPNOU LITERATUROU

Keramika jako nejstabilnější datovací materiál v archeologii bývá nacházena na konkrétních místech v krajině. Produkce, spotřeba, nalézání/získávání (archeologické), následná analýza vytváří kontinuální proces spojitelný s konkrétními místy, oblastmi a regiony jak v minulosti, tak v současnosti. Archeologické výzkumy produkují kvalitativní a kvantitativní data napříč zájmovými tématy, která lze použít ke stanovení temporalit. Kvalita dat je však závislá na postdepozicičních procesech (a nejen na nich), nelze tedy garantovat optimální soubor dat. Jedním z prostředků k interpretaci je tvorba smysluplných distribučních map, jejichž použití je nejvhodnější v regionálním měřítku na základě statisticky vyhodnocených keramických souborů (Rajala – Mills 2017a, 9-10).

Technologie. Základem pro komparaci bylo shromáždit strategické keramické soubory s kvalitní i kvantitativní vypovídající hodnotou, tedy soubory početné a statisticky zpracované. Tyto byly doplněné o zpracované keramické soubory autorkou studie (soubor z Tachova a Plané u M. L.: Hrubá 2016; ze ZSV Borek: Bradová – Hrubá – Hrubý, ve zpracování; menší soubor z Domažlic), a také o další částečně kvantifikované/nekvantifikované keramické soubory. Až na výjimky jde pouze o fragmentarizované nálezové celky.

Pro zpracování zlomkového materiálu byl použit komplexní deskriptivní systém zahrnující popis technologických a morfologických vlastností včetně použité výzdoby. Podstatou je technologická analýza, přičemž je využita metoda stanovení tzv. keramické třídy (KT)⁶¹, se kterou se setkáváme od devadesátých let 20. století. Lze tvrdit, že keramická třída je pomůckou pro formalizované zpracování keramických souborů (např. Vařeka 1998, 124-125). Je definována podle makroskopicky postižitelných vlastností (viz tab. 1). Pátý atribut v tabulce uveden není – jedná se o *afinitu*, u které se uvádí odlišnosti ve vztahu k jiné podobné keramické třídě.

Vy zdvihnout význam práce s lokální keramickou třídou (tedy nejen s tzv. hrnčinou či keramickou skupinou) pro vrcholný a pozdní středověk je jedním z cílů této studie. Prokazatelnými výhodami keramické třídy je detailní analýza použité hmoty a technologie výpalu, s nimiž nepřímo souvisí i úprava povrchu a jeho barva. V rámci těchto vlastností se dají rozlišit i jinak nepostižitelné lokální nuance, jež nám mohou mimo jiné definovat místní produkci. Na časové ose můžeme sledovat technologický vývoj a do určité míry i postup standardizace a specializace. Za nevýhodu lze považovat dosud jistou míru nejednotnosti popisu a práce s keramickými třídami, která souvisí mimo jiné i s mírou zkušenosti a znalosti badatele. Tuto nevýhodu však můžeme částečně eliminovat vytvořením obecně dostupných vzorníků lokálních keramických tříd.

Je třeba zdůraznit, že všechny sledované znaky byly určeny (až na výjimky) makroskopicky různými autory, je třeba tedy počítat s jistou mírou subjektivity. Petroarcheologickým analýzám

---

⁶¹ V základu spojené především se systémem Klasifik/Keramik (první verze) a KLASIKER (v současnosti nejpoužívanější verze; viz Břeň – Kašpar – Vařeka 1995, 36-41; Nováček – Tetour 2003).

je podrobeno často zboží výjimečné (např. v případě červené středověké keramiky z Klatovska; Waldmannová a kol. 2015) či v rámci univerzitních grantových projektů (viz např. NAKI II⁶²). Pro potřeby studie nejsou však tyto analýzy brány v potaz z důvodu zachování jednotného postupu komparace.

Technologie	Keramická třída	Výpal	forma	tvrdost
		Technologické stopy	technika	-
		Keramická hmota	druh příměsí	množství příměsí
		Úprava povrchu	druh	rozsah
		Barva povrchu		
Morfologie		Tvar nádoby	druh	tvár
		Tvar okraje	typ	-
		Výzdoba	druh	rozsah

Tab. 1: Přehled sledovaných znaků na keramice

Jak už je předesláno v mnoha starších studiích (např. Bubeník – Frolík 1995, 127-130; dále Krasanovská 2013), ne všechny znaky zahrnující pojetí keramické třídy jsou stejně důležité. Myšlena je především barva výrobku, která je závislá na mnoha faktorech (např. použitý materiál, dosažená teplota a délka výpalu, přítomnost kyslíku). Mnoha autory je opomíjena a podceňována z hlediska možnosti její změny vlivem druhotného výpalu po zániku funkce výrobku či vlivem postdepozičních procesů (Bubeník – Frolík 1995, 127-130). Barva má pro člověka zvláštní význam a je bezpochyby jedním z vedlejších parametrů, které spotřebitel při výběru na výrobek klade. Zkušený hrnčíř je jistě schopen do jisté míry docílit potřebné barvy tak, aby byl schopen vyhovět poptávce⁶³.

Někteří badatelé, kteří mají zkušenosti s určování keramických tříd, uvádí v rámci afinity kód shodné/obdobné třídy i z jiného, geograficky vzdálenějšího místa (porovnej např. Čapek – Richterová – Vladař 2014, 247-279; Nováček a kol. 2010; Kostrouch – Kočár 2008, 173-183). Keramické třídy určené na jednotlivých keramických souborech z jihozápadních Čech jsou shromážděny do tabulkového přehledu i s popisy jednotlivých atributů. Jednotlivé třídy byly mezi sebou porovnány a na základě své popisové podobnosti určeny tzv. **regionální keramické třídy (dále „RKT“)**. Tato metatřída zaštiťuje soubor keramických tříd shodného/obdobného popisu a zapisuje je pod jednotným kódem odkazující se na hlavní územní oblast i na období jejího výskytu (např. ZČ4001, kdy kód ZČ označuje oblast západních Čech jako hlavní oblast výskytu, číslice 4⁶⁴ pro označení období pozdního středověku a 001 jako číslo konkrétní RKT).

⁶² Projekt NAKI II: Vrcholně středověká keramika jako součást movitého kulturního dědictví (Keramika jako kulturní dědictví), období řešení: 3/2018-12/2021.

⁶³ V období vrcholného a pozdního středověku lze počítat s vysokou mírou „experimentů“ v rámci výroby keramických nádob (neustálý a oproti předchozím obdobím rychlý technologický vývoj), a s tímto také mohou souviset minoritně zastoupené keramické třídy v nálezových souborech.

⁶⁴ Označení hlavního období výskytu již v kódu RKT nepovažují za metodickou chybu, jelikož pracují již s rámcově datovanými soubory, které to dovolují.

S tím je samozřejmě spojena obtíž, s jakou mírou subjektivity a smyslu pro detail byly keramické třídy jednotlivých lokalit definovány⁶⁵. Bohužel jen v některých případech můžeme pracovat s *typáři* keramických tříd jednotlivých lokalit (Plzeň, Tachov, Strakonice, Řesanice, České Budějovice, Kašperské Hory, Přeštice; částečně Planá u M. L., Nepomuk atd.⁶⁶), kde může docházet k fyzickému porovnání jednotlivých keramických tříd. V ostatních případech se musíme spokojit s popisem třídy daného autora⁶⁷. Hlavní úskalí vidím v popisu povrchu keramických nádob a určení jeho barevnosti, kde může docházet k velké míře subjektivity.

Regionální keramické třídy mohou do jisté míry připomínat systém hrnců, který do archeologie novověku zavedl P. Vařeka (viz Vařeka 2003, 217-249). Hrnčina byla vymezena jako nadřazená klasifikační jednotka keramickým třídám. Sledovány jsou tyto vlastnosti: 1) kvalita, chemismus a barva výpalu, 2) kvalita hmoty, charakter neplastických složek. Podobně definované systémy můžeme spatřovat v pracích německých a rakouských badatelů, kteří keramické zboží dělí nejvýše na tzv. „*waregruppen*“ (zkráceně „*ware*“)⁶⁸, či v pracích britských badatelů (technologické skupiny - tzv. *fabrics* spojují do větších seskupení označovaných jako *wares* (např. Kaltenberger 2009; Jervis 2014). Ve srovnání s hrncinami, systém keramických regionálních tříd v základu pracuje s deskripcí keramických tříd – **definice lokální keramické třídy je tedy klíčová**. Pro každou regionální keramickou třídu je definována základní keramická třída, u níž dochází k porovnání ostatních keramických tříd z jiných lokalit a jejich případné přiřazení. V rámci přiřazování jsou sledovány odlišné vlastnosti – lokální odchylky od základní keramické třídy. V rámci každé této RKT je sledována provázanost s tvary nádob, typy okrajů a výzdobou.

Jelikož byly vyčleněny dva časové stupně, které jsou studovány a zobrazovány odděleně (jasný předěl je v polovině 14. století), nevyhneme se časovému překrývání některých RKT. Pro zjednodušení a přehlednost byl tedy vypracován graf, kde jsou zobrazeny časové rozsahy výskytu hlavních RKT.

Regionální keramické třídy jsou definovány především s ohledem na možné zachycení společných/odlišných trendů/potřeb/zdrojů ve výrobě a spotřebě keramických nádob a jejich provázanost, jež jsou součástí dokreslení **spotřební keramické krajiny jihozápadních Čech** ve dvou časových úsecích.

Morfologie. U statisticky zhodnocených keramických souborů je sledováno početní zastoupení jednotlivých tvarů nádob. S ohledem na roztržitost kvality dat jsou vymezeny pouze základní druhy nádob bez rozlišování jejich typů: hrnec, džbán, lahev, mísa, miska, zásobnice, cedník, pohár, pánev/trojnožka. Určitou výjimku tvoří poklice, u níž je zvláště pro období 1. stupně definován typ poklice/miska. U každého druhu nádoby jsou sledovány především skupiny

---

⁶⁵ Obecně platí, že zpracování keramických souborů (a tím i definice keramických tříd) by mělo probíhat za přirozeného denního světla.

⁶⁶ Za zapůjčení děkuji doc. Mgr. Karlu Nováčkovi, Ph.D., Mgr. Ladislavu Čapkovi, Ph.D., Mgr. Radkovi Šírokému, Ph.D. (za ZIP o.p.s.) a Mgr. Pavlíně Schneiderwinklové.

⁶⁷ Musím upozornit, že se jedná o první pokus v tak širokém rozsahu a upřímně doufám, že nebude posledním. Definované *regionální keramické třídy* by měly podléhat aktualizaci či verifikaci z pohledu jiných badatelů.

⁶⁸ Nastavený jednotný systém již od počátku 90. let 20. století (např. Gross 1991), který dovoluje kvalitní komparace keramických souborů.

okrajů (roztříděné dále do jednotlivých typů). K tomu byl použit základní typář vytvořený k databázi KLASIKER dostupný na <https://www.zip-ops.cz/keramikaonline/> (doplňovaný dle lokalit – nejnověji Hůrková a kol. 2014)⁶⁹. Okraje hrnců jsou popsány kódem skupiny (10-20, viz tab. 2) a následně svým typem 01-xx (např. typ 10.01). Okraje mís kódem skupiny (60-67), okraje džbánů mají kód 5xx, okraje poklic kód 7xx.

Skupina	Slovní popis
10	jednoduchý
11	přehnutý
12	ovalený
13	zavinutý
14	prožlabené vysoké okruží
15	vodorovně vyložený
16	vytažený
17	kyjovitý
18	nepravé okruží
19	nízké okruží
20	vyložený

Tab. 2: Kód skupiny okrajů hrnců a její slovní popis (obrazový typář součástí přílohy č. 4)

Výzdoba. Jak bylo již výše zmíněno, výzdoba nádob je studována především v závislosti na definované regionální keramické třídě. Rozlišeny jsou čtyři základní skupiny výzdoby, v níž jsou rozlišeny základní typy: rytá (linie, vlnice, šroubovice), malovaná (linie, vlnice, jiný dekor), rádélková (dle typu dekoru) a plastická (lišta, promačkávání).

Již stanovení přítomnosti/nepřítomnosti výzdoby, nehledě jejího druhu a rozsahu, může být indikátorem vedoucí k určení primárního účelu nádob a jejich sociálnímu zařazení. Pro studované období a oblast je první a nejvhodnější volbou studium rádélkové výzdoby. Větší část novodobější literatury již obsahuje přehledné tabulky přítomných typů rádélkového dekoru, ze kterých byl vytvořen **souhrnný typář** této studie. Typář rádélkového dekoru obsahuje vizuální podobu a jedinečný kód, který mu byl přiřazen. Typář je rozdělen na několik částí dle složitosti dekoru (jednoduché, složité, nápisové). Zvlášť rozlišují kolkovaný dekor.

Jednoduchý motiv (kód RJ XX⁷⁰). Do této kategorie zařazuji veškeré dekory zahrnující pouze jeden geometrický tvar. Zde mi nezáleží na orientaci a množství řad dekoru na nádobě z důvodu předpokladu, že hrnčír měl jediné rádélko s jednoduchým motivem, který mohl obtisknout na nádobu v libovolném množství.

Složité motiv (kód RS XX). Rádélka tohoto typu obsahují více motivů. Zpravidla jde o jedinou řadu.

⁶⁹ Tento typář byl využit záměrně, většina statisticky zhodnocených keramických souborů s ním pracuje (pro Plzeň, Starý Plzenec, Tachov, Planou, Chanovice, veškeré nálezové zprávy ze ZIP o.p.s. atd.).

⁷⁰ XX – přiřazený numerický kód.

Nápisový motiv (kód RN XX). Do této kategorie zahrnuji veškerá rádélka s možným nápisovým charakterem.

Kolkový (razidlový) motiv (kód RR XX). Do skupiny je zahrnut motiv, který prokazatelně nebyl vytvořen rádélkem, ale razidlem.

Mapové zobrazení. Výsledky statistické komparace keramických souborů jsou zpracovány v systému GIS a jsou zobrazeny na podkladech výškopisu s přibližným průběhem dálkových a regionálních cest. Prostorové modely jsou běžnou součástí krajinných studií a je na sledovaných faktorech a autorech, jaký typ prostorového znázornění zvolí. K tématu produkce a distribuce je blízký např. prostorový model znázorňující města a trhy v Oxfordském regionu 13. – 14. století (Jope 1972, 963-990), kde bylo užito kruhových spádových oblastí okolo tržních center⁷¹ (v základu šlo o distribuční okruhy nižšího řádu tak jak jsou představeny v této studii a byly užity v mé práci *Výroba a distribuce keramiky ve městech 13. – 15. století*; Krasanovská 2013). Jiné typy prostorového zobrazení např. vidíme v novější práci P. Millse a U. Rajaly za použití Lynchových prvků městské struktury a keramické analýzy nestratifikovaných keramických souborů (Mills – Rajala 2011, 1-17).

---

⁷¹ Území s nadmořskou výškou nad 400 m n. m. šrafována.

KATALOG HODNOCENÝCH KERAMICKÝCH SOUBORŮ

BLOVICE, okr. Plzeň-jih

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁷²:

1284 – první písemná zmínka o Blovicích (v této době jako trhová ves patřící cisterciáckému klášteru v Nepomuku⁷³)

konec 14. století (kolem roku 1383) – Blovice jako městečko (řídili se staroměstským právem)

po roce 1420 – Blovice přecházejí z církevního majetku do šlechtického rodu Švamberků a posléze prodány dalším majitelům

Držba: církevní majetek

Důležité znaky: přítomnost vodního toku (řeka Úslava), blízkost vitorazské obchodní cesty, městské hradby nezjištěny

Nálezový soubor č. 1

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum provedený v roce 2004, st. p. č. 140 na Americké třídě; objekt č. 4, SJ 0107

Datace: průběh 13. století

Odkaz na literaturu: Kostrouch – Sůvová – Kočárová – Kočár 2005

Charakter KS

Keramický soubor obsahoval pouhých 69 fragmentů keramických nádob. Zastoupeny jsou zlomky oxidační a oxidačně-redukční keramiky (podobné KT NP1 a NP7). Tvarově jsou v souboru zastoupeny hrnce s okraji nízko dosazených okruží a jednoduchých profilací. V jednom případě je po slepení dochováno dno nádoby⁷⁴ o průměru 12 cm, na kterém jsou patrné stopy podsýpky.

Nálezový soubor č. 2

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum provedený v roce 2004, st. p. č. 140 na Americké třídě; objekt 1a, 1b, SJ 0101; objekt 2, SJ 0102; objekt 3, SJ 0103

Datace: průběh 14. století

Odkaz na literaturu: Kostrouch – Sůvová – Kočárová – Kočár 2005

Charakter KS

---

⁷² Pelant 1988, 61-62; Kostrouch – Sůvová – Kočárová – Kočár 2005.

⁷³ Trhová ves pravděpodobně umístěna nad levým břehem řeky Úslavy (blízko kostela sv. Jana Křtitele, v písemných pramenech poprvé zmiňovaný v roce 1374; Profous 1954, 102).

⁷⁴ Na vnitřní straně nádoby jsou patrné zbytky původního obsahu.

Keramický soubor čítající celkem 137⁷⁵ fragmentů keramických nádob, zastoupeny převážně zlomky keramických tříd NP1-NP3. Z tvarů jsou zastoupeny zvonovité poklice s hraněnými okraji. Na dnech nádob byly zachyceny známky podsýpky. Na několika fragmentech je zachycena rytá výzdoba v podobě vodorovných linií, případně vlnice. Čtyřmi fragmenty je zastoupena tuhá keramika třídy NP5 (zlomek dna, dva fragmenty výdutě s rytou vlnicí a nehtovým vrypem a zlomek masivního dovnitř zataženého okraje zásobnice zdobené plastickou přesekávanou lištou), čtyřmi zlomky keramická třída NP11 (obdobná PM 201). Dva zlomky byly v podhrdlí zdobeny rádélkem.

V objektu č. 2 byly nalezeny pouze 3 zlomky náležící keramické třídě NP7.

BOR, okr. Tachov

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁷⁶:

1263 – první písemná zmínka o Boru týkající se hradu

1369 – první písemná zmínka o městském zřízení; předpokládá se však, že k povýšení vsi došlo ještě před tímto datem

Držba: poddanské městečko, šlechtický rod Švamberků

Důležité znaky: výhodná poloha při Norimberské stezce, přítomnost hradního komplexu, městské opevnění

Nálezový soubor č. 3

Nálezový kontext: severovýchodní část náměstí naproti kostelu sv. Mikuláše; stavební parcela, kde původně stály dva domy č. 5 a 6; objekt č. 1

Datace: (konec. 13. století) – pol. 14. století (datováno mincemi)

Odkaz na literaturu: Zelenka 2007, 192-198

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 85 zlomků keramiky. Převažuje redukční keramika zbarvená do tmavě šedých odstínů, světle oxidační keramika je zastoupena minoritně. Z tvarů kuchyňské a stolní keramiky se vyskytují hrnce, zvonovité pokličky, poháry. Zastoupeny jsou různé druhy okrajů (starší typy – ven vyhnuté okraje, mladší typy – okraje formované do prožlabených okruží).

Nálezový soubor č. 4

---

⁷⁵ Již odečteny 4 zlomky mladší keramiky, které lze považovat za kontaminaci vzhledem k jejich nálezu v horní úrovni vrstvy (Kostrouch – Sůvová – Kočárová – Kočár 2005, 7).

⁷⁶ Kuča 1996, 184-187; Pelant 1988, 65; Zelenka 2007, 192; Kostrouch – Kubica 2004; Profous 1954, 102.

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum v proluce po zbořeném domě čp. 223 na stavební parcele č. 67/1; výplň SJ 39 objektu SJ 40

Datace: počátek až průběh 14. století

Odkaz na literaturu: Kostrouch – Kubica 2004

Charakter KS

Poměrně homogenní keramický soubor obsahující 316 zlomků keramických nádob. Převážně se jedná o redukčně-oxidační keramiku s vysokým podílem zlatavé slídy⁷⁷ (skupina A-C definované na základě keramického souboru č. 2). Hrnce měly odsazené okraje, které se svojí profilací blíží nastupujícím archaickým formám okruží. Některé okraje byly formovány do nepožlabených okruží. Z nepočetných dokladů výzdoby byly zaznamenány ryté linie.

BOREK, okr. Plzeň-město

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁷⁸:

1379 – nejstarší písemná zmínka o Borku na Plzeňsku⁷⁹

1454 – zpráva týkající se zaniklého Borku za Bolevcem (Borek býval v majetku měšťana Václava Pumby)⁸⁰

1460 – plzeňští měšťané jako správci vsi Borek, je možné částečné obnovení vsi

od roku 1464 – postupný vznik rybníční soustavy, která posléze přinesla definitivní zánik Borku

1543 – v písemných pramenech zmíněn Borek jako pustý (uvedeny čtyři pusté dvory)

Držba: církevní instituce (františkánský řád v Plzni) či měšťané z Plzně

Důležité znaky: ves blízko významného středověkého města (6 km od historického jádra Nové Plzně), doložena těžba hrnčířské hlíny

Nálezový soubor č. 5

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum na parcelách 2943/1, 2990/21, 2990/19, 2943/10, 2943/9, 2989/2 a 2990/1 v Plzni – Bolevci, ZSV Borek; obj. 557, SJ 458 (koryto potoka); obj. 539, SJ132; SJ 408

Datace: 2. polovina 14. století – počátek 15. století (13. století – soliterně)

Odkaz na literaturu: Bradová – Zavřel – Petr 2020; Bradová – Hrubý – Hrubá (ve zpracování)

---

⁷⁷ Doklad nastupující inovace vrcholného středověku (např. archaická redukce; Kostrouch – Kubica 2004).

⁷⁸ Rožmberský – Vařeka – Veselá 2007, 175-191; Bradová – Zavřel – Petr 2020, 3.

⁷⁹ Týká se pravděpodobně jiného Borku. V okolí Plzně se nachází ještě Nebílovský a Štenovický Borek – kdysi jedna vesnice (Rožmberský – Vařeka – Veselá 2007, 175-191).

⁸⁰ Předpokládáme, že již v tomto období byla ves pustá, a to vzhledem k tomu, že zde nejsou zmíněny platy poddaných (Bradová – Zavřel – Petr 2020, 3).

Charakter KS

Předmětem podrobné analýzy bylo 396 fragmentů kuchyňské a stolní keramiky vykazující typické znaky⁸¹. Celkem 55 zlomků podleho ve vyšší míře post-depozičním procesům (uložené po staletí v dnes již zaniklém korytu potoka), z toho 44 fragmentů patřilo nižším keramickým třídám co se týká kvality produktů (PM101, PM103 – keramické třídy obsahující keramickou produkci vrcholného středověku; PM204 – zastupující produkci pozdního středověku). Převažující keramickou třídou byla v keramickém souboru tzv. „redukční hrubá“ keramika třídy PM201 (více jak 50 %). Další v četnosti zlomků byla třída PM204 (více jak 20 %), která se oproti keramické třídě PM201 a PM203 vyznačuje horší kvalitou a vyšší koncentrací slídy v keramické hmotě. Ostatní keramické třídy zahrnující pozdně středověkou produkci byly zastoupeny v řádu jednotek (PM202-205, PM207-208, PM214).

Z tvarového spektra pozdně středověké produkce byl nejvíce zastoupen hrnec (s ovalenými zesílenými okraji, okruží; 115 zlomků), daleko méně pak džbán (s vysokými límcovitými/žebrovými okraji; 26 zlomků), poklice, hrnek a mísa (s vodorovně/šikmo vyloženými a zesílenými okraji). Třemi zlomky byla zastoupena *trojnožka*⁸² (bez viditelné povrchové úpravy/glazury). Výzdobu tvořila převážně rádelka různých typů⁸³, v menším množství šroubovice a ryté linie. Dekor rytých vlnovek byl zaznamenán pouze na vodorovně vyložených okrajích hlubokých mís.

Vrcholný středověk (období 13. století) byl zastoupen pouze 37 zlomky, z nichž většina náleží keramické třídě PM101 a PM103. Bylo rozpoznáno 7 hrncovitých nádob, jeden džbán a jeden fragment patřil poklici/misce. Výzdoba byla detekována na dvanácti zlomcích a jednalo se výhradně o ryté dekory: *linie, vlnovky a šroubovice*. Byla rozpoznána nová keramická třída PM115, která byla vyčleněna na základě zlomků hlubokých a širokých mís (na okraji v některých případech výzdoba záseky), jež mohly sloužit pro přípravu jídla.

ČIVICE, okr. Plzeň-sever

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁸⁴:

1180/82 – první písemná zmínka, kde je uveden Stojan z Čivic

přelom 14. – 15. století – vesnice rozdělena na několik dílů

1543 – první písemná zmínka o tvrzi, kdy je uváděna již jako pustá

Držba: středověká vesnice s feudálním sídlem

---

⁸¹ Keramické soubory z uvedených vrstev celkově obsahují 1365 zlomků (Bradová – Zavřel – Petr 2020, příloha č. 7). Podrobné analýze byly podrobeny pouze zlomky vykazující typické znaky (okraje a dna nádob, aplikace, zdobené fragmenty). Hlavní důvodem byl stav zlomků, které z větší části vykazovaly známky post-depozičních procesů – značného omletí v důsledku kontaktu s proudící vodou. Tento stav znesnadňuje makroskopické určení keramických tříd.

⁸² Zlomky keramické třídy PM201.

⁸³ Rozpoznáno více jak deset typů rádelkového dekoru (jednoduché, nápisové, kombinované).

⁸⁴ Kostrouch – Kočár 2008, 173-183.

Důležité znaky: -

Nálezový soubor č. 6

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum v rámci stavby telekomunikačního vedení z roku 2002, západní okraj obce na parcelách ppč. 99/1 a 676/2

Datace: konec 12. – poč. 13. století

Odkaz na literaturu: Kostrouch – Kočár 2008, 173-183

Charakter KS

Archeologickým výzkumem byl získán menší keramický soubor čítající 165 zlomků keramiky, vyčleněny byly celkem 4 keramické třídy (pro období středověku). Z tvarů kuchyňské a stolní keramiky jsou nejčastěji zastoupeny hrnce. Zlomky den nesou stopy podsýpky. Na 24 zlomcích byla zachycena výzdoba v podobě širších rytých linií (jednoduché či vícenásobné umístěné dále od sebe) či vlnic.

DOMAŽLICE, okr. Domažlice

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁸⁵:

1262-1265 – založeno královské město

1373 – vypálena domažlická předměstí (spojené s nepřátelskými útoky Bavorů)

druhá polovina 14. století – získání práva výročního trhu a dalších svobod

15. století – město se samo vykoupilo ze zástavy (důkaz prosperity města)

Držba: královské město, často však zastavováno (i v rukou Jindřicha Bavorského)

Důležité znaky: výhodná poloha při řezenské zemské obchodní cestě – tzv. zemská brána do sousedního Bavorska; žádná významná blízká vodoteč nedetekována; městské opevnění; přítomnost hradního celku uvnitř města

Nálezový soubor č. 7

Nálezový kontext: předstihový archeologický výzkum na parcelách č. 516/1 a 516/2 v Kostelní ul. Při severní straně čp. 168; jižní část sondy 1/98, vrstva č. 6 a 16

Datace: 1. polovina 15. století (13. století – tři solitéry)

Odkaz na literaturu: Hereit 1998; Hereit 2007, 69-85

Charakter KS⁸⁶

---

⁸⁵ Pelant 1988, 75; Hereit 2007, 69-85.

⁸⁶ Statistické zhodnocení keramického souboru provedla autorka studie.

Keramický soubor obsahuje 113 zlomků nádob. V souboru dominuje redukčně pálené zboží třídy DO4001 (necelých 73 %). Ostatní keramické třídy byly zastoupeny pouze minoritně. Z tvarů kuchyňské a stolní keramiky byl rozeznán pouze hrnec a zásobní hrnec (28 fragmentů převážně s okraji ovalenými s vnitřním prožlabením). Pouze 11 (ze 4-5 nádob) zlomků bylo opatřeno výzdobou – jednou rytou linií (1 zlomek, podhrdlí, DO4001), malovanou linií červené hlínky (3 zlomky, v hrdle hrnce, DO4007), rádélkovým dekorem (dva typy dekoru).

GUTŠTEJN, okr. Tachov

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁸⁷:

přelom 13. a 14. století – pravděpodobné datum založení hradu potomky Jetřicha z Krašovic (Hroznatovci)

1316 – první zmínka o hradu v predikátu Jetřicha z Gutštejna

1379 – hradu patří vsi Okrouhlé Hradiště, Břetislav a Líšťany; jako vlastník uveden Půta z Gutštejna

1422 – obležení hradu husity, pravděpodobně hrad dobyt

Držba: šlechtický hrad

Důležité znaky: hrad jako konečný spotřebitel keramického zboží; nepředpokládá se keramická výroba

Nálezový soubor č. 8

Nálezový kontext: archeologický výzkum realizován v rámci projektu: „Komplexní průzkumy a dokumentace areálu zříceniny hradu Gutštejn a jeho postavení v krajinné památkové zóně jako podklady pro záchranu a prezentace“ Památkovým ústavem Plzeň v letech 1996-2000; soubor 5, 12 a částečně soubor 7

Datace: Horizont A; 2. pol. 13. století – pol. 14. století

Odkaz na literaturu: Hobl 2014

Charakter KS

Převážně jde o středně tvrdě oxidačně pálené keramické třídy pozdně hradištní tradice (GU3001-GU3011). Tvarově dominují hrnce, profilace okrajů je různorodá (dominují zesílené okraje). Výzdobu nejčastěji tvoří ryté linie (i s intervalovými odstupy), vývalkovitá šroubovice a v jednom případě je zastoupena i výzdoba nehtovými vrypy. Dna nádob nesou znaky podsýpky nebo otisk dřevěné podložky. V jednom případě byla zaznamenána značka. V souborech patřících do horizontu A se vyskytuje v různé míře i tvrdě vypalovaná kuchyňská a stolní keramika, která může indikovat nastupující technologickou změnu. Např. GU 4022

---

⁸⁷ Hobl 2014, 12-13; Úlovec – Jánský 2000, 21, 76-82.

vyskytující se v souborech horizontu A i B je vázána na okraje spojitelné pouze s touto keramickou třídou (H 2.5, H 19.6 – typy dle autorova členění).

Nálezový soubor č. 9

Nálezový kontext: archeologický výzkum realizován v rámci projektu: „Komplexní průzkumy a dokumentace areálu zříceniny hradu Gutštejn a jeho postavení v krajinné památkové zóně jako podklady pro záchranu a prezentace“ Památkovým ústavem Plzeň v letech 1996-2000; soubor 3, 4 a částečně soubor 7

Datace: Horizont B; (konec 14. století) – 1. polovina 15. století

Odkaz na literaturu: Hobl 2014

Charakter KS

Převážně jde o jemnozrnnou tvrdě pálenou keramiku (dominuje GU 4005), významně zastoupeny jsou i tvrdě oxidačně pálené keramické třídy. Okraje hrnců jsou profilovány převážně jako „ovalené“ s vnitřním prožlabeným a varianty vysokých profilovaných okružích. Vyjma hrnců jsou hojně zastoupeny mísy (často se zdobeným tělem rádelky a leštěným okrajem), v menším množství poklice a kahany. Vyzvednuty byly i zlomky bohatě zdobeného poháru (GU 4019). Stopy na dnech nádob ukazují na odříznutí. Z výzdobných motivů převažuje rádelkový dekor a leštění (úprava povrchu). Dále se vyskytují ryté linie.

HORAŽDOVICE, okr. Klatovy

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁸⁸:

1251 – první písemná zmínka týkající se věnování kostela v Horažďovicích řádu Johanitů Bavorskem I. (ves zůstala v držení Bavorů)

před rokem 1279 – Horažďovice se stávají poddanským městem (staroměstské právo)

od roku 1389 Horažďovice spravuje Zdeněk z Rožmitálu, poté Břeněk ze Strakonice a Blatné, Jan starší z Hradce a Menhart z Hradce

na počátku a konci 14. století obléhalo město královské vojsko

Držba: poddanské město; šlechtický rod Bavorů do roku 1389, poté další šlechtické rody

Důležité znaky: městské opevnění, hrad přímo navazující na město, přítomnost vodního toku

Nálezový soubor č. 10

Nálezový kontext: keramická pec v ulici Příkopy u čp. 84 – rok 2001

Datace: 2. polovina 15. století

---

⁸⁸ Tetour 2002, 163-175; Pelant 1988, 87-88

Odkaz na literaturu: Tetour 2002, 163-175

Charakter KS

Menší keramický soubor (celkový počet zlomků 143) je výhradně vypálen v redukčním prostředí. Keramika byla tvářena většinou z kvalitně zpracované jemné hlíny s minimem makroskopicky viditelných příměsí. Tvarově byly zastoupeny hrnce, džbány a poklice. Výzdoba byla provedena formou jednoduchých radélkových dekorů či rytých linií.

Poznámka: zařazeno do katalogu pro doklad výroby kuchyňské a stolní keramiky v období pozdního středověku

HORŠOVSKÝ TÝN, okr. Domažlice

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁸⁹:

1286-1296 – kladen vznik poddanského města založené biskupem Tobiášem z Bechyně

od roku 1375 – měšťanské právo vybírat clo

od roku 1406 – Horšovský Týn se řídí norimberským právem

Držba: církevní

Důležité znaky: přítomnost vodního toku (řeka Radbuza), výhodná poloha při řezenské cestě, hradní komplex, archeologicky doložena středověká výroba keramiky

Nálezový soubor č. 11

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum na náměstí Republiky, zásyp zahloubené šije zemnice (SJ 17, 24, 31, 40)

Datace: 2. polovina 13. století

Odkaz na literaturu: Metlička – Zelenka 2016, 151-181

Charakter KS

Keramický soubor čítající 356 zlomků keramiky. Zcela převládá středně/hrubě zrnitá protoredukční keramika (84 %), v menší míře je zachycena tvrdě pálená oxidační keramika (14 %), zcela marginálně je zastoupena tvrdě pálená redukční keramika. Z tvarů je nejvíce zastoupen hrnec (s jednoduchými či seříznutými okraji), nepoměrně méně zlomky poklic a zásobnic. Nejčastěji zachycenou výzdobou je vývalková šroubovice.

CHANOVICE, okr. Klatovy

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁹⁰:

---

⁸⁹ Pelant 1988, 95; Metlička – Zelenka 2016, 151-181

⁹⁰ Hůrková a kol. 2014

12. – 13. století – nejstarší kulturní souvrství zachycené při AV zámku

1 pol. 14. století – nejstarší část zámku v Chanovicích dle SHP

druhá pol. 14. století – připomínán farní kostel v Chanovicích

Držba: šlechtický rod

Důležité znaky: místo spojené s vyšší spol. vrstvou

Nálezový soubor č. 12

Nálezový kontext: archeologický výzkum zámku 1996-2003

Datace: 2. pol. až závěr 13. století – 1. skupina

Odkaz na literaturu: Hůrková a kol. 2014

Charakter KS

Zahrnuje keramické třídy CH101-CH105. Keramika s příměsí hrubšího ostřiva, nízké úrovně výroby a zpracování. Tvarově je nejhojněji zastoupen hrnec, dále poklice, džbány a cedníky. Hrnce a hrnky jsou téměř absolutně bez uch. Okraje jsou nejčastěji profilovány jako vytažené, vodorovně vyložené či jednoduché, zduřelé okraje jsou zastoupeny pouze v několika případech (stejně jako nejstarší varianty nízkého a nepravého okruží). Výzdoba byla většinou provedena na výdutích hrnců, méně na podhrdlí, a to hlavně několikanásobnou rytou linií, vlnicí či vývalkovitou šroubovicí (málo se vyskytuje plastická lišta či řada mačkaných důlků). Značky na dnech byly zachyceny ve dvou případech.

Nálezový soubor č. 13

Nálezový kontext: archeologický výzkum zámku 1996-2003

Datace: přelom 13. / 14. století – 1 pol. 14. století – 2. skupina (starší fáze)

Odkaz na literaturu: Hůrková a kol. 2014

Charakter KS

Lze sem zařadit keramické třídy CH106-108, 110, 120 a 121. Tvarově dominuje hrnec (ca ¾ z celého počtu nádob), dále jsou zastoupeny poklice, džbány, a lahve. V minimální míře se vyskytují mísy, kojící nádoby a konvice. Okraje jsou nejčastěji profilovány do vytažených typů, zvyšuje se podíl nízkých okruží a přehnutých okrajů. Dále se vyskytuje vodorovně vyložený okraj. U džbánů jsou okraje profilovány do vysokého okruží a vodorovně seříznutých. Nádoby byly častěji osazovány uchy. Výzdoba byla většinou provedena rytými liniemi na výduti či podhrdlí, zřídka se objevuje rytá vlnice. Začíná se uplatňovat rádélkový dekor. Nově se objevila bíle malovaná výzdoba (esovité znaky a linie). Uplatňuje se jak podsypání, tak i odřezávání nádob.

Nálezový soubor č. 14

Nálezový kontext: archeologický výzkum zámku 1996-2003

Datace: 2. pol. 14. století – 2. skupina (mladší fáze)

Odkaz na literaturu: Hůrková a kol. 2014

Charakter KS

Lze sem zařadit keramické třídy CH 109, 111-113. Z celkového počtu 992 zlomků bylo 755 zlomků neurčitelných. Z určitelných zlomků jich 164 patří hrncům (2/3 z určitelných zlomků). Dále jsou zastoupeny poklice, džbány a mísy. V malém množství se vyskytují lahve (pouze jeden zlomek) a zásobnice, nově trojnožka. Vzdůstá podíl okrajů profilovaných do ovalených, vyložených a nepravých okruží. Oproti předchozímu období klesá podíl vytažených okrajů a nízkých okruží. Okraje džbánů jsou profilovány do okruží. Zajímavá je mísa s vysokým, dovnitř zataženým okrajem se dvěma uchy. Z výzdoby přetrvává rytí v podobě linií, zvětšuje se podíl výzdoby rádélkovým dekorem rytou šroubovicí. Rádélko se začíná používat v kombinaci s rytými liniemi. Vlnice, plastická lišta a vrypy jsou zastoupeny sporadicky.

Nálezový soubor č. 15

Nálezový kontext: archeologický výzkum zámku 1996-2003

Datace: průběh 15. století/1. třetina 16. století – 3. skupina

Odkaz na literaturu: Hůrková a kol. 2014

Charakter KS

Lze sem zařadit keramické třídy CH114-CH118 a CH127 (zastoupeno největším počtem zlomků – 42 088 ks – 33 918 tvarově neurčitelných). Charakteristické znaky keramiky patřící do této skupiny je tvrdý zvonivý výpal v redukčním prostředí, kvalitně zpracovaná keramická hmota, vytáčení a odřezávání nádob od hrnčířského kruhu. Dominantní keramickou třídou je CH114 (základní redukční produkce). Ostatní výše zmíněné keramické třídy jsou od základní CH114 odlišeny převážně svou povrchovou úpravou – grafitovým přetahem (CH115), vyleštění povrchu do kovového lesku (CH 117), zakuřovaný povrch (CH116). Z určitelných zlomků jich 3447 ks patří hrncům (2/3 celkového počtu, převážně vejčitého tvaru), procentuálně v tvarovém zastoupení vzrost počet džbánů i mís (nejčastěji kónický tvar s profilací do vodorovně vyloženého okraje). Dále jsou v souboru zastoupeny poklice (zvonovitý tvar), v relativně malém množství cedníky a trojnožky. Nově se objevují poháry (válcovitý či kónický tvar), pekáče a talíře. Některé poháry měly fasetované tělo do dvanáctiúhelníku či byly opatřeny vytlačovanou výzdobou do formy. Nádoby byly převážně opatřeny páskovými uchy. Výzdoba hrnců a případně džbánů byla převážně prováděna pomocí rádélkového dekoru na hrdle či podhrdlí. Často bylo užito rytí jednoduchou linkou či šroubovicí. Hluboké mísy byly zdobeny rytou linií, šroubovicí nebo rádélkem (vodorovně vyložené okraje byly také často opatřeny výzdobou – převážně rádélkem). Autoři práce uvádí, že v kontextu kvantifikovaných souborů z prostředí západních Čech je obliba a široké spektrum rádélkového dekoru neobvyklé. Musíme však vzít v potaz i skutečnost, že analyzováno bylo více jak 40 000 fragmentů keramických nádob, jež nemá pro oblast jihozápadních Čech obdoby (zpravidla jsou analyzovány soubory čítající několik set až několik tisíc zlomků).

KAŠPERSKÉ HORY, okr. Klatovy

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁹¹:

kolem roku 1330 – první písemná zmínka o Kašperských Horách (v souvislosti s dolováním zlata)

v průběhu 14. století – Kašperské Hory obdržely řadu privilegií včetně práv horního města

ke konci 14. a v průběhu 15. století – nastává úpadek těžby

Držba: horní město

Důležité znaky: těžba a rýžování zlata

Nálezový soubor č. 16

Nálezový kontext: Kašperské Hory, parc. 46-48, záchranný archeologický výzkum při výstavbě nového depozitáře Muzea Šumavy; řez 5 – objekt 1, 16; řez 6 – objekt 4

Datace: průběh 14. století

Odkaz na literaturu: Hůrková, J. – Pícka, J. – Schneiderwinklová, P. 2009

Charakter KS

Řez 5 – objekt 1

V objektu č. 1 byly rozlišeny dvě uloženiny: 5 a 7. Celkem vyzvednuto 1114 zlomků, z nichž se podařilo sestavit 454 jedinců (z toho SJ 5 obsahovala 800 zlomků, z toho 255 jedinců; SJ 7 314 zlomků, z toho 199 jedinců).

Uloženina 5: Nejpočetněji zastoupenou keramickou třídou je hrubozrnná keramika KšH206 (35 %), doplněná o jemnozrnnou keramiku KšH205 (26 %) a kvalitní hrubozrnnou keramiku KšH210 (15 %). Z tvarového hlediska je nejvíce zastoupen vejčitý hrnec (36 ks). Nejčastější profilace okrajů hrnců jsou přehnuté, kyjovité a vyložené. Hrnce jsou až na jednu výjimku opatřeny páskovitým uchem nasazeným na okraj nádoby. Dále v pořadí je zastoupen džbán (15 ks), povětšinou vejčitého tvaru. Okraj džbánů je profilován do okruží s dvojitým prožlabeným či se zesíleným okrajem, méně časté je jednoduché vysoké okruží. Tvarově je méně zastoupená zvonovitá poklice a kónický pohár s ouškem na těle. Výzdoba je nejvíce tvořená rytou šroubovicí na hrdle či podhrdlí a rádélkem. Minimálně je užita jednoduchá rytá linka a jen jednou dekor z jedné řady plastických promačkávaných důlků na podhrdlí či výzdoba rytou vlnovkou, ohraničenou z obou stran jednoduchou rytou linkou při dně nádoby. Ucha nádob byla zdobena provrtáním nebo bylo ozdobně promačkáno. Stopy na dnech nádob ukazují ve dvou třetinách na připevnění dna k hrnčířskému kruhu podsýpkou, třetí třetina ukazuje na odříznutí.

---

⁹¹ Pelant 1988, 144; Pícka – Hůrková – Schneiderwinklová 2009, 103-104.

Uloženina 7: Nejpočetněji zastoupenou keramickou třídou je hrubozrnná keramika KšH206 (33 %) a jemnozrnná keramika KšH205 (31 %), po nich následuje kvalitní hrubozrnná keramika KšH210 (16 %). Z tvarového hlediska je nejvíce zastoupen vejčitý hrnec s páskovým uchem (28 ks). Nejčastější profilace okrajů hrnců jsou přehnutého tvaru, méně častého kyjovitého tvaru. Vedle hrnců byl ještě v souboru zastoupen kónický pohár s ouškem (2ks), vejčitý džbán a kojící nádobka. Výzdoba je nejvíce tvořená rytou šroubovicí na hrdle či podhrdlí a rádélkem. V jednom případě byly užity dvě řady jednoduché ryté linky. Ucha nádob byla zdobena provrtáním nebo bylo ozdobně promačkáno. Stopy na dnech nádob ukazují ve třech pětínách na připevnění dna k hrncířskému kruhu podsýpkou, poslední dvě pětiny ukazují na odříznutí.

Řez 5 – objekt 16

V objektu č. 16 byly rozlišeny dvě uloženiny: 17 a 18. Celkem bylo vyzvednuto 348 zlomků, z nichž se podařilo sestavit 103 jedinců.

Uloženina 17 a 18: Nejpočetněji zastoupenou keramickou třídou je jemnozrnná keramika KšH205, doplněná o jemnozrnnou keramiku KšH212 a kvalitní hrubozrnnou keramiku KšH210. Z tvarového hlediska je nejvíce zastoupen vejčitý hrnec s páskovým uchem. Nejčastější profilace okrajů hrnců jsou jednoduchého, přehnutého tvaru a vodorovně vyloženého. Vedle hrnců byl ještě v souboru zastoupen ještě džbán, vejčitý džbán, zvonovitá poklice, válcovitý pohár s ouškem na těle, mísa a kojící nádobka. Okraje džbánů byly profilovány jednoduše či do vysokého okruží (2 ks). Výzdoba je nejvíce tvořená rytou šroubovicí na hrdle či podhrdlí a rádélkem, na těle hrnců mohou být vyleštěvané vodorovné pásy nebo plastická žebra. Objevuje se plastické promačkání okraje ucha se dvěma kolky. Tělo válcovitého poháru je zdobeno dekorem obdélníčků, vytlačených z vnitřku poháru do formy. Stopy na dnech nádob ukazují ve dvou třetinách na připevnění dna k hrncířskému kruhu podsýpkou, třetí třetina ukazuje na odříznutí.

Řez 6 – objekt 4

V objektu č. 4 byla rozlišena jedna uloženina: 5. Celkem bylo vyzvednuto 76 zlomků, z nichž se podařilo sestavit 32 jedinců. Nejpočetněji zastoupenou keramickou třídou je jemnozrnná keramika KšH205, doplněná o kvalitní hrubozrnnou keramiku KšH210 a redukční hrubozrnnou keramiku KšH206. Z tvarového hlediska je nejvíce zastoupen vejčitý hrnec s páskovým uchem a džbán neurčitelného tvaru těla. Nejčastější profilace okrajů hrnců jsou přehnutého, méně pak kyjovitého tvaru. Výzdoba je tvořená rytou šroubovicí na hrdle či podhrdlí a rádélkem.

Nálezový soubor č. 17

Nálezový kontext: archeologický výzkum středověké úpravny zlatonosných rud v roce 1989-1990 na lokalitě „Na Prádle, sonda 2/88, 3/89, 4/89, 5/89

Datace: 2. polovina 13. – průběh 14. století

Odkaz na literaturu: Schneiderwinklová 2004

Charakter KS

Celkově bylo zpracováno 4 322 zlomků keramiky. Mezi převládající keramické třídy patří KšH208 (celkově 902 zlomků, nekvalitní redukční keramika s menším podílem písku) a její

kvalitnější varianta KšH205 (762 zlomků), KšH201 (569 zlomků) a její kvalitnější varianta KšH206 (621 zlomků) a oxidační keramika třídy KšH203 (584 zlomků). Tyto třídy můžeme označit za místní běžnou produkci. Menšinově byly zastoupeny keramické třídy strašických výrobních tradic – KšH101-102, KšH109; keramická produkce velmi podobná běžné keramické produkci, avšak nižší kvality – KšH202, 202a, 207, 209, 210. Keramická produkce pokročilejší technologie je zastoupena marginálně (např. PM301-302, 304, 306, 311) a lze ji označit za mladší intruzi. Zvláštní pozornost zasluží tuhová keramika třídy KšH204, kterou zastupují zlomky zásobnic. Tvarově je zastoupen především hrnc (vejčitý a soudkovitý s okraji nejčastěji ovalenými, vodorovně vyloženými, jednoduchými či nízkého okruží; celkově 525 zlomků), poté zvonovité poklice/misky (132 zlomků), misky (min. 73 zlomků)⁹², džbány (54 zlomků). V minimálním množství je zastoupena konvice, lahev, trojnožka, zásobnice či pohár. Nejčastěji zachycenou výzdobou je rytí (jednoduchá linie či šroubovice), poté rytá vlnice, vseky a kolky. Hrnčířské značky byly identifikovány v devíti případech (převážně kříž někdy umístěný v kruhu).

Nálezový soubor č. 18

Nálezový kontext: Kašperské Hory, záchranný archeologický výzkum odpadních jímek při výstavbě zdravotnického střediska, jímka č. 1, spodní zásyp

Datace: 13./14. století

Odkaz na literaturu: Frýda – Rožmberská 1991, 28-63

Charakter KS

Keramický soubor obsahující výhradně hrnce vejčitého tvaru. Orientační popis viz. literatura.

KLADRUBY, okr. Stříbro

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁹³:

1115 – založení benediktinského kláštera

12. – 1. polovina 13. století – důležité obchodní centrum (ještě před založením města Stříbra)

1233 – prokázáno městské zřízení s nejstarším doloženým právem výročního trhu v Čechách

3/4 14. století – odebráno právo, které Kladrubům zaručovalo, že kupci budou cestovat přes jejich město

1399 – zrušení práva týdenního trhu (kvůli mílovému právu, které náleželo královskému městu Stříbru)

1421 – klášter i město dobyt husitským vojskem

---

⁹² Okraje hlubokých mís jsou někdy tvarovány i do čtyřlístkového projmutí okraje, často opatřené výzdobou (Schneiderwinklová 2004, 80).

⁹³ Pelant 1988, 147-148; Široký – Nováček 1998, 67.

Držba: církevní

Důležité znaky: přítomnost významného kláštera, do konce 14. století při zemské stezce

Nálezový soubor č. 19

Nálezový kontext: archeologický výzkum realizovaný v roce 1995-2000 pod hlavičkou Západočeského muzea; SJ 5040 a 5033, sonda 19, sektor A, C, SJ 1907

Datace: 2. polovina 12. – ¾ 13. století

Odkaz na literaturu: Nováček a kol. 2010

Charakter KS

Keramika období 13. století vykazuje nápadně standardní charakter – neměnný celkový vzhled, tvarový repertoár a formy výzdoby. Málo výrazné změny byly zaznamenány v technologii výroby a v preferencích okrajových profilací. Dominantní zastoupení vykazovaly keramické třídy KD105, 108, 106, 113 a 107 (předpokládaná lokální výroba z místních surovin). Povrchový vzhled keramiky dominantních tříd byl často opatřen bílým a světle šedým nástřepím. Nejčastěji se objevují na dnech stopy podsýpky (u keramických nádob až do 1. pol. 15. století), ve starším období vzácně otisky dřevěné podložky. Podstavy nádob byly vzácně opatřeny plastickou značkou (nejčastěji rovnoramenný kříž a kříž vepsaný v kružnici). Dominantním tvarem je bezuchý hrnec, ojediněle hrnec s jedním páskovým uchem (na archaických třídách s bohatou rytou výzdobou). Nijak početně není zastoupena poklice. *Ploché poklice* jsou zastoupeny pouze dvěma zlomky⁹⁴. Konvice je zastoupena jediným zlomkem třmenového ucha, stejně tak i ojedinělý keramický tvar – *pánev s trubkovitou rukojetí*. **V souborech je absolutní absence kónických mis a džbánů**, což vyvolává otázku o jejich (ne)užívání⁹⁵. Výzdoba hrnců je omezená jak četností, tak variabilitou: převládá rytá šroubovice, méně často se objevují vývalky, jednoduchá rytá vlnice, ojediněle vrypy a přesekávaná plastická páska.

Nálezový soubor č. 20

Nálezový kontext: archeologický výzkum realizovaný v roce 1995-2000 pod hlavičkou Západočeského muzea; sonda 19/00 - vrstva 19007; dále SJ 039, 046, 6009, 6005

Datace: 14. - 15. století

Odkaz na literaturu: Nováček a kol. 2010

Charakter KS

---

⁹⁴ Charakteristický tvar pro území Frank (Losert 1993, 71; Nováček a kol. 2010, 77).

⁹⁵ Kónická mísa s vodorovně vyloženým okrajem a džbán s vysokým límcovitým okrajem se poprvé v souborech objevuje v kladrubském klášteře až v souborech z počátku 15. století (Nováček a kol. 2010, 77).

Neobvyklá je výzdoba v podobě malby bílou hlinkou s motivy kružnic, která byla aplikována až po procesu vypalování. Výjimečně se vyskytly drobné zlomky světlé, červeně malované keramiky (SJ 6005).

LIBÁ, okr. Cheb

Historie místa v důležitých datech a souvislostech⁹⁶:

okolo pol. 13. století – pravděpodobné založení hradu ministeriálním rodem „z Liebensteina“⁹⁷
mezi lety 1200-1250 – rod z Liebensteina získal pozemky severozápadně od Chebu (budoucí rodové državy)

1264 – první písemná zmínka o hradu (zmiňován přídomek „de Nuen Liebenstein“)

1298 – majitel hradu Dětrich Persberg prodal hrad klášteru ve Waldsassenu

kolem roku 1346 – hrad přešel do rukou významné chebské rodiny Gosweinů (jedno s ca třiceti opevněných sídel kontrolovaných Chebskými)

Držba: hrad založen ministeriálním rodem, od poloviny 14. století pod kontrolou města Chebu

Důležité znaky: hrad

Nálezový soubor č. 21

Nálezový kontext: hrad Libá

Datace: 13. – 15. století

Odkaz na literaturu: Šedivý 2010

Charakter KS

Rozčleněno celkem na 105 keramických tříd⁹⁸, pouze u pěti z nich je však zastoupení nad hodnotou 5 procent (49,32 % z obsahu souborů): LB301, LB310, LB316, LB322, LB331. Keramickému souboru z hradu Libé dominuje keramika vypálená v redukčním prostředí, i když nikterak výrazně. Celý soubor obsahuje zlomky technologicky kvalitně provedených nádob, jež dle autora podporuje hypotézu o distribuci „kvalitnější keramiky“ do ministeriálního prostředí („do prostředí vyšší společenské vrstvy“)⁹⁹.

---

⁹⁶ Šedivý 2010.

⁹⁷ Přídomek se vztahuje ke staršímu hradu nacházejícímu se dnes poblíž německého Tirschenreuthu (Šedivý 2010).

⁹⁸ Bylo zaznamenáno 82 minoritně zastoupených keramických tříd (výskyt pod 1 % s celkového počtu fragmentů, 12,74 % z obsahu keramických souborů). U 18 keramických tříd byl výskyt mezi hodnotami 1-5 % (37,94 % z obsahu souborů; Šedivý 2010, 65).

⁹⁹ Tomu nahrává i fakt, že v souboru jsou přítomny dva zlomky poháru z kameniny.

PÍSEK, okr. Písek

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁰⁰:

před pol. 13. století – již do tohoto období můžeme klást založení města¹⁰¹

v průběhu 14. století – obdržená privilegia několikrát potvrzena (řídilo se právem Starého Města)

1327 – Janem Lucemburským uděleno mílové právo (v okruhu nesměla být sladovna, pivovar ani žádný řemeslník)

1398 – nové právo výročního trhu

Držba: královské město

Důležité znaky: výhodná poloha u zemské stezky, blízkost vodního toku (řeka Otava), rýžování zlata, královská mincovna, hradní komplex

Nálezový soubor č. 22

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při výstavbě obchodního domu Luna; středověké objekty interpretované jako jímka

Datace: 13. století

Odkaz na literaturu: Fröhlich – Koppová 1989, 183-199

Charakter KS

Keramický soubor z *jímky*¹⁰² obsahoval minimálně 12 nádob (minimálně 51 zlomků). Keramické nádoby byly vesměs vypáleny do tmavých odstínů hnědé, šedé až šedočerné. Z určitelných tvarů byl zastoupen nejvíce bezuchý hrnec (min. 7 kusů), dále byla identifikována pouze miskovitá poklice (miska/poklice) a pravděpodobně jeden fragment mísy s vodorovně vytaženým okrajem. V aplikované výzdobě byl nejpočetněji zastoupen rytý dekor, ve třech případech byla zaznamenána výzdoba vrypy.

Nálezový soubor č. 23

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při přestavbě domu čp. 119 „U tří korun“; spodní část výplně studny¹⁰³

Datace: 15. století¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ Kuča 2002, 128-129; Fröhlich 2009, 157.

¹⁰¹ Předměstí u kostela sv. Václava je uváděno jako „Starý Písek“ – osada předcházející výstavbě města (Kuča 2002, 128-129).

¹⁰² Středověký objekt autory výzkumu interpretovaný jako jímka pro deponování odpadu. Obdélný půdorys o délce 6,5 m a šířce 1-2 m.

¹⁰³ Studna o dokumentované hloubce 17,2 m a průměru 1,7 m.

¹⁰⁴ Ca 2 % celkového počtu keramických zlomků je datována do období konce 13. století – 14. století (zlomky oxidačně pálených nádob zdobených rytými liniemi nebo vlnicí; Fröhlich – Koppová 1995, 4).

Odkaz na literaturu: Fröhlich – Koppová 1995, 3-19

Charakter KS

Jedná se o keramický soubor čítající více než 1700 zlomků nádob především určených k vaření a stolování. Převážně se jedná o redukční tenkostěnnou keramiku vypálenou do šedých odstínů. Část souboru vykazuje kovově lesklý povrch. Tvarově souboru dominují hrnce, méně jsou zastoupeny džbány s širokými límcovitými okraji a pokličky. V řádu jednotek se objevují zástupci pánví/trojnožek, zásobnic, misek či pernic. Z výzdoby je zachycen nejčastěji radélkový dekor (aplikován v pásech či větší část nádoby – většinou na podhrdlí a výduti). Fragment pernice byl opatřen plastickou lištou promáčkávanou prsty. Glazování vnitřního povrchu bylo zachyceno výjimečně.

Nálezový soubor č. 24

Nálezový kontext: archeologický výzkum při zadní části parcely domu čp. 62 v Soukenické ulici v roce 1996; jímka¹⁰⁵

Datace: 2. polovina 14. století

Odkaz na literaturu: Fröhlich 2002, 139-162

Charakter KS

Keramický soubor čítající více ca 400 zlomků (redukční) kuchyňské a stolní keramiky vypálené do šedých odstínů. Dna nesla výhradně stopy podsýpky. Z jednoznačně identifikovaných tvarů dominoval hrnec (bezuchý i s uchy), na kterých v několika případech bylo zaznamenáno místy leštění. Méně byla zastoupena poklice (6 kusů), zásobnice (2 kusy) a džbán (1 kus). Zdobení je zachyceno pouze ve formě rytých linií na podhrdlí či výduti.

PÍSECKÉ HORY, katastr obce Jehnědno, okr. Písek

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁰⁶:

1341 – první písemná zmínka o nejbližší vsi Jehnědno, vzdálené od lokality 500 m

Nálezový soubor č. 25

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při zemních pracích pro dálkový optický kabel Telecomu z roku 1998, parcela č. 121 na katastru Jehnědna, sídlištní objekt

Datace: 13. století

Odkaz na literaturu: Fröhlich 1999, 73-83

Charakter KS

---

¹⁰⁵ Jímka o půdorysu 2 x 1,5 m s dochovanou hloubkou 1,03 m (Fröhlich 2002, 139-162).

¹⁰⁶ Fröhlich 1999, 73-83

Keramický soubor obsahující celkem 603 zlomků nádob převážně vykazující ještě prvky hradištní tradice zvláště v oblasti výzdoby. Některé zlomky den nesou stopy po hrnčířských značkách, z nichž jedna z nich je z hlediska výskytu **zcela ojedinělá**. Výrazná část souboru obsahuje keramiku obsahující různé množství grafitové příměsi (s jemně i hrubě drcenou tuhou; celkově 45,7 %). Další část souboru je odlišitelná výrazným podílem slídnatého ostřiva (15,8 %). Výzdoba nádob byla převážně prováděna šikmými vrypy (umístěné většinou na ostrém lomu podhrdlí), rytou šroubovicí či vlnicí (případně jejich kombinace).

PLANÁ U M. L., okr. Tachov

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁰⁷:

9. století – doložené raně středověké osídlení, přes které vedla obchodní cesta na Cheb

1219 – první písemná zmínka v souvislosti s majetkem tepelského kláštera (není zcela jisté, zda se jedná o tatáž Planou)

1251 – potvrzená písemná zmínka o Plané

70. léta 14. století – přeměna vsi v poddanské město (plzeňské městské právo), stavba kamenných hradeb

Držba: pravděpodobně původně zeměpanský majetek, později (nejdéle k roku 1343) v držení šlechty

Důležité znaky: výhodná poloha při zemské stezce, v pozdním středověku hradní komplex a městské hradby

Nálezový soubor č. 26

Nálezový kontext: Planá u M. L., záchranný archeologický výzkum odkryvem, Mezibranská ul. parcela č. č a 3513/3 (nedaleko městské brány označované jako „Chebská“)

Datace: 2. polovina 14. století

Odkaz na literaturu: Hrubá 2016, 70-83; Rayman 2013b

Charakter KS

Velká část studovaného keramického materiálu byla vyzvednuta z objektu č. 2 a č. 3. Podobný materiál byl získán také z několika vrstev sondy 1. Zkoumaný keramický soubor obsahuje 1667 zlomků nádob, z toho bylo rozlišeno 9 keramických tříd: PL3001, PL4001 – PL4007, PL7001. Nejpočetněji byly zastoupeny keramické třídy PL4001 (622 zlomků) a PL4002 (635 zlomků). Dále v řádu necelých dvou set fragmentů byly zaznamenány třídy PL4003 a PL4004. Zbylé keramické třídy byly zastoupeny jen nevýrazně. Stejně jako u keramického souboru z Tachova je i zde problém s určením tvaru nádob. U 1208 zlomků nebylo možné určit tvar, nicméně

---

¹⁰⁷ Hanzlíková – Frýda 1982, 423-428; Procházka – Úlovec 1990; Senft 1932; Zelenka 2020, 133-137.

většina z nich pocházela z hrnců či džbánů. Nejvíce byl v souboru zastoupen hrnec (309 zlomků), poté džbán (86 zlomků) a poklice (57 zlomků). U 208 fragmentů byla zaznamenána výzdoba. Nejčastější výzdobou byla vývalková (popř. rytá) šroubovice, která byla zachycena zpravidla na výduti. Zajímavý se zdá výskyt žeber umístěných na výduti, což bude zvláště významné z hlediska porovnání keramické produkce Plané s produkcí německých hrnčírů ze 14. století. Zvláště na okrajích bylo znát bílé (či v jednom případě červené) malování. V ojedinělých případech byla zaznamenána rytá výzdoba linií či v jednom případě i vlnovkou. V souboru bylo bílé nástřepí zaznamenáno na 162 fragmentech. Stopy bílé hlínky byly zaznamenány na dalších 234 zlomcích, ale nelze s určitostí prokázat, jestli jde o povrchovou úpravu či jen výzdobu. Bílé nástřepí bylo hojně zastoupeno hlavně u keramické třídy PL4001.

Nálezový soubor č. 27

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při stavbě rodinného domu na ppč. 3824/1 v Tylově ulici v roce 2017

Datace: 1. polovina 14. století – 1. polovina 15. století

Odkaz na literaturu: Orna – Zelenka 2019, 1057-1067; Zelenka 2020, 133-164

Charakter KS

Základní charakteristika. Při záchranném archeologickém výzkumu dohledem byly zachyceny mocná souvrství hlinitých vrstev obsahující četné zlomky keramiky a nádobkových kachlů. Keramický soubor pocházející z vrstvy interpretované jako střepišťe hrnčírské dílny je autory zařazen na základě okrajů formovaných do okruží, malované výzdoby červenou hlínkou a výzdoby jednoduchými typy rádélkových dekorů do období po polovině 14. století.

K interpretaci uloženiiny jako deponii z hrnčírské dílny autoři docházejí na základě nepřímých dokladů. Prvními indiciemi byla poloha nálezů na parcele při severním okraji historického centra, v prostoru přiléhající k opevnění města¹⁰⁸ a přítomnost velkého množství střepového materiálu. Další indicií jsou samotné nálezy: např. nález keramické destičky¹⁰⁹ a keramické roury (více Orna-Zelenka 2019).

Keramické soubory datované do 1. poloviny 14. století (vrstva 43). Zcela převažují keramické třídy PL01 – PL03¹¹⁰, daleko méně PL04 a PL07. Stopově je zachycena třída PL06, která je určitou variantou dominujících tříd. Tvarově je zastoupen hrnec (okraje formovány do okruží, jedním fragmentem je zastoupen ovalený okraj), po jednom kusu byl identifikován džbán (okraj formován do středně vysokého, ostře profilovaného okruží) a poklice. Výzdobu zastupuje

---

¹⁰⁸ Poloha hrnčírských dílen na okrajových parcelách přiléhající k městskému opevnění doložena na mnoha lokalitách (nejblíže např. v Plzni či Rakovníku; Orna – Zelenka 2019, 1059; Nováček – Široký 2004, 29).

¹⁰⁹ Není zcela jasné, k čemu tato destička sloužila. Na jejím reliéfu jsou aversy a reversy *pozitivů* pražských grošů ražených za vlády Jana Lucemburského v reálné velikosti – lze tedy vyloučit snahu o výrobu falz. Autoři statě uvádí, že mohlo jít o výstup nějaké zkoušky. V úvahu připadá například *mistrovský kus* (Orna – Zelenka 2019, 1062).

¹¹⁰ Liší se pouze barevností svého povrchu.

především rytý dekor: pásy vodorovných linií či šroubovice. Ve dvou případech je zaznamenané plastické žebro.

Keramické soubory datované do 2. poloviny 14. až počátek 15. století¹¹¹. Zcela převažují keramické třídy PL01 – PL03 (v souborech zastoupena v 57-90 %), daleko méně jsou zastoupena třídy PL04 – PL06, minoritně (pod 10 % zastoupení) PL07 – PL15. Tvarově zcela převažuje hrnec (bezuchý i s uchy; identifikováno celkově 309 kusů), méně je zastoupena poklice (identifikováno 65 kusů) a džbán (identifikováno 41 kusů). Pouze několika kusy je zastoupena mísa/miska a pánev (trojnožka), jedním kusem pohár. Výzdoba je zastoupena rytým dekorem (pásy rytých linií), často v kombinaci s červeným (ojediněle hnědým) malováním (linie či pruhy). Ojediněle se vyskytuje radélkový dekor, který je často doplňován červeným malováním (linie a pruhy doplňované spuštěnými oblouky), či šroubovice.

PLZEŇ, okr. Plzeň-město

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹¹²:

1288-1300 – založení Nové Plzně na soutoku dvou řek

Držba: královské město

Důležité znaky: výhodná poloha při Norimberské a Řezenské cestě, městské opevnění, přítomnost vodního toku, historicky i archeologicky doložená hrnčířská výroba, od 14. století nejvýznamnější centrum západní části královských Čech

Nálezový soubor č. 28

Nálezový kontext: Plzeň, Sedláčkova ul. na místě domu čp. 187, sonda 1/93

Datace: autorem určené 1. – 4. fáze (poč. 14. – 2. třetina 15. století)¹¹³

Odkaz na literaturu: Nováček 2000, 5-66

Charakter KS

Keramický soubor ze sondy 1, který byl databázově zpracován, čítal 8006 fragmentů keramiky. Autor výzkumu přistoupil ke zpracování souboru formou seriace. Dominující keramickou třídou byla PM201, PM203, a PM212, zbývajících 17 % velmi nerovnoměrně zaujímal další 29 definovaných keramických tříd (významněji zastoupené keramické třídy: např. PM202,

---

¹¹¹ Vrstva 6, 7, 8, 9, 15, 18, 20, 32, 36.

¹¹² Nováček – Široký 2004, 8-11; Nováček 2000, 5; Kuča 2002, 186.

¹¹³ 1. fáze: ca počátek 14. století – pol. 14. století; 2. fáze: 2. polovina 14. století; 3. fáze: konec 14. století – 1. třetina 15. století; 4. fáze: 2. třetina 15. století (odvozeno z textu, viz Nováček 2000).

PM207 a PM206). O keramických třídách PM104 a PM105¹¹⁴, PM114¹¹⁵, PM209 a PM213¹¹⁶ autor uvažuje jako o importech.

Nálezový soubor č. 29

Nálezový kontext: Plzeň, Perlová ul. 3-5, čp. 66/67, studna 2, výplň 0202/0203; záchranný archeologický výzkum ve sklepních prostorech

Datace: 2. polovina 14. století

Odkaz na literaturu: Kočár a kol. 2005

Charakter KS

V rámci zpracování keramických souborů došlo ke specifické metodice zpracování keramiky ze všech tří studen, kdy se přistoupilo k analytické deskripci pouze u typických zlomků. Ze studny 02 bylo vyzvednuto 1585 zlomků a 5 celých nádob nebo jejich fragmentů. Keramické třídy PM201, PM202, PM203 a PM212 tvořily ca 89 % typických zlomků. Nejvíce typických zlomků připadá nádobám tvaru hrnce s prožlabeným vysokým okružím, nízkým okružím a ovaleným okružím. Výzdoba byla povětšinou provedena formou jednoduché ryté linky nebo ryté šroubovice či několikanásobné ryté linky nejvíce aplikované na podhrdlí nádob, rádélko zastoupeno jen ve velice málo případech. Poměr mezi odříznutí den a podsypáním je poměrně vyrovnaný.

Nálezový soubor č. 30

Nálezový kontext: Plzeň, Pražská ul. v prostoru mezi Masnými krámy (čp. 353) a bývalou vodárenskou věží (čp. 309), zaniklá Pražská brána

Datace: kolem roku 1400

Odkaz na literaturu: Kočár a kol. 2003a

Charakter KS: viz nálezová zpráva

Nálezový soubor č. 31

Nálezový kontext: soubor kompletně zachovalých tvarů vrcholně a pozdně středověkých keramických nádob z různého nálezového kontextu z historického jádra Plzně¹¹⁷

Datace: 14. – 15. století

---

¹¹⁴ Stříbřitě a zlatě slídnatá keramika.

¹¹⁵ Archaická světlá keramika s červeným malováním.

¹¹⁶ Keramické třídy zastoupené miniaturními nádobkami z bílého či světlého plaveného, tvrdě vypáleného materiálu.

¹¹⁷ Jedná se o soubor keramických nádob, který je součástí sbírky historické archeologie oddělení strašických dějin Západočeského muzea v Plzni a soubor nádob získaných v rámci archeologických výzkumů prováděných na území města Plzně v rozmezí let 1963-1996 (Orna a kol. 2011, 9). Nejedná se tedy o nálezový soubor v pravém slova smyslu.

Odkaz na literaturu: Orna a kol. 2011

Charakter KS

Přiřazení keramických nádob k jednotlivým keramickým nádobám probíhalo na základě vlastností zjištěných na povrchu nádoby¹¹⁸. Naprostá většina nádob byla zařazena ke třídě PM201 (94,36 %; 1390 nádob), ostatní keramické třídy měly minoritní zastoupení: PM205 (41 kusů), PM207 (20 ks), PM206 (11 ks), PM 209 (5 ks), PM202 (2 ks), PM211 (1 ks). Archaické třídy PM101 a PM107 (třídy vrcholného středověku, 13. století) byly zastoupeny pouze jedním kusem. Celých 788 nádob vykazovalo stopy použití podsýpky, třináct den mělo hrnčířskou značku¹¹⁹.

Z tvarů dominoval souboru hrnec (78 %). Ostatní tvary nádob byly zastoupeny výrazně méně: džbány (153 ks), mísy (79 ks), poklice, (47 ks) a poháry (22 ks). Pánve byly zastoupeny pouze třemi kusy.

Výzdobu reprezentuje především rytý dekor (jednoduché či několikanásobné linie) a radélkový dekor (především jednoduché geometrické motivy). Nejčastěji je výzdoba umístěna na podhrdlí či v horní části výdutě, méně často po celé výduti (džbány).

PŘEŠTICE, okr. Plzeň-jih

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹²⁰:

1226 – první písemná zmínka o „Svatoboru z Přeštic“ na listině českého krále Přemysla Otakara I. pro klášter Doksany

1239 – listina Václava I. zmiňuje tzv. „přeštický újezd“ a vypočítává vesnice, které k němu patřily (Přeštica jako centrum újezdu¹²¹)

1245 – prodej přeštického újezdu kladrubskému klášteru (v držení kláštera od roku 1238 až do roku 1420)

1274 – první písemná zmínka o přeštickém kostele (uvádí se, že byl postaven roku 1245 kladrubskými benediktiny¹²²)

1328 – první písemná zmínka o přeštickém proboštovi

Držba: od roku 1238 do roku 1420 v držení kladrubského kláštera

---

¹¹⁸ Jedná se o celé nádoby, nebylo tedy možné posoudit makroskopickou strukturu hrnčířské hmoty ani množství či charakter příměsí (Orna a kol. 2011, 12), což jistě ovlivnilo roztrídění. Graf znázorňující poměr keramických tříd byl tedy vytvořen zvlášť od ostatních zhodnocených souborů z Plzně.

¹¹⁹ Tyto nádoby byly datovány do sklonku 13. – počátku 14. století (Orna a kol. 2011, 18).

¹²⁰ Tejček – Široký – Hrubá 2016.

¹²¹ V kladrubské listině z roku 1239 Přeštica uvedeny jako „villa forensis“ (trhová ves).

¹²² Pravděpodobně existoval starší kostel v lokalitě na Pohořku (tzv. vlastnický kostel) – viz archeologické doklady z výzkumu řadového pohřebiště z roku 1978 (Tejček – Široký – Hrubá 2016, 55).

Důležité znaky: centrum újezdu, relativně kontinuální osídlení již od pravěku, přítomnost významného vodního toku, blízkost zemské stezky

Nálezový soubor č. 32

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum společnosti Archeos, o. s. z roku 2005-2006 na parcele čp. 159 v Jungmannově ulici; objekt č. 1/05

Datace: konec 12. až 1. pol. 13. století

Odkaz na literaturu: Čapek – Menšík – Netolický – Vladař – Hrubá 2017, 68-92; Vladař – Čapek 2016

Charakter KS:

Keramický soubor obsahuje celkově 1195 zlomků kuchyňské a stolní keramiky. Celkem bylo rozlišeno 11 keramických tříd s nejčastějším výskytem KT PR3001 (52,4 %), PR3002 (22,6 %) a PR3001a (16,5 %). V menším množství se vyskytuje oxidační cihlově červená třída PR3006 (3,5 %) a světle šedá třída PR3004 (1,6 %), zcela minoritně byly zastoupeny ostatní keramické třídy. Zastoupená keramika nesla stopy po obtáčení, dna zpravidla stopy podsýpky (pouze dva zlomky se stopami po odříznutí, devět zlomků bylo opatřeno hrnčířskými značkami). Z tvarů dominují hrncovité nádoby (nejčastěji s kyjovitě zesíleným okrajem, směrem dolů a nahoru výrazně protaženým¹²³, z mladších typů lze jmenovat okraje římsovité), silnostěnné zlomky můžeme s největší pravděpodobností zařadit mezi zásobnicové hrnce. V zanedbatelném množství byly zastoupené misky-poklice. Celkem na 181 zlomcích byla zaznamenána výzdoba, nejčastěji v podobě rytých hřebenovitých pásů vedle sebe. Z další výzdoby se vyskytovaly rytá a zdvojené rýhy, méně jednoduchá rytá vlnice, vývalky pod hrdlem, nehtovité vrypy, či vrypy na lomu přechodu hrdla a plece doplnění o rýhy. Ve dvou případech se vrypy nacházely i na horní ploše kyjovitě rozšířeného okraje. Pouze ve dvou případech byly zjištěny obdélníkové plastické lišty na zlomcích zásobních hrnců.

Nálezový soubor č. 33

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum společnosti Archeos, o. s. z roku 2005-2006 na parcele čp. 159 v Jungmannově ulici; objekt č. 2/05, 3/06

Datace: mladší horizont 14. – 15. století

Odkaz na literaturu: Čapek – Menšík – Netolický – Vladař – Hrubá 2017, 68-92; Vladař – Čapek 2016

Charakter KS:

Malé keramické soubory obsahující 43 zlomků. Charakter KS je obdobný jako u souboru z objektu 1/05, pouze u objektu 3/06 je zastoupena i mladší keramika. V keramickém souboru

---

¹²³ Dále se více vyskytovaly okraje šikmo seříznuté v podobě s mírně vytaženou spodní hranou, okraje šikmo kuželovitě seříznuté s vytaženou horní a spodní hranou nebo okraje s výrazně vytaženou spodní hranou a výrazně prožlabenou vnější plochou (Čapek – Richterová – Vladař 2014, 81).

z objektu 3/06 se nachází jeden zlomek okraje mísy z **jemně plavené bílé keramické hmoty** (třída PR4002). Jedním zlomkem je zastoupen pohár (PR4001).

Nálezový soubor č. 34

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum z roku 2008, ppč. 154 v Rybově ulici; výplň objektu 326

Datace: konec 14. století – 1. polovina 15. století

Odkaz na literaturu: osobní konzultace P. Schneiderwinklová¹²⁴

Charakter KS

Keramický soubor obsahoval 3 342 zlomků keramických nádob. Zcela převažují redukční třídy, z nichž absolutně dominuje kvalitní redukční keramika PR04. Keramika této třídy však vykazovala znaky nedotaženého tváření na hrnčířském kruhu (nezačištěny hrany u okrajů a den nádob). Více v rozpracované NZ.

ŘESANICE, okr. Plzeň-jih

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹²⁵:

v průběhu 13. století – vznik vsi pod farním kostelem Všetech Svatých

1357 – první písemná zmínka o vsi – zmiňování Přibík a Vilém z Řesaníc

do 2. pol. 14. století do konce 15. století – tvrz držena pány z Řesaníc

Držba: šlechtický rod pánu z Řesaníc

Důležité znaky: vesnice s tvrzí a farním kostelem; blízká města: Horažďovice, Nepomuk

Nálezový soubor č. 35

Nálezový kontext: Archeologický výzkum **tvrze** v Řesanících v roce 2004 a 2010

Datace: 13. / 14. století

Odkaz na literaturu: Čapek – Richterová – Vladař 2014, 247-279

Charakter KS

Keramické soubory z archeologického výzkumu obsahují celkově 1923 kusů keramických nádob. Největší soubor byl vyzvednut ze sondy 8 a 10. Obecně mají redukční třídy větší podíl, početně převažuje tenkostěnná redukční modrošedá třída RS4005, poté hrubší režná třída RS4001. Z tvarů dominuje hrnec menších rozměrů (nejvíce s ovalenými okraji), mísy a poklice

---

¹²⁴ Nálezová zpráva z výzkumu ve zpracování ZČM Plzeň, keramický soubor uložen tamtéž. Konzultováno se zpracovatelkou nálezového souboru Mgr. Pavlínou Schneiderwinklovou.

¹²⁵ Čapek – Richterová – Vladař 2014, 247-279

mají nižší zastoupení. Ze stolní keramiky byl nejvíce zastoupen džbán, zásobní keramika se téměř nevyskytla.

STARÝ HROZŇATOV (Alt Kinsberg, Kinsberg), okr. Cheb

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹²⁶:

okolo roku 1200 – založení hradu neznámým členem ministeriálního rodu s predikátem „z Kinsberka“

1217 – první písemná zmínka o existenci hradu

okolo roku 1233 – první přestavba hradu (raně gotická)

1261 – hrad připadl městu Cheb

1322 – Ludvík Bavor zastavil město Cheb i s jeho lény českému králi Janu Lucemburkovi i s hradem Kinsbergem

Držba: hrad založen ministeriálním rodem, od roku 1261 pod kontrolou města Chebu

Důležité znaky: jeden z nejstarších hradů na území Chebska

Nálezový soubor č. 36

Nálezový kontext: hrad Alt Kinsberg

Datace: 13. – 15. století

Odkaz na literaturu: Šedivý 2010

Charakter KS

Rozčleněno celkem na 49 keramických tříd¹²⁷, pouze u 4 z nich je však zastoupení nad hodnotou 10 procent (66,34 % z obsahu souborů): HR305, HR309, HR314, HR324.

STARÝ PLZENEC, okr. Plzeň-město

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹²⁸:

od roku 1012 – první písemná zmínka vztahující se k hradišti k roku 976, kdy kronikář Thietmar zmiňuje utáboření bavorského vojska („iuxta Pilisini urbem“)

1266 – na listině Přemysla Otakara II. je jako „civitas“ označováno místo pod hradištěm na levém břehu řeky

---

¹²⁶ Šedivý 2010.

¹²⁷ Bylo zaznamenáno 32 minoritně zastoupených keramických tříd (výskyt pod 1 % z celkového počtu fragmentů, 10 % z obsahu keramických souborů). U 13 keramických tříd byl výskyt mezi hodnotami 1-5 % (23,66 % z obsahu souborů; Šedivý 2010, 72).

¹²⁸ Pelant 1988, 259; Beneš – Richter 1976, 67.

12. – 1. pol. 13. století – zaznamenán největší rozkvět a význam místa (ražba mincí, správní centrum, trh, rozkvět osady pod hradem)

konec 13. století – úpadek významu (obchodu, řemesel apod.) související se založením Nové Plzně

Držba: správní centrum Přemyslovců, později město patřící ke královské komoře

Důležité znaky: do založení Nové Plzně správní centrum a křižovatka dvou zemských cest (nepřímo doložen trh již ke konci 10. století¹²⁹)

Nálezový soubor č. 37

Nálezový kontext: záchranný výzkum expozitury Archeologického ústavu ČSAV v Plzni, stavba mateřské školy ve Vrchlického ul. (rok 1973-1974); dále Husova ul. č. 31

Datace: kolem pol. 13. – 2. polovina 13. století

Odkaz na literaturu: Beneš – Richter 1976, 67-75

Charakter KS

Keramický soubor ze tří objektů celkově obsahuje 396 zlomků keramických nádob, vyznačující se společnou technologií výroby (zejména obdobného výpalu). Z keramických tvarů jsou největším počtem zastoupeny hrnce. Misky-poklice¹³⁰ jsou zastoupeny třemi zlomky, lahev je zastoupena pouze jedním zlomkem¹³¹. Výzdoba byla nejčastěji prováděna pásy rytých šroubovic, jednoduchou vlnicí či vrypy. Výjimečně se vyskytovala vícenásobná vlnice. Dvěma zlomky byly zachyceny značky na dnech nádob.

Nálezový soubor č. 38

Nálezový kontext: objekt v zahradě Husovy ul. č. 31, zčásti prozkoumán J. Salákem z Městského historického muzea v Plzni roku 1935

Datace: 1. polovina 13. století

Odkaz na literaturu: Beneš – Richter 1976, 67-75

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 66 zlomků keramických nádob. Z keramických tvarů jsou největším počtem zastoupeny hrnce dvou typů: hrnce průměrných velikostí a silnostěnné hrnce větších rozměrů, jež se vyznačují **přesekáváním obvodu ústí** (okrajů). Z dalších tvarů jsou zastoupeny zásobnice (7 zlomků) s kyjovitě profilovanými okraji (pouze jeden dovnitř

---

¹²⁹ Zpráva o plzeňském trhu se vztahuje k roku 992, kdy dle Bruna z Querfurtu sv. Vojtěch po návratu z Říma zastihl „rušný trh“ u hradu Plzně (Beneš – Richter 1976, 67-68). Přítomnost trhu reflektuje i s největší pravděpodobností přítomnost výrobních center jednotlivých řemesel včetně produkce keramiky.

¹³⁰ Od ostatní keramiky se zlomky misek-poklic odlišují hrubozrnnou keramickou hmotou (Beneš-Richter 1976, 70).

¹³¹ Bohatě zdobený několikanásobnou vlnicí a zvlněnými rýhami (Beneš-Richter 1976, 70).

vodorovně vtažený) a misky (1 celá a 3 zlomky; 1x zvonovitá a méně obvyklý typ s přímými stěnami zužující se v síle střepu).

Nálezový soubor č. 39

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při plánované výstavbě na místě demolice části jižní fronty ve Smetanově ul., bývalá čp. 114, 117, 122 a 166 v roce 1999-2002; objekt 11 (SJ145, 16); SJ 143, 144, 169

Datace: 2. polovina 13. století – horizont I.

Odkaz na literaturu: Kaiser a kol. 2003

Charakter KS

Keramický soubor čítající 520 zlomků keramiky. Výrazněji je zde zastoupena „protoredukční“ hrubá třída SP105, kterou doplňovali třídy pozdně-hradištní tradice: především SP101 (silnostěnná keramika s drsných povrchem), dále SP102 (s drobnozrnnou slídou) a SP104 (s rozdílnou úpravou vnitřního a vnějšího povrchu). Třídu SP105 (či PM109) lze považovat již jako progresivní prvek spojený s počáteční městskou produkcí¹³². Početně nemalá je i přítomnost archaické redukční třídy SP203 (pro Plzeň PM203). Z tvarového hlediska bylo zachyceno 50 okrajů převážně hrncovitých nádob (v řádu jednotek pak mísa a poklice), které byly zastoupeny především odsazenými profilacemi ve tvaru nízkého okruží, vzhůru vytaženými či jednoduchými. Z výzdoby byly aplikovány převážně ryté dekory: ryté jednoduché či vícenásobné linie. Stopově bylo zaznamenáno zdobení vývalkovitou šroubovicí či obloučkovými vseky.

Nálezový soubor č. 40

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při plánované výstavbě na místě demolice části jižní fronty ve Smetanově ul., bývalá čp. 114, 117, 122 a 166 v roce 1999-2002; SJ 152, 15, 125, 3, 150

Datace: počátek 14. století – horizont III.

Odkaz na literaturu: Kaiser a kol. 2003

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 1871 zlomků keramických nádob. V tomto horizontu stále ještě přetrvává výrazné zastoupení protoredukční hrubé třídy SP105 a 101, početně však narůstá podíl keramických tříd SP203 (archaická redukční), 202 (jemná redukční), 204 (slídnatá

---

¹³² Nahrazuje značně variabilní třídy pozdně hradištní tradice (viz Nováček 2000; Kaiser a kol. 2003).

redukční vyznačující se svou nižší kvalitou) a 201 (hrubá redukční). Stopově byla zaznamenána třída SP205 (leštěná redukční). Z tvarového hlediska bylo zachyceno 168 okrajů převážně hrncovitých nádob (stopově pak mísa, džbán a poklice), které byly zastoupeny především jednoduchými, vzhůru vytaženými, ovalenými profilacemi či prožlabenými okružími.

Skupina okraje (hrnec)	Počet	Keramická třída (nejpočetnější zastoupení)
10	39	SP101 (13x), SP 102 (7x)
12	25	SP102 (6x), SP106 (5x)
13	3	
14	10	
15	1	
16	48	SP 105 (20x), SP203 (8x)
17	4	
18	7	
19	10	
20	3	

Z výzdoby byly aplikovány převážně ryté dekory: masivně horizontální jednoduchou linií (75 %). Daleko menší byl výskyt zdobení pomocí jednoduchých vseků.

Nálezový soubor č. 41

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při plánované výstavbě na místě demolice části jižní fronty ve Smetanově ul., bývalá čp. 114, 117, 122 a 166 v roce 1999-2002; SJ 9, 25, 27, 28, 196, 222

Datace: konec 14. – 1. polovina 15. století – horizont IV.A

Odkaz na literaturu: Kaiser a kol. 2003

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 1286 zlomků keramických nádob. V tomto horizontu došlo k masivnímu znatelnému nástupu progresivních kvalitních redukčních tříd SP 201, 202, 203 a 204, nově se vyskytuje třída SP206¹³³ (oxidační keramika tvrdě pálená). Z tvarového hlediska bylo zachyceno 113 okrajů převážně hrncovitých nádob (méně pak poklice, misky, džbány), které byly zastoupeny především vysokými prožlabenými okružími či jednoduchými a ovalenými profilacemi.

Skupina okraje (hrnec)	Počet	Keramická třída (nejpočetnější zastoupení)
10	16	SP202 (6x), SP102 (3x)
11	1	SP202
12	14	SP206 (7x), SP201 (4x)
13	2	
14	39	SP105 (8x), SP206 (7x), SP204 (6x), SP201 (6x), SP202 (5x), SP203 (5x)
15	6	
16	9	SP202 (4x)
18	2	
19	2	

Nově je také z tvarů zastoupen **pohár s čtyřlaločnatým ústím** (třída SP209). Z výzdoby byly aplikovány převážně ryté dekory: horizontální jednoduchou či vícenásobnou linií. Výraznější bylo i zastoupení výzdoby

¹³³ Třída SP206 se vyskytuje také ve vrstvě č. 9 (dokládá požárovou událost), je tedy možné uvažovat o druhotné oxidaci třídy 201 vlivem vysokých teplot (obě keramické třídy se objevily na jedné nádobě; Kaiser a kol. 2003, 18).

vývalkovitou šroubovicí či zdobení radélkem. Daleko menší byl výskyt zdobení pomocí jednoduchých vseků.

STRAKONICE, okr. Strakonice

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹³⁴:

20. – 40. léta 13. století – kladeny počátky bavorovského hradu

před rokem 1225 – tzv. Bolemilina donace (darování několika vesnic johanitům)

1235 – první písemná zmínka (listina vydaná Václavem I.), která zmiňuje Bavora ze Strakonice („Bavarus de Straconic“)

pol. 13. století – v této době musel v rámci hradního komplexu existovat kostel, dům věnovaný johanitům a dům sloužící jako panské sídlo

před rokem 1308 – Strakonice se stávají městem (připomínán mlýn měšťana Kosmy u jednoho z mostů)

1462 – uděleno právo výročního trhu

Držba: šlechtická, od roku 1402 přechází Strakonice plně do rukou johanitského řádu

Důležité znaky: jeden z nejstarších hradů v jižních Čechách; hrad¹³⁵; přítomnost vodního toku (soutok Otavy a Volyňky)

Nálezový soubor č. 42

Nálezový kontext: předstihový archeologický výzkum z roku 2006; sonda 7 (7016, 7013), sonda 8 (8029), sonda 9 (9006, 9008), vrstva 51006

Datace: 1. polovina 13. století (30. léta 13. století) – období založení hradu, horizont A

Odkaz na literaturu: Valkony 2006; Čapek – Slavíček – Petřík – Valkony 2019, 215-274

Charakter KS

Keramické soubory z výše uvedených vrstev celkově obsahovaly 2107 ks keramiky (po slepení). Největším počtem byly zastoupeny keramické třídy ST3010 a ST3009¹³⁶, méně je zastoupena třída ST3006 a ST3001 („grafitová“ keramika). Ostatní keramické třídy jsou zastoupeny minoritně. Z keramických tvarů byly největším počtem zastoupeny hrnce (3/4 zlomků z typologicky určitelných), dále zásobnice¹³⁷ a pokličky. Ojediněle je zastoupena mísa, zvonovitá poklice-miska, džbán/lahev, džbán, či konvice. Okraje byly tvarovány

---

¹³⁴ Čapek – Slavíček – Petřík – Valkony 2019, 215-274; Kuča 2008, 53, 55-56.

¹³⁵ Původně hrad tvořil dva samostatné celky – johanitskou komendu a panské sídlo rodu Bavorů (Čapek – Slavíček – Petřík – Valkony 2019, 216).

¹³⁶ Třídy vykazující znaky hradištní tradice (hrubozrnnost hmoty, velké množství ostřiva, nekvalitní výpal; Čapek – Slavíček – Petřík – Valkony 2019, 239).

¹³⁷ Ze tří časových horizontů stanovených autorem je výskyt zásobnicových nádob v tomto období nejčastější (Čapek – Slavíček – Petřík – Valkony 2019, 240).

převážně jako zesílené, zaoblené, uvnitř prožlabené, zesílené a zaoblené. V horizontu A byla nejvíce zastoupena rytá žlábkovaná výzdoba následovaná jednoduchými rytými vlnovkami a rytými rýhami, v menším zastoupení vícenásobné ryté vlnovky a vrypy. Rozšířeny jsou i značky na dnech nádob.

Nálezový soubor č. 43

Nálezový kontext: předstihový archeologický výzkum z roku 2006; vrstva 51003 a 52003

Datace: 13./14. století, (přechodový) horizont B

Odkaz na literaturu: Valkony 2006; Čapek – Slavíček – Petřík – Valkony 2019, 215-274

Charakter KS

Keramické soubory z vrstvy 51003 a 52003 celkově obsahovaly 383 ks keramiky (po slepení). Nejvíce byly zastoupeny keramické třídy ST 3004, ST 3006 a ST 4001 („hrubá redukční“), méně třídy ST3010, ST3014 (s příměsí grafitu). Z keramických tvarů byly zastoupeny největším počtem hrnce, poté s výrazně nižším počtem zásobnice, zvonovité poklice-misky, kahany, perforované nádoby (pravděpodobně cedníky) a pokličky. Pouze v jednom případě byla rozeznána mísa. Výzdoba byla zaznamenána jen na nízkém počtu zlomků: širší i užší ryté rýhy, ryté vlnovky (přesah z předchozího horizontu A), šikmé vrypy, vrypy doprovázené rytými vlnovkami (vše v řádu jednotek).

Nálezový soubor č. 44

Nálezový kontext: předstihový archeologický výzkum z roku 2006; sonda 14 (14004), sonda 13 (13005) – kontexty související se zánikem východního hradního křídla

Datace: post quem 1402, horizont C

Odkaz na literaturu: Valkony 2006; Čapek – Slavíček – Petřík – Valkony 2019, 215-274

Charakter KS

Keramické soubory z vrstvy 13005 a 14004 celkově obsahovaly 5127 ks. V obou keramických souborech naprosto dominovala rezná redukční třída ST4004. Výrazně menší zastoupení měla hrubší „protoredukční“ třída ST4001 či keramická třída ST3005 (zastupující tuhové zásobnice). Z keramických tvarů byly rozlišeny hrnce, poklice (ponejvíce zvonovité), mísy a zásobnice. Doložen je i džbán a pohár, z archaických tvarů konvice a zvonovitá miska (doloženy pouze několika zlomky). Okraje hrnců byly nejvíce formovány do šikmého okruží vně prožlabeného, okruží prožlabeného vně i uvnitř či do nízkých okruží; ostatní okraje byly zastoupeny výrazně méně. Výzdoba byla nejvíce prováděna na podhrdlí a výdutích rytou výzdobu v podobě užších rýh a ostré ryté šroubovice. Méně byla zastoupena výzdoba vývalkovou šroubovicí či rádelkovým dekorem. *Pouze ve dvou případech* je doložena výzdoba v kombinaci rádelka a ryté rýhy.

SUŠICE, okr. Klatovy

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹³⁸:

1233 – první písemná zmínka o osadě na místě dnešního města¹³⁹

po roce 1273 – po získání území Přemysl Otakar II. zbudoval na místě osady královské město

1406 – právo výročního trhu

Držba: královské město

Důležité znaky: přítomnost vodního toku (řeka Otava), výhodná poloha při dálkové cestě, město při zemské hranici

Nálezový soubor č. 45

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum na náměstí Svobody před čp. 4 při zemních pracích spojených s pokládkou telefonního kabelu v roce 1996; výplň objektu (SJ 8)¹⁴⁰, vrstva 8a, vrstva 5¹⁴¹; vrstva 3, 6 a 10

Datace: 2. polovina 13. století; 1. polovina 14. století (vrstva 6)

Odkaz na literaturu: Hůrková 1998, 114-134

Charakter KS

Objekt 8. Keramický soubor obsahující převážně velké kusy silnostěnný zásobnic s okraji dovnitř vodorovně vtaženými, které byly zdobeny vodorovnými rytými liniemi, šikmými vrypy, plastickými lištami (se šikmými vrypy či provazovitými ornamenty), žebry či rytými značkami ve tvaru obdélníku s úhlopříčkami. Zásobnice byly vyrobeny z černošedé keramické hmoty obsahující vysoký podíl tuhy.

Dále byly v souboru zastoupeny rozměrově menší nádoby, hrnce s okraji vně vytaženými, vnitřně prožlabenými, oblé, ovalené nebo hraněné. Hrnce byly vyrobeny z keramické hmoty s příměsí písku a slídy, které byly vypálené do černošedých, hnědých hnědošedých a hnědookrových odstínů. Výzdoba byla zachycena na podhrdlí formou vrypů či rytými liniemi a vlnicí.

Vrstva 8a obsahovala menší koncentraci nálezů než objekt 8, náleží však stejnému časovému horizontu. Výjimečný je nález páskového ucha vyrobeného z tvrdě pálené hlíny tmavě šedých

---

¹³⁸ Pelant 1988, 272-273; Hůrková 1998, 123.

¹³⁹ Tehdy (od 12. století) patřila oblast Sušicka bavorskému rodu z Bogenu (Pelant 1988, 272).

¹⁴⁰ Objekt v horní části mělký a široký, patrně oválného půdorysu (ze tří stran narušen staršími výkopy pro inženýrské sítě. Spodní část objektu měl žlabovitý tvar, hloubka se k severozápadu zvyšovala. Dochovaná délka objektu byla 1,6 m ve spodní části. Výplň objektu obsahoval kameny ve volné destrukci, některé silně přepálené, žulové drtidlo, značné množství keramiky a zvířecích kostí. Interpretace: pravděpodobně výrobní areál související s tepelným zpracováním mědi a s kovářským zpracováním železa (Hůrková 1998, 116).

¹⁴¹ Vrstva obsahují velké množství uhlíků (spáleništní destrukce?; Hůrková 1998, 116).

odstínů, zdobeného linkami radélkového dekoru stylizovaného do široké klikatice (písmena W), jehož provenience není místní.

Z vrstvy 5 se podařilo částečně rekonstruovat několik nádob: 1. hrnec vejčitého tvaru vyrobený z hlíny s příměsí písku a slídy vypálený do hnědošedých odstínů zdobený na podhrdlí pásem kruhových vpichů a jednoduchou rytou vlnicí; 2. malý hrnek soudkovitého tvaru s vně vytaženým ovaleným okrajem, vyrobený ze stříbřitě černošedé hlíny s vysokým podílem tuhy zdobený vývalkovitou šroubovicí na podhrdlí; 3. horní polovina hrnce vejčitého tvaru s okrajem vně vytaženým, uvnitř prožlabenými, vyrobený z hlíny s příměsí písku vypálený do hnědých odstínů zdobený rytou vlnicí na podhrdlí. Početně hodnotný zlomkový materiál byl obdobného charakteru. Dna všech nádob vykazovaly znaky podsýpky.

Z vrstvy 3, 6 a 10 pocházejí zlomky hrnců s okraji vně vytaženými, ovalenými nebo hraněnými, vyrobené z keramické hmoty obsahující příměs písku a slídy, a vypálenými do šedých, hnědých, hnědošedých, černých či okrových (výjimečně cihlových) odstínů. Výzdobu tvořili ryté linie, s rytou vlnicí se v mladších souborech již neshledáváme. Dna vykazují stopy podsýpky.

Nálezový soubor č. 46

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při rekonstrukci kanalizační sítě a silniční vozovky v Nuželické ulici¹⁴² v roce 1996; vrstva 6

Datace: 3/3 13. století – počátek 14. století

Odkaz na literaturu: Hůrková 1998, 114-134

Charakter KS

V keramickém souboru je zastoupeno značné množství zlomků silnostěnných zásobnic s okraji dovnitř vodorovně vtaženými, které jsou zdobené rytým dekorem (linie a vlnice), vrypy, či jejich kombinací. Tři fragmenty (jeden okraj a dva zlomky těl) byly opatřeny kruhovým kolkem vyplněný plastickou mřížkou. Stejně jako nádoby z pocházející z objektu 8 z náměstí Svobody, i tyto byly vyrobeny z keramické hmoty obsahující vysoký podíl tuhy.

Hrncovité nádoby byly na druhou stranu vyrobeny z písčité keramické hmoty s příměsí slídy vypalované do hnědých, okrově hnědých, šedohnědých či černošedých odstínů. Okraje hrnců byly profilovány jako vně vytažené, oblé, ovalené, případně hraněné. Zdobení bylo provedeno na podhrdlí či v horní polovině výdutě vodorovnými rytými liniemi, vlnicemi (jednoduchými či proplétanými) či vrypy (šikmými oválnými nebo kapkovitými). Zachyceny byly také hrnčířské značky na dnech (ryté, ve dvou případech plastické).

Nálezový soubor č. 47

---

¹⁴² Nálezová situace byla ca z 90 % zničena důsledkem neohlášení začátku stavebních prací. Na obou stranách výkopu byl zachycen 12,4 m dlouhý sled kulturních vrstev (Hůrková 1998, 118).

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při stavbě domu na parcelách ppč. 7/1 a 7/2 na náměstí Svobody; SJ 0111, 0112 (=0146), 0120, 0156

Datace: poslední čtvrtina 13. století – horizont I.

Odkaz na literaturu: Kočár 2003b

Charakter KS

Keramický soubor čítající 194 zlomků keramických nádob, kterému dominovala třída KšH204 (celkem 67 %) zastupující silnostěnnou grafitovou keramiku. Méně byly zastoupeno zboží nekvalitní produkce (popř. zboží pozdně hradištní výrobní tradice) tříd KšH101, 102, 201, 202 a 208 (celkem 20 %). Ostatní zlomky byly přiřazeny redukční, tvrdě pálené keramice – třídám KšH203, 205 a 206. Výzdoba je zastoupená především rytým dekorem: linie či šroubovice. Pravděpodobně z důvodu kontaminace vrstvy mladšími zásahy zde také byl nalezen fragment se dvěma malovanými linkami bílou hlinkou a fragment s radélkovým dekorem.

Nálezový soubor č. 48

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při stavbě domu na parcelách ppč. 7/1 a 7/2 na náměstí Svobody; SJ 0324, 0325, 0327, 0329, 0338, 0341, 0342, 0348, 0349

Datace: průběh 14. – počátek 15. století – horizont II.

Odkaz na literaturu: Kočár 2003b

Charakter KS

Keramický soubor čítající celkem 95 zlomků keramických nádob. Dominantně zde bylo zastoupeno kvalitní redukčně pálené zboží tříd KšH203, 205, 206 (celkem 75 %), nekvalitní keramická produkce byla zastoupena pouze 20 % (KšH201, 202, 208), grafitová keramika zastoupená třídou KšH204 tvoří již minoritní část (celkem 4,5 %). Stopově byla zachycena mladší produkce vyspělejší redukční keramiky (KšH302 a 304). Výzdoba je zastoupena především rytým dekorem: liniemi a šroubovicí (v několika případech v kombinaci s malbou linií bílou hlinkou). Ojedinele je zastoupena archaická forma výzdoby pomocí záseků.

TACHOV, okr. Tachov

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁴³:

1126 – zmiňován hrad v souvislosti s přestavbou strategických pohraničních opěrných bodů v tzv. *kanovníku vyšehradském*

min. od konce 12. století významná předlokační osada¹⁴⁴ s vazbou na přemyslovský hrad

---

¹⁴³ Mařík 2021, 128; Kuča 2008, 420, 424; Nováček – Razím – Ebel 2004, 52-55, 62, 87-89; Pelant 1988, 276-277.

¹⁴⁴ Později se stává severním předměstím královského města Tachova (Mařík 2021, 128).

kolem roku 1285 – Tachov jako královské město

1333 – po několika zástavních držitelích město vykupuje Karel IV. a zařazuje ho na seznam nezcizitelných královských statků *Majestas Carolina*

1427 – město dobito husitským vojskem

před polovinou 15. století – město získávají do držení páni z Gutštejna

Držba: královské město

Důležité znaky: výhodná poloha při Norimberské stezce, přítomnost hradního komplexu, městské opevnění, přítomnost vodního toku

Nálezový soubor č. 49

Nálezový kontext: Tachov, parcela 1441/1, zjišťovací archeologický výzkum z roku 2012; provedeno 5 zjišťovacích sond

Datace: 2. polovina 14. století

Odkaz na literaturu: Hrubá 2016, 70-83; Rayman 2013a

Charakter KS

Keramický soubor obsahuje 1452 zlomků nádob, z toho z vrstvy č. 6 (sonda 1) bylo vyzvednuto 1296 zlomků. I tento faktor přispívá ke skutečnosti, že byly rozlišeny pouze 4 keramické třídy¹⁴⁵. Nejpočetněji je v souboru zastoupena v počtu 803 zlomků keramická třída (KT) – TA4001. Do skupiny KT TA4002 patří 287 zlomků, KT TA4003 je zastoupena 241 zlomky a nejméně zastoupenou keramickou třídou je TA4004 v počtu 121 zlomků nádob.

Problematické bylo určení tvaru nádob. U 1332 zlomků nebylo možné určit tvar (jednalo se o části výdutě či o malou velikost fragmentu), nicméně pocházely z hrnců nebo džbánů. Z určitelných tvarů je nejvíce zastoupen hrnec (73 zlomků), dále poklice (28 zlomků), mísa (9 zlomků) a džbán (6 zlomků). Z hlediska výzdoby převažuje rytá šroubovice. V malém množství jsou zaznamenána žebra nebo samostatné ryté linie. Co je na tomto keramickém souboru signifikantní, je povrchová úprava provedená bílou hlinkou ve většině případů na vnější straně zlomků v celé ploše, či v případech okrajových částí i na vnitřní straně. V případě mísy byla bíle natřena celá vnitřní strana. V souboru je bílé nástřepí zaznamenáno na více než polovině zlomků (848 fragmentů). Stopy bílé hlínky byly zaznamenány na dalších 118 zlomcích, ale nelze s určitostí prokázat, jestli jde o povrchovou úpravu či výzdobu. Bílé nástřepí je hojně zastoupeno zvláště u keramické třídy TA4001.

Nálezový soubor č. 50

---

¹⁴⁵ TA4001-4004. Prvotní řadu keramických tříd pro město Tachov vytvořil doc. Mgr. Karel Nováček, Ph.D. na základě nálezů ze starších výzkumů (např. Nováček 1996; Nováček – Razím – Ebel 2004).

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum u domu čp. 441, vrstva č. 12¹⁴⁶

Datace: 15. století (spíše její 2. polovina)

Odkaz na literaturu: Mařík 2021, 128-138

Charakter KS: viz literatura

Nálezový soubor č. 51

Nálezový kontext: výsledky plošného výzkumu ppč. 379-80 (sonda I a IV) a odkryv na ppč. 368 (sektor B) související s městským opevněním; vrstvy vyplňující rozměrnou, východozápadně orientovanou depresi

Datace: 2. polovina 12. – 1. polovina 13. století, horizont I.

Odkaz na literaturu: Nováček – Razím – Ebel 2004, 51-94

*Charakter KS*¹⁴⁷

Keramika z nálezových souborů předcházejících vzniku hradby je po stránce technologické poměrně různorodá, vyznačující se makroskopickou příměsí křemičitého písku, v menší míře i drobných slídnatých částic a oxidačním výpalem do šedohnědých a červenohnědých odstínů. Z tvarů byly rozpoznány pouze bezuché hrnce¹⁴⁸ a výrazně zdobené poklice s širokým plochým okrajem. Okraje hrnců jsou buď jednoduše profilované (skupina 10) – hraněné nebo mají náznak protažení jedné, popřípadě obou hran; objevují se však také již nízká okruží s konvexní vnitřní stěnou (skupina 19). Výjimečně se objevuje náznak zduřelého okraje. Povrch nádob byl poměrně často opatřen rytou šroubovicí nebo jednoduchou vlnicí, poklice s plochým okrajem byly intenzivně zdobeny girlandovou vlnicí a vrypy. Na podstavách se objevují hrnčířské značky v podobě kol s paprsky, obvykle zabírající celou plochu podstavu.

Nálezový soubor č. 52

Nálezový kontext: výsledky plošného výzkumu ppč. 379-80 (sonda IV, vrstvy 64 a 52a) a odkryv na ppč. 368 související s městským opevněním

Datace: 2. polovina 13. století – 2/3 14. století, horizont II.

Odkaz na literaturu: Nováček – Razím – Ebel 2004, 51-94

Charakter KS

Keramické soubory spadající do období po vzniku hradeb mají na první pohled zcela odlišný charakter než keramika z horizontu I. Absolutně zde převažuje tvrdě vypálené keramické zboží jednotného vzhledu (výrazně se objevuje keramická třída 106). Keramická hmota obsahuje

---

¹⁴⁶ Tmavě šedá hlinitojílovitá s uhlíky a keramickými zlomky (Mařík 2021, 131).

¹⁴⁷ Jedná se o početně malé keramické soubory většinou pod hranicí statistické hodnotitelnosti (Nováček – Razím – Ebel 2004, 64).

¹⁴⁸ Až z 2. stratigrafického úseku sondy 1 (statigraficky bezprostředně před vznikem hradby) pochází zlomek prožlabeného páskového ucha (Nováček – Razím – Ebel 2004, 65).

často příměs jemné slídy, případně drobného křemičitého písku. Jemně drsný až jemný povrch nese časté stopy tváření a obtáčení (s podsýpanými dny)¹⁴⁹. Výpal byl aplikován v převládající redukční atmosféře, vnější povrch získal stejnoměrný, tmavě šedý modrošedý až smolnatě černý odstín, vnitřní povrch bývá o stupeň světlejší. Z tvarů byly identifikovány hrnce s poměrně širokou, nízko posazenou výdutí (nejčastěji těsně nad polovinou výšky), případně i lehce prohnutou spodní částí těla. Převládají bezuché varianty hrnců. Profilace okrajů jsou standardizovány: až na několik výjimek se jedná o středně vysoká okruží s konkávní vnitřní plochou a s prožlabenou vnější partií (skupina 14). Další charakteristickým jevem je souvislé pokrytí horní části nádoby nevýraznou vývalkovou šroubovicí. Doloženy jsou také poklice s hraněnými knoflíky, reprezentující zřejmě už obvyklý typ se zvonovitou profilací; s dalších tvarů kuchyňské a stolní keramiky se objevují mísy.

V souvrství 52 (nelze určit přesný vztah k hradebnímu systému) se navíc objevují zlomky bílé, tvrdě vypálené, snad již vytáčené keramiky s červeným malováním a zlomek tenkostěnné miniaturní nádobky z plaveného, křídově bíle vypáleného materiálu („weiße feine Irdenware“)¹⁵⁰. Všechny tyto solitéry lze označit za importy (pravděpodobně z oblasti rýnsko – dolnomohanské oblasti; Losert 199, 35-37).

TOUŠKOV, okr. Plzeň-sever

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁵¹:

poč. 13. století – první písemná zmínka o Touškově nad Mží v zakládací listině kladrubského kláštera

1234 – trhovná ves Touškov je uvedena cele ve vlastnictví kladrubského kláštera

1239 – potvrzení koupě od Václava I; Touškov opět uveden jako tržní místo

1288 – povolení k usazení řeholníků k zabezpečení duchovní správy – považováno za počátek zdejšího probošství

1355 – první jistá zmínka o probošství a o kostelu sv. Jana Křtitele

poč. roku 1420 – s největší pravděpodobností dobyt a vypleněn husity

Držba: v majetku kláštera v Kladrubech

Důležité znaky: výhodná poloha při Norimberské stezce, přítomnost vodního toku; poloha na hranici mílového práva Nové Plzně

Nálezový soubor č. 53

---

¹⁴⁹ Pouze jeden standartně vyhlížející zlomek nesl stopy po odříznutí (Nováček – Razím – Ebel 2004, 65).

¹⁵⁰ Těmto nálezům stratigraficky odpovídá solitér z rozhraní vrstev 17 a 20 v sondě I – fragment pocházející snad z poháru vytáčeného na rychle rotujícím kruhu, tvrdě vypáleného dosahující povrchového slinutí, nesoucí část plastické geometrické výzdoby (Nováček – Razím – Ebel 2004, 66).

¹⁵¹ Zelenka 2018, 113-136; Nováček a kol. 2010.

Nálezový kontext: ulice Mlýnská a Žitná, výkop pro telekomunikační kabely před domem čp. 55, kulturní vrstva a jeden objekt

Datace: 12. – první polovina 13. století

Odkaz na literaturu: Zelenka 2018, 113-136

Charakter KS

V keramickém souboru nebyl zjištěn jiný tvar než bezuchý hrnec. Okraje byly nejčastěji tvarovány jako šikmo seříznuté nebo jako jednoduše profilované s horní nebo spodní stranou vytaženou. Na stěnách jsou patrné stopy po obtáčení na pomalu rotujícím hrncířském kruhu, dna nesou stopy podsýpky. Výzdoba byla provedena rytím: několikanásobnými vodorovnými rýhami či vlnicemi a svazky jednoduchých rytých linií a vlnic.

Nálezový soubor č. 54

Nálezový kontext: ulice Malesická, JV okraj obce; povrchový sběr z míst zahrnutého výkopu pro el. kabel

Datace: 12. – první polovina 13. století

Odkaz na literaturu: Zelenka 2018, 113-136

Charakter KS

Celkově povrchovým sběrem získáno 33 zlomků středověké keramiky. Několik málo zlomků nese je zdobeno svazky hřebenovitých rýh a vlnic, případně rytých horizontálních rýh (někdy v kombinaci s pásem šikmých vrypů).

Nálezový soubor č. 55

Nálezový kontext: ulice Kostelní a Újezdská, pokládka zemního el. kabelu, objekt 9

Datace: kolem pol. 13. století

Odkaz na literaturu: Zelenka 2018, 113-136

Charakter KS

V keramickém souboru rozlišeno celkově 9 keramických tříd¹⁵². Převažuje jemně až středně zrnitá keramika s příměsí slídy vypálená ve smíšené atmosféře do šedohnědých odstínů třídy MT 5 (55%) a hrubší obdoba MT 6 (14%). Dále je větším poměrem zastoupena středně až hrubě zrnitá keramika vypálená převážně v redukčním prostředí (třídy MT 1 - 14 %). Stěny nádob nesou stopy obtáčení a dna stopy podsýpky. Zcela převažují bezuché hrnce (49x; se vzhůru vytaženými, šikmo nebo kolmo seříznutými a prožlabenými okraji), u jednoho zlomku hrdla lze uvažovat i o džbánů; v menším množství jsou zastoupeny poklice s kónickými stěnami

---

¹⁵² Keramické třídy MT 1, MT 2, MT 5, MT 6, MT 7, MT 9 lze zařadit mezi tzv. keramiku hradištní tradice (Zelenka 2018, 121).

a šikmo seříznutými knoflíky (4x). Převažuje výzdoba vodorovnými liniemi či žlábků v hustě nebo řídko rytých páslech. V menším poměru je zachycena rytá vlnice.

Nálezový soubor č. 56

Nálezový kontext: výstavba dešťové kanalizace z roku 2001 v Kostelní ul.; vzorkování řez výkopu, objekt 30 (interpretován jako pozůstatek příkopu u kostela sv. Jana Křtitele)

Datace: kolem pol. 15. století

Odkaz na literaturu: Zelenka 2018, 113-136

Charakter KS

V keramickém souboru bylo celkově rozlišeno 8 keramických tříd (MT10-MT17). Převažuje jemně až středně zrnitá keramika tvrdě vypálená v redukční atmosféře do tmavě šedých odstínů (MT 11, jemnější období MT 13 a MT 14). Menšinově je zastoupená keramika vypálená v oxidačním prostředí se středně zrnitou keramickou hmotou (MT 15, MT 16 a MT 17). Keramické zlomky nesou převážně stopy po vytáčení a dna stopy po odříznutí.

Z tvarů nádob zcela převažují hrnce (bezuché i s páskovými uchy), výrazněji jsou zastoupeny také džbány. Menšinově byly identifikovány misky či poklice. Okraje hrnců byly formovány jako ovalené či ovalené s vnitřním prožlabením, menšinově jsou zastoupeny ostatní formy okraje – vzhůru vytažené, oble zesílené, podseknuté, vodorovně vyhnuté či šikmá okruží. Okraje džbánů byly formovány do oboustranně prožlabených okruží. Z výzdoby byl nejčastěji aplikován rádélkový dekor v kombinaci se svazky vodorovných rýh. U džbánek byl rádélkový dekor aplikován nezdědko také po celé výduti. Vodorovně vyložené okraje mís byly zdobeny obvodovou rýhou či kolky.

VÍCOV U PŘEŠTIC, okr. Plzeň-jih

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁵³:

ves zmiňovaná již v 1. polovině 13. století (roku 1239), patřila k přeštickému újezdu
po roce 1420 se ves dostala do světských rukou

Držba: osada/vesnice v držení kláštera v Kladrubech

Důležité znaky: blízkost vodního toku, blízká vzdálenost k městu Přeštice, kostel sv. Ambrože (z doby okolo roku 1200)

Nálezový soubor č. 57

Nálezový kontext: archeologický výzkum v létě 2002, parc. č. 1238/7, 1238/8 (plošná skrývka o rozměrech 15x20 m)

---

¹⁵³ Pícka – Tetour 2005, 179-210.

Datace: 12. – 13. století (fáze II.)

Odkaz na literaturu: Pícka – Tetour 2005, 179-210

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 592 zlomků. Dominantní keramickou třídou této fáze je PR120 (30,4 %; zastoupena je ve všech fázích). Dále je početněji zastoupena KT PR128 (25 %), PR122 a PR127 (shodně 12,5 %) a PR121. Mezi minoritně zastoupené keramické třídy patří PR114, PR123, PR125 a PR129 (starší hradištní tradice).

Poznámky: nejlépe dochovaným objektem byla hrnčířská pec s předpecní jámou – doklad místní výroby keramiky

Nálezový soubor č. 58

Nálezový kontext: archeologický výzkum v létě 2002, parc. č. 1238/7, 1238/8 (plošná skrývka o rozměrech 15x20 m)

Datace: 12. – 13. století (přechod fáze I. – II.) – SJ 19

Odkaz na literaturu: Pícka – Tetour 2005, 179-210

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 561 zlomků. Dominantní keramickou třídou této fáze je tenkostěnná PR128 (35,1 %) a hrubá „protoredukční“ PR120 (20,7 %). Dále je v souboru více zastoupena hrubší redukčně pálená KT PR122. Minoritně jsou zastoupeny keramické třídy PR114, PR121, PR123, PR125, PR127, PR131, z technologicky vyspělejších jsou to PR124, PR126, PR130. Nejvíce jsou zastoupeny nádoby s jednoduchou profilací okraje. Výzdoba je ponejvíce tvořena jednoduchou či vícenásobnou vývalkovitou šroubovicí nebo rytou linií.

Nálezový soubor č. 59

Nálezový kontext: archeologický výzkum v létě 2002, parc. č. 1238/7, 1238/8 (plošná skrývka o rozměrech 15x20 m)

Datace: 12. – 13. století (fáze I.)

Odkaz na literaturu: Pícka – Tetour 2005, 179-210

Charakter KS

Malý keramický soubor obsahující 56 zlomků. V této fázi jsou „početněji“ zastoupeny keramické třídy: PR120, PR121, PR122, PR125 – PR128. V minoritním zastoupení se objevují keramické třídy PR124, PR130, PR131, PR134 (srovnatelná s PM209), PR135 (pravděpodobně cizí provenience). Nejvíce jsou zastoupeny nádoby s jednoduchou profilací okraje či okraje vodorovně vyložené. Výzdoba je ponejvíce tvořena dvojnásobnou vývalkovitou šroubovicí, dvojnásobnou vlnicí či jednoduchou rytou linií.

Nálezový soubor č. 60

Nálezový kontext: archeologický výzkum v létě 2002, parc. č. 1238/7, 1238/8 (plošná skrývka o rozměrech 15x20 m)

Datace: 14. – 15. století (VS2)

Odkaz na literaturu: Pícka – Tetour 2005, 179-210

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 154 zlomků. Dominantní keramickou třídou této fáze je PR128 a PR122. Dále je v souboru více zastoupena keramická třída PR120, PR125, PR126, PR131. Minoritně jsou zastoupeny KT PR121, PR124, PR127, PR129, PR130. Nově se v tomto horizontu objevuje redukční jemná keramika třídy PR105 (leštěná), PR107 (glazovaná) a PR116 (hlazený povrch). Keramiku obsahující příměs grafitu (PR119) lze pravděpodobně považovat za výrobek jihočeských hrnčířů.

KATALOG OSTATNÍCH KERAMICKÝCH SOUBORŮ

BECHYNĚ, okr. Tábor

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁵⁴:

po roce 1268 – výstavba královského hradu na ostrožně, děkanského kostela a minoritského kláštera

1323 – založení města

Držba: po roce 1340 ve šlechtické držbě

Důležité znaky: soutok dvou vodních toku (Smutné a Lužnice)

Nálezový soubor č. 61

Nálezový kontext: předstihový archeologický výzkum z roku 1999 v Klášterní ul. 37 (v historickém jádru města v blízkosti středověkého kláštera, úprava dvora; objekt č. 1 ve skalním podloží – polozemnice

Datace: 2. pol. 13. století

Odkaz na literaturu: Krajíc 2003, 195-219

Charakter KS

Větší keramický soubor čítající 676 zlomků keramiky (po rekonstrukci). Z keramických tvarů jsou zastoupeny majoritně bezuché hrnce (převážně s okraji jednoduchými a římsovitými), zvonovité misky a jedním zlomkem konvice s trubicovou výlevkou a třmenovým uchem. Keramická hmota se vyznačuje kvalitním zpracováním, jen v malém procentu s obsahem slídy, písku či většího podílu tuhy. Nádoby byly převážně obtáčeny a vypalovány v redukčním prostředí do šedých, případně do šedočerných odstínů. V menším množství jsou doloženy zlomky nádob s nekvalitním měkkým výpalem obvykle vypáleny do hnědých odstínů. Z výzdoby jsou na nádoby aplikovány vrypy, ryté vodorovné linie, u zásobnicových tvarů je doloženo horizontální členění nádoby pomocí žeber. Několik zlomků dech obsahují hrnčířské značky.

BOREK, okr. Plzeň-město

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁵⁵:

1379 – nejstarší písemná zmínka o Borku na Plzeňsku¹⁵⁶

---

¹⁵⁴ Krajíc 2003, 195-219.

¹⁵⁵ Rožmberský – Vařeka – Veselá 2007, 175-191.

¹⁵⁶ Týká se pravděpodobně jiného Borku. V okolí Plzně se nachází ještě Nebílovský a Štenovický Borek – kdysi jedna vesnice (Rožmberský – Vařeka – Veselá 2007, 175-191).

1454 – zpráva týkající se zaniklého Borku za Bolevcem (Borek býval v majetku měšťana Václava Pumby)¹⁵⁷

1460 – plzeňští měšťané jako správci vsi Borek, je možné částečné obnovení vsi

od roku 1464 – postupný vznik rybníční soustavy, která posléze přinesla definitivní zánik Borku

1543 – Borek zmíněn v písemných pramenech jako pustý (uvedeny čtyři pusté dvory)

Držba: církevní instituce (františkánský řád v Plzni) či měšťané z Plzně

Důležité znaky: ves blízko významného středověkého města (6 km od historického jádra Nové Plzně), doložena těžba hrnčířské hlíny

Nálezový soubor č. 62

Nálezový kontext: nedestruktivní archeologický výzkum ZSV Borek, zjištěny čtyři usedlosti (trojdílné dispozice) s hospodářským zázemím; povrchový sběr

Datace: 2. pol. 14. – 1. pol. 5. století

Odkaz na literaturu: Rožmberský – Vařeka – Veselá 2007, 175-191 (hl. terénní relikty a historie)

Charakter KS

Nepočetný keramický soubor obsahující 87 zlomků získaný sběrem během nedestruktivního archeologického výzkumu. Z keramických tříd zcela dominuje „redukční hrubá“ PM201 (57 zlomků), dále „redukční jemná“ PM202 (20 zlomků). Okrajově jsou zastoupeny redukční keramické třídy PM204 (výrazná příměs slídy) a PM205 (leštěná redukční keramika). Z keramických tvarů je doložen nejpočetněji hrnec, po jednom zlomku poklice a džbán. Výzdobu tvoří převážně rádélkový dekor.

BORSCHENGRÜN, okr. Cheb

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁵⁸:

1374 – uděleno královské povolení k výstavbě hradu Boršovi z Rýzmburka (pravděpodobně i městečka)

1392 – panství i s hradem Borschengrünem prodáno královi milci Zikmundu Hulerovi, který je krátce poté směnili s Hynčíkem Pluhem z Rabštejna

po roce 1398 – význam hradu Borschengrün klesal s obnovou hradu Kynžvart

1452 – hrad zničen po útoku chebského vojska

Držba: šlechtická

---

¹⁵⁷ Předpokládáme, že již v tomto období byla ves pustá, a to vzhledem k tomu, že zde nejsou zmíněny platy poddaných (Bradová – Zavřel – Petr 2020, 3).

¹⁵⁸ Holík 2004, 125-131.

Důležité znaky: hrad, v blízkosti města Chebu

Nálezový soubor č. 63

Nálezový kontext: archeologický výzkum v roce 1982 a 1984 v místech hradních staveb, největší koncentrace keramických nálezů v sondách 1/84 a 4/82; převážně v souvislosti s destrukcí hradních staveb

Datace: pravděpodobně 1. polovina 15. století

Odkaz na literaturu: Holík 2004, 125-163

Charakter KS

Nalezen byl jen velmi fragmetarizovaný keramický materiál (1820 fragmentů včetně kahanů). Větší část keramických nálezů je vyrobena jako tenkostěnné zboží kvalitně vypálené do tmavě šedých odstínů. Do keramické hmoty bylo přidáno středně hrubé ostřívo, charakteristický je vysoký podíl slídy (o velikosti 1-1,5 mm)¹⁵⁹. Další výraznou skupinu (ca třetinové zastoupení z celkového počtu) zastupuje světlá keramika vypalovaná do odstínů světle šedé až bílé. Keramická hmota se jeví jemnější oproti převládající skupině, stále se zde ale vyskytuje vysoký podíl slídy. „Světlá keramika“ je zastoupena silnostěnnými až velmi tenkostěnnými nádobami. Pouze v pěti případech byl na fragmentu zaznamenána vrstva hlinky. Na několika fragmentech je zaznamenána značka na dně (kříž v kruhu). Z tvarového hlediska nejsou tyto dvě skupiny keramiky odlišné: z tvarově určitelných zlomků převládá džbán (38 fragmentů) a poklice (30 fragmentů), v řádu jednotek je zastoupena miska (technická?) a hrnec. Okraje jsou převážně profilovány do vysokých a štíhlých okruží s vnitřním prožlabením (vnější strana převážně hladká a rovná). Výraznou skupinu zde tvoří tenkostěnné džbány vypalované do tmavých odstínů šedé až černé s leštěným povrchem (i na vnitřní straně). Poklice jsou zvonovitého tvaru s horizontálně vyloženým okrajem.

Výzdoba není četná, je zaznamenána plastická výzdoba pomocí žlábků (v podobě pásů či šroubovice, 33 zlomků) a ojediněle lišta či rýha. Na celkem 13 fragmentech se vyskytla glazura (z větší části typická transparentní olovnatá glazura, která se nevyskytla běžných nádobách).¹⁶⁰ Ze zboží, které v této době můžeme označit za dostupné elitě, byly nalezeny dva zlomky kameniny¹⁶¹.

ČESKÉ BUDĚJOVICE, okr. České Budějovice

Historie místa v důležitých datech a souvislostech:

Držba: královské město

---

¹⁵⁹ Pouze ojediněle se vyskytují fragmenty bez slídy či s jejím minimálním zastoupením (detekováno především na objemově větších nádobách, Holík 2004, 138).

¹⁶⁰ V německých zemích se již v tomto období jedná o masový jev (Holík 2004, 138).

¹⁶¹ Začíná se objevovat v keramických souborech z 1. poloviny 15. století i v okolních oblastech (Holík 2004, 144).

Důležité znaky: založeno na soutoku Vltavy a Malše, město při důležité zemské cestě (Pasovské)

Nálezový soubor č. 64

Nálezový kontext: předstihový archeologický výzkum na dvoře městské radnice v roce 1996-1997 v důsledku rekonstrukce¹⁶²

Datace: přelom 13./14. století – 1. polovina 15. století (další soubory z raného novověku)

Odkaz na literaturu: Čapek – Militký a kol. 2016

Charakter KS: viz literatura

DOMAŽLICE¹⁶³, okr. Domažlice

Nálezový soubor č. 65

Nálezový kontext: archeologický výzkum Hořejšího předměstí, zadní část bývalého domu čp. 25 – střepišťe, náležící pravděpodobně hrncířské dílně; vybrány keramické nálezy pouze vzorkově z necelých 2 m² (skutečná rozloha činila nejméně 36 m²)

Datace: průběh 14. století¹⁶⁴

Odkaz na literaturu: Procházka 1983

Charakter KS

Autor uvádí, že všechny nádoby byly vyrobeny obtáčením z dobře propracované keramické hmoty s příměsí velkého množství drobných částic slídy. Vypáleny byly v oxidačním prostředí do hnědočervených či šedavých odstínů, zachycený redukční výpal na některých zlomcích autor považuje za nechtěné přepálení. Tvarově byly nejvíce zastoupené terčovité a poměrně vysoké poklice¹⁶⁵ různých velikostí s nevýrazným širokým knoflíkem. Mísy (rendlíky) měly poměrně kolmé stěny a široký, vně i dovnitř vytažený okraj, v několika případech zdobeným rytou vlnovkou. Nalezeny byly hrnky jak bezuché, tak i s uchy, zdobené i zcela bez výzdoby. Džbány měly kulovitá těla s úzkými hrdly a páskovými uchy zdobenými vpichy a vrypy.

Z dalších tvarů byly v menším množství zastoupeny i nádoby tvarem připomínající poháry, trojnožky či pánve (dochovány pouze rukojeti). Jedním fragmentem byla zastoupena miniaturní

---

¹⁶² Prozkoumáno téměř 80 % nezastavěné plochy dvora.

¹⁶³ Veškeré keramické nálezy z Domažlic konzultovány s Bc. Petrem Hereitem ze Zápodočeského muzea v Plzni. Z charakteru nálezových kontextů a zdokumentované stratigrafie v historickém jádru města lze usuzovat, že minimálně v období pozdního středověku zde došlo k vyčištění povrchů (možná související s požáry), tedy odstranění vrstev ze staršího období. To může být důvodem absence intaktních vrstev 13. – 1. pol. 15. století (Hereit 2014, 115-120).

¹⁶⁴ Soubor můžeme zařadit spíše do 1. poloviny 14. století (dle tvarového spektra a posouzení autorky na materiálu uloženém v ZČM).

¹⁶⁵ Kvůli svému tvaru někdy nazývané jako poklice/misky či miskovité poklice.

nádobka (spodní část). *Raritou* je vytočená nálevka zdobená jemnou šroubovicí a vlnovkami. Výzdobu nádob tvořila nepravidelná (rytá?) šroubovice, vzácněji vlnovka.

Důležité je zde uvést, že zmíněný keramický soubor obsahuje pouze tzv. zmetky (nepovedené výrobky), vyřazené hrnčářem po provedeném výpalu (vyjmuté celé nádoby měly popraskaná dna), ale i těsně před výpalem v rámci procesu sušení, kdy mohlo dojít k deformacím (dle autorova popisu nálezové situace zde byly objevené i fragmenty ještě nevypálených nádob, které nebylo možné vyjmout).

Nálezový soubor č. 66

Nálezový kontext: archeologický výzkum Hořejšího předměstí v roce 1980, pozůstatky 8 hrnčářských pecí (různá vypovídající hodnota)

Datace: průběh 15. století¹⁶⁶

Odkaz na literaturu: Procházka 1983

Charakter KS

Keramický soubor z pece označené DHP/1 se vyznačoval převažujícím oxidačním výpalem¹⁶⁷ (zaregistrováno min. 8 téměř celých nádob vypálených v redukčním prostředí). Tvarově nejpočetněji byl zastoupen *hrnec* s ovalenými či vně vytaženými okraji. Dále byly ve větším množství zastoupeny *džbány* menších či středních velikostí s průměrnou výškou kolem 20 cm a vyšší *mísy*¹⁶⁸ s vně vyloženým okrajem s nápadným zaoblením ve vnitřním styku dna s patou stěny nádoby. Určitým specifickým tvarem je zde nízká *mísa*¹⁶⁹ se šikmo seříznutým dnem na vnějším okraji (při výzkumu pecí nalezen pouze tento typ misek). V řádu jednotek fragmentů se zde vyskytla trojnožka či pánev, konvička s trubičkovitou výlevkou a poklice. Výzdoba byla majoritně aplikována pomocí rádélka (jednoduché i složité motivy, či kombinace motivů). U hrnců a džbánů byla ve většině případů aplikována rádélka na hrdle či podhrdlí, na mísách a miskách byla výzdoba aplikována zpravidla na okraje. Dále na džbánech byla aplikována vtačená prstová výzdoba¹⁷⁰. Některé zlomky nesly i stopy vnitřního glazování. Ojedinelé a neobvyklé je i zdobení uch rádélkovým dekorem.

Keramický sortiment nalezený ve výplních pece DHP/15 a DHP/21 byl obdobný (včetně převažujícího oxidačního výpalu) nálezům ve výplních DHP/1. Na nádobách se vyskytly nové typy rádélkového dekoru a nově i malovaný dekor červenou hlínkou (liniová výzdoba). Mimo běžné terčovitě poklice obsahovala výplň pece DHP/15 také jiné typy s profilovaným dovnitř vtaženým okrajem, jiné měly knoflíky ve tvaru trojhranu. Některé malé hrnky měly vnitřní

---

¹⁶⁶ Autor soubor datuje do počátku 15. století, popisovaným charakterem a vizuálním ověřením autorky ve sbírkách ZČM je spíše zařaditelný do poloviny až 2. poloviny 15. století – počátku 16. století.

¹⁶⁷ Při vizuální prohlídce části keramického souboru z pecí DHP/1 (uložené v depozitáři ZČM) byla v keramické hmotě stále zřetelná příměs makroskopických částíček stříbřité slídy ve značné míře.

¹⁶⁸ Autor nepřesně popisuje jako rendlíky.

¹⁶⁹ Okraj nádoby v průměru až 40 cm. Obdobný tvar mísy nalezen v Plzni ve studni v Solní ul. (Nechvátal 1976, katalogové č. 3 a 5).

¹⁷⁰ Hojně nacházena v rámci keramických souborů z pecí, v rámci regionu jde opět spíše o raritu.

glazuru. Ve dvou fragmentech byl rozeznán cedník, v jenom fragmentu malá oboustranně glazovaná konvička s trubkovitou výlevkou. Jedním fragmentem byl zastoupen pohár.

Také výplň pece DHP/20 obsahovala mimo výše popsany sortiment jednotlivé kusy ne zcela běžných tvarů. K zajímavým nálezů patřila malá oxidačně vypálená miska o průměru okraje 9,5 cm s malovanou výzdobou červenou hlinkou.

Z pecí DHP/13, DHP/16, DHP/22, DHP/23 pochází zlomky obdobně vyhlížejícího zboží. Pozoruhodným nálezem je část vysoké úzké nádoby (pravděpodobně obdélný tvar), která byla opatřena plastickými promačkávanými lištami¹⁷¹, ucho bylo odlomeno. Skutečný účel a funkce není jednoznačná, mohlo jít o technickou nádobu na vaření smoly, voskařskou vaničku, kamnovec či truhlík. Dalším ne zcela běžným nálezem je torzo oxidačně páleného džbánu s vysokým okrajem, kde téměř celé tělo nádoby pokrývalo rádélko.

Nálezový soubor č. 67

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum dohledem pro nový dům na místě čp. 110 ve Školní ulici v Domažlicích v roce 2005; vrstva č. 2¹⁷² (severní profil výkopu pro sklep)

Datace: 2. polovina 13. – 1. polovina 14. století

Odkaz na literaturu: Hereit 2005; Hereit 2007

Charakter KS

Keramický soubor obsahující zlomky nádob vypálené v oxidační atmosféře. Keramické těsto vykazovalo vysoký podíl stříbřité slídy. Tvarově byl zastoupen hrnec (torzo hrnce zdobený rytými liniemi a vlnicemi umístěnými dál od sebe, hrnčířská značka) a poklice (torzo zvonovité poklice; fragment s rytými liniemi na vnitřní straně, bez profilace – rovná stěna¹⁷³).

Nálezový soubor č. 68

Nálezový kontext: záchranné archeologické výzkumy dohledem při stavbě povrchového kabelovodu na nám. Míru v roce 1996 a 1997

Datace: 13. – 1. polovina 14. století

Odkaz na literaturu: Hereit 1996; Hereit 1997; Břicháček – Metlička 1999; Hereit 2007

Charakter KS

Keramický soubor (Hereit 1996) z obsahující ca 29 fragmentů keramiky. Bez bližší specifikace v literatuře. Dle vizuálního porovnání obdobný charakter s keramickým souborem z výzkumu ve Školní ul. čp. 110 (Hereit 2005).

---

¹⁷¹ Tvar vyskytující se spíše v období novověku.

¹⁷² Hnědočerná až černá vrstva obsahující uhlíky, malé fragmenty mazanice a zlomky keramických nádob (Hereit 2005, 2; Hereit 2007, 80).

¹⁷³ Fragment autorem výzkumu zařazen mezi poklice.

Keramický soubor z následujícího roku (Hereit 1997) je o něco málo početnější. Jen z vrstvy č. 4¹⁷⁴, která byla zachycena takřka v celém délce jižní strany náměstí, bylo vyzvednuto 32 fragmentů keramických nádob. Keramické těsto bylo ostřené s příměsí submikroskopické stříbřité slídy. Z větší části šlo o drobné atypické zlomky, ostatní byly zdobené rytými liniemi či kombinací rytých linií s vlnicemi¹⁷⁵.

Nálezový soubor č. 69

Nálezový kontext: záchraný archeologický výzkum v rámci akce „Čistá Berounka, II. etapa, stavba D“ v roce 2010-2012, stavba vodovodu, ul. Boženy Němcové, Kostelní ul., Spálená ul.

Datace: 13. – 15. století

Odkaz na literaturu: Hereit (ve zpracování)

Charakter KS

Keramické nálezy zařazené do poloviny 13. století nebyly početné¹⁷⁶, vyzvednuto bylo pouze 19 fragmentů. I když se jedná o nálezy vyzvednuté ze tří kontextů v rámci historického centra města, jedná se vesměs o stejnou keramickou skupinu. Pouze dva zlomky pochází z nálezového kontextu ul. Boženy Němcové a Kostelní ulice – výdutě oxidačně pálených hrnců s vysokým podílem stříbřité slídy v keramickém těstě a s rytou výzdobou (linie a vlnice)¹⁷⁷. Ostatních 17 fragmentů pochází z kontextu výkopů ze Spálené ulice¹⁷⁸. Větší část menších fragmentů byla v těsném kontaktu s odpadem ze železářské výroby a byla potažena vrstvou nesmytelné rzi. Přesto však charakterově odpovídá ostatním keramickým nálezům datovaných do poloviny 13. století (keramické těsto s příměsí písku a stříbřité slídy – v případě několika zlomků její vysoký podíl; výzdoba rytými liniemi). Jeden fragment patřil kyjovitému okraji grafitové zásobnice se záseky na vnější straně okraje a rytou linií s vrypy na výduti.

DOBŘANY, okr. Plzeň-jih

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁷⁹:

2. polovina 10. století – archeologicky doložené osídlení v místě dnešního města

1243 – první písemná zmínka v predikátu Závíše, syna Heřmanova, člena šlechtického rodu Markvarticů ze severních Čech

před rokem 1259 – Jan z Dobřan povyšuje osadu na město (založen i klášter magdalenitek)

---

¹⁷⁴ Výrazná tmavě rezavohnědá až černohnědá jílovitá až písčitojílovitá vrstva s drobnými kameny, jejíž povrch se nachází v hloubce 20-55 cm a mocnost se pohybuje v rozmezí několika centimetrů do 0,3 m (Hereit 2007, 82).

¹⁷⁵ Opět jde charakterem o obdobnou keramiku jako ze Školní ul. (Hereit 2005).

¹⁷⁶ Z období 13. století máme z Domažlic velice málo keramických nálezů, většinou se jedná o solitéry.

¹⁷⁷ Jeden z těchto fragmentů souvisí s nálezem destrukce městského opevnění (Hereit, ve zpracování; osobní konzultace dne 23.5.2022).

¹⁷⁸ Vrstva č. 6 – tmavě rezavohnědá písčito-šterkovitá vrstva ca 50 cm pod současným povrchem s nálezy keramických zlomků, zvířecích kostí a kovářské strusky (Hereit, ve zpracování; osobní konzultace dne 23.5.2022).

¹⁷⁹ Zelenka 2021, 57-59.

1260 – Dobřany v listině z tohoto roku označeny jako „*in dicta civitate*“

1273 – Dobřany ve správě chotěšovského kláštera

od 2/3 13. století do období počátku husitských válek v 1/3 15. století město prosperovalo

1421 – husitské vojsko vypálilo klášter Chotěšov a vyplanilo jeho okolí (pravděpodobně nebyly ušetřeny ani Dobřany)

1437 – císař Zikmund zastavuje Dobřany lékaři Hanušovi, klášteru se však nedlouho poté podařilo Dobřany vyplatit

Držba: šlechtická, v 2/3 13. století v církevní správě

Důležité znaky: přítomnost vodního toku (řeka Radbuza), výhodná poloha při řezenské cestě, mnoho privilegií v období správy kláštera v Chotěšově (včetně tržního či hradebního)

Nálezový soubor č. 70

Nálezový kontext: záchranné archeologické výzkumy při výstavbě inženýrských sítí v prostoru Náměstí TGM, objekty 1/93, 3/93, 4/93, 59/95, 60/95, 64/95, 65/95, 7/08, 9/08, 12/08, 24/08, 33/08, 34/08, 35/08, 36/08, 40/09, 41 a 42/09, 47/09, 69/09, 74/09, 89/09; kulturní vrstva KV5/09

Datace: 1. polovina 13. století

Odkaz na literaturu: Zelenka 2021, 57-91

Charakter KS

Popsány pouze obecně morfologické znaky. Převažují nálezy hrnců s okraji variabilních profilací (vzhůru vytažené s obvodovou lištou/ se šikmo seříznutou lištou, seříznuté se spodní protaženou hranou, hraněné, prožlabené), marginálně miskovité poklice či zásobní tvary (s kyjovitě zesíleným okrajem). Zajímavý je nález masivní poklice se šikmo seříznutým jednoduchým okrajem zdobená hustým pásem vodorovných rýh přerušované diagonálně vedenými jednoduchými rýhami. Z výzdoby je aplikováno především rytí (linie, šroubovice, vlnice, vrypy společně s liniemi), někdy v kombinaci s vpichy (kapkovitými či oválnými). Okraje jsou v některých případech zdobeny šikmým přesekáváním či promáčkáváním.

Nálezový soubor č. 71

Nálezový kontext: záchranné archeologické výzkumy při výstavbě inženýrských sítí v prostoru Náměstí TGM, objekty 6/93, 42/93, 52/09, 62/09; kulturní vrstva KV4/09

Datace: 15. století

Odkaz na literaturu: Zelenka 2021, 57-91

Charakter KS

Popsány pouze obecně morfologické znaky. Převažují nálezy hrnců (bezuché i s uchy, často s ovalenými, ovalenými s vnitřním odsazením či přehnutými okraji), méně jsou zastoupeny džbány (s okraji profilovanými do vysokých okruží či límcovitými okraji) a poklice, marginálně

mísa/miska (hluboká kónická s vodorovně vyloženým okrajem). Z výzdoby je nejvíce aplikován rádélkový dekor (často v kombinaci s vodorovnou rýhou).

DOUBRAVA (ZSV), okr. Tachov

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁸⁰:

polovina 12. století – v kladrubské klášterní listině zmíněn Markvart z Doubravy, lze tedy předpokládat existenci vesnice Doubravy již v 1. polovině 12. století

první třetina 13. století – vesnici získává kladrubský klášter

1239 – Doubrava uvedena v listině Řehoře IX. mezi klášterními vesnicemi

konec 13. století – vznik raně gotického farního kostela sv. Petra (nelze vyloučit románského předchůdce)

průběh 14. století – Doubrava přechází do majetku královského města Stříbra

1427 – zánik vesnice spojován s tímto datem (obležení Stříbra křižáckými vojsky)

1542 – vesnice poprvé v písemných pramenech uvedena jako pustá

Držba: církevní, v průběhu 14. století v majetku města Stříbra

Důležité znaky: blízkost vodního toku (řeka Mže), blízkost královského města Stříbra (ca 1,5 km SSV od města)

Nálezový soubor č. 72

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum v okolí stojícího kostela sv. Petra při plánované pokládce zemního elektrického kabelu; úsek IV, obj. 3, 10 (konstrukce), povrchové sběry z roku 2012 a 2014

Datace: 2. polovina 13. – 1. polovina 14. století

Odkaz na literaturu: Zelenka 2017, 103-127

Charakter KS

Keramické zlomky tohoto horizontu získané při povrchových sběrech a v rámci ZAV byly převážně tvářeny z hmoty obsahující vyšší podíl jemnějších zrněk písku a mikroskopické slídy vypálených v oxidačně-redukční atmosféře do světle hnědých, šedých nebo hnědošedých odstínů. Fragменты den nesly stopy podsýpky, v jednom případě i s hrncířskou značkou. Čtyřmi zlomky je zastoupena keramika s vysokým podílem slídnatých částic. Tvarové spektrum se oproti předchozímu období rozšiřuje o ploché i zvonovité poklice a zvonovité a kónické misky.¹⁸¹ Okraje hrnců jsou jednoduše seříznuté, vzhůru vytažené či profilované

---

¹⁸⁰ Zelenka 2017, 103-105.

¹⁸¹ Za zástupce kolonizační keramiky jsou považovány ploché poklice a zlomky s vysokým podílem slídnatých částic (provenience hypoteticky spojována s východními Franky; Nováček 2011, 73).

do nízkého okruží. Výzdoba se soustřeďuje na výdutě (především na její horní část) v podobě rytých linií či šroubovic, v menší míře je aplikována rytá jednoduchá vlnice či vývalková šroubovice. Několik zlomků neslo plošný bílý nátěr na vnější straně nádoby (možná korelace s KD 105/113 – bílé nástřepí aplikováno u těchto tříd).

Nálezový soubor č. 73

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum v okolí stojícího kostela sv. Petra při plánované pokládce zemního elektrického kabelu; úsek IV, obj. 4, 6, 11, kulturní vrstva 1 a 3, povrchové sběry z roku 2012 a 2014

Datace: 2. polovina 14. – 1. polovina 15. století

Odkaz na literaturu: Zelenka 2017, 103-127

Charakter KS

Keramické zlomky tohoto horizontu získané při povrchových sběrech a v rámci ZAV byly převážně tvářeny z hmoty obsahující jemnější zrnka písku, mikroskopická slída se objevuje jen ojediněle vypalované převážně v redukčním prostředí do tmavě šedých odstínů. Nečetné zlomky den nesou stopy po odříznutí od desky kruhu. Z tvarů nádob jsou doložené hrnce, poklice, džbány a misky. Okraje jsou většinou ovalené či profilovány do vysokého prožlabeného okruží. Z nečetných zdobných fragmentů je doloženo rádélko a červené malování (na nádobách vypálených v oxidační atmosféře).

HORŠOVSKÝ TÝN, okr. Domažlice

Nálezový soubor č. 74

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum z roku 1977, relikv střeďověké hrnčírské pece

Datace: 2. pol. 15. – poč. 16. století¹⁸²

Odkaz na literaturu: Frýda 1992, 187-193

Charakter KS

Keramický soubor z pece obsahující celé nádoby (případně jejich torza). Převážně se jednalo o tenkostěnnou keramiku (vysoké hrnce s jedním uchem amforovitěho tvaru) vypálenou v oxidačním prostředí do světle okrových, okrových či šedých barev zdobené rádélkovým dekorem na hrdle či v podhrdlí.

---

¹⁸² Zařazeno z hlediska dokladu hrnčírské výroby.

HORŠOV, okr. Domažlice

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁸³:

od konce 12. století – Horšov zmiňován v písemných pramenech (vztahují se k osobě biskupského villica)

od poloviny 14. století – písemné prameny dokládají existenci nového sídla v Horšově (arcibiskupská náprava)

1364 – povolení od arcibiskupa Arnošta z Pardubic vystavět v Horšově nová stavení (ve stejné době proběhla i rozsáhlá přestavba kostela)

1403-1429 – Bohuslav „z Horšova“ (purkrabí horšovotýnského hradu) prodává nápravu

Držba: arcibiskupská náprava pro horšovotýnský hrad

Důležité znaky: -

Nálezový soubor č. 75

Nálezový kontext: archeologický výzkum v roce 2005 v areálu kostela v Horšově, požárová vrstva 3

Datace: část souboru datovaná do 1. pol. 15. století

Odkaz na literaturu: Foster – Lodrová 2007, 53-65

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 282 zlomků pocházející jen z několika rozbitých nádob. Převažuje tenkostěnná keramika vypalovaná v redukčním prostředí do šedých až černých odstínů. Tvarově je nejvíce zastoupen velký hrnec s uchy v horní části výduti a rádélkovou výzdobou na podhrdlí. Dále je v souboru zastoupen zásobnicový tvar – s tuhovaným povrchem s oboustranným vlešťováním. Celkem 65 zlomků bylo přiřazeno k jednomu hrnci s páskovým uchem a vlešťovanými pruhy na vnějším plášti. Výzdoba byla provedena převážně rádélkovým dekorem. Na některých zlomcích se jeví otisk dřevěné podložky a stopy po odřezání strunou. Minoritní část (23 ks) souboru je vypálená v oxidačním prostředí (hrnky s rádélkem, džbány zastoupené vysokým okružím. Ca 20 zlomků je možné zařadit do období konce 14. století (oxidační výpal).

Nálezový soubor č. 76

Nálezový kontext: archeologický výzkum v roce 2005 v areálu kostela v Horšově, vrstva 8

Datace: kolem pol. 15. století

Odkaz na literaturu: Foster – Lodrová 2007, 53-65

---

¹⁸³ Foster – Lodrová 2007, 53-65

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 209 zlomků keramiky vypálené v redukčním prostředí do světle i tmavě šedých odstínů. Tvarově je zastoupen hrnec, džbán a poklice. Výzdoba je provedena jednoduchým rádélkovým dekorem. Dna nesou stopy po odřezání strunou a stopy po vaření.

Nálezový soubor č. 77

Nálezový kontext: archeologický výzkum v roce 2005 v areálu kostela v Horšově, vrstva 9

Datace: 15. století

Odkaz na literaturu: Foster – Lodrová 2007, 53-65

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 72 zlomků tvrdé tenkostěnné keramiky vypálené v redukčním i oxidačním prostředí. Podhrdlí jsou zdobena jednoduchým rádélkovým dekorem.

Nálezový soubor č. 78

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum na parcele domu čp. 8; sonda 1/05 (objekt, SJ 01047); sídlištní vrstva SJ 01010

Datace: 2. polovina 13. století – 15. století

Odkaz na literaturu: Uherský 2018, 53-65

Charakter KS

Dva rekonstruované hrnce (SJ 01047; datace 2. polovina 13. století)¹⁸⁴: první hrnec vysoký 18 cm, druhý hrnec vysoký 17 cm. Bez bližšího popisu k technologii výroby (pouze kresebná dokumentace).

Ostatní keramika z období vrcholného a pozdního středověku bez bližšího popisu (pouze kresebná dokumentace vybraných zlomků).

HOSTOŮŇ, okr. Domažlice

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁸⁵:

1238 – první písemná zmínka zmiňuje osadu v držení Gumperta z Hostouně

14. století – pravděpodobný vznik městečka

1360 – poprvé zmíněn doposud stojící farní kostel sv. Jakuba

1423 – Hostouň v držení Ctibora z Volfštejna

---

¹⁸⁴ Dokumentovaná stratigrafická situace ukazuje na intencionální uložení hrnců do vyhloubené jámy (Uherský 2018, 63).

¹⁸⁵ Mařík 2020, 165-183.

Držba: světská

Důležité znaky: -

Nálezový soubor č. 79

Nálezový kontext: záchranné archeologické výzkumy v letech 2017-2019 v souvislosti s celkovou revitalizací města, blízko čp. 135; stará hřbitovní zeď, vrstva

Datace: 2. polovina 15. století – počátek 16. století

Odkaz na literaturu: Mařík 2020, 165-183

Charakter KS: -

HORNÍ BŘÍZA¹⁸⁶, okr. Plzeň-sever

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁸⁷:

1180-1182 – první písemná zmínka ve falsu latinsky psané listiny

Držba: -

Důležité znaky: -

Nálezový soubor č. 80

Nálezový kontext: povrchové sběry v extravilánu (zahrada domu čp. 7) a intravilánu vesnice (poloha „Na Honech“)

Datace: 13. století (možný přechod do 14. století)

Odkaz na literaturu: Trnka 2004, 182-190

Charakter KS

Ke konci roku 2003 bylo z polohy „Na Honech“ získáno více než 1 700 zlomků keramických nádob, z nichž 150 z nich neslo informaci o okrajové profilaci, na 255 fragmentech byla zaznamenána výzdoba převážně v podobě rytých linií (šroubovic), popř. vlnic (podrobný popis viz literatura).

CHEB, okr. Cheb

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁸⁸:

---

¹⁸⁶ Podle dosavadních názorů tvořilo vesnici několik stavení seskupených do kruhu (typ okrouhlice), stranou stál pouze mlýn (Trnka 2004, 182).

¹⁸⁷ Trnka 2004, 182-190.

¹⁸⁸ Pelant 1988, 103-106.

přelom 9. a 10. století – doložené raně středověké osídlení v místě dnešního města

přelom 11. a 12. století – chebská oblast v držení hornobavorských Vohburků (počátek německé kolonizace)

druhá pol. 12. století – vlády nad Chebskem se ujímá Fridrich Barbarossa, vybudování nového románského hradu

1242 – doložena městská pečeť a první městský purkmistr

1265 – Cheb získává zpět český král Přemysl Otakar II., potvrzení městských práv a přiznání práv nových

1276 – Cheb znovu spadává do německé správy, získání dalších privilegií

konec 13. století – Cheb získává Václav II. jako věno manželky Guty

1306 – právo výročního trhu

1322 – Chebsko se natrvalo připojilo k českým zemím

Držba: královské město

Důležité znaky: významné celní i tržní místo, křižovatka zemských stezek směřující do Horních Frank

Nálezový soubor č. 81

Nálezový kontext: Mincovní ulice, výkop kanalizace pro nový trakt radnice v proluce u Školní ulice; studna (výplň spodní části studny)

Datace: 1. polovina 14. století

Odkaz na literaturu: Šebesta 1979, 267-271

Charakter KS

Ze spodní výplně studně byl získán keramický soubor čítající ca 300 fragmentů. Tvarově jsou zastoupené velké hrnce a plastickými lištami (šroubovicí?) v horní části výdutí a charakteristickým límcovým okrajem, leštěné džbány menšího objemu vypalovaných do tmavých odstínů, poklice, pánve a v neposlední řadě také mísy používané jako nočníky.

Nálezový soubor č. 82

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum v Dominikánské ul. (v blízkosti dominikánského kláštera a kostela sv. Václava) při propojení plynové kotelny s někdejší ubytovnou (Kamenná čp. 3/218); výplň odpadní jímky

Datace: 13. – počátek 14. století¹⁸⁹

---

¹⁸⁹ Nalezeny doklady toho, že byla jímka na začátku 14. století zasypana a ustoupila tak komunikaci (Šebesta 2002, 41). Obecně je známo, že Dominikánská ul. byla vytvořena v roce 1314, aby usnadnila věřícím cestu do kostela sv. Václava (Postránecká 2003, 57).

Odkaz na literaturu: Šebesta 2002, 37-46

Charakter KS

Keramický soubor obsahující tenkostěnné zboží zbarvené redukčním výpalem do šedočerných odstínů s výrazným podílem slídy. Pouze ojediněle se vyskytuje zlomek z oxidačně pálené keramiky. Autor výzkumu Pavel Šebesta rozměrově rozlišil 42 variant nálevkovitě vytažených zesílených okrajů patřící stejnému druhu keramiky – hrncům. V celém souboru se nacházely jen dva zlomky ucha, třetí náznak třmenového ucha je na jednom z okrajů. Nalezená dna jsou podsýpaná se stopy zahlazení, ve čtyřech případech je zachovalá hrncířská značka. Pouze v jednom případě miniaturní nádobky z jemně plaveného černě zbarveného materiálu nese stopy po odříznutí¹⁹⁰. Dále byly identifikovány dva okraje poklic. Z jednotné řady se typově vymyká okraj džbánu s hubkou a fragment tlustostěnné mísy.

Z celého keramického souboru jsou zdobené pouze dva fragmenty; první je zdoben rytou vlnovkou přetínající vodorovnou rytou linií, druhý nese na podhrdlí kolkem štípanou plastickou lištu.

Nálezový soubor č. 83

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum ve vnitrobloku A2 v Provaznické ulici spojené s rekonstrukcí inženýrských sítí; převážně nálezy z odpadní jímky¹⁹¹ (blízko domů č. 439 a 440)

Datace: průběh 14. století

Odkaz na literaturu: Šebesta 2003a, 34-38

Charakter KS

Bez bližšího popisu v literatuře, pouze kresebná dokumentace.

Nálezový soubor č. 84

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum v Dlouhé ul. za domem č. 19/444 při výstavbě garáže v roce 2003; převážně spodní výplň sudu 1¹⁹² a sudu 2¹⁹³

Datace: průběh 14. století

---

¹⁹⁰ Mohlo by se jednat o import z hornofalckého prostředí. Obdobná nádobka nalezená také v Obilné (Šebesta 1980, 175).

¹⁹¹ Čtvercová jímka o rozměrech 120x120 cm, jejíž stěny byly vyloženy zatlučenými bukovými kůly. Dno jímky bylo v hloubce 245 cm pod povrchem (před úpravou). Výše nad jímkou stála ještě dřevěná kád', v níž byla nalezena výplň keramikou datovanou do 2. poloviny 14. století (Šebesta 2003a, 35-36).

¹⁹² Do země zapuštěný 175 cm vysoký sud ze smrkových lamel, spojený olšovými obručemi, bez dna. Nalezen ve vzdálenosti 60 cm od západní stěny dřevěné stavby. Sud zhotoven dle dendrochronologického datování po roce 1328 (Šebesta 2004, 46, 48-49).

¹⁹³ Dřevěný sud s okrajem o průměru 60 cm a výškou 175 cm, bez dna. Z vnější strany byl celý obložený žlutým sterilním jílem, svisle proložený zpevňujícími pruty. Vzdálenost mezi oběma sudy byla 40 cm a v jejich okolí bylo nalezeno velké množství strusky – předpoklad řemeslné výroby související se zpracováním železa. Sud zhotoven dle dendrochronologického datování po roce 1295 (Šebesta 2004, 47-49).

Odkaz na literaturu: Šebesta 2003b; 2004, 44-55

Charakter KS

Ve spodní výplni zapuštěného sudu 1 byly nalezeny tři celé hrnky s vysokým límcovým okrajem, jeden hrncový kachel, fragment poklice se vzhůru vytaženým okrajem a vyvrtanými otvory. Dále byl ve výplni nalezen celý tuhovaný pohár se čtyřlístkovým okrajem.

Ve výplni sudu 2 byl nalezen pouze jeden celý keramický hrnek.

KLATOVY, okr. Klatovy

Historie místa v důležitých datech a souvislostech¹⁹⁴:

1253 – první písemná zmínka

1260 – založeno město Přemyslem Otakarem II.

druhá čtvrtina 14. století – povolení řídit se právem Starého Města Pražského

1372 – získání práva výročního trhu

1402 – získání práva vybírat clo

Držba: královské město

Důležité znaky: blízkost vodního toku (řeka Úhlava za městem), výhodná poloha při Zlaté stezce; městské opevnění

Nálezový soubor č. 85

Nálezový kontext: Chlistov¹⁹⁵ (10 km jihovýchodně od Klatov), archeologický výzkum na parcele č. 63/15 (objekt interpretovaný jako polozemnice)

Datace: 1. polovina 13. století

Odkaz na literaturu: Hůrková 2016, 94-123

Charakter KS

Z výzkumu se podařilo získat 927 vesměs menších fragmentů keramických nádob (včetně sběrů z hromad). Keramický materiál je charakteristický svou středně hustou až hustou příměsí křemičitého písku (o velikosti 2-3 mm, ale i 6-7 mm) a slídnatou příměsí (stříbřitá, popř. zlatavá). Příměs tuhy v keramické hmotě je vázán na silnostěnné zásobnicové tvary (u 3,3 %

---

¹⁹⁴ Pelant 1988, 150; Kuča 1997, 888-889.

¹⁹⁵ Nejstarší písemná zmínka pochází z roku 1352, kdy je Chlistov uveden ve výčtu vesnic klatovského děkanství (Hůrková 2016, 94).

souboru). Jedním fragmentem je zastoupená klatovská červená keramika. Výpal je převážně smíšený, čistě redukční nebo oxidační zlomky se vyskytují méně¹⁹⁶.

Z tvarů byly rozeznány především hrnce (převažují okraje jednoduché vytažené, často okraje oboustranně vytažené s výraznými hranami¹⁹⁷) v menší míře miskovité poklice, zvonovité poklice či zásobní nádoby¹⁹⁸. Některé fragmenty byly přiřazeny konvici s třmenovým uchem a lahvím. Z výzdoby je přítomné rytí (aplikace vodorovných linií jednoduchých či vícenásobných, šroubovic, vlnice a vrypy), na zásobnicích se objevují plastická žebra.

Nálezový soubor č. 86

Nálezový kontext: studna č. 1 pod kostelem zasvěceným Neposkvrněnému početí Panny Marie a sv. Ignáci (základy kostela položeny roku 1656)

Datace: dle literatury 2. polovina 15. století

Odkaz na literaturu: Vondráčková 1996, 134-159

Charakter KS

Soubor 70 celých či z větší části celých keramických nádob. Ve stati popsány nádoby jednotlivě (z technologických znaků uvedena pouze barva povrchu).

U Klatov nejde postupovat jinak než sumarizovat poznatky o keramické produkci. **Pro období 1. stupně** hrnčíři užívali k tváření nádob hmotu s velkým obsahem makroskopických příměsí (písek a slída) a své výrobky vypalovali do šedohnědých, hnědočerných či okrových odstínů. Povrch je vesměs drsnější, někdy ž puchýřkovitý. Pro 2. polovinu 13. století jsou typické hrnce s vytaženým okrajem, prožlabené z obou stran a se zvýrazněnou spodní hranou. První polovinu 14. století zastupují hrnce s jednoduchým oblým okrajem (popř. s ovaleným a vnitřně prožlabeným), objevují se i nádoby s uchem. Výzdoba je celkem střídma, převažuje rytí (linie, vlnice, šroubovice, popřípadě jsou aplikovány vrypy (Krasanovská 2013, 64; Hůrková 2006, 20; Hůrková 2003, 28; Hůrková – Přerostová 2010, 22). **V 2. stupni** se vypalovala keramika v redukční atmosféře do šedočerných odstínů. Nádoby (zvláště hrnce a džbány) dekorovali hrnčíři rádélkovými pásy (geometrické, rostlinné i písmenkové motivy). Pozoruhodnou místní keramickou skupinou je **keramika s červeným nástřepím**¹⁹⁹, vyskytující se ve vrstvách 14. – 15. století. Tento typ zboží byl poprvé vyzvednut v roce 65 1993 při výzkumu čp. 152/I z hrnčířské pece z 2. poloviny 14. století. Vyznačuje se vcelku jemnou keramickou hmotou

---

¹⁹⁶ Ve stati je fotografická dokumentace druhů keramického materiálu (keramické třídy), nicméně popis není vytvořen v rámci jednotlivých keramických tříd, ale obecně v rámci jednotlivých vlastností (keramický materiál, výpal, povrch, barva).

¹⁹⁷ Zcela zde chybí okraje s přesekávanou či promačkávanou vnější hranou (Hůrková 2016, 101).

¹⁹⁸ Jedním zlomkem byla zastoupena miska s velkým kruhovým otvorem pod okrajem (autorka ji připodobňuje miskám nacházených v Regensburgu, které však mají jinou profilaci okraje a nad otvorem umístěný výčnělek (Hůrková 2016, 101).

¹⁹⁹ Tato skupina byla dále nalezena na lokalitách jako je Horšovský Týn, Starý Plzenec, Týnec u Klatov či Klenová (Hůrková 2003, 21). Petro-archeologické analýzy potvrdily místní původ (s výjimkou jednoho zlomku z hradu Velhartic) s výrobou okolo města Klatov (Waldmannová a kol. 2015, 127-146).

(ostřenou drobnými tmavě šedými zrnky písku) světle hnědé barvy, charakteristická jednou svou vlastností: matným či leštěným nástřepím červené barvy nanášený na vnější či obě strany nádoby (Krasanovská 2013, 64-65; poprvé Hůrková 1995, 512-516).

NEPOMUK (POMUK), okr. Plzeň-jih

Historie místa v důležitých datech a souvislostech²⁰⁰:

1284 – první písemná zmínka o Pomuku, který založili cisterciáci z kláštera pod Zelenou Horou, v opisu listiny z doby krále Václava II.

počátek 14. století – z trhové vsi se stává město s privilegii

před rokem 1369 – spojení města s blízkou vsí Přesanice; záhy se stal Nepomuk centrem klášterního panství, k němuž patřilo ca sto vsí a dvě města (Blovice a Plánice)

po roce 1420 – cisterciácký klášter vypálen husitským vojskem, klášterní majetek se dostal do zástavy šlechty

1465 – získání práva výročního trhu

Držba: církevní instituce, po roce 1420 šlechtické rody Švamberků a posléze Šternberků

Důležité znaky: v blízkosti řeky Úslavy, výhodná poloha při vitorazské cestě

Nálezový soubor č. 87

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při stavbě rozšíření vodovodní a kanalizační sítě v rámci k. ú. Nepomuk; sonda 1

Datace: 13. – počátek 16. století

Odkaz na literaturu: Šmejdivá – Tetour 2006

Charakter KS

Keramický soubor čítající 54 zlomků keramických nádob. Nejpočetněji byla zastoupena keramická třída NP7, morfologické spektrum zahrnovaly hrnce s přehnutými okraji. Druhou nejpočetnější keramickou třídou byla NP102 (tvarově zastoupena vedle hrnců také mísami nebo pekáči). Zlomky z těchto keramických tříd lze obecně zařadit do období pozdního středověku a raného novověku. Dále zde byly zastoupeny v menším množství archaické keramické třídy NP2, NP5 a NP9 (celkem 5 zlomků).

OBILNÁ, okr. Cheb

Historie místa v důležitých datech a souvislostech²⁰¹:

---

²⁰⁰ Pelant 1988, 205; Kostrouch – Šmejdivá – Sůvová 2005; Šmejdivá – Tetour 2006; Postránecká – Procházka 2011.

²⁰¹ Dle Šebesta 1980, 175.

1288 – první písemná zmínka o vesnici Obilná

Držba: neznámá

Důležité znaky: ca 8 km východně od města Chebu

Nálezový soubor č. 88

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při stavbě vodovodu v roce 1977; objekt obytného charakteru²⁰²

Datace: 2. polovina 13. století

Odkaz na literaturu: Šebesta 1980

Charakter KS

V keramickém souboru bylo možné rozlišit min. patnáct nádob. Zastoupeno bylo převážně redukčně pálené zboží do šedých odstínů povrchu (keramické těsto obohaceno o slídu). Okraje byly formovány do nálevkovitě vytažených či zesílených, výdutě byly opatřeny rytou šroubovicí. Z celkem jednotně vypadajícího souboru se vymyká miniaturní oxidačně pálená nádobka z jemně plaveného černě zbarveného materiálu, zdobená na vnitřní straně okraje a na spodní části hrdla kolkovým vpichem, na výduti pak rytou vlnovkou²⁰³.

PLZEŇ, okr. Plzeň – město

Nálezový soubor č. 89

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum při výkopu základů telefonní ústředny z roku 1963 v Solní ul. čp. 20, studna – zásyp

Datace: konec 14. – 1. polovina 15. století

Odkaz na literaturu: Nechvátal 1976

Charakter KS

Celkově bylo vyzvednuto 3 658 zlomků keramických nádob. Podrobný popis keramických nálezů včetně celých nádob viz Nechvátal 1976.

Nálezový soubor č. 90

---

²⁰² Jednalo se o pozůstatky pravidelné obdélné jámy 4x2 m (dochovaná výška objektu ca 0,3 m), delší strana byla orientována východ/západ. Stěny a dno objektu byla z přepálené mazanice dřeva. V rozích objektu byly nalezeny kůlové jamky o průměru 20 cm (Šebesta 1980, 173).

²⁰³ Obdobné torzo nádobky nalezeno v Chebu, Dominikánské ul., viz výše (Šebesta 2002).

Nálezový kontext: záchranný archeologický výzkum na parcele č. 192 a 197 (dříve pozemky rozděleny celkem na 6 parcel – č. 192-197)²⁰⁴; objekt 089 – kamenná studna/jímka²⁰⁵

Datace: 2. polovina 14. století

Odkaz na literaturu: Milsimerová – Krasanovská 2015

Charakter KS

Z poničené kamenné studny stavební činností bylo získáno 1150 zlomků nádob (v několika případech zachovány celé nádoby, či jejich torza). Jedná se o vcelku homogenní soubor s rozlišením pouhých šesti keramických tříd. Absolutní převahu měla v souboru třída PM 201 (tzv. „hrubá redukční“). Ve větším počtu je zachycena KT PM203 (tzv. „archaická redukční“), KT PM205-207 jsou reprezentovány pouze v řádech jednotek. Větší část identifikovaných den měla stále ještě podsýpaná dna, v několika případech byla identifikována keramická značka ve formě kříže ca zabírající polovinu plochy podstavy. Z hlediska morfologie byly nejvíce zastoupeny hrnce (bezuché i s jedním uchem) různých velikostí převážně s přehnutými či s vnitřně prožlabenými okraji. Výzdoba byla střídá, tvoří jí většinou jednotlivé ryté linie, či jednoduché rádélko v podhrdlí. V ojedinělých případech výzdobu tvoří kombinace rytých linií s rádélkovou výzdobou (i složitější vzory; popř. v ojedinělých případech i rádélko nápisové). Tvarově je dále v malém množství zastoupen džbán²⁰⁶, mísa a poklice. Na džbánech pozorujeme již bohatší škálu výzdoby. Výzdobou je často opatřeno podhrdlí, v některých případech i hrdlo, výduť a pata dna (rádélko, ryté linie, popř. promáčkávání malým hranolovitým předmětem). Mísy mají různé tvary vodorovně vyloženého okraje a občas jsou na těchto okrajích opatřeny rádélkovým dekorem. V jednom případě měla mísa hrubě zešíkma odříznutou patku podstavy, jež muselo být provedeno před výpalem (z jakého důvodu, nevíme). Poklice měly ve většině případů zvonovitý tvar. V jednom případě byl knoflík pokličky opatřen keramickou značkou ve formě kříže v málo znatelném kruhu. Raritou byl nález namotaného provázku s uzlíkem v oblasti hrdla na dvou fragmentech jednoho hrnce.

Zajímavý je poměr nalezeného materiálu vyrobeného z keramické hmoty (1150 fragmentů, zastupující převážně nádoby na vaření) a skla (213 zlomků, zastupující výhradně nádoby určené ke stolování), tzn. ca poměr 5:1. „*Jednalo se o sklo čiré či barvené do světle zelené, perleťové či tmavě hnědé barvy. Především jde o fragmenty tzv. číší českého typu s perlovými nálepy, které jsou uspořádány většinou do pravidelných vodorovných řad. Velké množství fragmentů je z těl nádob, pouze několik jich je z terčovitých patek či okrajů číší. Jeden fragment patky může patřit kutrolfu či lahvi*“ (Milsimerová – Krasanovská 2015, 15).

---

²⁰⁴ Na parcelách stály původně domy čp. 266, 17, 18, a 19 podle nového číslování po roce 1816 (Milsimerová – Krasanovská, 2015, 1).

²⁰⁵ „*Západní část objektu byla odbourána v rámci stavebních prací na výstavbě bytového domu a zachovala se tak pouze východní část objektu. Zdivo studny bylo vyskládáno z opracovaného pískovce a byla zachována pouze jedna řada kamenů. Zjištěná hloubka objektu, jehož dno bylo zahloubeno do skalnatého podloží 088 činila 0,9 m. Šířka objektu činila 1,5 m*“ (Milsimerová – Krasanovská 2015, 11).

²⁰⁶ KT PM205 je zastoupena převážně tvary džbánů.

ROUDNÁ (ZSV), okr. Plzeň-město

Historie místa v důležitých datech a souvislostech²⁰⁷:

1321 – první písemná zmínka o existenci vsi s tvrzí (ves v držení Vojslava z Roudné)

pravděpodobně v 1. pol. 14. století – kladen zánik vsi badateli

kolem pol. 15. století – připomínána tvrz již s dvorem

1495 – Roudná přechází do majetku města Plzně

Držba: nižší šlechta

Důležité znaky: ves s tvrzí v blízkosti významného středověkého města; blízkost vodního toku (řeka Berounka)

Nálezový soubor č. 91

Nálezový kontext: povrchové průzkumy z roku 1998 provedené Západočeským muzeem v Plzni; povrchový sběr z roku 2004 (parcela č. 1142/1)

Datace: pol. 13. století – poč. 16. století

Odkaz na literaturu: Uherský 2004, 174-181

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 1225 zlomků (převážná část představují atypické zlomky z těl keramických nádob). Většina zlomků pochází z oxidačně páleného zboží s hrubým až krupičkovitým povrchem (starší fáze), v menší míře je zastoupeno redukčně pálené zboží šedé (kovové) barvy (mladší fáze – 14. – 15. století). Z vrcholně středověké keramické produkce (starší fáze) jsou nejčastěji zastoupeny hrnce s jednoduchými okraji (70 %) ²⁰⁸. Na jednom zlomku dna byla rozpoznána značka. Výzdoba byla tvořena rytou jednoduchou i vícenásobnou linií a vlnicí, širokou šroubovicí a nehtovitými vrypy. Mladší fázi zastupují okraje formované do okruží, ovalené, zavínuté a kyjovité. Výzdoba byla prováděna převážně rádélkovým dekorem.

SOBĚSLAV, okr. Tábor

Nálezový soubor č. 92

Nálezový kontext: Soběslav, archeologický výzkum města z roku 1986, studna

Datace: pol. 15. – 1. pol. 16. stol.

---

²⁰⁷ Uherský 2004, 174-181

²⁰⁸ Jednoduché okraje s vytaženou horní hranou či s vnitřním prožlabením, méně oboustranně protažené a oboustranně rozevřené s výrazně prožlabenou vnější plochou hrany. S dalších typů byly zastoupeny římsovité, přehnuté a zduřelé okraje. Zduřelé okraje byly ve větší míře přesekávané či promačkávané (Uherský 2004, 179).

Odkaz na literaturu: Krajíc 1990, 97-120

Charakter KS

Zpracovaný keramický soubor obsahující 3312 zlomků, z nichž bylo rekonstruováno 56 celých nádob²⁰⁹. Více než 90 % keramického souboru byla tenkostěnná keramika (z kvalitní keramické hmoty) vypálená v redukčním prostředí s upraveným povrchem hlazením. Z keramických tvarů byly největším počtem zastoupeny hrnce (79,3 % zlomků z typologicky určitelných), dále džbány, mísy, poklice a poháry (esovitá profilace těla s odsazenou patkou). Zásobnice (tuhová, silnostěnná) byla zastoupena pouze jedním zlomkem. U hrnců převažují okraje zesílené (ovalené či oblé) a vně přehnuté (výrazně oblé a výrazně zalomené), u džbánu převažuje okraj vytažený (u pohárů zjištěn u všech 7 exemplářů). Z výzdoby byl převážně aplikován rádélkový dekor, v menší míře pak rytá výzdoba (jednoduchá či vícenásobná linie)²¹⁰. Výjimečně se vyskytuje kombinace ryté výzdoby (linie) s rádélkovým (pásovým) dekorem. Dna nádob nesou téměř výhradně stopy po odřezání strunou.

SOKOLOV (do roku 1948 Falknov), okr. Sokolov

Historie místa v důležitých datech a souvislostech²¹¹:

1279 – první písemná zmínka o držbě rodem Nothaftů

1289 – Sokolov se stává poddanským městem (řídící se chebským právem)

Držba: šlechtická

Důležité znaky: přítomnost vodního toku (soutok Ohře a Svatavy), součástí řídice osídleného Sedlecka (v raném středověku byl správním centrem přemyslovský hrad v Sedlci), později Loketska (centrum v Lokti)

Nálezový soubor č. 93

Nálezový kontext: archeologický výzkum v prostorách zámku z roku 1993-1994

Datace: 13. století

Odkaz na literaturu: Holík 2006, 221-238

Charakter KS

Keramiku 13. století charakterizuje hrnčina vypalovaná do šedých barev různých odstínů (přecházející až v bělavou nebo na druhou stranu až v černou), objevují se však i různé okrové až červenavé odstíny povrchu. Větší část souboru má v keramické hmotě vyšší podíl slídnaté příměsi, významně zastoupená je však i keramika s marginální příměsí slídy (či bez). Podsýpka je zachycena pouze v jednom případě, ve třech případech je zaznamenána obvodová lišta svědčící o technice nalepování (odřezávání strunou nebylo zaznamenáno vůbec). Nález tří

---

²⁰⁹ Minimální počet jedinců byl stanoven na 150-200 ks (Krajíc 1990, 97).

²¹⁰ Výzdoba je nejčastěji umístěna na podhrdlí či v horní části výdutě (Krajíc 1990, 102).

²¹¹ Holík 2006, 221-238.

odlomených uch svědčí o přítomnosti hrnců s uchem či džbánů. Z výzdoby je zachycena vývalková šroubovice, ryté linie či horizontální žebra. Dvěma zlomky je zastoupená světlá keramika pravděpodobně cizí provenience. Jedná se o zlomek z jemně plaveného bělavého materiálu, zdobené buď dvěma rytými liniemi a vlnovkou v případě zlomku výdutě, nebo rytou vlnovkou a promačkávanou lištou v případě okraje (import?).

Nálezový soubor č. 94

Nálezový kontext: archeologický výzkum v prostorách zámku z roku 1993-1994

Datace: přelom 14. – 1. polovina 15. století

Odkaz na literaturu: Holík 2006, 221-238

Charakter KS

V úplnosti slepeny pouze dva hrnce, z větší části další dva, jinak jde o zlomkový materiál. Hrnce mají baňaté tělo s výraznou výdutí. Výdut' pokrývá výzdoba nevýraznými plastickými žlábkami (vývalková šroubovice, v jednom případě úzké žebro při maximální výdutí), okraje jsou formovány do vysokých štíhlých okružích s prožlabenou vnitřní stranou. Ze souboru je patrné, že převládají bezuché varianty hrnců. Dna jsou podsýpaná nebo nesou hrnčířskou značku (vždy kříž v kruhu, odřezávání strunou detekováno pouze u pohárů). Dále jsou zastoupeny poháry s čtyřlaločným ústím (4 kusy). Baňaté tělo je v horní části zdobeno vývalkovou šroubovicí, okraje jsou prostě zaoblené. Stopy na výdutí a mušle po odříznutí svědčí o vytáčení na hrnčířském kruhu. V souboru chybí doklady poklic.

Nádoby jsou vyrobeny z keramické hmoty s výrazným podílem slídy, na stěnách je patrné ostření pískem, který vytváří až krupičky. Výpal byl prováděn do světle šedých, tmavě šedých až černých odstínů. Okrajově je zastoupena keramika světlejších okrových odstínů. Kromě výše zmíněné keramiky s vysokým podílem slídy se vyskytuje i keramika bez příměsí slídy (ca 20 % zastoupení v souboru) vyznačující se krupičkovitým tmavým a lesklým povrchem.

SRDOV U ŠTĚKNĚ (tvrziště), okr. Strakonice

Historie místa v důležitých datech a souvislostech²¹²:

1251 – první písemná zmínka, připomínán Verněř ze Srdova erbu střely

1359 a 1365 – další písemné prameny zmiňující Srdov

1409 – písemná zmínka, kde se uvádí, že Zikmund ze Dvorce má v držení 19 jiter srdovských polí

1427 – poslední písemná zmínka, kde je jako poslední majitel zmiňován Žibřid ze Srdova

Držba: nižší šlechta

---

²¹² Michálek 1987, 141-151

Důležité znaky: tvrziště

Nálezový soubor č. 95

Nálezový kontext: povrchové sběry z let 1977, 1980-1984; destruktivní výzkum sondáží v roce 1980

Datace: konec 12. – průběh 13. století; 14. – 15. století (příp. počátek 16. století)

Odkaz na literaturu: Michálek 1987, 141-151

Charakter KS

Keramický soubor z povrchových sběrů a sondáže obsahuje celkově 506 zlomků²¹³. Ve starší fázi převažují nálezy hrnců, méně **silnostěnné tuhové zásobnice**, ojediněle zvonovité poklice. V mladší fázi se kromě převažujících nálezů hrnců objevují i zlomky džbánů a poklic s knoflíky.

STRAKONICE, okr. Strakonice

Nálezový soubor č. 96

Nálezový kontext: archeologický výzkum hradu v roce 1975-1976 (kapitulní síň, nádvoří, severní předhradí, johanitská komenda)

Datace: 1. polovina 13. století

Odkaz na literaturu: Hejna 1985, 75-93

Charakter KS

Z charakteru popisované keramiky byla pravděpodobně podrobena analýze pouze keramika typická; analogie: Radomyšl a Volyně.

Menší keramický soubor obsahující 69 zlomků, převážně fragmentů pocházející z hrnců (56 zlomků, velká variabilita typů okrajů). Dále byly zastoupeny poklice (12 zlomků) a po jednom fragmentu zásobnice a hluboká mísa či pohár. Keramika byla vesměs silnostěnná (lepená a obtáčená) vypalovaná do tmavošedých, šedých, šedohnědých i okrových odstínů. Keramická hmota byla označena jako hrubozrnná s výrazným obsahem tuhy. U poklic (misek) lze předpokládat tělo esovitě prohnuté – zvonovité. Jediný okraj zásobnice má klínovitý profil, na vnější straně členěný žlábký. Charakteristickým znakem této skupiny keramiky je její výzdoba – rytá, většinou nacházející se na hrncích. Rytá výzdoba byla prováděna do jednoduchých (či několikanásobných) vlnic a linií. Z dalších výzdobných technik byly uplatněny vrypy²¹⁴. Značky na dnech byly doloženy jen ve dvou případech.

Nálezový soubor č. 97

---

²¹³ Uvedeno společně pro obě časová období.

²¹⁴ Uvedená výzdoba byla uplatněna i ve vzájemné kombinaci (Hejna 1985, 82).

Nálezový kontext: archeologický výzkum hradu v roce 1975-1976 (kapitulní síň, nádvoří, severní předhradí, johanitská komenda)

Datace: přelom 14.-15. století, průběh 15. století²¹⁵

Odkaz na literaturu: Hejna 1985, 75-93

Charakter KS: z charakteru popisované keramiky byla pravděpodobně podrobena analýze pouze keramika typická

Keramika z tohoto časového horizontu byla modelována jako tenkostěnná s jemným povrchem vypalovaná do šedých, okrových i žlutých²¹⁶ odstínů. Tvarové spektrum se oproti předchozímu značně rozrostlo: jsou zastoupeny hrnce (největší počet, bezuché i s uchy)²¹⁷, džbány, misky (nejčastěji s vodorovně vyloženými okraji), misky, pekáče, poháry, pánve, poklice, talíře a kahany. Výzdoba byla převážně prováděna rádélkovým dekorem.

SUŠICE, okr. Klatovy

Nálezový soubor č. 98

Nálezový kontext: zjišťovací archeologický výzkum při akci „Muzeum Šumavy v Sušici, přístavba, nástavba, a stavební úpravy“ v červnu roku 2012, sonda 5, SJ 18a (nejspodnější výplň odpadní jámy), 19

Datace: 1. polovina 14. století

Odkaz na literaturu: Hosnedlová – Hůrková 2016, 35-82

Charakter KS

Do keramického souboru patří 5 hrnců (celých či z velké části slepitelných tvarů). Ústí hrnců byla tvarována do nízkých vzhůru vytažených okrajů a okruží. Těla hrnců, zejména horní části výdutí, jsou doplněna rytými linkami nebo šroubovicí. Dva exempláře mají navíc výraznější plastický vývalek na přechodu výdutě k podhrdlí. Maximální výduť je v polovině až mírně nad ní. Všechna dna hrnců byla podsýpaná. Z dalších tvarů byl zastoupen pohár, vysoký válcovitý s otevřeným čtyřlaločným ústím. Keramická hmota obsahuje výraznější podíl jemného až středně hrubého písku a také s četným obsahem (převážně zlatavých) slídnatých částic. Výpal byl proveden v oxidačně-redukčním prostředí do odstínů hnědé, hnědošedé až šedočerné.

TEPLÁ, okr. Cheb

Historie místa v důležitých datech a souvislostech:

---

²¹⁵ Autor do této skupiny keramiky zahrnuje široký časový úsek – přelom 14.-15. století – 16. století (některé fragmenty jsou datovány i do období novověku; Hejna 1985, 83).

²¹⁶ Keramika světlých odstínů (okrové, žluté) se pravděpodobně váže již na mladší období (2. pol. 15. století – 16. století).

²¹⁷ Z okrajů byly nejvíce zastoupeny zaoblené, ovalené, ven vyhnuté, kyjovitě zesílené, přehnuté, vodorovně vyložené a kalichovitě otevřené (Hejna 1985, 83).

1193 – založení premonstrátského kláštera

1197 – první písemná zmínka o osadě Teplá v majetku tepelského kláštera

1322 – Chebsko natrvalo připojeno k českým zemím a oblast Teplé přestává být hraničním územím

1385 – získání městských práv

Držba: církevní

Důležité znaky: přítomnost významného kláštera, do počátku 14. století hraniční oblast

Nálezový soubor č. 99

Nálezový kontext: předstihový a záchranný archeologický výzkum v rámci projektu „Vzorová obnova NKP Klášter premonstrátů Teplá“ v klášteře, rok 2010-2015²¹⁸

Datace: 13. – 15. století

Odkaz na literaturu: Přemyslovská 2016

Charakter KS

V průběhu celého předstihového a záchranného archeologického výzkumu bylo získáno celkem přes 185 tisíc zlomků kuchyňské a stolní keramiky²¹⁹. Celistvější soubory keramiky z období 13. – 15. století byly zjištěny v souvrstvích při západním křídle prelatury a v jeho suterénu. Početnější nálezy keramiky 13. století pochází z výplně výrazně profilovaného příkopu, obepínajícího budovy konventu a prelatury z jižní a západní strany. Keramika datovaná do 14. – 15. století pochází zejména z vrstev zahloubeného suterénu při severním průčelí jihozápadního křídla prelatury. Dále také z vrstev 10008 a 10009 překrývající haťovou komunikaci, datovanou do poloviny 13. století.

Z intaktních středověkých situacích bylo vyzvednuto obvykle jen malé množství drobných zlomků keramiky. Pro keramiku 13. století je typický tvrdší, redukčně-oxidační výpal a výrazná příměs drobných slídy v keramické hmotě. Okraje nádob (hrnců) mají okraje zduřelé či římsovité. Z výzdoby byly zaznamenány ryté dekory, především ryté linie, méně jednoduché vlnice. Hojně byly identifikovány hrnčířské značky na dnech nádob (celé kříže či loukoťové kolo).

V průběhu 14. století se začíná objevovat tvrdě redukčně pálené zboží šedých odstínů bez příměsí slídy, které plně dominuje po celé 15. století. Určité nemalé zastoupení má v souborech z tohoto období i oxidačně pálená keramika do světlých okrových a načervenalých odstínů. Vedle hrncovitých nádob byly v souborech zastoupeny i ploché či zvonovité poklice, méně pak džbány/konvice a pánve (trojnožky)²²⁰. Nálezy zdobených

---

²¹⁸ Zpracování jen části keramického nálezového souboru z období vrcholného a pozdního středověku by vydalo na samostatnou studii.

²¹⁹ Zahrnuje všechna historická období.

²²⁰ Zlomky pánví či trojnožek datovány do 2. poloviny 15. století (Přemyslovská 2016, 3).

zlomků nádob není značné k poměru velikosti nálezového souboru. Nejčastěji se zde setkáváme s jednoduchou rytou linií na podhrdlí, rádélko je evidováno ojediněle.

TOPĚLEC U PÍSKU, okr. Písek

Historie místa v důležitých datech a souvislostech²²¹:

13. století – doklad osídlení při západním okraji vsi a jižně od ní

1323 – první písemná zmínka, Topělec uveden jako součást zvíkovského panství

Držba: neidentifikováno

Důležité znaky: vesnice nacházející se 3 km od města Písku

Nálezový soubor č. 100

Nálezový kontext: zemědělská usedlost čp. 9, keramický soubor z roku 2004 (předán do píseckého muzea bez provedení záchranného archeologického výzkumu)

Datace: 2. pol. 15. století – počátek 16. století

Odkaz na literaturu: Čapek – Fröhlich 2017, 371-397

Charakter KS: viz literatura

ZÁBĚLÁ, ZSV, okr. Plzeň – sever

Historie místa v důležitých datech a souvislostech²²²:

1979 – objevení lokality při zřizování naučné stezky, původně interpretováno jako mohylové pohřebiště

2004 – nové zhodnocení terénních reliktů

Držba: ZSV, neznámá

Důležité znaky: blízko vodoteče, jež je pravobřežním přítokem Berounky vzdálené 1100 m

Nálezový soubor č. 101

Nálezový kontext: útvar č. 1

Datace: část souboru datována do konce 13. – 1. pol. 14. století, větší část datována do 1. pol. 15. století

Odkaz na literaturu: Metlička – Uherský 2007, 116-137

---

²²¹ Čapek – Fröhlich 2017, 371-397

²²² Metlička – Uherský 2007, 116-137; Sokol – Kasl 2017, 128-129.

Charakter KS

Keramický soubor obsahující 350 zlomků keramických nádob. Převážně se jedná o šedou tenkostěnnou redukčně pálenou keramiku, minoritně je zastoupená silnější světlá keramika²²³ (nádoby zdobené šroubovicí, datuje se do konce 13. století). Z keramických tvarů jsou nejvíce zastoupeny jednoduché hrnce průměrných rozměrů. Nejčastěji se vyskytuje ovalený prožlabený okraj (jednoduchý, podseknutý atd.). Z dalších tvarů je zastoupen džbán (rekonstruované torzo džbánu s páskovým uchem s límcovým okrajem s žebrem, zdobený pásem tvořeným pěti řadami rádélkových tečkovaných půlobloučků; další zlomky džbánů s límcovými okraji a s nízkým okružím) a miskovité poklice (11 zlomků). Výzdoba na nádobách je ponejvíce prováděná jednoduchým rádélkovým dekorem, méně pak jednoduchými či vícenásobnými rytými liniemi.

---

²²³ Zpravidla byla vyzvednuta z vrstev navazujících na rostlé podloží buď ze středu mohylového útvaru, nebo z jeho okrajových partií (Metlička – Uherský 2007, 127).

SYNTÉZA – KERAMICKÁ KRAJINA

Technologie výroby – regionální keramické třídy

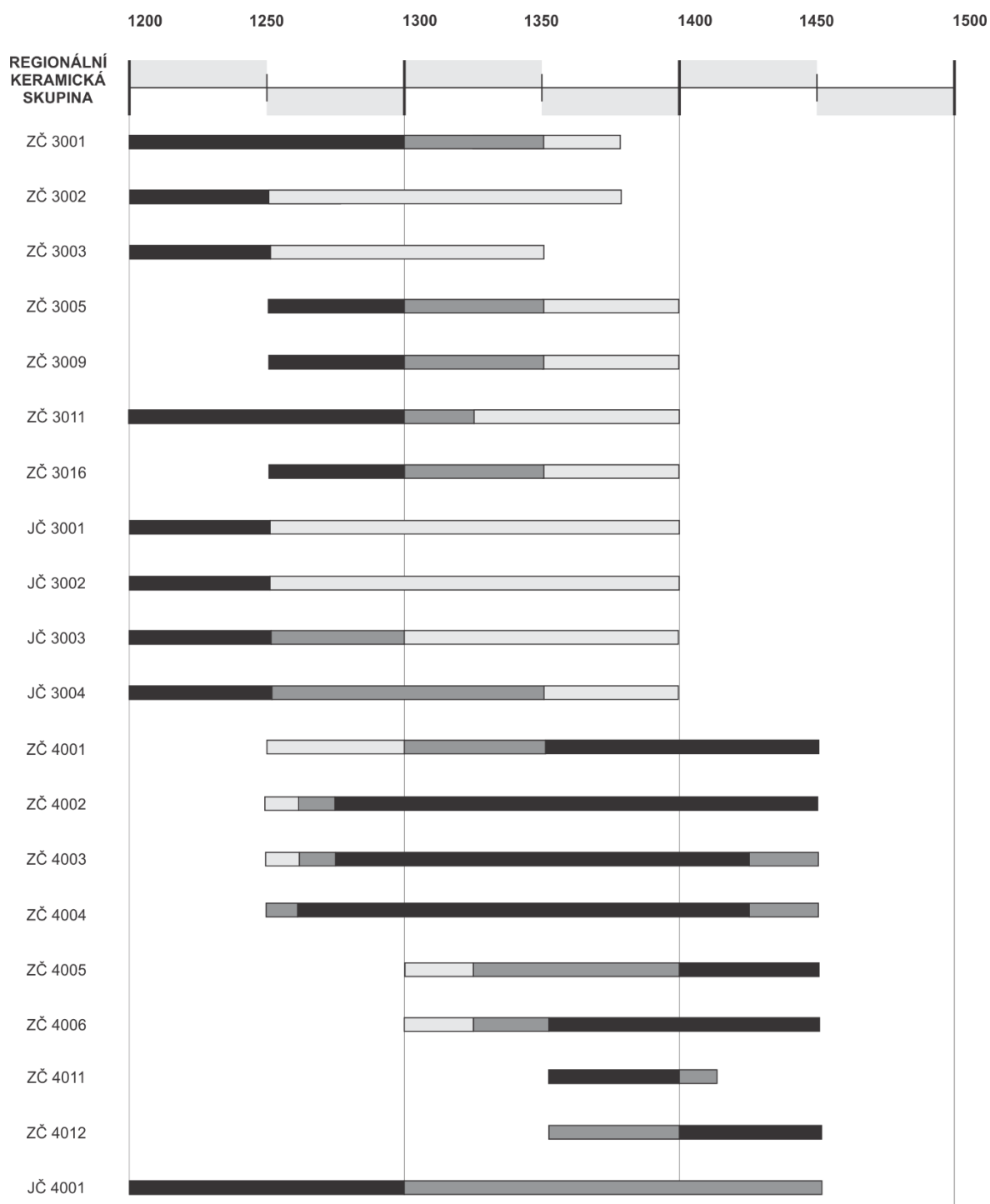
Základním předpokladem pro definování *regionální keramické třídy* byla práce s již vymezenými lokálními keramickými třídami doplněné o další v rámci statistického zpracování keramických souborů autorkou této studie (Tachov, Planá u Mariánských Lázní, Domažlice, ZSV Borek). Vedlejším cílem bylo otestovat význam definování keramických tříd, které v západních Čechách aplikoval především K. Nováček od 90. let 20. století. S postupem komparace, kdy bylo nutné projít fyzicky množství zlomkových keramických souborů, byl čím dál tím více jasnější význam a nepostradatelnost této metody na materiálu z vrcholného a pozdního středověku. RKT byly rozděleny do dvou časových stupňů i přes fakt, že jejich majoritní část zasahuje do obou stupňů. Přistoupila jsem tedy k jejich rozřazení dle jejich početních vrcholů výskytu v souborech.

Větší část RKT 1. stupně vychází z pozdně hradištní hrnčířské tradice, kdy jejich vrchol zaznamenáváme kolem poloviny 13. století. Doznívání regionálních keramických tříd 1. stupně z velké části zaznamenáváme v průběhu 14. století, v souborech 15. století se již neobjevují²²⁴. Nejvýraznějšími třídami 2. stupně jsou jednoznačně redukční ZČ4001 a 4003, jejichž dlouho trvající období vrcholu a početní zastoupení v keramických souborech znamenají jejich oblibu mezi spotřebiteli.

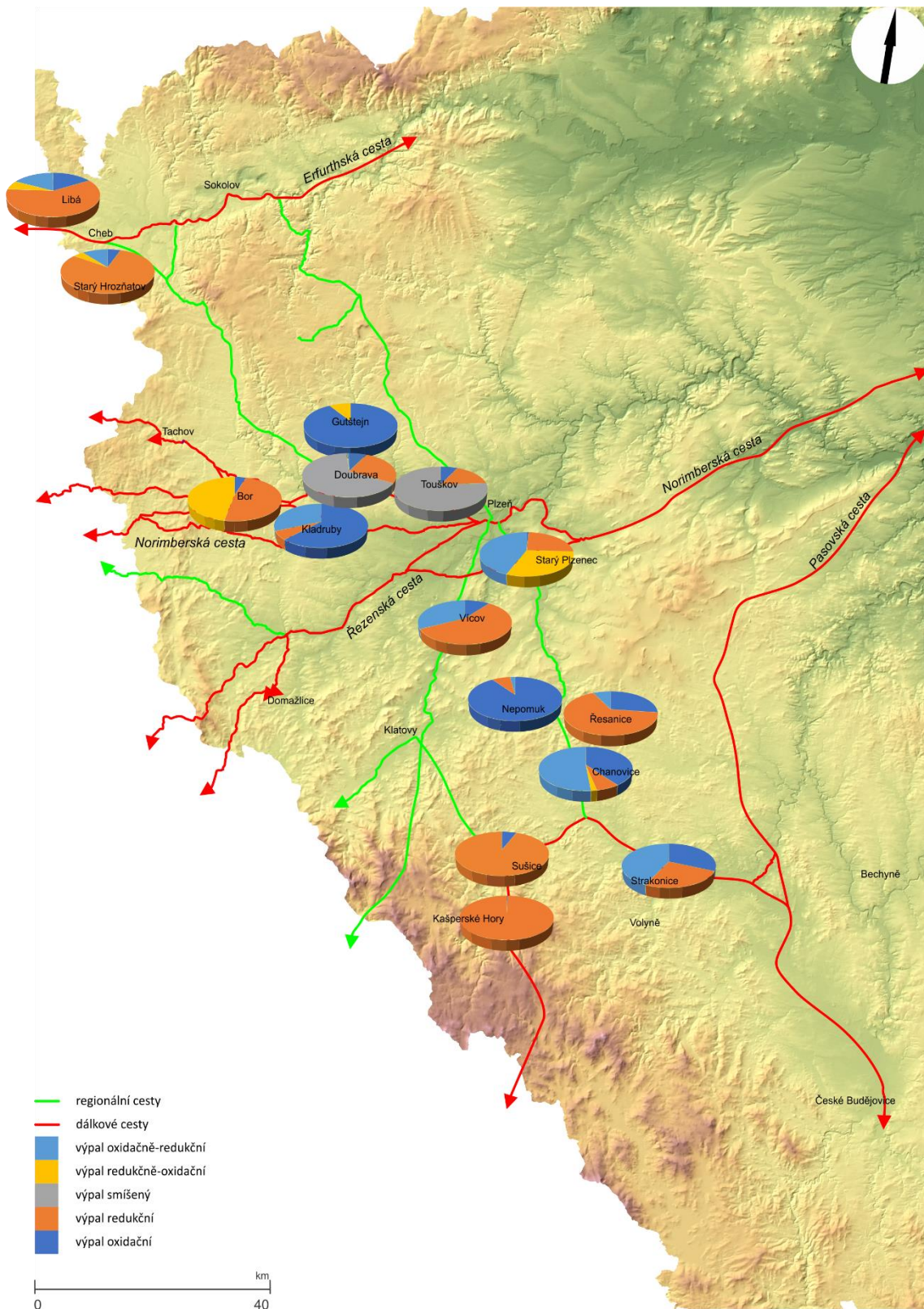
V rámci fáze definování regionálních keramických tříd jsem přistoupila také k porovnání zastoupení druhů výpalu na jednotlivých lokalitách. Jelikož jsem pracovala s různě rozsáhlými zdroji (od statisticky hodnocených souborů pomocí databází až po popisy jednotlivých nádob z použité literatury), zaznamenala jsem rozlišení do 5 kategorií druhů výpalu: redukční, oxidační, redukčně-oxidační, oxidačně-redukční a smíšený. Pro období 1. i 2. stupně bylo možno prostorově zobrazit poměr druhů výpalu v rámci patnácti lokalit.

---

²²⁴ Regionální keramické třídy s označením JČxxxx detailněji nenastiňuji, jelikož ohnisko výskytu se nachází mimo moji oblast studia. Pro shrnutí počátků jejich keramické tradice a vazby na tvary a výzdobu by bylo potřeba detailně prostudovat keramické soubory z jižních Čech.

Obrázek 5: Orientační schéma zobrazující období existence vybraných reprezentativních RKT (škála: černá – období vrcholu výskytu, šedá – období nástupu či doznívání)

Obrázek 6: Prostorové zobrazení poměru zastoupení druhů výpalu v období 1. stupně

Regionální keramické třídy 1. stupně

Pro *prostorové zobrazení druhů výpalu* (obr. 5) byly použity data z nálezových souborů z patnácti lokalit. Nejsevernější lokality – ministeriální hrady Libá a Starý Hrozňatov – byly zobrazeny na mapě s keramickými soubory z 1. stupně i přesto, že datace souborů se pohybuje v rámci rozsáhlého časového období 13. – přelom 14./15. století. Chebsko je však oblastí, kde redukční výpal převažoval již od 1. poloviny 13. století a oblastí, kde je patrný největší vliv hrnčířské tradice Horních Frank a Bavorska (srovnání např. Losert 1993, Bischof 2010). V keramických souborech ze Sušice a Kašperských Hor také převažuje redukční keramika, a to téměř výhradně. Strakonice, Sušice a Kašperské Hory jsou lokality, které mají v období 1. stupně blíže oblasti jižních Čech a Bavorska, než plzeňské oblasti (dokládá to i nemožnost sjednotit sušické a kašperskohorské keramické třídy 1. stupně s plzeňskými keramickými třídami). Pouze na třech lokalitách převažuje oxidační výpal – vzdáleností blízký klášter Kladruby a hrad Gutštejn, a jižněji položené vzdálenější město Nepomuk. Na ostatních lokalitách převažuje výpal smíšený.

Keramická třída ZČ3001 – „hrubozrnná písčitá“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a převažujícího typu výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM101 (Plzeň):

- **keramická hmota:** křemičitý písek, ostrohranný, velikost zrn do 2 mm, velmi hustě
- **povrch:** povrch drsný až hrubý bez úpravy, středně silná stěna, modelace standardní
- **výpal:** redukčně-oxidační tvrdý
- **barva:** hnědošedá

Územní rozšíření: Plzeň (PM101), Starý Plzenec (SP101), Gutštejn (GU3008), Chanovice (CH104), České Budějovice (CB3022), Čivice (třída 4)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
SP101	Starý Plzenec	příměs slídy
GU3008	Gutštejn	příměs slídy, jemnější povrch
CH104	Chanovice	příměs slídy, středně tvrdý výpal
CB3022	České Budějovice	-
třída 4	Čivice	výpal

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či výzdobě (identifikováno především na základě zlomkového materiálu; zastoupení v souborech max. v jednotkách %). V souborech ze Starého Plzně byly u třídy SP101 nadpolovičně zastoupeny okraje hrnců s jednoduchou profilací (skupina 10, především typy 1016, 1006, 1009); dalším výrazně zastoupenou skupinou byly okraje ovalené (skupina 12, typy 1208, 1212, 1215, 1216) a vzhůru vytažené (skupina 16, typy 1601, 1606, 1612, 1614; Kaiser a kol. 2003, 15).

Technologická tradice. Tato třída navazuje na pozdně hradištní tradici a postupně mizí během 1. poloviny 14. století s výraznějším nástupem kvalitní redukční keramické produkce. Z hlediska vlastností písčité příměsi nebyla odhalena žádná navazující progresivnější RKT.

Keramická třída ZČ3002

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a převažujícího typu výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM103 (Plzeň):

- **keramická hmota:** písek (křemen + další horniny), ostrohranná zrna do 1 mm, středně hustě; slída, submikroskopické částice, středně hustě
- **povrch:** povrch hladký, patrně úprava hlinkovým přetahem, časté modelační (papilární) rýžky
- **výpal:** oxidačně redukční měkký (častá abraze)
- **barva:** tmavá šedá, šedohnědá

Územní rozšíření: Plzeň, Strakonice (ST3003/3009), Přeštice (třída 14)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
ST3003	Strakonice	výpal
ST3009	Strakonice	hrubozrná příměs, hrubší povrch
třída 14	Přeštice	-

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého vztahu k morfologickým tvarům či výzdobě (identifikováno především na základě zlomkového materiálu; zastoupení v souborech max. v jednotkách %²²⁵).

Technologická tradice. Tato třída navazuje na pozdně hradištní tradici a vyskytuje se ještě v 2. polovině 13. století, později již zcela marginálně. Nebyla odhalena žádná navazující progresivnější RKT.

Keramická třída ZČ3003 – „archaická slídnatá“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a převažujícího typu výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM105 (Plzeň):

- **keramická hmota:** zlatavá slída, jemně zrnitá, vel. částic kolem 0,5 mm, velmi hustě; křemenný písek (ostrohranná zrna do velikosti 2 mm), ojediněle
- **povrch:** povrch jemně drsný bez úpravy, standartní modelace, silná stěna
- **výpal:** redukčně oxidační tvrdý

²²⁵ Např. v souborech ze Starého Plzeň se vyskytuje v souborech z období 2. poloviny 13. století 2% podílem, v později datovaných souborech již zcela marginálně (pod hodnotou 1% - např. Plzeň či Přeštice; Kaiser a kol. 2003, 11; Nováček 2000, 5-66; osobní konzultace se zpracovateli keramických souborů K. Nováčkem a P. Schneiderwinklovou).

- **barva:** hnědá, šedá

Územní rozšíření: Plzeň, Starý Plzenec (SP114), Gutštejn (GU3005), Strakonice (ST3011)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
SP114	Starý Plzenec	výpal
GU3005	Gutštejn	příměs slídy, výpal
ST3011	Strakonice	hrubší povrch, výpal

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého vztahu k morfologickým tvarům či výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu; zastoupení max. v jednotkách %²²⁶).

Technologická tradice. Nejblíže je tato třída z hlediska vysokého podílu slídnatých příměsí keramické produkci Chebska a Horních Frank. Lze ji připodobnit keramické skupině zboží tzv. „*Goldglimmerware*“, vyčleněné H. Losertem. I v Horních Frankách je toto zboží extrémně vzácné a bylo nalezeno pouze na některých lokalitách (Bamberg, Kasendorf, Würstung Leubendorf a Stockau; Losert 1993, 39), tzn., že i zde je označována za importované zboží.

Keramická třída ZČ3004

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM107 (Plzeň):

- **keramická hmota:** slída, velmi jemná až submikroskopická, v malém množství, jemný (plavený?) materiál
- **povrch:** povrch hladký, tenká až středně silná stěna, vzácně modelační stopy
- **výpal:** redukčně oxidační tvrdý
- **barva:** šedá, načervenalá, béžová

Územní rozšíření: Plzeň, Čivice (třída 3)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
třída 3	Čivice	výpal

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého vztahu k morfologickým tvarům či výzdobě (identifikováno především na základě zlomkového materiálu; zastoupení v souborech max. v jednotkách %).

²²⁶ V souborech z Plzně a Starém Plzenci třída zastoupena v řádu jednotek zlomků (Kaiser a kol. 2003; Nováček 2000, 5-66). Signifikantní pro tuto třídu je velké množství zlatavé slídy, která byla zcela záměrně přidána jako příměs do keramické hmoty.

Technologická tradice. Keramická třída objevující se sporadicky v souborech datovaných do vrcholného/pozdního středověku (můžeme předpokládat její vymizení z důvodu nástupu kvalitního redukčního zboží).

Keramická třída ZČ3005 – „protoredukční hrubá“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM109 (Plzeň):

- **keramická hmota:** písek s malým podílem křemene, ostrohranná zrna o velikosti 1 mm, středně hustě; slída, velmi jemné až submikroskopické částice, řídce
- **povrch:** jemně drsný až drsný povrch bez úpravy, s vystupujícími částicemi příměsí, stěna střední až tenká, modelace standartní
- **výpal:** oxidačně redukční tvrdý
- **barva:** tmavě šedá, šedohnědá, modrošedá

Územní rozšíření: Plzeň, Starý Plzenec (SP105, 107), Přeštice (01, 11), České Budějovice (CB3021).

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
SP105	Starý Plzenec	-
SP107	Starý Plzenec	hrubo zrnější příměs
01	Přeštice	horší kvalita, jemnozrnější příměs
11	Přeštice	jemnozrnější příměs
CB3021	České Budějovice	-

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu). V souborech ze Starého Plzeňce byly u třídy SP105 nadpolovičně zastoupeny okraje hrnců profilace vzhůru vytažené (skupina 16, typy 1603 a 1613), výrazně zastoupené byly i okraje jednoduché profilace (skupina 10, typy 1006, 1003, 1010, 1016). Mezi okraji jiných keramických tvarů byly zastoupeny pokličky s esovitou profilací (typ 704) a džbány (typ 511). V rámci výzdoby byly nejvýrazněji zastoupeny horizontální vícenásobné ryté linie (více než 50 %) a jednoduché ryté linie (26 %; Kaiser a kol. 2003, 15).

Technologická tradice. Jedná se o jednu z dominujících tříd v souborech datovaných do 1. stupně. Třidu lze označit jako přechodový stupeň k nastupující redukční produkci spolu s další jemnější variantou – třídou ZČ3011. Určitou podobu s touto třídou spatřuji ve zboží typu 4 (*Warenart 4*), zvláště v její jemnější variantě 4b (*Warenart 4b*), která se v Horních Frankách objevuje prvně v souborech z 1. poloviny 13. století (Losert 1993, 32, Foto 6). Tato keramická třída má výrazné zastoupení v souborech datovaných do období 1. stupně, během 14. století se však postupně vytrácí (v produkci Starého Plzeňce zastoupena výrazněji i v 1. polovině 15. století).

Keramická třída ZČ3006 – „oxidační světle okrová“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě typu výpalu a povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy RS3011 (Řesanice):

- **keramická hmota:** středo zrnny 0,5-1,5 mm; místy zrnka hornin a písku (do 1,5 mm), krupičkovatý povrch
- **povrch:** vnější povrch jemně drsný, vnitřní povrch drsný krupičkovatý
- **výpal:** oxidační tvrdý
- **barva:** vnější povrch světle okrovo-hnědá; vnitřní povrch světle šedá

Územní rozšíření: Řesanice, Nepomuk (NP1, NP2), Chanovice (CH101)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
NP1	Nepomuk	příměs slídy
NP2	Nepomuk	příměs slídy
CH101	Chanovice	příměs slídy, výpal

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu; zastoupení v souborech max. v jednotkách %).

Technologická tradice. Může se jednat o oxidační variantu třídy ZČ3005.

Keramická třída ZČ3007 – pro sjednocení zrušeno

Keramická třída ZČ3008 – pro sjednocení zrušeno

Keramická třída ZČ3009

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě kvality keramické hmoty a typu výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM102 (Plzeň):

- **keramická hmota:** slída, velmi drobné částice, středně hustě až řídké; písek, ojedinělá zrna
- **povrch:** povrch hladký bez úpravy, příměs se neprojevuje, tenká až středně silná stěna
- **výpal:** odstíny šedé
- **barva:** redukčně oxidační tvrdý

Územní rozšíření: Plzeň, Starý Plzenec (SP102)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
SP102	Starý Plzenec	výpal

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu). Zajímavý je

výsledek statistického zhodnocení keramické třídy SP102 k uplatňované výzdobě, kdy z 55 % byla aplikována vícenásobná rytá linie a z 27 % jednoduchá linie (Kaiser a kol. 2003, 17)²²⁷.

Technologická tradice. Tato třída navazuje na pozdně hradištní keramickou tradici a její výskyt v souborech datovaných do 13. – 14. století není zanedbatelný: ca 5-23 % je zastoupena v souborech ze Starého Plzně, kde se překvapivě výrazněji drží až do konce 14. století (Kaiser a kol. 2003, 11-13). Zda může jít o důsledek postupné redukce osídlení Staré Plzně po založení Nové Plzně, můžeme pouze diskutovat, ale i pozdější výraznější nástup kvalitního redukčního zboží tomu nasvědčuje (Široký – Nováček – Kaiser 2004, 819-821).

Keramická třída ZČ3010

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě převažujícího typu výpalu a profilace.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy SP 104 (Starý Plzenec):

- **keramická hmota:** slída, velmi jemná až submikroskopická, malé množství
- **povrch:** vnější povrch jemně hladký, vnitřní povrch jemně drsný, časté modelační rýžky, nerovné stěny, středně silná stěna
- **výpal:** redukčně oxidační či redukční tvrdý
- **barva:** šedá, načervenalá, béžová

Územní rozšíření: Starý Plzenec (SP104)

Vztah skupiny k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu).

Technologická tradice. Jedná se světlejší variantu ZČ3009.

Keramická třída ZČ3011 – „protoredukční jemná“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě typu výpalu, vlastností keramické hmoty a barevnosti povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy SP106 (Starý Plzenec):

- **keramická hmota:** křemičitý písek, zrna do 1 mm, středně hustě; slída, submikroskopická, řídce nebo chybí
- **povrch:** hladký až jemně drsný povrch, vnitřní povrch často o stupeň hrubší
- **výpal:** oxidačně redukční tvrdý
- **barva:** světle šedá až hnědošedá, modrošedá, velké rozdíly a kolísání v odstínech, často rozdíl mezi vnitřní a vnější stěnou

Územní rozšíření: Plzeň (PM106), Strakonice (ST3004), Starý Plzenec (SP109), Kladruby (KD108)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

---

²²⁷ Celkový počet zdobených zlomků 46 z celkového počtu 357 (Kaiser a kol. 2003, 16-17).

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
SP109	Starý Plzenec	barevnost povrchu
ST3004	Strakonice	o stupeň měkčí výpal, příměs slídy
PM106	Plzeň	bez slídy, barevnost povrchu
KD108	Kladruby	drsnější povrch

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu). Zajímavý je výsledek statistického zhodnocení keramické třídy SP106 k uplatňované výzdobě, kdy z 92 %²²⁸ byla aplikována jednoduchá či vícenásobná rytá linie (Kaiser a kol. 2003, 17).

Technologická tradice. Tuto třídu lze označit jako přechodový stupeň k nastupující redukční produkci spolu s další hrubší variantou – třídou ZČ3005. Určitou podobu s touto třídou spatřuji ve zboží typu 4 (*Warenart 4*), zvláště v její jemnější variantě 4b (*Warenart 4b*), která se v Horních Frankách objevuje prvně v souborech z 1. poloviny 13. století (Losert 1993, 32, Foto 6). Tato keramická třída má výrazné zastoupení v souborech datovaných do období 1. stupně, během 14. století se však postupně vytrácí.

Keramická třída ZČ3012

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a barevností vnějšího a vnitřního povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy SP110 (Starý Plzenec):

- **keramická hmota:** písek, velikost částic do 2 mm, hustě; slída, jemné částice do 1,5 mm
- **povrch:** vnější povrch jemně drsný, vnitřní povrch hrubý s vystupujícími zrny písku, nestandardní modelace
- **výpal:** oxidačně redukční tvrdý
- **barva:** hnědošedá, zpravidla rozdíl mezi zbarvením vnitřní a vnější stěny

Územní rozšíření: Starý Plzenec (SP110)

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu; zastoupení v souborech max. v jednotkách %).

Technologická tradice. Keramická třída vyskytující se v souborech datovaných do 2. poloviny 13. století až do průběhu 14. století, kdy se postupně vytrácí.

Keramická třída ZČ3013

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě úpravy povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy SP111 (Starý Plzenec):

---

²²⁸ Celkový počet zdobených zlomků 56 z celkového počtu 354 (Kaiser a kol. 2003, 16-17).

- **keramická hmota:** písek s podílem křemene, ostrohranná zrna do 1 mm, hustě
- **povrch:** jemně drsný patrně zahlazený povrch
- **výpal:** oxidačně redukční tvrdý
- **barva:** světle až tmavě šedá

Územní rozšíření: Starý Plzenec (SP111)

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu; zastoupení v souborech max. v jednotkách %).

Technologická tradice. Keramická třída vyskytující se v souborech datovaných do 2. poloviny 13. století až do průběhu 14. století, kdy se postupně vytrácí.

Keramická třída ZČ3014 – „světlá červeně malovaná“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě typu výpalu a barevnosti povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy SP108 (Starý Plzenec):

- **keramická hmota:** písek, ostrohranná zrna do 0,5 mm, řídce; stříbřitá slída, drobná zrna, ojediněle
- **povrch:** jemně drsný povrch bez úprav, standardní modelace, střední stěna
- **výpal:** oxidační tvrdý
- **barva:** béžová, růžová

Územní rozšíření: Starý Plzenec (SP108), Plzeň (PM114)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
PM114	Plzeň	měkký výpal, jemnější povrch

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu; zastoupení v souborech max. v jednotkách %).

Technologická tradice. Keramická třída vyskytující se marginálně v souborech datovaných do 2. poloviny 13. století až 1. poloviny 14. století. Z pohledu četnosti v keramických souborech by se mohlo jednat o importované zboží.

Keramická třída ZČ3015

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a úpravy povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy KD105 (Kladruby):

- **keramická hmota:** nekřemičitý písek do 1 mm hojně; stříbřitá slída do 0,5 mm hojně
- **povrch:** středně drsný až drsný povrch, zrna příměsí vystupují, velmi častá úprava vnějšího i vnitřního povrchu bílým nástřepím, často viditelné otisky papilárních linií po obtáčení

- **výpal:** převážně oxidační tvrdý (může být i redukčně oxidační), častý sendvičový efekt
- **barva:** světle hnědá, šedohnědá až hnědošedá

Územní rozšíření: Kladruby (KD106), Gutštejn (GU3004)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
KD106	Kladruby	horší výpal, drobnozrnnější příměs, jemnější povrch
GU3004	Gutštejn	marginální příměs slídy, menší podíl písčité příměsi

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. V rámci archeologického výzkumu kláštera v Kladrubech (Nováček a kol. 2010) jde o nejsilnější třídu (ca 50% zastoupení), lze ji tedy označit za místní kladrubskou (klášterní?) produkci. Obecně v náleзовých souborech z prostředí kladrubského kláštera až na výjimky zcela chybí jiný tvar než hrnec či poklice.

Technologická tradice. Jedná se o RKT vyskytující se převážně v souborech 2. poloviny 12. – 13. století. Vyšší podíl příměsi slídy nás může navádět k vlivu oblasti Chebska a Horních Frank.

Keramická třída ZČ3016

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a úpravy povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy KšH204 (Kašperské Hory):

- **keramická hmota:** grafitová hlína, příměsi písku do 1 mm, ojediněle; slída hustě až jemně
- **povrch:** jemně drsný, často hliněný přetah (písek 1 mm, četně; slída četně)
- **výpal:** redukční střední
- **barva:** černá až stříbrně černá; přetah středně červenohnědý

Územní rozšíření: Kašperské Hory, Sušice (KšH204)

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Reprezentujícím tvarem této třídy je zásobnice převážně opatřovaná kyjovitým okrajem.

Technologická tradice. Zde se nabízí vztah k jihočeské produkci grafitových zásobnic, nelze však vyloučit místní provenienci.

Keramická třída ZČ3017a

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty, typu výpalu a úpravy povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy KD113 (Kladruby):

- **keramická hmota:** ostrohranný písek různých hornin do velikosti 1,5 mm, ojediněle větší pecky až 4 mm; submikroskopická slída řídké až středně hustě, velmi ojediněle i šupinky do 2 mm
- **povrch:** jemně drsný, ojediněle jemné modelační rýžky, časté nekvalitní celoplošné nástřepí

- **výpal:** oxidační/redukční tvrdý, často sendvičový efekt
- **barva:** okrově hnědá, okrově červená, hnědošedá

Územní rozšíření: Kladruby (KD113)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd: KD107 – horší modelace, méně kvalitní výpal.

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu). V rámci archeologického výzkumu kláštera v Kladrubech (Nováček a kol. 2010) jde o druhou nejsilnější třídu (více jak 30% zastoupení), je tedy více než pravděpodobné, že se jedná o místní kladrubskou (klášterní) produkci.

Technologická tradice. Pravděpodobně na tuto třídu navazuje třída KD 113.

Keramická třída ZČ3017b

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě typu výpalu a kvalitnější modelace výrobků oproti třídě ZČ3017a.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy KD107 (Kladruby):

- **keramická hmota:** příměs do 0,5 mm, ojediněle větší – řídce, stříbřitá slída do 0,5 mm hojně
- **povrch:** jemný povrch, zpravidla bez nástřepí
- **výpal:** převážně oxidační tvrdý
- **barva:** převážně oranžovo-šedá, výjimečně hnědošedá

Územní rozšíření: Kladruby

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd: KD113 – kvalitnější výpal, jemnější příměs, lepší modelace.

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu).

Technologická tradice. Je zde možnost, že technologicky navazuje na méně kvalitní KD107.

Keramická třída ZČ3018 – pro sjednocení zrušeno

Keramická třída ZČ3019 – „Silberglimmerware“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě charakteristických příměsí v keramické hmotě.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM104 (Plzeň):

- **keramická hmota:** stříbřitá slída, lupínky do 2 mm, velmi hustě
- **povrch:** povrch jemně drsný bez úpravy, stěny nerovné, tenké až středně silné
- **výpal:** redukčně oxidační měkký až střední
- **barva:** šedohnědá

Územní rozšíření: Plzeň, Kladruby (KD109, KD112²²⁹), Tachov (TC103)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
KD109	Kladruby	výraznější zastoupení slídy, méně kvalitní modelace
KD112	Kladruby	výpal
TC103	Tachov	-
Warenart 5	oblast Fichtelgebirge	druh výpalu

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu; zastoupení max. v jednotkách %). U KT KD109 lze polemizovat, zda nejde o místní variantu „Silberglimmerware“.

Technologická tradice. Nejblíže je tato třída z hlediska vysokého podílu slídnatých příměsí keramické produkci Horních Frank 12. – 14. století (popř. Chebska). Lze ji připodobnit keramické skupině zboží typu 5, tzv. „Silberglimmerware“ (Warenart 5), vyčleněné H. Losertem (Losert 1993, 33-34, Foto 8). Dále také zboží typu E (Warenart E), vyčleněné na keramickém materiálu z Bayreuthu – redukční skupině hrubostěnného zboží s vysokým podílem slídnaté příměsí²³⁰. Analogie můžeme především spatřovat v oblasti Fichtelgebirge²³¹ východně od Bayreuthu (existence tohoto rozvinutého obtáčeného zboží zde běží do období přelomu 15. století; Bischof 2010, 70-71; Losert 1993, 91, Abb. 24 – nálezová ohniska této skupiny). Lze tedy předpokládat, že se na naše území toto zboží dostalo distribučními mechanismy právě z této oblasti.

Keramická třída ZČ3020

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a typu výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy KšH101 (Kašperské Hory):

- **keramická hmota:** písek 1 mm, čtne; slída hustě
- **povrch:** standardní modelace, silné stěny
- **výpal:** redukční střední až měkký, sendvičový efekt
- **barva:** hnědočervená až hnědočerná

Územní rozšíření: Kašperské Hory (KšH101), Sušice (KšH101)

²²⁹ Přiřazeno K. Nováčkem (Nováček a kol. 2011).

²³⁰ Typický je drsnější povrch středně šedé až tmavě šedé barvy s hrubší příměsí křemičitého písku a s velkým množstvím stříbřité slídy (do vel. 2 mm). Maximální tvrdost výpalu je uváděn jako středně tvrdý (Bischof 2010, 70).

²³¹ Sporadicky v oblasti Creußenu (Bischof 2010, 70).

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu; zastoupení max. v jednotkách %).

Technologická tradice. Navazuje na pozdně hradištní tradici. Na tuto třídu navazuje pravděpodobně progresivnější keramika patřící třídě KšH208 (zařazená do regionální keramické třídy ZČ4004).

Keramická třída ZČ3021

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty, povrchu a typu výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy KšH109 (Kašperské Hory):

- **keramická hmota:** jemný písek do 1 mm čteně, do 3 mm ojediněle; slída submikroskopická, ojediněle
- **povrch:** jemně drsný, vystupující větší příměsi písku, standardní modelace
- **výpal:** redukční tvrdý
- **barva:** střední šedá, hnědošedá

Územní rozšíření: Kašperské Hory (KšH109), Sušice (KšH109)

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu; zastoupení max. v jednotkách %).

Technologická tradice. K diskuzi: dle charakteru by se mohlo jednat o předstupeň k produkci kvalitního redukčního zboží.

Keramická třída JČ3001 – „grafitová“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě charakteristické příměsi v keramické hmotě a typu výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy ST3001 (Strakonice):

- **keramická hmota:** stredo-zrná; středně hrubě drcený plastický grafit, zrnka grafitu (do 1 mm) vystupují na povrch, ojediněle zrnka hornin (do 1 mm) a jemně drcené stříbřité slídy
- **povrch:** vně hladký, uvnitř jemně drsný
- **výpal:** oxidačně redukční středně tvrdý
- **barva:** tmavě hnědo-šedá

Územní rozšíření: Strakonice, České Budějovice (CB3004); Blovice (NP5²³²)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
---------	----------	---------------------

²³² Pro Blovice a Nepomuk je užívána stejná řada keramických tříd s označením NP.

Keramická třída JČ3002 – „jemná grafitová“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě charakteristické příměsi v keramické hmotě a typu výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy ST3002 (Strakonice):

- **keramická hmota:** středozrnná; místy zrnka hornin a písku vystupující ojedinele na povrch, jemně drcený plastický grafit, příměs stříbřité a zlatavé slídy (do 1 mm)
- **povrch:** hladký až jemně drsný
- **výpal:** oxidační středně tvrdý
- **barva:** vně středně šedohnědá, uvnitř tmavě-šedohnědá

Územní rozšíření: Strakonice (ST3012), České Budějovice (CB3001/3002)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
ST3012	Strakonice	příměs hrubší slídy
CB 3001/3002	České Budějovice	-

Keramická třída JČ3003 – „jemnozrnná leštěná“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě příměsí keramické hmoty a úpravy povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy ST3014 (Strakonice):

- **keramická hmota:** jemnozrnná (0,1 – 0,5 mm); zrnka hornin a písku (do 0,5 mm) ojedinele vystupující na povrch, jemně drcená stříbřitá slída na vnějším povrchu, ojedinele na vnitřním povrchu
- **povrch:** vnější povrch poslídovaný a leštěný, vnitřní povrch hladký
- **výpal:** oxidační středně tvrdý
- **barva:** vně hnědošedá, uvnitř hnědá až tmavě šedá, na lomu šedohnědá

Územní rozšíření: Strakonice

Keramická třída JČ3004 – „světlá oxidační písčitá“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě příměsí keramické hmoty a typu výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy ST3006 (Strakonice):

- **keramická hmota:** středozrnná až hrubozrnná; četně příměsi písku a dalších hornin (do 2 mm), místy vystupující na povrch, jen ojedinele šupiny stříbřité a zlatavé slídy (do 0,5 mm) vystupující na povrch
- **povrch:** vně hladký, uvnitř hladký až jemně drsný
- **výpal:** oxidační středně tvrdý

- **barva:** vně středně žlutohnědá, uvnitř středně žlutohnědá nebo šedá

Územní rozšíření: Strakonice

Regionální keramické třídy 2. stupně

Pro *prostorové zobrazení druhů výpalu* (obr. 7) byly použity data z nálezových souborů z patnácti lokalit. Na první pohled je znát, že zcela převažuje (až na oblast Tachovska) redukční keramické zboží. Pro **Tachov** byly použity pouze výsledky kvantifikace jediného keramického souboru, konkrétně souboru datovaného do 2. poloviny 14. století a spojený s keramickými třídami spojující společný znak – úprava povrchu bílým nástřepím (Hrubá 2016, 70-83). K ostatním keramickým souborům včetně souborů z archeologického výzkumu hradeb (Nováček – Razím – Ebel 2004, 51-94) není dostupná kvantifikace. Dle nálezových zpráv a autorčina pozorování je keramická produkce 1. poloviny 15. století tvořená převážně zbožím vypáleným v oxidační atmosféře²³³ (např. Rayman 2011; 2012b). Největší poměr oxidační keramiky byl zaznamenán v **Plané u Mariánských Lázní** a na hradě **Gutštejně**. Zde se tedy jeví vysoká pravděpodobnost zásobování hradu oxidační (snad i redukční) keramikou z Plané či Tachova. Zajímavý je i poměr druhů výpalu ve **Starém Plzenci**. Zdá se, že po založení Nové Plzně se zde déle drží starší tradice smíšených výpalů – tvrdě vypalované redukční zboží se zde prosazuje o něco pomaleji.

Již během sestavování regionálních keramických tříd pro západní Čechy bylo jasné, že dvě RKT se ve svých lokálních variantách vyskytují v celé mnou sledované oblasti – redukční RKT ZČ4001 („redukční hrubá“) a ZČ4003 („archaická redukční“). Z tohoto důvodu jsem se rozhodla pro prostorové zobrazení poměru jejich zastoupení (obr. 8). V porovnání sami k sobě jsou si třídy podobné. Prvním výskytem starší ZČ4003 se oproti ZČ4001 odlišuje velkými rozdíly v barvách vnějšího a vnitřního povrchu, silou stěny či možným smíšeným výpalem (oxidačně-redukčním). Třída ZČ4003 zcela převažuje v souborech z Domažlic, Přeštic či Strakonice. **Zajímavý výsledek se ukazuje v rámci výraznějšího podílu ZČ4001** v keramických souborech na lokalitách Kašperské Hory, Sušice, Chanovice, Řesanice, Plzeň, který sleduje směr jih-sever a regionální/zemskou cestu (horní větev zlaté cesty) – jedná se o spojnici Plzně s oblastí dolního Podunají. Příčinou by mohlo být šíření kvalitnější technologie výroby redukční keramiky právě z této oblasti.

Keramická třída ZČ4001 – „redukční hrubá“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty, úpravy a barevnosti povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM201 (Plzeň):

- **keramická hmota:** písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě
- **povrch:** drsný povrch bez úpravy (písek krupičkovitě vystupuje), modelace standardní, tenká až střední stěna

---

²³³ Graf poměru druhů výpalu by tedy pro Tachov vypadal podobně jako v současnosti vypadá pro Planou u Mariánských Lázní.

- **výpal:** redukční tvrdý
- **barva:** modro až šedočerná, stříbřitě lesklá, oba povrchy stejný odstín

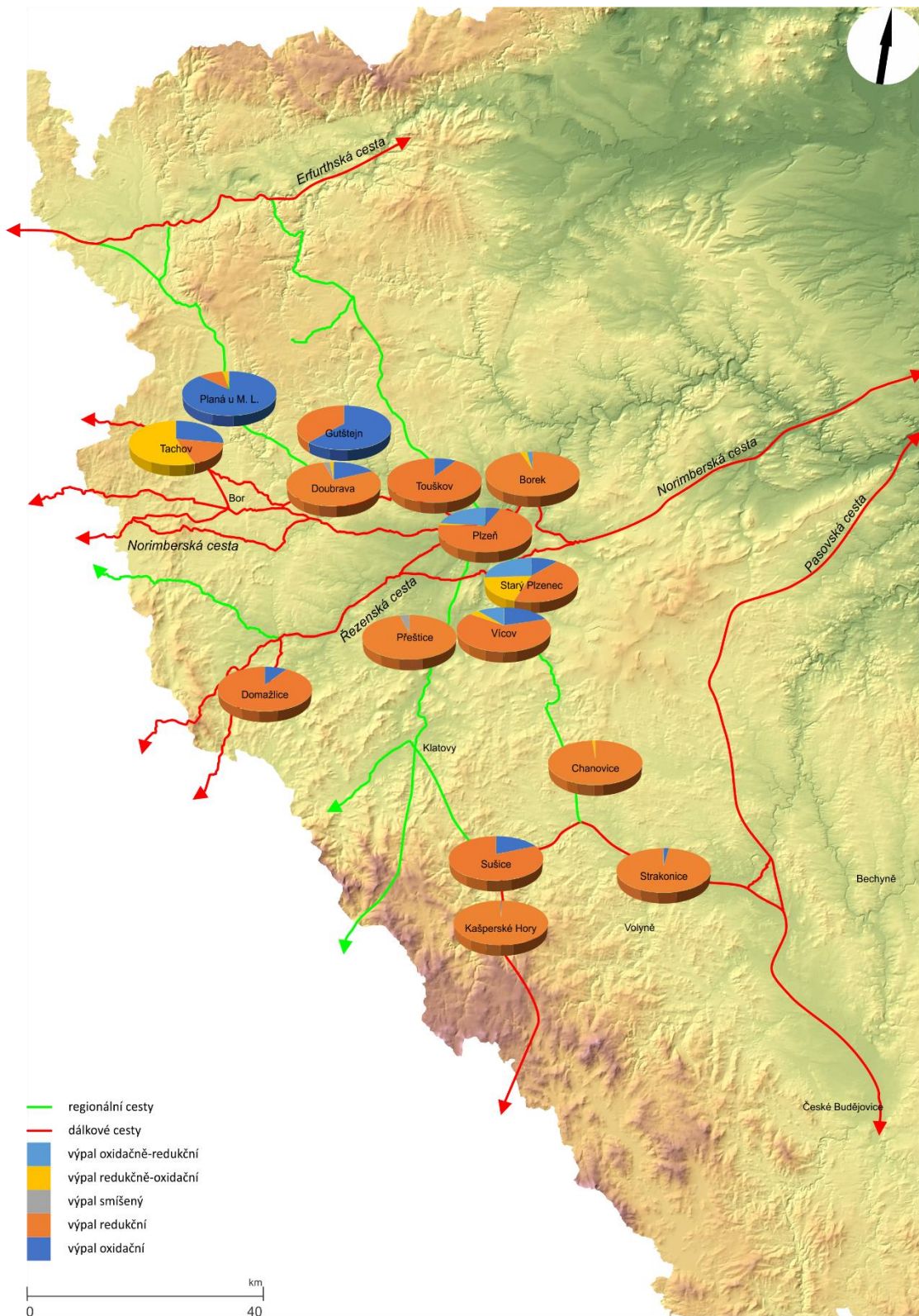
Územní rozšíření: celé jihozápadní Čechy, s přesahem do jižních Čech (České Budějovice)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
CB4005	České Budějovice	bez krupičkového povrchu
GU4003	Gutštejn	jemnější povrch
DO4002	Domažlice	příměs slídy
ST4001	Strakonice	jemnější povrch, středně tvrdý výpal
RS4005/4012	Řesanice	příměs slídy, jemnější povrch
MT11	Město Touškov	-
KšH205	Kašperské Hory	příměs slídy, jemnější povrch
PL12	Planá u M. L.	jemnější povrch
CH114	Chanovice	jemnější povrch
SP201	Starý Plzenec	-
PM201	Borek	-
KšH205	Sušice	příměs slídy, jemnější povrch

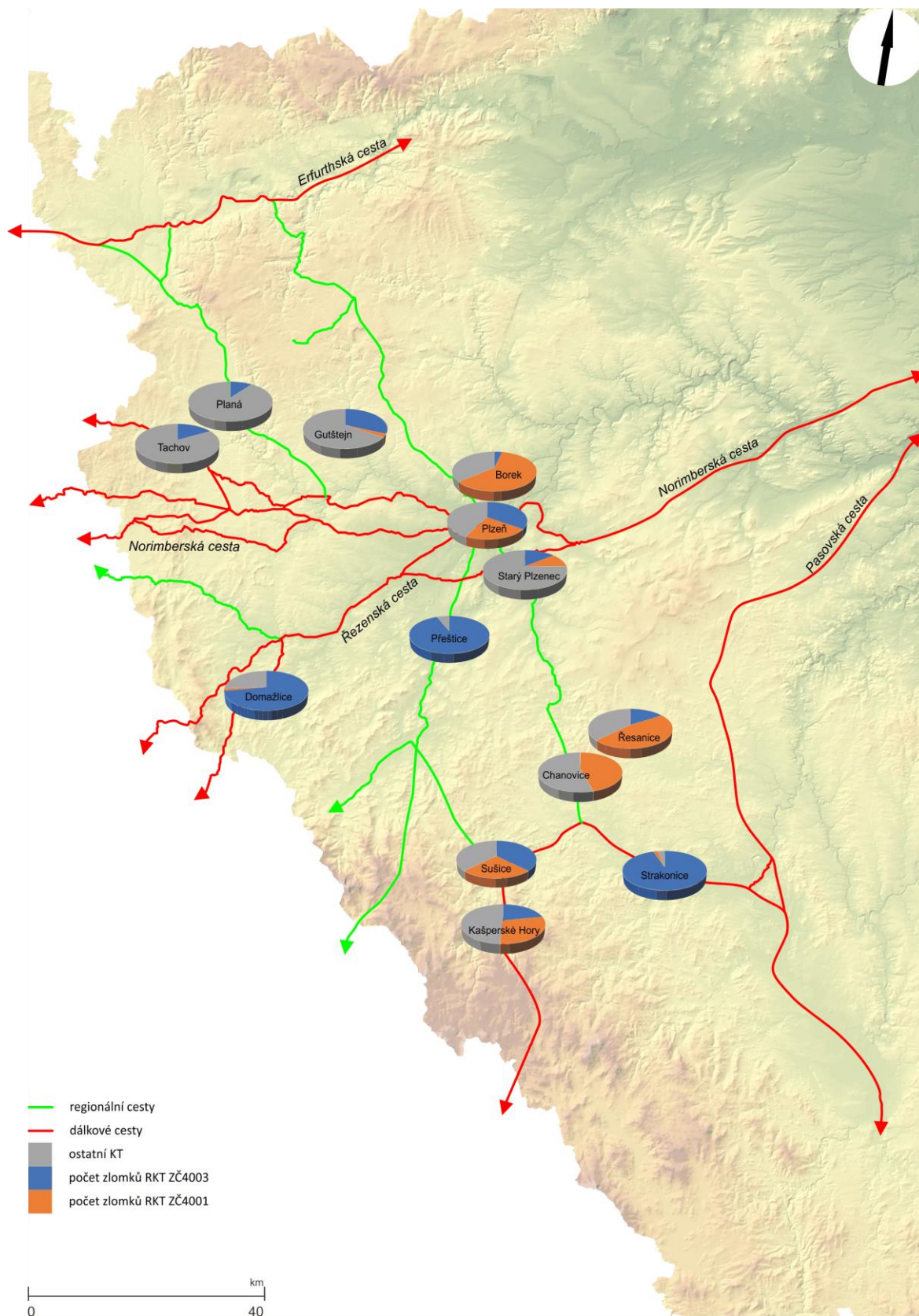
Při porovnání jednotlivých keramických tříd zařazených do třídy ZČ4001 si můžeme všimnout, že od plzeňské třídy PM201 se většina ostatních tříd odlišuje *jemnějším povrchem* či *příměsí slídnatých částic* v keramické hmotě.

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Na základě tvarové analýzy ze souborů z Plzně, Borku, Strakonice, Chanovic a Gutštejna je zřejmé, že tato třída postihla **celé tvarové spektrum** – od hrnce jako nejčastějšího zástupce, přes poklice, či džbány. Daleko méně je zastoupena mísa nebo pohár (ne vždy přítomné), to však celkově odráží marginální přítomnost těchto tvarů v rámci keramických souborů. **Obecně u příbuzných tříd řady ZČ4001, 4004, 4005 je typická výzdoba jednoduchou rytou linií či řadou rádelka**, pokud je výzdoba přítomna. Za příbuznou keramickou třídu můžeme označit ZČ4005, která je z obecného hlediska reprezentativnější variantou (z hlediska své úpravy povrchu leštěním).

Obrázek 7: Prostorové zobrazení poměru zastoupení druhů výpalu v období 2. stupně

Obrázek 8: Poměr zastoupení hlavních redukčních RKT ZČ4001 a 4003 na lokalitách

Technologická tradice. Tato keramická třída nastupuje na přelomu 13./14. století, kdy v jihozápadních Čechách dochází k masivnímu zakládání měst, lze ji tedy již spojit s městskou standardizovanou kvalitní produkcí – inovací v podobě tvrdého redukčního výpalu (dokazuje to i společné tvarové spektrum, užitá výzdoba či dlouhé období její existence – mizí až v průběhu raného novověku). Na Plzeňsku se tradice kvalitního redukčního zboží třídy ZČ4001 (také ZČ4002/4005) drží nejdéle z oblasti jihozápadních Čech.

Dá se uvažovat, že tato třída navazuje na ZČ4003 (odlišuje se příměsí slídy v keramické hmotě, šířkou stěny, možnou smíšeností výpalu – tedy kvalitativně horším provedením), která se objevuje v nálezových souborech již v polovině 13. století²³⁴. Souvisejícími regionálními třídami jsou ZČ4002 (jemnější varianta), ZČ4003 (kvalitativně horší provedení zboží) a ZČ4005 (leštěný povrch).

Vlastnosti povrchu včetně jeho barevnosti nás mohou odkazovat i na obdobnou skupinu vyskytující se v oblasti středního a dolního Porýní v období 12. – 15. století – tzv. „Grauware“ (či jinak „Blaugraue Ware“), která na přelomu 12./13. století proniká až do oblasti Braniborska, Drážďan a Chemnitzu. Název odkazuje k modrošedé barvě nádob, nicméně jen malá část má skutečně výše zmíněnou barvu - spíše je můžeme označit za zboží šedých barev (Draganová 1978, 20; Lobbedey 1968, 88).

Keramická třída ZČ4002 – „redukční jemná“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty, výpalu a barevnosti povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM202 (Plzeň):

- **keramická hmota:** písek, ojedinělá zrna 0,5 mm, velmi drobná (až submikroskopická) slída, ojediněle
- **povrch:** hladký až jemně drsný povrch bez úprav
- **výpal:** redukční tvrdý
- **barva:** modrošedá, světle šedá, často stříbřitě lesklá

Územní rozšíření: Starý Plzenec (SP202), Domažlice (DO4003), Gutštejn (GU4010), Kašperské Hory a Sušice (KšH211), Přeštice (třída 08) a Město Touškov (MT14)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
SP202	Starý Plzenec	-
DO4003	Domažlice	příměs slídy
GU4010	Gutštejn	-
KšH211	Kašperské Hory	příměs slídy
MT14	Město Touškov	barevnost povrchu

²³⁴ Zatímco RKT ZČ4003 v průběhu vrcholného a nastupujícího pozdního středověku z nálezových souborů mizí, třída ZČ4001 početně narůstá.

KšH211	Sušice	příměs slídy
08	Přeštice	horší kvalita

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Jemnější varianta ZČ4001, která postihuje celé tvarové spektrum, v archeologických nálezových souborech se však vyskytuje v menším poměru k dominujícím třídám ZČ4001/4003.

K diskuzi je vztah této třídy k ZČ4001. V komparaci s touto třídou se zdá redukční jemná keramika vyspělejší variantou – vizuálně „lepší“ zbožím²³⁵.

Technologická tradice. Stejně jako ZČ4001 se tato třída objevuje v 2. polovině 13. století a vytrácí se s nástupem světlé oxidační keramiky s vnitřní glazurou v raném středověku.

Keramická třída ZČ4003 – „archaická redukční“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty, výpalu a barevnosti povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM203 (Plzeň):

- **keramická hmota:** písek, zčásti křemičitý, zrna kolem 0,5 mm, hustě; submikroskopická slída, řídce
- **povrch:** jemně drsný, drsný povrch bez úpravy, modelace nestandardní, střední až silná stěna
- **výpal:** redukční (oxidačně-redukční) tvrdý
- **barva:** modro až černošedá, světle šedá, velké rozdíly v barvách, nikdy lesk, rozdíl mezi vnějším a vnitřním povrchem

Územní rozšíření: celé jihozápadní Čechy, s přesahem do jižních Čech (České Budějovice)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
TA4003	Tachov	povrch může být opatřen bílým nástřepím
PL4004	Planá u M. L.	povrch může být opatřen bílým nástřepím
CB4002	České Budějovice	hrubší povrch
RS4001/4003	Řesanice	jemnější povrch, příměs slídy
GU4005/4022	Gutštejn	-
ST4004	Strakonice	jemnější povrch
DO4001	Domažlice	vyšší příměs slídy
MT10	Město Touškov	barevnost povrchu
KšH206	Kašperské Hory	hrubozrnnější příměs slídy
CH111	Chanovice	jemnější povrch, příměs slídy
NP104	Nepomuk	hrubozrnnější příměs
SP203	Starý Plzenec	-

²³⁵ Z praktického hlediska nemohu tyto dvě třídy porovnat (např. z hlediska odolnosti nádoby při bočním či kombinovaném ohřevu).

PM203	Borek	-
04	Přeštice	vyšší příměs slídy, nekvalitní výroba (nezačištění hran)
10	Přeštice	mezistupeň mezi ZČ4003 a ZČ4001
KšH206	Sušice	hruboziřnější příměs slídy

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Na základě tvarové analýzy ze souborů z Plzně, Chanovic, Tachova, Plané u M. L. atd. je zřejmé, že tato třída postihla **celé tvarové spektrum** – od hrnce jako nejčastějšího zástupce, přes poklice, či džbány. Daleko méně je zastoupena mísa, to však celkově odráží marginální přítomnost těchto tvarů v rámci keramických souborů. Uplatňovaná výzdoba byla nejčastěji v podobě vícenásobných horizontálních linií, méně pak v podobě jednoduchých rytých linií, šroubovic či jednoduchých typů rádělek.

Technologická tradice. Tato keramická třída nastupuje na přelomu 13./14. století (pravděpodobně o něco dříve než ZČ4001), kdy v jihozápadních Čechách dochází k masivnímu zakládání měst, lze ji tedy již spojit s městskou standardizovanou produkcí. Její početní zastoupení v keramických souborech klesá v průběhu 14. století (v komparaci k ZČ4001, která v souborech datovaných do 14. století a mladší obecně narůstá).

Keramická třída ZČ4004 – „redukční slídnatá“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a výpalu – nižší kvalita oproti ZČ4001 – 4003.

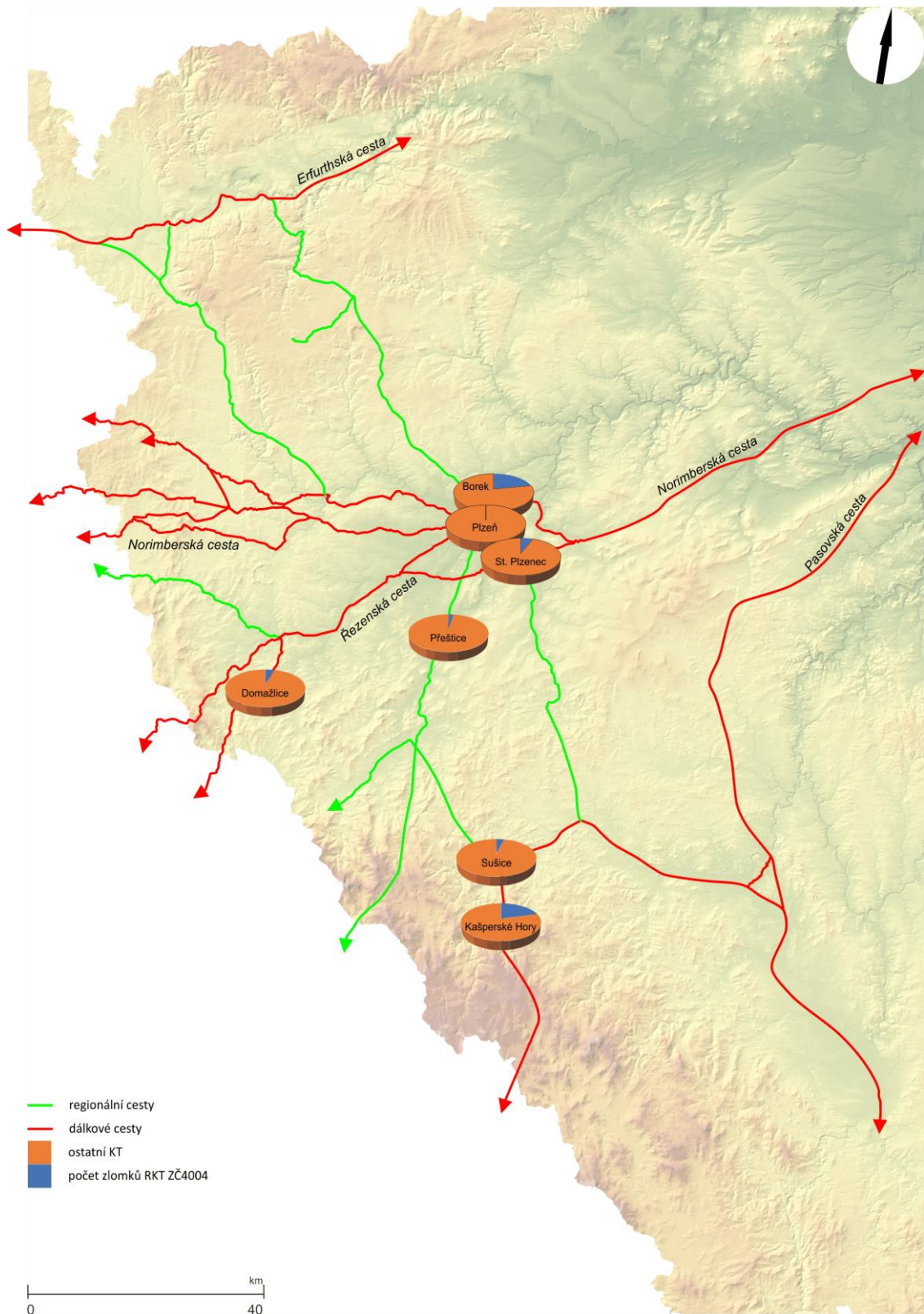
Keramická třída byla definována v rámci základní keramické třídy PM204 (Plzeň):

- **keramická hmota:** písek, velikost částic do 0,5 mm, hustě; slída, submikroskopická nebo do 0,1 mm, hustě
- **povrch:** jemně drsný povrch bez úpravy, tenká stěna, standardní modelace
- **výpal:** redukční střední až tvrdý
- **barva:** šedočerná

Územní rozšíření: České Budějovice (CB4001/4002), Domažlice (DO4004), Kašperské Hory (KšH208), Starý Plzenec (SP204)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
CB4001/4002	České Budějovice	-
DO4004	Domažlice	příměs slídy
KšH208	Kašperské Hory	jemnější povrch
SP204	Starý Plzenec	-
PM204	Borek	-
KšH208	Sušice	jemnější povrch
03	Přeštice	-

Obrázek 9: Poměr zastoupení redukční RKT ZČ4004 na lokalitách

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Na základě tvarové analýzy ze souborů z Plzně, Borku, Domažlic, Přeštic atd. je zřejmé, že tato třída postihla **celé tvarové spektrum** – od hrnce jako nejčastějšího zástupce přes poklice. Daleko méně je zastoupena mísa nebo džbán, to však celkově odráží marginální přítomnost těchto tvarů v rámci keramických souborů. Obecně u příbuzných tříd řady ZČ4001, 4004, 4005 je typická výzdoba jednoduchou rytou linií či řadou rádelka, **u třídy ZČ4004 se však více objevuje šroubovice.**

Technologická tradice. Tato keramická třída se řadí k redukčním třídám nastupující výrazněji na přelomu 13./14. století a její tvarové spektrum se od redukčních tříd ZČ4001 – ZČ4003 neliší, přesto je zde markantní rozdíl v kvalitě zpracování keramické hmoty a výpalu²³⁶. Pokud dojde na porovnání početního zastoupení v keramických souborech z královského města Plzně (případně města Domažlic, Přeštic či Sušic) a vesnického prostředí nedalekého Borku, zjistíme, že v Plzni se objevuje v počtu jednotek zlomků (tedy hluboko pod 0,1% zastoupení). Oproti tomu v keramických souborech z Borku je prokázána na souborech z několika vrstev více jak 25% zastoupení. Tento jev může mít několik vysvětlení:

- a) keramické zboží mohl vyrobit hrnčír s nižší mírou řemeslných schopností a zkušeností, sídlící ve vesnici vyrábějící keramické zboží pro své nejbližší okolí (tzv. lokální výroba);
- b) keramické zboží mohlo být intencionálně vyrobeno městskými dílnami v nižší kvalitě s očekávanou nižší prodejní cenou pro uspokojení poptávky nemajetné vrstvy obyvatel.

Obě tyto varianty však odkazují na sociální diferenciaci společnosti. Přikláním se spíše k variantě a), která by odkazovala na předešlé období podomácké a lokální výroby pro potřeby nejbližšího okolí. Tuto otázku by mohl zodpovědět nálezkový materiál/přímý doklad výroby v rámci vesnického prostředí, jež pro oblast západních Čech z období pozdního středověku (2. stupně) postrádáme.

Keramická třída ZČ4005 – „redukční leštěná“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty, výpalu, a především v úpravě povrchu (leštění vnitřní/vnější).

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy:

- **keramická hmota:** písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě
- **povrch:** jemně drsný až drsný povrch, vnitřní/vnější leštění
- **výpal:** redukční tvrdý
- **barva:** jako ZČ4001/4003

Územní rozšíření: celé jihozápadní Čechy, s přesahem do jižních Čech (České Budějovice)

---

²³⁶ Především v rámci keramických souborů z Borku byla patrná vysoká míra „omletí“ na keramické třídě PM204 oproti PM201-203, které byly vystavené stejným postdepozicičním procesům (viz kap. Katalog hodnocených keramických souborů).

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
CB4007	České Budějovice	-
GU4014	Gutštejn	jemnější povrch, příměs slídy
DO4005	Domažlice	-
MT12	Město Touškov	barevnost povrchu
NP107	Nepomuk	vyšší podíl příměsí, příměs slídy
PL13	Planá u M. L.	vyšší podíl příměsí, příměs slídy
PR105	Přeštice	jemnější povrch, vyšší zrnitost
RS4006	Řesanice	jemnější povrch, příměs slídy
ST4003	Strakonice	-
KšH210	Kašperské Hory	grafitový přetah, příměs slídy
SP205	Starý Plzenec	příměs slídy
PM205	Borek	-
KšH210	Sušice	grafitový přetah, příměs slídy

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. V keramických souborech je tato třída marginálně zastoupena (většinou jednotky zlomků, v ojedinělých případech několik desítek). Největší zastoupení je evidováno na panském sídle v Řesanicích. Tvarově se neliší od typického spektra ZČ4001.

Technologická tradice. Dle technologických i morfologických vlastností jde o „reprezentativnější“ variantu ZČ4001. Vnější úprava povrchu leštěním pravděpodobně měla evokovat vzhled kovových nádob. V případě třídy KšH210 měl povrch ještě grafitový přetah, který byl vyleštěván.

Keramická třída ZČ4006 – „tvrdě pálená světlá“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě výpalu a keramické hmoty.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM206 (Plzeň):

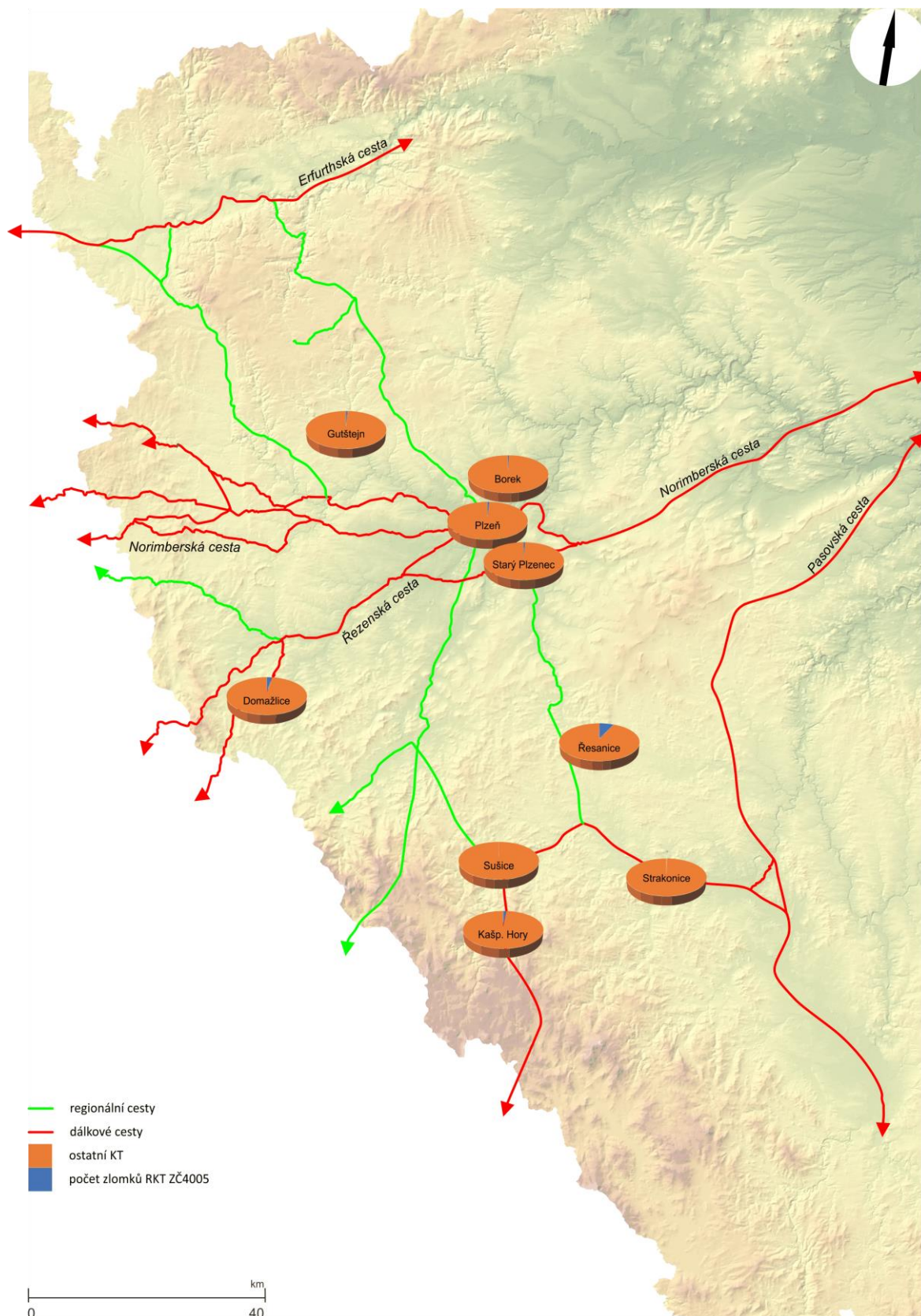
- **keramická hmota:** písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě
- **povrch:** drsný povrch bez úpravy (písek krupičkovitě vystupuje), modelace standardní, tenká až střední stěna
- **výpal:** (redukčně) oxidační tvrdý
- **barva:** žlutá, žlutohnědá, červená

Územní rozšíření: České Budějovice (CB3025), Plzeň (PM206), Starý Plzenec (SP206)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
CB3025	České Budějovice	-
PM206	Plzeň	-
SP206	Starý Plzenec	příměs slídy

Obrázek 10: Poměr zastoupení redukční RKT ZČ4005 na lokalitách

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu, marginální zastoupení v keramických souborech – pod 0,1 % zastoupení; dvě téměř celé nádoby – hrnec a hrnek – zachovány v keramickém souboru ze Smetanovy ul. ve Starém Plzenci; Kaiser a kol. 2003).

Technologická tradice. -

Keramická třída ZČ4007 – import

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě výpalu a keramické hmoty. Třidu lze spojit s tzv. „*weiße feine Irdenware*“ (nepřesně označované jako „Pfeiffentonware“), jejíž provenienci bychom mohli hledat v Horních Frankách.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM209 (Plzeň):

- **keramická hmota:** bez makroskopických příměsí (jemně plavená kaolínová hlína)
- **povrch:** hladký povrch, tenká stěna, modelační rýžky, diagonální “odletování” hmoty
- **výpal:** oxidační tvrdý
- **barva:** bílá, béžová

Územní rozšíření: Plzeň (PM213), Přeštice (PR4002; PR135), Planá u M. L. (PL10), Kašperské Hory (KšH207)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
PM213	Plzeň	marginální příměs slídy, o stupeň měkčí výpal, barevnost povrchu
PR4002	Přeštice	-
PR135	Přeštice	-
PL10	Planá u M. L.	příměs slídy, písčitá složka
KšH207	Kašperské Hory	-

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Váže se především na nálezy malých nádob – tzv. miniaturních nádobek, a antropomorfních a zoomorfních figurek, které byly provedeny specialisty (doloženi v písemných pramenech ve výrobních centrech 15. století v Porýní – Kolín nad Rýnem, Frankfurt, a v Nizozemí – Utrecht, Kampen; podrobně Čapek – Orna – Slavíček – Všianský 2021, 189-242).

Technologická tradice. Jak už je výše uvedeno, tato třída není produktem místní tradice – jedná se o import.

Keramická třída ZČ4008 – „protoredukční jemná“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a úpravy povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM212 (Plzeň):

- **keramická hmota:** křemičitý písek, zrna do 1 mm, středně hustě; slída, submikroskopická, řídce nebo chybí
- **povrch:** hladký až jemně drsný povrch s úpravou? (hlinkový přetah), vnitřní povrch často o stupeň hrubší
- **výpal:** oxidačně redukční tvrdý
- **barva:** světle šedá až hnědo nebo modrošedá, velké rozdíly, kolísání v odstínech, zpravidla rozdíl mezi vnitřní a vnější stěnou

Územní rozšíření: Plzeň, Planá u M. L. (PL4006)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
PL4006	Planá u M. L.	výpal

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu).

Technologická tradice. Keramická třída vyskytující se v souborech datovaných do období 14. století.

Keramická třída ZČ4009 – pro sjednocení zrušeno

Keramická třída ZČ4010 – „jemná redukční leštěná“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty, výpalu a úpravě povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PM219 (Plzeň):

- **keramická hmota:** plavená, zrnka písku do 0,x mm, ojediněle
- **povrch:** jemný, zdokonalený plošným leštěním, vnitřní povrch jemně drsný, modelační rýžky
- **výpal:** redukční tvrdý
- **barva:** tmavě šedá až modrošedá

Územní rozšíření: Plzeň, Gutštejn (GU4019), Řesanice (RS4007)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
GU4019	Gutštejn	větší podíl příměsi slídy
RS4007	Řesanice	jemnozrnější příměs

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu; marginální zastoupení v keramických souborech – pod 0,1 % zastoupení).

Technologická tradice. Je možné, že se jedná o reprezentativnější variantu ZČ4001, zdokonalena jemně plavenou hlínou a leštěným povrchem.

Keramická třída ZČ4011 – oxidační s bílým nástřepím

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě oxidačního výpalu a převládající povrchové úpravy – pokrytí celé či větší části nádob bílou hlinkou (zaznamenáno namáčení/polévání i malba štětcem).

Keramická třída byla definována v rámci základní keramické třídy TA4002 (Tachov):

- **keramická hmota:** příměs křemičitého písku, velikost zrn nejčastěji do 0,5 mm nepřiliš hustě, ojediněle až 2 mm, barva bílá; v nepatrném množství rozptýlené částičky slídy (zvláště na povrchu)
- **povrch:** povrch jemný až jemně drsný, převažující povrchová úprava: bílé nástřepí, jinak bez úpravy
- **výpal:** oxidační středně tvrdý až tvrdý
- **barva:** šedobílá až světle červená barva

Územní rozšíření: Planá u M. L. (PL4001 – PL4003, PL15), Gutštejn (GU3004), Řesanice? (RS4014)²³⁷

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
PL4001/4002	Planá u M. L.	barevnost povrchu
PL4003	Planá u M. L.	bez slídnaté příměsi
PL15	Planá u M. L.	-
GU3004	Gutštejn	datačně nekoresponduje

GU3004 – definována na starším keramickém materiálu (pro 1. stupeň)²³⁸

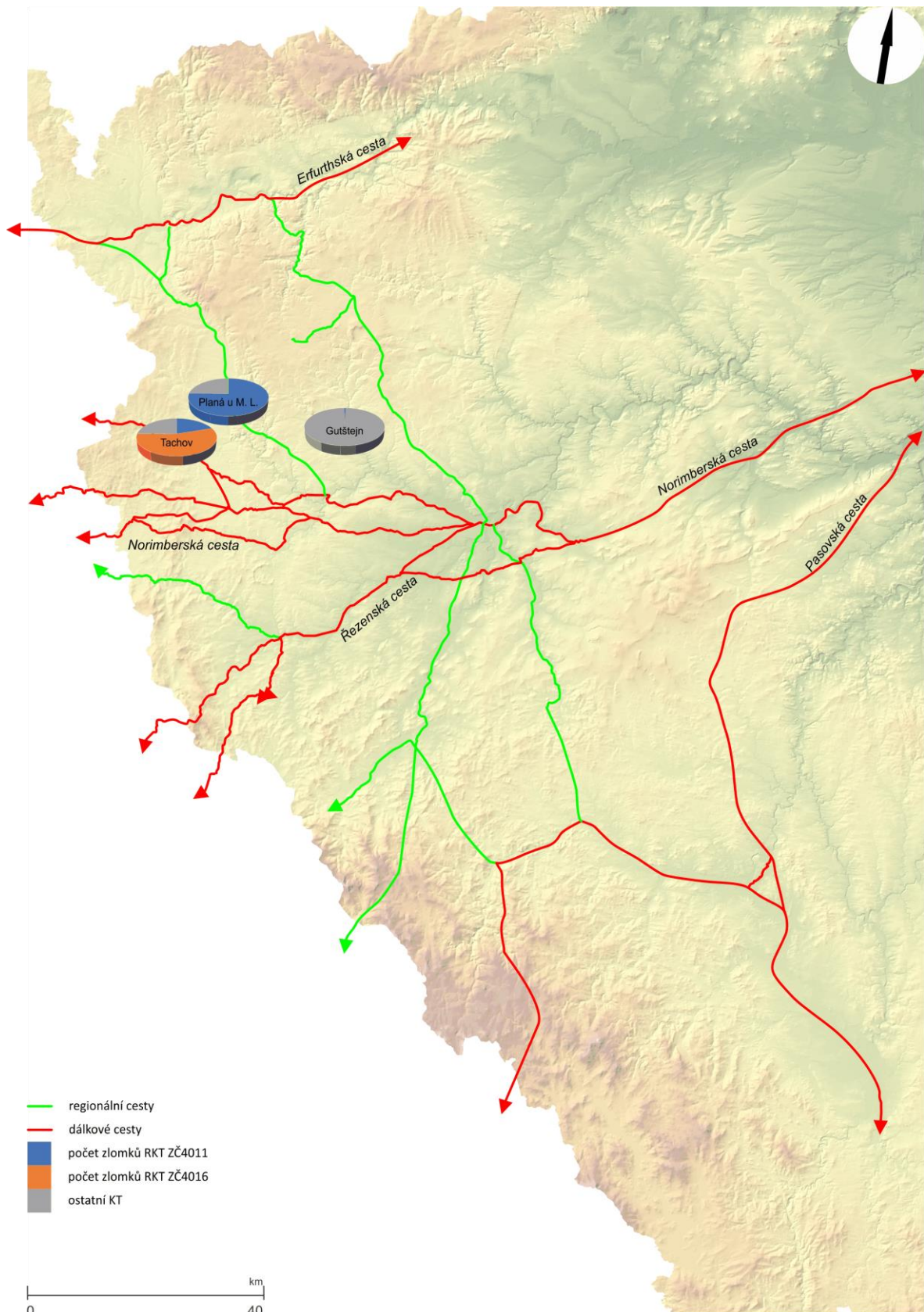
Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Z tvarového hlediska tuto třídu zastupují především hrnce (v Plané a Tachově více jak 60 % tvarového zastoupení), procentuálně méně **džbán, poklice a mísa**, jiné tvary nebyly identifikovány. V keramické souboru z Tachova je znatelnější počet džbánů a mís, z plánského souboru je v druhém početním pořadí poklice.

Okraje hrnců jsou zpravidla formována do **prožlabených vysokých okruží** (S 14), především typu **14.08** (z obou lokalit celkem 64 ze 126 jedinců), 14.13 a 14.12. Okraje džbánů jsou zastoupeny typy 546 (8 jedinců), 511 (3 jedinci), 501 (2 jedinci). Okraje mís byly zaznamenány jen ve dvou případech a to typem 60.01 (Planá u M. L.) a 61.06 (Tachov). Okraje poklic jsou zastoupeny zpravidla typem 714 a 733, ostatní typy jsou zastoupeny pouze jedním či dvěma zlomky (701, 703, 704, 712, 713, 719, 726, 727, 728 – pouze pro KS z Plané)²³⁹.

²³⁷ Musí být ověřeno dalším výzkumem.

²³⁸ Zastoupená pouze 6 zlomky.

²³⁹ V KS z Tachova detekován pouze jeden zlomek okraje poklice – typ 714.

Obrázek 11: Poměr zastoupení RKT ZČ4011 a 4016 na lokalitách

Technologická tradice. V současné době je tato třída definována pro období 2. poloviny 14. století a pouze pro oblast Tachovska. Přiřazení KT GU3004 je diskutabilní²⁴⁰. Tuto keramickou třídu nelze spojit se starší místní tradicí.

Keramická třída ZČ4012

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě výpalu a keramické hmoty.

Keramická třída byla definována v rámci základní keramické třídy PL01-03²⁴¹ (Planá u M. L.):

- **keramická hmota:** středně hrubá písčité složka (vel. zrn 0,5 - 1 mm); příměs zrnek černého písku (velikost zrn 0,5 - 1 mm); mikroskopická slída řídce až středně hustě (vel. zrn do 0,5 mm)
- **povrch:** jemně drsný, bez úpravy; tenká až střední stěna (do 5 mm)
- **výpal:** oxidační tvrdý
- **barva:** světle bělošedá, světle hnědo-oranžová, tmavě oranžová, červenohnědá, světle hnědá, světle šedohnědá

Územní rozšíření: Planá u M. L., Tachov (TA4004), Gutštejn (GU4001, 4009, 4011)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
TA4004	Tachov	možná povrchová úprava bílým nástřepím
GU4001	Gutštejn	jemnozrnější příměsi
GU4009	Gutštejn	jemnozrnější příměsi, povrchová úprava horní části nádob
GU4011	Gutštejn	jemnozrnější příměsi, příměs slídy

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu).

Technologická tradice. Třída objevující se v keramických souborech datovaných do 2. poloviny 14. – 1. poloviny 15. století. Obdobnou technologickou skupinu nacházíme v období pozdního středověku v oblasti Bayreuthu, konkrétně v tzv. „*waranart B – oxidierend gebrannte, rauwandige Ware*“ v jemnější variantě této skupiny „*feinere variante*“, v některých případech také opatřena červeným malováním²⁴² (Bischof 2010, 46-58).

Keramická třída ZČ4013

²⁴⁰ Další možné přiřazení je spatřováno k chronologicky bližší (obdobná datace nálezů jako v Gutštejně), zato v geograficky vzdálenější keramické produkci Rakovnícka. V Lubné u Rakovníka byly nalezeny zmetky (jistý doklad hrnčířské výroby) s bílým malovaným dekorem či s bílým přetahem celých nádob (Durdík 1983, 211). Jistou podobu můžeme také spatřovat s keramickými třídami z Kladrub KD 105/113 (u těchto tříd aplikováno bílé nástřepí).

²⁴¹ Tyto keramické třídy vyděleny samostatně A. Zelenkou pouze na základě barevnosti svého povrchu (Zelenka 2020, 133-164).

²⁴² Morfologicky si tyto dvě třídy moc podobné nejsou (poznámka autorky).

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy RS 3019 (Řesanice):

- **keramická hmota:** středo zrnny 0,5-1,5 mm; ojediněle zrnka hornin a písku, středně hrubě drcená stříbřitá a zlatavá slída
- **povrch:** jemně drsný vnější povrch, vnitřní povrch hladký, stopy válků a jejich hlazení
- **výpal:** oxidačně-redukční středně tvrdý
- **barva:** tmavě hnědošedá až hnědočerná

Územní rozšíření: Řesanice (RS3019), Nepomuk (NP10, NP101)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
NP10/101	Nepomuk	-

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu; marginální zastoupení v keramických souborech – pod 0,1 % zastoupení).

Technologická tradice. -

Keramická třída ZČ4014

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty, výpalu a typické úpravy povrchu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy KšH212 (Kašperské Hory):

- **keramická hmota:** písek do 0,5mm, ojediněle; slída makroskopická, čteně
- **povrch:** jemný, standardní modelace, častý grafitový přetah, občas hlazení vnější strany
- **výpal:** redukční tvrdý
- **barva:** střední až tmavá šedá barva stěn, jádro až světle bílošedé

Územní rozšíření: Kašperské Hory (KšH212)

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu).

Technologická tradice. Zdá se, že by se mohlo jednat o kvalitativně nižší variantu třídy ZČ4001 (specificky keramické třídy KšH205), která se odlišuje grafitovým přetahem a nižší kvalitou výpalu.

Keramická třída ZČ4015 – „oxidační jemná“

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy PL06 (Planá u M. L.):

- **keramická hmota:** jemná až středně hrubá písčitá složka (vel. zrn do 1 mm); mikroskopická slída řídce až středně hustě (vel. zrn do 0,5 mm)
- **povrch:** jemně drsný, bez úpravy; tenká až střední stěna (do 7 mm)
- **výpal:** oxidační tvrdý
- **barva:** světle oranžová, světle oranžovohnědá

Územní rozšíření: Planá u M. L., Gutštejn (GU4002, 4012)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
GU4002	Gutštejn	o stupeň drsnější povrch
GU4012	Gutštejn	o stupeň drsnější povrch

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu).

Technologická tradice. Jedná se v podstatě o variantu ZČ4012, odlišující se pouze jemností povrchu a strukturou keramické hmoty.

Keramická třída ZČ4016 – redukčně-oxidační s bílým nástřepím

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě výpalu, keramické hmoty a povrchové úpravy²⁴³.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy TA4001 (Tachov):

- **keramická hmota:** příměs křemičitého písku, velikost zrn nejčastěji kolem 0,5 mm nepříliš hustě, ojediněle až 2 mm, barva šedobílá
- **povrch:** jemně drsný povrch, převládající povrchová úprava: bílé nástřepí, jinak bez úpravy
- **výpal:** redukčně-oxidační středně tvrdý až tvrdý
- **barva:** béžová, světle růžová, světle oranžová, světle hnědá barva

Územní rozšíření: Tachov (TA4001)

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Z tvarového hlediska tuto třídu zastupují hrnce, procentuálně méně **džbán, poklice a mísa**, jiné tvary nebyly identifikovány (počet tvarově určitelných zlomků bylo pouze 49 z celkových 803). Okraje hrnců jsou zpravidla formována do **prožlabených vysokých okruží** (skupina 14), především typu **14.08, 14.05 a 14.13**.

Typická je pro tuto třídu úprava povrchu bílým nástřepím, v některých případech nanesené i z vnitřní strany. Výzdoba byla přítomna na celkem čtvrtině zlomků a jedná se výhradně

²⁴³ K diskuzi. Tato keramická třída byla vydělena vůči třídě ZČ4011 vzhledem k rozdílnému způsobu výpalu. Ve třídě ZČ4016 zaznamenáváme jádro tmavé (šedé, černé – redukce) s oxidačním přezahem (světlý povrch do béžových až světle hnědých odstínů) – v ostatním vlastnostech nacházíme se třídou ZČ 4011 shodu.

o aplikaci šroubovice v horní části výdutě (případně na podhrdlí), pouze na osmi zlomech bylo identifikováno žebro.

Technologická tradice. V současné době je tato třída definována pro období 2. poloviny 14. století a pouze pro oblast Tachovska. Příbuznou třídou se zcela jistě jeví ZČ4011, která se odlišuje od této třídy především výpalem a charakterem příměsí, nicméně je spojuje stejná úprava povrchu bílým nástřepím.

Keramická třída ZČ4017

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě typu výpalu a modelace.

Keramická třída byla definována v rámci základní keramické třídy KšH203 (Kašperské Hory):

- **keramická hmota:** písek 1 mm, čteně; slída do 0,5 mm, čteně
- **povrch:** jemně drsný, standardní modelace, střední síla, modelační rýžky
- **výpal:** oxidační tvrdý
- **barva:** světlá hnědočervená až načervenalá

Územní rozšíření: Kašperské Hory, Sušice (KšH202)

Vztah třídy k morfologickým tvarům a výzdobě. Bez určitého specifického vztahu k morfologickým tvarům či specifické výzdobě (identifikováno na základě zlomkového materiálu).

Technologická tradice. Keramická třída objevující se v keramických souborech datových do 2. stupně (2. polovina 14. – 1. polovina 15. století). Obecně postupný výskyt oxidačních keramických skupin na přelomu 14./15. století předznamenává nastupující technologickou změnu související s produkcí kvalitní glazované oxidační keramiky.

Keramická třída JČ4001

Tato keramická třída byla vyčleněna na základě keramické hmoty a výpalu.

RKT byla definována v rámci základní keramické třídy CB3013 (České Budějovice):

- **keramická hmota:** hrubozrnný (1,5 - 2,5 mm) - velmi hrubozrnný (nad 2,5 mm); zrna neplastického grafitu (většinou do 3 mm, někdy i více) - vystupují výrazně na povrch; zrna hornin a písku (do 3 mm), zrna cihlově červené horniny (do 3 mm); jemná slída (0,1 mm)
- **povrch:** hladký (někdy upravovaný a hrubě hlazený), uvnitř jemně drsný
- **výpal:** oxidační měkký až středně tvrdý
- **barva:** vně světle hnědá, hnědá až šedohnědá; na lomu šedohnědá; uvnitř tmavě šedá až černá

Územní rozšíření: České Budějovice, Strakonice (ST3005)

Rozdílné vlastnosti přiřazených keramických tříd:

Afinita	Lokalita	Rozdílné vlastnosti
ST3005	Strakonice	středozrnná složka

Shrnutí hlavních poznatků v rámci jednotlivých lokalit

Plzeň. Z (Nové) Plzně byly pro syntézu použity pouze tři statisticky zhodnocené keramické soubory²⁴⁴ (Sedláčkova ul. – Nováček 2000, 5-66; Perlová ul. – Kočár a kol. 2005; Pražská ul. – Kočár a kol. 2003a) pro 2. stupeň. Keramická produkce je zde zastoupena především redukčním zbožím. Charakteristickou odlišností většiny definovaných plzeňských keramických tříd byla absence či marginální přítomnost slídy v keramické hmotě a obecně drsnější povrch.

Přeštice. Z Přeštic byl použit pouze soubor z Rybovy ul. (Schneiderwinklová²⁴⁵, ve zpracování; pro 2. stupeň). Keramický soubor z Jungmannovy ul. je klasifikovaný pro 0. stupeň, definované keramické třídy tedy nebyly rozřazeny do RKT. Nejpočetnější KT byla PR04, která byla po vizuálním porovnání makroskopických vlastností přiřazena RKT ZČ4003. Jedná se o technologicky vyspělejší třídu navazující na PR101 (Vícov u Přeštic, Pícka – Tetour 2005, 179-210). V porovnání s ostatními přeštickými třídami jsou nádoby této třídy kvalitnější vyrobené, nicméně postrádají preciznost plzeňských výrobků spočívající v závěrečné fázi dohlazování hran okrajů a den. Přeštická keramická produkce se obecně vyznačuje větším podílem slídy v keramické hmotě oproti blízké plzeňské produkci a o stupeň nižší kvalitou (pravděpodobně způsobené použitou hrncířskou hlinou).

Kašperské Hory a Sušice. Tyto vzdálenostně blízké lokality sdílí stejnou řadu keramických tříd s označením KŠH. Pro období 1. stupně je nemožnost sjednotit sušické a kašperskohorské keramické třídy s plzeňskými keramickými třídami výsledkem toho, že keramická produkce má pravděpodobně technologicky blíže k produkci jihočeských hrncířů (vyskytují se zde keramické třídy s příměsí grafitu, které se v severnější oblasti západních Čech nevyskytují – přesněji jejich výskyt je spíše soliterní). V období 2. stupně je podobnost s plzeňským zbožím více nápadná.

Tachov. K statistickému vyhodnocení byl použitelný pouze keramický soubor statisticky zpracovaný autorkou této studie (Hrubá 2016, 70-83), spadající datačně do období 2. stupně. V 2. polovině 14. století se oblast Tachovska vyděluje samostatně oproti ostatním oblastem Plzeňského a Karlovarského kraje, a to převahou produkce oxidační keramiky se střídme aplikovanou výzdobou. Obdobnou produkci včetně keramického zboží s bílým nástřepím nacházíme ve vzdálenostně blízké **Plané u Mariánských Lázní**. K produkci těchto západočeských hraničních center, specificky v oblasti technologie, lze nalézt analogie v keramickém zboží nalezeném např. v Bayreuthu (Warenart B/Ware B, Bischof 2010, 46-64)²⁴⁶, Creußen (Materialgruppe 4a a 4b), Bambergu, Forchheimu, Coburgu atd.

---

²⁴⁴ Zpracovateli keramických souborů byla P. Schneiderwinklová (Perlová ul., Pražská ul.) a K. Nováček (Sedláčkova ul.). Graf s poměrem regionálních keramických tříd pro keramické soubory ze Sedláčkovy ul. byl proveden pro oba stupně.

²⁴⁵ Veškeré závěry konzultovány se zpracovatelkou keramického souboru P. Schneiderwinklovou.

²⁴⁶ Warenart B/Ware B (dále odlišené varianty) zastupuje oxidační „hrubostěnnou“ keramiku (Warenart B: oxidierend gebrannte, rauwandige Ware; Bischof 2010, 46). Obecně se uvádí, že tato hrncina se masivněji vyskytuje v oblasti Horních Frank nejpozději během 14. století. Pro západní část Horních Frank je definována materiální skupina 2 (označená L. Löwem jako Materialgruppe 2 pro pozdní středověk) a je obdobou Warenart B (Bischof 2010, 48-49; Löw 2001, 28).

M. Wintergerstová přichází s počátkem datování této keramické hrnčiny do období kolem roku 1300 či na počátek 14. století (Bischof 2010, 49-50).

Tvarové spektrum vrcholně a pozdně středověké keramiky v jihozápadních Čechách

V současném i historickém kontextu plnily keramické nádoby převážně funkci spojenou s přípravou a konzumací jídel, případně s uchováváním či distribucí tekutých a sypkých materiálů. Již v prvních fázích produkce musel mít hrnčír jasnou představu, jakou *primární* funkci²⁴⁷ jeho výrobek bude mít a tomu přizpůsoboval výběr materiálu i formu. *Sekundární* funkci zpravidla výrobku přisuzoval až jeho spotřebitel.

Na základě archeologických nálezů můžeme tvrdit, že běžné středověké domácnosti využívaly převážně nádoby vyrobené z keramické hmoty. Zde však musíme poukázat na materiály s nízkou pravděpodobností dochování z hlediska jejich destruktivní postdepozicičními procesy, a těmi jsou dřevo (popř. kůra či proutí) a kůže (viz např. Orna – Dudková 2020). Z funkčního hlediska k vaření nemohla být použita jiná nádoba než keramická (popř. kovová²⁴⁸), ovšem ve stolování mohly běžnému sortimentu dominovat výrobky ze dřeva (mísy, misky, poháry atd.) či skla (především číše a lahve). Tento faktor je pravděpodobně zásadní, když uvážíme poměr (spíše nepoměr) nálezů hrnců k ostatním formám nádob.

Tak jako ve stolování mohla dřevěný sortiment nahradit křehčí keramika, tak i keramické nádoby mohly nahradit prestižnější výrobky ze skla a kovu²⁴⁹. V případě kuchyňského/stolního sortimentu můžeme lehce odhalit hierarchii v hodnotě materiálu od výrobků ze dřeva jako nejlevnějšího²⁵⁰ po výrobky ze skla a kovu jako nejdražšího. Hrnčířství je v tomto bodě řemeslo, které bylo pro spotřebitele nepostradatelné, což vedlo k jeho neustálému vývoji a zdokonalování technologie v období raného, vrcholného až pozdního středověku.

V rámci tvarového spektra studovaného období se setkáváme s celou řadou forem keramických nádob. Není bez zajímavosti, že v průběhu 13. století se v jihozápadních Čechách setkáváme až na výjimky pouze s keramickými hrnci různých velikostí, velmi málo s poklicemi či miskovitými poklicemi. Souviset to může, jak už bylo výše zmíněno, s používáním jiných než keramických výrobků ke stolování a pravděpodobně i s životní úrovní obyvatel. S koncem 13. století a v průběhu 14. století se začíná objevovat celá řada dalších tvarů, což může souviset s rostoucí úrovní života obyvatel, s níž koreluje i rostoucí úroveň technologie.

---

²⁴⁷ Primární funkcí může být vaření, stolování, skladování, dekorace, reprezentace atd.

²⁴⁸ Rozhodně se nedá diskutovat o běžném použití kovových nádob k ohřívání či dokonce vaření v období středověku.

²⁴⁹ Od konce 14. století můžeme uvažovat již o běžném užívání dutého skla alespoň v prostředí královských měst – nelze tedy její přítomnosti v keramických souborech od tohoto období přisuzovat roli sociálního indikátoru (viz Nováček 1999a, 29).

²⁵⁰ *K diskuzi*. Pro období 1400-1420 jsou v Plzni dle písemných pramenů evidováni řemeslníci šesti oborů specializované dřevovýroby – mezi nimi byli i bečváři (vyráběli sudy, bečky a vědra – hospodářské využití, keramika tyto výrobky tedy nenahradí; misky a vědérka – využití ke stolování, přípravě jídla) a *češíři* (vyráběli dřevěné číše – poměr ceny k číším ze skla a kovu neznámý). Pro mladší období (1522-1524) počet řemeslníků zpracovávající dřevo klesá, např. vůbec nejsou zmiňováni češíři (číše vyráběny ze skla a kovu; Frýda 1983, 287).

Hrnce a hrnky

Hrnec přisuzujeme často více funkcí. Hrnce mohou být použity k vaření, stolování, skladování či k distribuci (použit jako obalový materiál). Hrnec je definován jako základní typ nádoby, od něhož se odvíjí všechny ostatní: až na tvarové výjimky má hrnec rovné dno, vypouklou výduť (max. vyklenutí se v průběhu času měnilo), nízké hrdlo a profilované okraje (např. obecně Nekuda – Reichertová 1968, 55; nově Čapek a kol. 2022, 242-243).

Hrnce vyrobené a používané k vaření. Ve sledovaném období byl provoz „kuchyní“ spojen především s otevřeným ohněm²⁵¹, kdy byly hrnce užívány převážně k bočnímu či kombinovanému ohřevu²⁵². Boční ohřev při otevřeném ohni je charakteristický jak pro interiérový provoz (dýmnice, černé kuchyně, krby), tak i pro vaření ve venkovním prostředí (oheň k vaření bylo možné založit téměř kdekoliv). Hrnce určené pro boční ohřev se stavěly mimo plameny ohně k *radiačnímu* ohřevu. V mnoha případech lze na nalézáných nádobách rozeznat takzvané kouřové líčko (zpravidla na výduť na straně protilehlé k umístění ucha), eventuelně i silnou vrstvu sazí s tukem, přiboudlinami (Štajnochr 2004, 801).

Spotřebu varných nádob lze označit za značnou. Nádoby užití k bočnímu ohřevu byly vystavené extrémnímu tepelnému namáhání (teplo je přijímané pouze polovinou pláště, v nejvyšší intenzitě výduť korpusu), proto často docházelo k destrukci varných nádob. U novověkých varných nádob se uvádí, že jednou či dvakrát ročně docházelo k jejich výměně a byly výhradně jednoúčelové, vyhrazené k vaření vždy jednoho druhu pokrmu (Štajnochr 2004, 801-802). Ne jinak to s největší pravděpodobností bylo i u středověkých varných výrobků. Všechny tyto faktory nás přivádí k poměrovému zastoupení hrnců k ostatním tvarům v nálezových souborech a k životnosti kuchyňské keramiky, která nemohla být vyšší než dva roky.

Hrnce používané ke skladování – tzv. zásobní. V některých případech opatřeny jedním nebo dvěma uchy. Obecně se soudí, že hrnce velkých rozměrů primárně sloužily ke skladování.

Základní tvar. V 1. stupni se setkáváme s hrnci vejčitého či kulovitěho tvaru. Hrnce 2. stupně mají největší průměr výduť ca ve své horní čtvrtině.

Povrch. Povrch nebyl na nádobách 13. – 14. století nijak výrazněji upravován. Napříč jihozápadními Čechy se málo setkáváme s leštěním povrchu (marginální podíl v rámci keramických souborů). V rámci některých RKT se setkáváme s úpravou povrchu bílým nástřepím (převážně ZČ3015, ZČ4011, ZČ4016).

Aplikace. Hrnce datované do období 13. století vídáme téměř výhradně bez uch. Ve 14. století se již ucha začaly výrazně objevovat u hrnců menšího objemu, u hrnců většího objemu se

---

²⁵¹ Provoz kuchyní s otevřeným ohněm lze zaznamenat v středoevropské oblasti ještě v polovině 20. století (Štajnochr 2004, 801).

²⁵² Myšleno boční a spodní ohřev. Jedná se o ergonomicky složitější, intenzivní kombinovaný ohřev nádob. Spodní radiační ohřev je aplikován na podstavu, která leží na hrobcí žhavého popelu či přímo nad ním (Štajnochr 2004, 818).

nezřídka objevují ještě typy bezuché. V dalším století již jen zřídka narazíme na bezuché hrnce²⁵³.

Předpokládaná životnost. U hrnců užívaných k vaření můžeme předpokládat životnost několik měsíců až 2 roky. Hrnce užívané ke skladování (předmětů/sypkých potravin) či k dekoraci mohou být v sortimentu domácnosti přítomné až několik desítek let.

Džbán

Džbán má z hlediska svého tvaru jednoznačnou primární funkci. Slouží a zpravidla sloužili ke stolování (nabírání, nalévání a případné dočasné uchování tekutiny) či transportu na krátké vzdálenosti.

V období pozdního středověku, kdy se začínají keramické džbány více objevovat, uvažujeme spíše o jeho využití pro běžně dostupné tekutiny jako je voda – nabírání a nalévání. Od 2. poloviny 14. století, především v městském prostředí, začínají převládat picí nádoby vyrobené ze skla. Je tedy logické, že k servírování do skleněných číši obyvatelé využívají také skleněných konvic/džbánů.

Tvar. Džbány 14. století měly spíše kulovité tělo s poměrně úzkým hrdlem a výraznou hubkou. Z velikostních stupňů se zachovali především střední a velké. V 15. století hrnčíři největší průměr výdutě tvářeli v horní třetině nádoby (obdobně jako u hrnců). V souborech převažují velikostně menší či střední velikosti.

Za specifické můžeme označit „*picí*“ *džbánky* datované do 15. století menšího objemu a velikosti zpravidla kulovitého tvaru výdutě s vysokým hrdlem/okrajem. Ve většině případů jsou tyto džbánky dekorované jednoduchým typem rádélka po celé výduti a okraji (hrdlo bez výzdoby)²⁵⁴.

Povrch. Povrch nebyl na nádobách 13. – 14. století nijak výrazněji upravován. Napříč jihozápadními Čechy se málo setkáváme s leštěním povrchu (marginální podíl v rámci keramických souborů), leštění je typické pouze pro tzv. picí džbánky. V rámci některých RKT se setkáváme s úpravou povrchu bílým nástřepím (převážně ZČ4011, ZČ4016).

Aplikace. Zpravidla jsou vrcholně a pozdně středověké džbány opatřeny uchem. Ucho detekujeme jako podsazené, s kořenem v tektonickém přechodu mezi okrajem a podhrdlím.

Předpokládaná životnost. Zde lze opět uvažovat o velkém časovém rozsahu (v řádu let až desítek let) životnosti záležící na kvalitě výrobku a jeho způsobu užívání.

Zásobnice

---

²⁵³ Např. v Domažlicích v rámci keramických souborů datovaných do průběhu 15. století nebyl nalezen ani jeden hrnec bez ucha (Procházka 1983, 23).

²⁵⁴ Např. Domažlice – 2 rekonstruované kusy (Procházka 1983); Plzeň – napříč keramickými soubory z historického centra (např. Nechvátal 1976); Bor – ca 9 kusů nalezených při ZAV v prostorách zámku (Rayman 2012).

Mohli bychom zde rozlišit základní dva typy: 1. *zásobní hrnce*, které jsou v základu co do objemu větší variantou hrnců určených k vaření (za primární účel můžeme považovat skladování potravin), ty však svým tvarem řadíme mezi hrnce; 2. „*zásobnice*“, z větší části zastoupené silnostěnnými tuhovými nádobami obrovských rozměrů, s okraji dovnitř vodorovně vtaženými, zdobenými v horní části vodorovnými rýhami, šikmými vrypy, plastickými lištami (s provazovitými ornamenty, se šikmými vrypy apod.). U tuhových zásobnic je jejich primární účel nejistý. Např. v Sušici jejich velkou koncentrací evidujeme v objektu interpretovaného jako výrobní areál, který souvisel se zpracováním mědi a kovářským zpracováním železa (Hůrková 1998, 114-134; Nováček 1998, 135-138). Tento typ nádob mohl být použit jako zásobárna vody na chlazení či namáčení dřevěných prvků např. při výrobě loukoťových kol, šípů, dížů a sudů. Další způsob užití může být co do velkého objemu ke skladování sypkých potravin.

V oblasti jihozápadních Čech není výskyt fragmentů masivních tuhových zásobnic častou záležitostí. V rámci západních a jižních Čech obecně platí pravidlo severního směru: čím více na sever, tím řidší je jejich výskyt. V rámci jihozápadních Čech jejich výskyt evidujeme do horizontální linie s Plzní (Strakonice, Horažďovice, Domažlice, Starý Plzenec).

Tvar. Jedná se o masivní silnostěnnou nádobu až 1 m vysokou s kónickým/soudkovitým tvarem těla, který je často opatřen dovnitř vtaženým okrajem (tzv. kyjovitým).

Povrch. Povrch nebyl nijak výrazněji upravován.

Aplikace. -

Předpokládaná životnost. Pro obtížnost jejich výroby a omezenou manipulaci s tímto keramickým výrobkem lze předpokládat životnost až několik desítek let.

Poklice

Poklice neexistuje sama o sobě (výjimku spatřuji v typu poklice/miska s širokou podstavou), je vázána na jiný typ nádoby – zpravidla na hrncovité nádoby. V keramických souborech evidujeme dva základní typy: **ploché**, které mají za a) vztyčený okraj²⁵⁵ (např. nález z Domažlic), b) jednoduchý okraj²⁵⁶ (bez vztyčení; např. Kladruby, Tachov, obecně Chebsko); **vyduté**, které mají za a) esovitou profilaci, za b) kónickou profilaci. Specifický typ poklice, který byl nalezen v Přešticích při záchranném archeologickém výzkumu z roku 2008, ppč. 154 v Rybově ulici, má polokulovitou profilaci s ouškem místo typického knoflíku (datačně spadá do pozdně hradištního období; ústní konzultace se zpracovatelkou keramického souboru P. Schneiderwinklovou).

Tvar. Ojedinelé nálezy plochých variant poklic spadají do období 0. stupně (2. polovina 12. – 1. polovina 13. století). Typy poklic z konce 13. a počátku 14. století jsou velikostně poměrně

---

²⁵⁵ Typ poklice s ohniskem výskytu v podunajské oblasti, k naší oblasti nejvíce Regensburg (již od 12. století; Dannheimer 1973, 35-40, Tafel 4; Endres – Loers 1981, 25-28, 43-44, Tafel 7,21 atd.).

²⁵⁶ Jedná se o charakteristický „kolonizační“ tvar s ohniskem svého výskytu v oblasti Horních Frank (Losert 1993, 71), vyskytuje se však i jižním směrem v Bavorsku (např. Dannheimer 1973).

vysoké, zvoncovitého tvaru se širokým knoflíkem. V 15. století již poklice nedosahují předešlé výšky. Na knoflících bývá zřetelné odříznutí od desky hrncířského kruhu, v některých případech byl knoflík ještě dohlazen.

Zajímavý je typ poklic z 15. století z Domažlic a Přeštic, kde byl knoflík upravován do trojhranu.

Povrch. Povrch nebyl nijak výrazněji upravován.

Předpokládaná životnost. Zde lze opět uvažovat o velkém časovém rozsahu (v řádu let až desítek let) životnosti záležící na kvalitě výrobku a jeho způsobu užívání.

Mísa²⁵⁷/miska

Jedná se o tvar, který je definován na základě své šířky, která je větší než celková výška nádoby (viz Nekuda – Reichertová 1968, 57); lze je rozdělit dle profilace stěn (rovná/kónická/esovitá/polokulovitá profilace) či jejich výšky. Doklady mís/misek se stejně jako ostatních tvarů stolní keramiky objevují ve značném nepoměru k hrncům²⁵⁸. Jako důvod je třeba uvést širší možnosti výběru materiálu k výrobě v podobě lehce dostupného dřeva (např. soustružené misky doložené z nálezových souborů z jímek z Plzně; Frýda 1983, 289-290; či misky z Chebu vyrobené ze smrkového, jedlového či dubového dřeva, Beneš 2004, 51-52).

Mísa je z funkčního hlediska vhodná k přípravě jídla či ke „stolování“. Od *misky* se liší nejenom svou větší velikostí a objemem, ale také primárním účelem. Mísa je určena pro přípravu a konzumaci jídla více osob v domácnosti, miska by měla svým menším objemem a nízkou výškou zastupovat nádobu, která je určena pro jednoho konzumenta.

V nálezových souborech evidujeme jak mísy bez hubky, tak i s hubkou. Otázkou je, zda tyto varianty mís měli rozdílné primární funkce. Přivádí nás to k možnostem servírování/stolování. Mísy mající vyprofilovanou hubku nás přivádí k možnosti, že se v nich mohli mísit a servírovat tekutější jídla – tedy mohli být spíše využívány k přípravě a servírování jídel. Mísy bez hubky pak mohli primárně sloužit ke stolování, tedy hromadné konzumaci připraveného jídla²⁵⁹.

Mísy byly užívány i v dalším provozu domácnosti. Mohly sloužit jako umyvadla, či záchytné nádoby na vodu v městském prostředí, či jako nočníky²⁶⁰. K tomuto účelu se mohli užívat vyšší kónické a hrncovité mísy s jedním nebo dvěma uchy mnohdy se stopami po vylešťování vnitřní strany, které se více objevují v 2. polovině 14. století. Z městského prostředí Chebu máme dokonce doklad „nočníku“ spolu s dřevěnou stoličkou z jímký z Mincovní ulice (Šebesta 2009, 827-828; Čapek – Procházka – Sedláčková 2021, 26).

---

²⁵⁷ Název mísa pochází z latinského *mensa* či *mesa* znamenající jak pokrm či jídlo, tak zároveň i nápoj či stůl. Významy jídlo a stůl se z našeho prostředí vytratili, v zemích jižních Slovanů však přetrvaly. Konkrétní příklad: mísa s připraveným pokrmem se předkládá mezi strážníky sedící na zemi, podlaze jakoby kolem stolu. V současnosti se slovo mísa spojuje spíše s významem slovesa „mísiti“ a chápána jako nádoba používaná k mísení (Štajnochr 2006, 959-961).

²⁵⁸ V některých případech doložená i téměř úplná absence misek (viz např. Kladruby, Nováček a kol. 2011).

²⁵⁹ Mísy interpretované jako nočníky bývají zpravidla bez hubky (např. nálezy z Chebu; Šebesta 2009, 815-833).

²⁶⁰ Nočníky známe z nálezů výrazněji až z období novověku (Jordánková – Loskotová 2013, 67-81).

Tvar. Mísy 14. století měly vyšší rozevřené tělo, někdy až téměř s kolmými stěnami s okraji vně i dovnitř vodorovně vyložené. V některých případech byl vodorovně vyložený okraj opatřen zdobením. V 1. polovině se profilace příliš nemění, stěny bývají kolmější než v předchozím období, oraje byly nejčastěji formovány do vodorovně vyložených.

Za specifické můžeme označit mísy datované do průběhu 15. století se šikmo seříznutým dnem na vnějším okraji a s šikmo vně vyloženým okrajem, které byly nalezeny pouze v destrukcích hrnčířských pecích v Domažlicích (Procházka 1983) a zaznamenány v zásypu studny v Solní ul. v Plzni (Nechvátal 1976). V případě domažlických zástupců byly okraje opatřeny rádečkovým dekorem v několika po sobě jdoucích liniích.

Povrch. Povrch nebyl na nádobách 13. – 14. století nijak výrazněji upravován. Napříč jihozápadními Čechy se málo setkáváme s leštěním povrchu (marginální podíl v rámci keramických souborů). V rámci některých RKT se setkáváme s úpravou povrchu bílým nástřepím (převážně ZČ4011, ZČ4016), v případě mís často i vnitřního povrchu.

Aplikace. Mohou být bezuché, stejně jako s jedním uchem (případně dvěma protilehlými uchy), na celých nádobách bývá většinou zaznamenána hubičkovitá výlevka.

Předpokládaná životnost. Zde lze opět uvažovat o větším časovém rozsahu (v řádu let až desítek let) životnosti záležící na kvalitě výrobku a jeho způsobu užívání.

Pohár (korbel)

Poháry byly určeny ke stolování jako picí nádoby. V nálezových souborech vrcholného středověku se objevují jen málo pravděpodobně z hlediska jejich specifického užívání a pravděpodobně i vyšší životnosti. Keramické poháry mohou být zaměněny za poháry z jiného materiálu – dřeva, popřípadě dražší varianty ze skla a kovu. Za poháry bychom mohli označit vyšší úzké nádoby bez ucha na nožce (i bez nožky), které jsou často zdobené po větší části těla. Okraje jsou profilovány jako jednoduché či s mírným prožlabením. Za korbel ve středověkých keramických souborech bychom označili picí nádobu bez výraznější profilace těla s uchem.

Za poháry/picí nádoby můžeme označit dvě celé nádoby nalezené ve střepešti z archeologického výzkumu Hořejšího předměstí v Domažlicích (Procházka 1983). Další typy pohárů byly po pár kusech nalezeny v souborech z Plzně, Starém Plzenci, Kašperských Hor či Sušice.

Pohár čtyřlaločnatým ústím (ve tvaru kvadrilobu, 2. polovina 14. - 15. století). Dle nálezů z Plzně se jedná o typ 4 s možnými třemi variantami (Orna 2011, 44-45), či typ 5 (tzv. „kelímkovité“ poháry). Typ 4 má maximální výduť v polovině či lehce nad polovinou výšky těla nádoby, vyšší tělo se zřetelným hrdlem. Za hranicemi v Bavorsku se setkáváme s podobným typem (označovány jako „*Bierbecher mit Vierpassmündung (mit Vierpassrand)*“²⁶¹“, zde se však maximální výduť vyskytuje převážně v horní třetině

---

²⁶¹ Datovány obdobně do průběhu 15. století (Kahsnitz, R. – Brandl, R. 1984, 85-90). V německých zemích tento typ označován jako *Bierbecher*, tedy doslova pивní pohár (poznámka autorky).

a zdobeny jsou převážně rytou šroubovicí (Kahsnitz, R. – Brandl, R. 1984, 85-90). Další nálezy pochází ze Starého Plzně (Kaiser a kol. 2003).

Tvar. V rámci území jihozápadních Čech nelze příliš diskutovat nad tvarem těla z velice omezeného počtu nálezů celých nádob. Z toho mála, co se nám dochovalo, vypadá, že tvar těla byl od 14. století zpravidla vejčitý (nálezy zmetků z Domažlic) či kónický (nálezy z Kašperských Hor a Sušice).

Povrch. Bez výraznější úpravy povrchu.

Aplikace. V některých případech je zaznamenáno ucho.

Předpokládaná životnost. U druhu nádoby jako je keramický pohár očekávám vyšší míru životnosti (např. i desítky let). Důvodem je marginální přítomnost v keramických souborech, která je však dána také řemeslnou výrobou pohárů z jiných materiálů jako je dřevo, sklo či v rámci pozdního středověku i kov. Důvodem může být i vyšší křehkost keramického materiálu oproti např. pohárům/číším ze dřeva, popř. kovu. Zajímavé výsledky by mohla přinést srovnávací studie ohledně keramických picích džbánek (zpravidla do objemu 0,5 l) a pohárů. Zdá se, že v rámci jihozápadních Čech se daleko více vyskytují leštěné a bohatě zdobené picí džbány.

Ostatní

Do této kategorie řadím tvary, které v keramických souborech z území jihozápadních Čech vyskytují v malém množství, většinou jako solitéry.

Konvice

Konvice je v zahrnutých kvantifikovaných souborech přítomna pouze v rámci jednotek kusů²⁶². Dle marginální přítomnosti lze usuzovat na relativně nízkou oblíbenost tohoto tvaru v rámci jihozápadních Čech²⁶³. Tento druh nádoby je charakteristický především trubkovitou výlevkou s různě umístěným uchem. Tělo často mívá baňatý tvar²⁶⁴.

Lahve

Ani lahve nejsou v kvantifikovaných keramických souborech z jihozápadních Čech příliš zastoupeny (omezeny pouze na dvě lokality – Starý Plzenec a Chanovice). V rámci fragmentarizovaných keramických souborů je lze rozpoznat snad pouze nálezem charakteristického úzkého hrdla, ostatní zlomky z těla nádoby mohou být lehce zaměnitelné s hrnci či džbány.

Číše

---

²⁶² Lze je identifikovat snad pouze v rámci nálezů typických částí jako je trubkovitá výlevka či třmenové ucho.

²⁶³ Jedním kusem byla konvice identifikována v rámci kvantifikovaných keramických souborů z Chanovic (pro 1. stupeň). Jedním kusem byla zaznamenána také v rámci souborů z Libé a Starého Hrozňatova (okr. Cheb).

²⁶⁴ Více ke konvicím např. nejnověji Čapek a kol. 2022.

Číše jsou zastoupeny jinými materiály, vyráběny byly ze dřeva, skla a kovu. V případě zdobných dřevěných číší se jedná o výrobky zvláště náročné na zhotovení (soustružení, vyřezávání, zaškrabání, broušení, malování atd.; Frýda 1983, 292).

Talíře

Keramické talíře zde nemají zastoupení. Zdá se, že tento typ stolního sortimentu je v období vrcholného a pozdního středověku zastoupen dřevěnými soustruženými talíři. Tyto předměty (talíře, misky a poklice) byly soustruženy z obou stran a dočištěny zaškrabáním a broušením – řemeslnou technikou i tvarovým bohatstvím předstihují bečvářské práce. Z plzeňských nálezů je dochována celá řada velkých mělkých talířů o průměru 25-50 cm vyrobených z javorového dřeva (Frýda 1983, 289-292).

Cedníky, nálevky²⁶⁵

Ve sledovaném období je tento typ kuchyňské keramiky zastoupen v zanedbatelném množství (viz např. Chanovice – Hůrková a kol. 2014; Procházka 1983). V. Scheufler ve své knize „*Lidové hrnčířství v českých zemích*“ uvádí, že se tento tvar vyráběl z keramiky pouze ojediněle. Jako důvod uvádí technologickou náročnost výroby a prodejní náklady, které převyšují možnosti kupní síly (Scheufler 1972, 42). Jako další důvod, neméně významný, můžeme uvést i předpokládanou malou poptávku po takovém zboží (není pro svůj účel nepostradatelnou součástí domácnosti).

Do této kategorie bychom mohli zařadit i fragment nádoby nalezené při archeologickém výzkumu Hořejšího předměstí v Domažlicích (Procházka 1983, 5; obr. 18/4, tab. 3). Jedná se o pravděpodobně o výlevek zdobenou jemnou šroubovicí a vlnkou, která byla nalezena v místě interpretované jako střepiště hrnčířské dílny²⁶⁶.

Z výplně pece č. 1 během výzkumu byl vyzvednut také fragment nádoby²⁶⁷, u něhož funkce není jasná (Procházka 1983, obr. 29/1, tab. č. 6). Dle profilace by mohlo jít o typ *filtrační nádoby*, kdy se na spodní okraj připevnilo provázekem plátno²⁶⁸. Takto bylo získáno velmi jemné síto (Belcredi 2006, 332-333), přes které mohlo být pasírováno např. ovoce.

Zajímavými a ojedinělými nálezy jsou torzo cedníku-hrnce pocházejícího z výplně studny v Soběslavi a perforovaná kónická poklice s otvory o průměru 6 mm (Krajíc 1989, 84-85, obr. str. 112).

Trojnožka, pánev

Jedná se o mělký mísovitou nádobu, která je opatřena držadlem/rukojetí, případně třemi užšími nožkami. V rámci sledovaného území jsou v souborech pozdního středověku zpravidla nacházeny pánve s tulejí, do níž se dala vložit násada pro manipulaci. V keramických souborech

---

²⁶⁵ Dříve také označované jako násypky (odvozeno od přesypávání zrna z pytlů do zásobních hrnců; Belcredi 2006, 332-333).

²⁶⁶ Datováno dle nálezového kontextu a tvarového spektra do 1. poloviny 14. století.

²⁶⁷ Tvarem ani technologií tvar nezapadá do keramického souboru vyzvednutého z hrnčířské pece.

²⁶⁸ Analogie např. ve vesnickém prostředí: Bystřec (Belcredi 2006, 332-333), Konůvky (Měchurová 1997, 65).

datovaných do období 13. až pol. 15. století se nacházejí pouze jednotlivé zlomky v řádu jednotek, tento tvar se výrazněji objevuje až s nástupem období novověku, která přináší nové techniky nejen v hrnčířství, ale i ve vaření a stolování obecně (více např. nejnověji Čapek a kol 2022).

Miniaturní nádoby

Nádoby malých velikostí, převážně vyrobené ze světlé, jemně plavené hlíny, v některých případech zdobené červeným malováním nebo olovnatými glazurami. Obecně jsou považovány za *importy*²⁶⁹.

Zajímavá je myšlenka expanze miniaturních nádobek ze západu na území střední Evropy, která může souviset s tzv. *potulnými hrnčíři*, kteří přinášeli svou výrobu i do jiných oblastí mimo jejich tradiční distribuci. Místa nálezů jemnozrné keramiky vyrobené z kaolinitických příměsí se v širším měřítku překrývají s identifikovanými ložisky kaolinu (Čapek – Orna – Slavíček – Všianský 2021, 214), nicméně více korespondují s průběhem zemských stezek (viditelné je to především v oblasti západních a severozápadních Čech). To nás také přivádí k diskuzi o napodobování této specifické keramiky, která byla identifikována v keramických souborech z Plzně (konkrétně PM216²⁷⁰), v jejímž zázemí se ložiska kaolinu nachází.

Rekonstruovat obchodní síť a kontakty mezi výrobními centry můžeme na základě těchto *ojedinělých* nálezů jen s velkými obtížemi. Důležité je si uvědomit, že i když se tyto výrobky nacházejí napříč všemi sociálními prostředími, nešlo o běžně dostupný sortiment. Neznáme konkrétní (re)distribuční mechanismy²⁷¹, kterými se do daného sociálního prostředí dostaly. Můžeme předpokládat, že i životnost byla značně vyšší než u běžné hrnčiny. Otázkou také zůstává, zda byl pro spotřebitele při koupi/směně důležitý obsah či samotný obal, což nás přivádí k různé interpretaci funkce miniaturních nádobek. Čeští i němečtí badatelé je interpretují jako nádoby na sůl, léčivo, vonné esence, koření či jako picí nádoby pro exkluzivní alkoholické směsi apod. (míra důležitosti převažuje v obsah). Na druhou stranu je také zmiňována hlavní funkce jako dekorativního předmětu či jako imitace pravé keramiky sloužící pro dětskou hru (míra důležitosti převažuje v obal; Čapek – Orna – Slavíček – Všianský 2021, 217; Klápště 1994, 97; Sedláčková 2020, 97; Tymonová 2010, 65).

Kojící nádoba nebo konvička

Jedná se o tvar kulovitého tvaru s trubičkovitou výlevkou v sortimentu 15. století, který dle zanedbatelného výskytu v keramických souborech nepatřil ke standardní výbavě domácnosti. Doloženy jsou např. v Chanovicích, Sezimovo Ústí či v Týnu nad Vltavou (Radoměský – Richter 1974, 65; Hůrková a kol. 2014, 183).

---

²⁶⁹ Import výrobku jako takového.

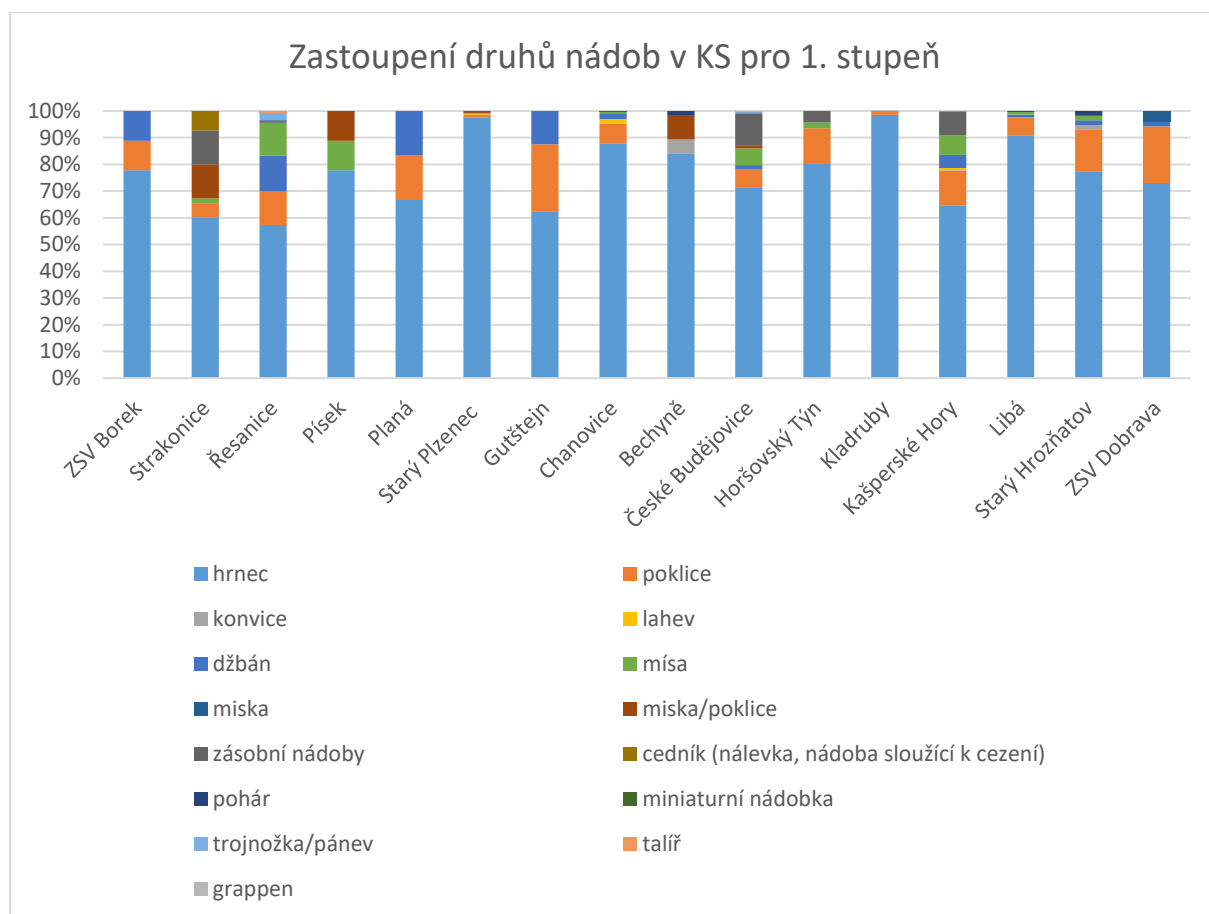
²⁷⁰ Konkrétně se liší jemně drsným povrchem, přítomností křemičitého písku a odlišným zbarvením do béžových či šedých tónů (Nováček 1999a, 209).

²⁷¹ Není identifikovaný žádný písemný pramen zachycující zacházení s těmito výrobky na území České republiky.

Kvantitativní zhodnocení tvarového spektra pro 1. stupeň

Pro kvantitativní zhodnocení tvarové skladby byly využity keramické soubory ze 16 lokalit, z nichž pět lokalit²⁷² nejsou kvantitativně hodnotné (celkový počet identifikovaných zlomků nádob pod hodnotou 50). Často jsou soubory datovány spíše do pokročilejší fáze 1. stupně, tedy na přelom 13. – 14. století, případně do průběhu 13. a 14. století. V první fázi byly hodnoceny všechny tvary včetně hrnce. Z identifikovatelných zlomků se právě hrnec vyskytoval v souborech minimálně s 55% podílem, v rámci 12 lokalit více jak se 70% podílem.

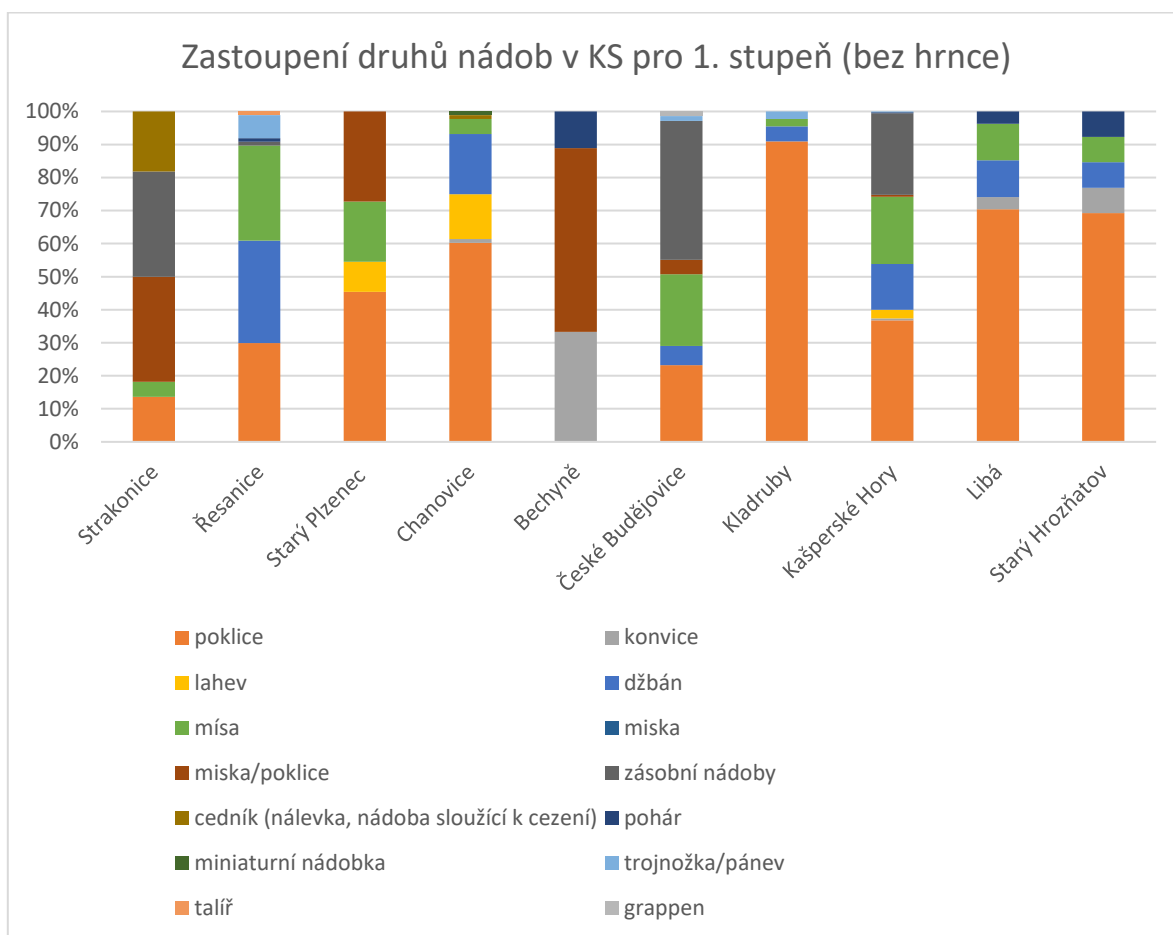
Graf. č. 1: zastoupení druhů nádob v keramických souborech včetně hrnce.

V druhé fázi byl ze statistiky vyloučen hrnec, aby byl lépe patrný rozsah výskytu ostatních tvarů. Vyloučeny byly také keramické soubory, které neměly dostatečnou vypovídající statistickou hodnotu (počet identifikovatelných zlomků v souboru pod hodnotou 50). Nejvýraznější zastoupení v keramických souborech má hned po hrnci *poklice*. Nepřítomná je pouze v souborech z Bechyně, kde měl dominantní zastoupení hrnec. *Miskovitá poklice*²⁷³ se širokým knoflíkem je zastoupená v souborech ze Strakonice, Starého Plzeňce, Bechyně,

²⁷² ZSV Borek, Písek, Planá u M. L., Gutštejn, Horšovský Týn.

²⁷³ Zde nelze spoléhat na přesné informace z použité literatury. Je možné, že někteří autoři ve středověkých souborech nerozdělují v rámci funkčnosti poklice na poklice a polyfunkční poklice/misky.

Kašperských Hor a Českých Budějovic²⁷⁴. **Džbán** je zastoupen méně výrazně, chybí však stejně jako poklice v souborech z Bechyně a Kašperských Hor. **Mísa** opět chybí jen v souborech z Bechyně a Kašperských Hor. **Grafitové zásobnice** (zásobní nádoby) jsou výrazněji zastoupeny v souborech ze Strakonice, Kašperských Hor a Českých Budějovic, což potvrzuje jejich výskyt a majoritní užívání na území jižních Čech. **Konvice**, která v tvarové skladbě 2. stupně zcela chybí, je zastoupena pouze několika fragmenty v souborech z Chanovic, Kašperských Hor (2 zlomky), Libé a Starého Hrožňatova (třemi kusy v souboru z Bechyně) – v rámci západních Čech se tedy vyskytuje pouze v Chanovicích a Kašperských Horách. **Lahev** je zastoupena pouze v souborech z Chanovic, Kašperských Hor a Starého Plzně. **Pohár** je stopově zachycen v souborech z Řesanic, Bechyně, Kašperských Hor, Libé a Starého Hrožňatova (po 1 fragmentu). **Pánev**, která je více zastoupena v keramických souborech datovaných do 2. stupně, je zachycena pouze v souboru z panského sídla v Řesanicích (6 fragmentů), po jednom fragmentu byla nalezena v Kladrubech, Kašperských Horách a Českých Budějovicích.

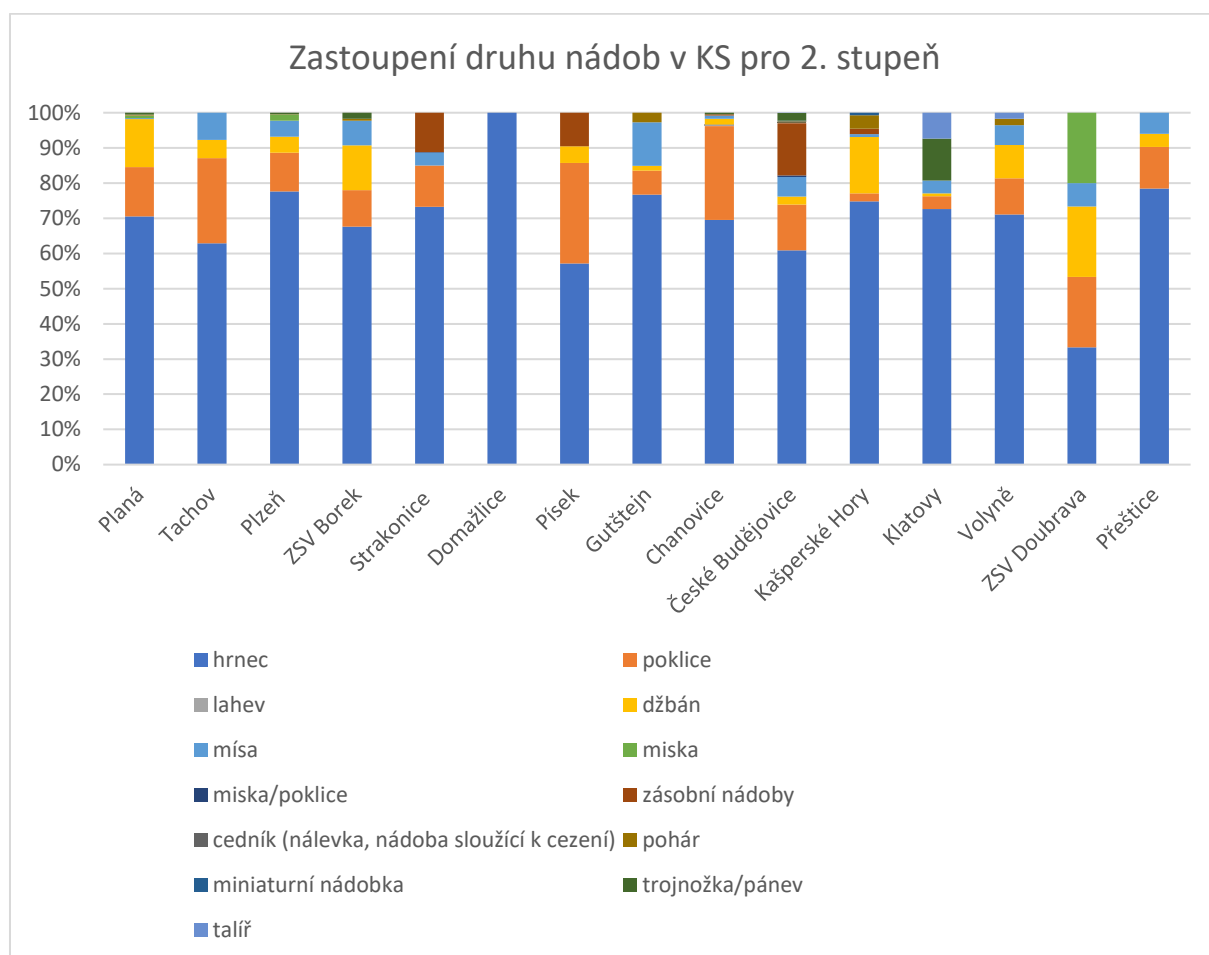

Graf č. 2: zastoupení druhů nádob v keramických souborech bez hrnce statisticky hodnotných souborů.

²⁷⁴ V rámci Českých Budějovic byl použit jako srovnávací soubor z radnice (Čapek – Militký a kol. 2016).

Kvantitativní zhodnocení tvarového spektra pro 2. stupeň

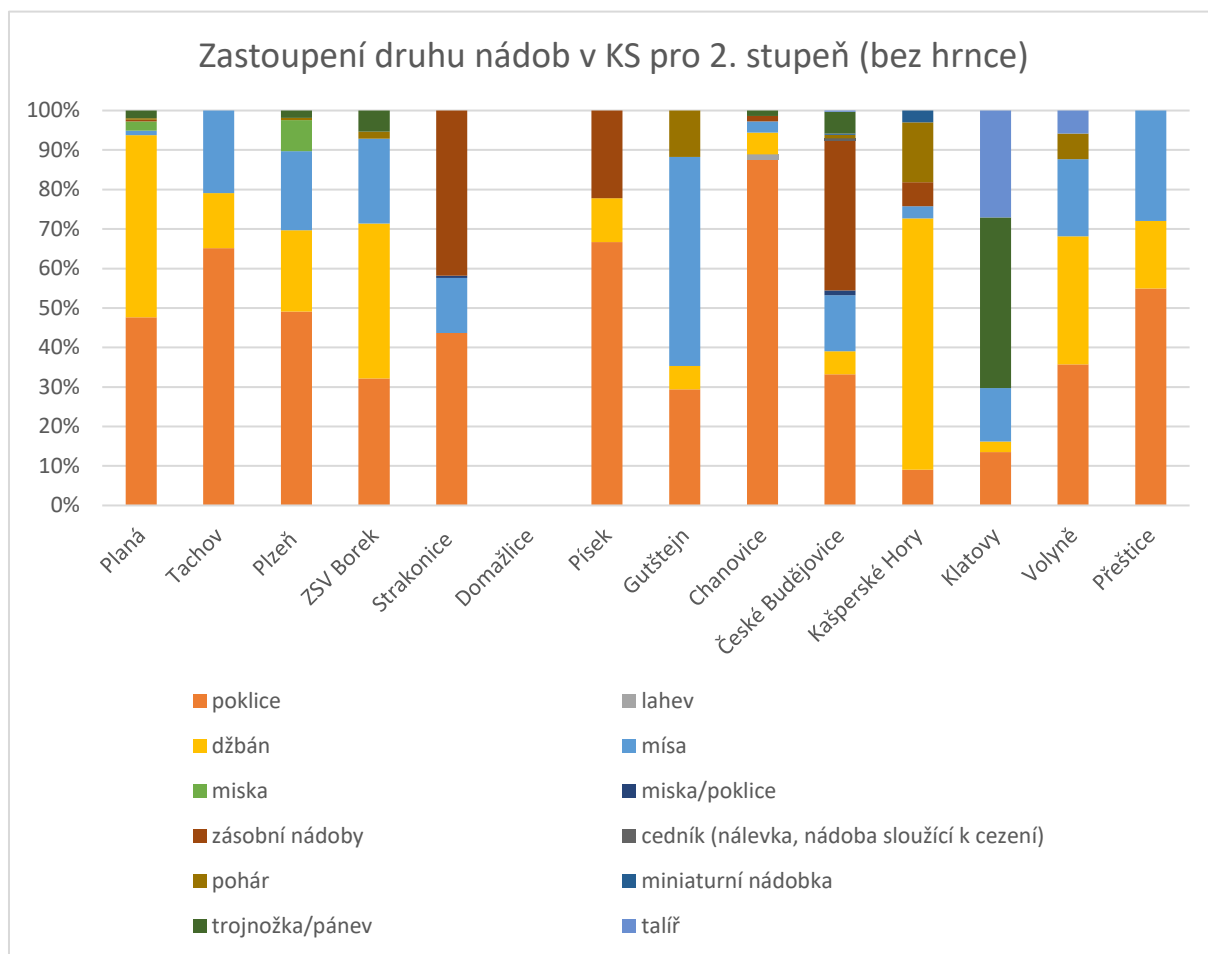
Pro kvantitativní zhodnocení tvarové skladby byly využity keramické soubory z 15 lokalit, které jsou kvantitativně hodnotnější než keramické soubory z 1. stupně. Až na soubory z Klatov a Volyně, které jsou obecněji datovány do průběhu 15. – počátku 16. století, se jedná o keramické tvary spadající do období 2. stupně (tedy 2. poloviny 14. století – 1. poloviny 15. století). V první fázi byly hodnoceny všechny tvary včetně hrnce. Z identifikovatelných zlomků se právě hrnec vyskytoval v souborech až na výjimku minimálně s 55% podílem, v rámci 9 lokalit více jak se 70% podílem.

Graf č. 3: zastoupení druhů nádob v keramických souborech včetně hrnce.

V druhé fázi byl ze statistiky vyloučen hrnec, aby byl lépe patrný rozsah výskytu ostatních tvarů. Vyloučen byl také keramický soubor, které neměl dostatečnou vypovídající statistickou hodnotu ze ZSV Doubrava (počet identifikovatelných zlomků v souboru pod hodnotou 50). Stejně jako v předchozím období je nejvýrazněji zastoupena *poklice*. Její nepřítomnost, stejně jako ostatních tvarů stolní keramiky v rámci souboru z Domažlic není významná (statisticky byl zhodnocen pouze keramický soubor čítající 115 zlomků keramiky, kde byl tvarově rozpoznán pouze hrnec). Výrazněji zastoupen oproti předchozímu období je také *džbán* a *mísa* (kromě Písku a Domažlic zastoupena na všech lokalitách). Poměrově nejvýrazněji k hrncům je džbán zastoupen v souborech z Plané u M. L. (304 identifikovatelných zlomků hrnců x

77 zlomků džbánů)²⁷⁵. **Zásobnice** jsou opět zastoupené pouze v jižněji položených lokalitách jako je jsou jihočeské Strakonice, Písek a České Budějovice, pouze několika fragmenty je zastoupena také v Chanovicích nebo Kašperských Horách. Více se objevují fragmenty **pánví/trojnožek**, tento tvar se však výrazněji objevuje až v novověkých keramických souborech. Ne příliš výrazněji oproti 1. stupni (zvláště v rámci srovnání průměrné velikosti zahrnutých souborů z 1. a 2. stupně)²⁷⁶ se objevuje **pohár** (zastoupen v souborech z Volyně, Kašperských Hor, Českých Budějovic, Gutštejna, Borku, Plzně a Plané u M. L.). **Talíře** jsou zastoupeny pouze v souborech z Volyně a Klatov²⁷⁷, které jsou však datovány do průběhu 15. století, jde tedy spíše již o raně novověké exempláře.

Graf č. 4: zastoupení druhů nádob v keramických souborech bez hrnce

²⁷⁵ Hodnoceny dva keramické soubory – viz literatura Hrubá 2016, 70-83; Zelenka 2020, 133-164.

²⁷⁶ Průměrně vychází 157 morfologicky identifikovatelných zlomků keramiky na jeden hodnocený soubor datovaný do 1. stupně a 336 zlomků do 2. stupně.

²⁷⁷ Jeden fragment pochází z Českých Budějovic, datačně spadající do souborů z 1. poloviny 15. století.

Po komparaci tvarové skladby jednotlivých lokalit je tedy zřejmé, že hrnec je dominantním tvarem v obou sledovaných obdobích (pro 1. stupeň průměrné zastoupení v souborech kolem 85 %, pro 2. stupeň 71 %).

Výzdoba vrcholně a pozdně středověké keramiky v jihozápadních Čechách

Výzdoba měla a má pro člověka zcela jedinečný význam. Pro spotřebitele byl typ a provedení výzdoby často další faktor, podle kterého volil výrobek při koupi/směně. Pokud se budeme soustředit na výzdobu období 2. poloviny 13. století až po ca polovinu 15. století, zjistíme rozsáhlou základnu druhů výzdoby: rytí, malování, *rádélkový dekor*, v některých případech také výzdobu plastickou, kolkovanou či leštěnou.

Rytý dekor

Rytí je výzdobná technika běžně užívaná již od raného středověku až po pozdní středověk. S postupem času se kombinuje i s jinými výzdobnými technikami (od poloviny 14. století např. s rádélkem či malovanou výzdobou pro tachovskou oblast).

Rytá linie jednoduchá a vícenásobná (horizontální). Nejjednodušší a nejčastější forma zdobení. Objevuje se převážně na hrncích, a to již od počátku do konce sledovaného období 1. a 2. stupně. V období 1. stupně jsou vícenásobné ryté linie aplikovány především v širokém pásu v oblasti maximální výdutě nádoby či lehce nad její hranicí. Jednoduché či úzký pás vícenásobných rytých linií jsou typické pro období 2. stupně. Zpravidla jsou umístěny na podhrdlí, případně v oblasti hrdla.

Rytá vlnice. Objevuje se na keramickém zboží od počátku sledovaného období až do období 14. století (zvláště v pohraniční oblasti – např. nálezové soubory z Boru). Ve starším období 1. stupně nacházíme rytou vlnici převážně na hrncovitých nádobách v horní části výdutě či na podhrdlí (i v kombinaci s rytými liniemi, viz např. Domažlice). Charakteristická je vlnice i pro typ ploché poklice se vztyčeným okrajem, která se vyskytuje převážně v keramických souborech pohraničních lokalit²⁷⁸ datovaných do 2. poloviny 12. – 13. století. Ojediněle je nacházena ve spodní části nádoby (např. Starý Plzenec, Kašperské Hory). V období 2. poloviny 14. století je zaznamenána tato výzdoba pouze ojediněle (převážně na vodorovně/šikmo vyložených okrajích mís; viz např. ZSV Borek).

Šroubovice. Vyskytuje se výrazněji v období 1. stupně, během 14. století je zaznamenána menší četnost použití (charakteristické je její užití na nádobách z chebské oblasti, kde přetrvává delší dobu). Aplikace šroubovice je

Uvádí se jako výzdoba, mohla mít však i další význam ve smyslu úpravy povrchu, kdy docházelo k jejímu zvětšení, a tedy i k intenzivnějšímu radiálnímu ohřevu (porovnej s tzv. karbováním u pecních hrnců – novověká keramická produkce; Štajnochr 2004, 831-833).

---

²⁷⁸ Např. Domažlice, Tachov, Kladruby (Procházka 1983; Nováček – Razím – Ebel 2004, 51-94; Nováček a kol. 2010).

Vseky (vrypy). Archaická výzdoba objevující se na nádobách ještě ve vrcholného středověku (v průběhu 2. poloviny 12. – 13. století, pro 0. stupeň např. Přeštice). Ploché poklice byly často opatřeny girlandovou vlnicí a vrypy. Její výskyt není příliš běžný, v souborech se oproti ostatním typům ryté výzdoby objevuje spíše výjimečně (např. nálezový soubor z Gutštejna, Kladrub, Písku, Starého Plzněce).

Malovaný dekor²⁷⁹

Výzdobná technika v podobě malování se objevuje na sledovaném území již v období od 2. poloviny 12. století. Nejstarší lokální výroba keramiky s malováním je na sledovaném území doložené v Kladrubech (aplikováno bílé či šedé nástřepí). Bílé nástřepí je v jiném časovém horizontu zaznamenáno i na keramickém zboží z Tachova a Plané u M. L. (pro 2. polovinu 14. století).

Zcela neobvyklá je výzdoba v podobě malby bílou hlinkou s motivy kružnic, která byla aplikována až po procesu vypalování (pro období pozdního středověku nalezené v souborech z kladrubského kláštera).

V období přelomu 13. / 14. století – 1 pol. 14. století je v souborech z Chanovic zachyceno malování bílou hlinkou (esovité znaky a linie).

V období od přelomu 14./15. století je malovaný dekor charakteristický pro oblast Tachovska. Typické je nanášení horizontálních linií (pruhů), vlnovek a dalších tvarů červenou (či hnědou) hlinkou v horní části nádoby. Od 2. poloviny 15. století je v horních částí nádob aplikován černobílý malovaný dekor převážně v podobě horizontálních linií.

Rádélkový dekor

Tato specifická výzdoba byla aplikována hrnčíři jihozápadních Čech výrazně až na keramické nádoby pozdního středověku. Jednoduché typy rádélek zaznamenáváme již na nádobách již ve 2/3 14. století, složitější či kombinované dekory²⁸⁰ vidáme na keramice od ca 2. třetiny 15. století. Většina motivů se může vyskytovat v pozitivním i negativním provedení. V rámci studie je na strategických souborech sledována přítomnost/nepřítomnost konkrétních motivů. Nejvíce typů rádélkového dekoru bylo zaznamenáno v Chanovicích při archeologickém výzkumu zámku, nicméně zde nelze oddělit časově stáří výskytu jednotlivých rádélek (2. polovina 14. století, celý průběh 15. – 1. třetina 16. století), většina neobvyklých jednoduchých motivů a složitých motivů tedy spíše pochází z období přelomu pozdního středověku/raného novověku.

Jednoduchá rádělka s geometrickými vzory jsou na pozdně středověkých nádobách zachyceny nejčastěji a jsou nalézány na keramice napříč Českou republikou. Odlišná je však např. datace moravských nálezů nádob s rádélkovým dekorem. V tomto prostředí se vyskytují rádělka

---

²⁷⁹ Do této kategorie je zahrnuto i nástřepí (tedy pokrytí celé nádoby hlinkou). Nástřepí může být aplikováno štětcem, případně ponořením polotovaru či jeho části do nádoby s hlinkou.

²⁸⁰ Více typů rádélkového dekoru či v kombinaci s rytou výzdobou.

na keramice 1. poloviny 13. století a jsou zde spojovány ještě s hradištní tradicí²⁸¹. V 2. polovině 14. století tento výzdobný motiv mizí a znovu se objevuje až v závěru 14. století (např. Bystřec – Belcredi 2006; Konůvky – Měchurová 1997; Brno – Sedláčková 2020, 104-105).

V rámci sledovaného území se jeví jako neoblíbenější jednoduchý motiv RJ03 (čtverce se zaoblenými rohy, ponejvíce pouze v jedné řadě) a RJ17 (kosočtverce), který se objevuje celkem v jedenácti nálezových souborech. Dalšími oblíbenými jednoduchými motivy jsou RJ01-02, RJ04, RJ06, RJ08-10, RJ14 a RJ18 (různé tvary obdélníků, čtverečků, řetízkových dekorů, vlnovek), které se vyskytují ve více jak pěti souborech.

Složitější motivy rádelék jsou oproti jednoduchým typům zastoupeny marginálně. Pouze RS01, RS05 a RS10 se vyskytli na více jak třech lokalitách. Např. u rádelka RS03²⁸² by bylo zajímavé porovnat jednotlivé kusy, pocházející ze vzdálenějších lokalit (Plzeň, Planá u M. L., Chanovice).

Nápisová rádelka se zpravidla objevují na hrncovitých nádobách. Interpretaci možného konkrétního užití nádoby s nápisovým rádelkem se slovy/zkratkami „*avram*“ (se symboly připomínající korunu), „*avramavn, p mari*“ zde lze diskutovat (nálezy z Plzně; Nechvátal 1976; Čapek – Procházka – Sedláčková (eds.) 2021). Můžeme uvažovat o zařazení těchto nádob do duchovního prostředí, kdy v nádobě s tímto konkrétním rádelkem mohla být uchována tzv. „svatá voda“, která pocházela ze svatých „*mariánských*“ pramenů²⁸³. Nádoby s tímto rádelkovým dekorem také mohly být cíleným produktem pro určitou událost, např. související s *mariánskou úctou* a mariánskými svátky (Holubová – Suchomelová 2015). Další nádoba s nápisovým rádelkem, která může být svým užitím spojena s výše zmíněnou keramikou, pochází ze Strakonice z hradního areálu. Zde jsou rozeznána písmena „*v ma*“ se symbolem čtyř kosočtverců mezi písmeny *v* a *m* (Čapek – Slavíček – Petřík – Valkony 2019; 263).

Ostatní

Plastická výzdoba – lišta (žebro). V keramických souborech z jihozápadních Čech zachycena v minoritním množství (např. v Chanovicích, Kladrubech, Plané u M. L.). Setkáváme se také s přesekávanou plastickou lištou u zásobních tvarů (u tzv. tuhové keramiky; např. nálezový soubor z Nepomuku; Kostrouch – Šmejdivá – Sůvová 2005; Šmejdivá – Tetour 2006). Ve dvou případech byly zjištěny obdélníkové plastické lišty na zlomcích zásobních hrnců v Přešticích (pro 0. stupeň). U zásobnic nacházíme i horizontální členění pomocí žeber (nejblíže doloženo v Bechyni, tedy v jižních Čechách).

Promačkávání. Typ výzdoby zachyceny spíše výjimečně. Okrajově byla zachycena na zlomcích keramických nádob (horní část výdutě) z Chanovic a Kašperský Hor z období

---

²⁸¹ Ohnisko výskytu této výzdoby v období 1. poloviny 13. století lze hledat v oblasti na východ od Karpatské kotliny (Sedláčková 2020, 105).

²⁸² Dále také u signifikantní RS12 (Chanovice, Kašperské Hory, Přeštice), či u jednoduchých rádelék RJ41 (Chanovice, Blovice, Planá u M. L.) a dalších dle výběru badatele.

²⁸³ Porovnej s novověkými džbány na svatou vodu, které se přinášela od posvěcených studnic, svatých pramenů apod. (Štajnochr 2005, 746).

14. století (promačkávání důlků). Pro období 15. století promačkávání doloženo na nálezech džbánů z Domažlic či Horšovského Týna pro období 2. poloviny 15. století. Promačkávání je aplikováno také na ucha nádob (např. Kašperské Hory).

Vylešťování. Typ výzdoby/úpravy povrchu nádob v období od konce 14. století spojené s kvalitními redukčními třídami. Za výzdobu můžeme označit vylešťování ornamentů (pruhů, kružnic) na povrch nádob.

SHRnutí DOSAVADNíCH POZNATKŮ

Výpověď kuchyňské a stolní keramiky k sociálnímu prostředí spotřebitelů

V předešlých kapitolách jsem se částečně snažila odhalit rozsah možností interpretace sociálního postavení spotřebitelů na základě nálezů kuchyňské a stolní keramiky. Důležité je si uvědomit, že nejdříve si musíme ujasnit postavení kuchyňské a stolní keramiky v rámci domácnosti v daném časovém období – tedy ve vztahu k ostatním (nekeramickým) nádobám. Na základě tohoto postavení se poté můžeme snažit uchopit otázku sociálního postavení spotřebitele (zda se vůbec odráží v běžném spotřebním zboží jako je kuchyňská a stolní keramika), které dále závisí na mnoha faktorech (které ne vždy známe či dokážeme odhalit), z nichž některé se pokusím blíže představit:

Obecný kontext nálezů. Vyloučíme-li nejvyšší vrstvu společnosti (panovníka a výše postavené šlechtické rody)²⁸⁴, bude nás zajímat především rozdíl skladby keramického zboží z městského a vesnického prostředí. Keramické soubory ze šlechtických sídel mají v rámci tohoto faktoru specifický význam – lze logicky předpokládat, že spotřebitelé v rámci tohoto sociálního prostředí mají vždy přístup jak k „luxusnějšímu“ (dražšímu) zboží, tak i k novinkám objevujícím se na trhu.

Specifický kontext nálezů. Myslím tím především bližší polohu keramických nálezů (parcelace, bližší specifikace nálezů v rámci komunitních areálů – výrobní, obytný, odpadový apod.).

Určení provenience. Jde o rozlišení místního (běžně dostupného) a importovaného zboží²⁸⁵. Logicky předpokládáme, že nálezy solitérů vykazující vyšší standard použité technologie lze označit za importované zboží. Z technologického hlediska jsem vyčlenila jako importy na území jihozápadních Čech následující regionální keramické třídy: JČ3001-3002, ZČ3003, ZČ3019, ZČ4007, a JČ4001. U třídy ZČ4007 předpokládám její provenienci na území dnešního Německa, v okolí Bamberku, u tříd s označením JČ3001-3002, 4001 předpokládám provenienci v rámci jižních Čech – jde především o grafitovou keramiku zastupovanou zásobnicemi²⁸⁶. Provenienci třídy ZČ3003 („Goldglimmerware“) nemohu přesněji určit, i na území Horních Frank je toto zboží označováno jako import (Losert 1993, 39). Provenienci ZČ3019 („Silberglimmerware“) lze spatřovat v prostředí *Fichtelgebirge* východně od Bayreuthu (Losert 1993, 91; Bischof 2010, 70-71).

Životnost nádob. Pro odhad životnosti nádob vyrobených z keramické hmoty je důležité znát či předpokládat několik základních faktorů:

- kvalita výrobku²⁸⁷

---

²⁸⁴ Pracuji pouze s keramickými soubory z městského a vesnického prostředí, které doplňují některé soubory z hradních šlechtických sídel (např. Gutštejn, Chanovice, Libá atd.).

²⁸⁵ Dále rozdělujeme na import výrobků či možného cestování samotného výrobce.

²⁸⁶ Otázka je způsob importu objemově velkých grafitových zásobnic s území jižních Čech.

²⁸⁷ Velkou mírou kvalita závisela na užití keramické hmotě. Zdroje kvalitních jílu vhodných pro výrobu keramiky není v oblasti jihozápadních Čech nedostatek (archeologicky doloženo v okolí Plzně, písemnými prameny např. v Horažďovicích). Kvalitu a vlastnosti základní keramické hmoty ovlivňuje její zpracování (odstranění

- tvar nádoby (nejnižší předpokládaná životnost je stanovena pro hrnec jako nádobu určenou k vaření)
- velikost nádoby
- přítomnost/nepřítomnost výzdoby
- užití konkrétní nádoby (nemusí jít o primární účel, který výrobků přisuzoval hrnčír; zde záleží na použití nádob spotřebiteli)
- provenience

Technologické znaky výrobku. Přímo odkazuje na kvalitu provedení. Na základě kvality výrobků je možné zařadit spotřebitele do majetkové/sociální vrstvy.

Druh nádoby a její užití. Aplikovaná výzdoba. Odraz sociálního postavení spotřebitele, pokud je možné ho identifikovat, můžeme hledat pouze v rámci stolní keramiky, ta je však v rámci sledovaného období zastoupena marginálně. Kuchyňská keramika (především tedy varný hrnec) neodráží sociální statut svého spotřebitele.

Na výše uvedených faktorech a na mnoha dalších závisela cena výrobku, která určovala míru luxusu. Za typického zástupce luxusního zboží můžeme označit např. miniaturní nádoby třídy ZČ4007 (pro 1. i 2. stupeň). Za luxusní zboží bychom také mohli označit kvalitní bohatě dekorované picí džbánky redukčních tříd (pro 2. stupeň). Hypoteticky v období s nástupem nových keramických tvarů jako jsou džbány či poháry musely tyto nádoby zastupovat tzv. „lepší zboží“ s největší pravděpodobností ne zcela dostupné sociálně nižší vrstvě obyvatel.

Výpověď keramiky k sociálnímu prostředí spotřebitelů na konkrétních příkladech z jihozápadních Čech

Do studie byly okrajově zařazeny keramické soubory z **období 2. poloviny 12. – 1. poloviny 13. století**, z nichž kvantifikací prošly pouze nálezové celky z Kladrub, Přeštic a Strakonice (příp. Vícova u Přeštic). Kvantifikované soubory však pocházejí z odlišných sociálních prostředí²⁸⁸ a je tedy více než vhodné je mezi sebou porovnat alespoň v základních rysech.

Benediktinský klášter v **Kladrubech** patřil mezi nejvlivnější církevní instituce a jeho primární doménou byla oblast Kladrub, Stříbra, jižního Tachovska a později vzdálenější oblast Krašova a Přeštic (podrobně Nováček a kol. 2010, B29). Přes majetkové území kladrubského kláštera také vedla nejzápadnější česká část Norimberské cesty (od Kladrub po západní hranici). Naopak velká část řezenské cesty vedla přes území v majetkové držbě kláštera premonstrátek v Chotěšově (Bendová 2012, 5).²⁸⁹ Keramické soubory z archeologického výzkumu kláštera zpracované K. Nováčkem (Nováček a kol. 2010) vykazují nápadně homogenní charakter –

---

nežádoucích složek) a přidávání příměsí (pro sledované období a prostředí především křemičitý či jiný písek, slída, případně grafit).

²⁸⁸ Kladruby – klášterní prostředí, Přeštice – venkovské prostředí (trhová ves), Strakonice – hradní prostředí (30. léta 13. století – kladeno založení hradu).

²⁸⁹ *Zajímavou dílčí komparační studií* by bylo jistě kvantitativní a kvalitativní zhodnocení středověkých keramických souborů právě z klášterů jako jsou Kladruby (již publikováno, viz Nováček a kol. 2010), Teplá, Plasy, Nepomuk či Chotěšov. Pro Teplou a Plasy již vhodné keramické soubory existují (uložené v depozitáři ZIP o.p.s. – Plasy a v Muzeu Karlovy Vary – Teplá).

zcela dominovaly dvě keramické třídy: KD105 (ZČ3015) a 113 (ZČ3017a). Tyto dvě keramické třídy mají společné atributy v podobě výpalu (tvrdý oxidační až oxidačně-redukční) a úpravu povrchu bílým nástřepím (třída KD113 vykazuje horší kvalitu výroby od zpracování keramické hmoty po výpal). Bílé nástřepí bylo zachyceno i na další významněji zastoupené třídě KD106, ostatní KT byly téměř výhradně bez úpravy. Dominantním tvarem byl identifikován bezuchý hrnec, ojediněle byl detekován hrnec s jedním páskovým uchem, který je spojen s archaickými KT s bohatou rytou výzdobou. Nijak početně není zastoupena ani poklice. Konvice, jako archaický typ, a pánev jsou zastoupeny pouze jedním zlomkem. V souborech zcela chybí *kónické mísy a džbány* (džbány zde poprvé zachyceny až v nálezových celcích z počátku 15. století).

V **Přešticích** při archeologickém výzkumu v Jungmannově ul. proběhla exkavace a dokumentace oválné sídlištní jámy (obj. 1/05), jejíž funkce nebyla spolehlivě určena. Sekundární výplň obsahovala vcelku homogenní soubor keramiky i nálezy strusky, naznačující přítomnost výrobní aktivity v blízkosti objektu – výhňovou tavbu železa. Dominantními třídami zde byly PR3001 (silnostěnná hrubozrnná třída nekvalitního oxidačního výpalu), 3001a (středoizrnná třída lišící se od 3001 tenčí stěnou) a 3002 (středoizrnná třída nekvalitního redukčního či smíšeného výpalu). Z tvarů byly nejvíce zastoupeny zlomky hrnců, silnostěnné fragmenty lze přiřadit zásobním tvarům hrnců. Pouze několik zlomků bylo identifikováno jako zvonovitá miska/poklice (Čapek – Menšík – Netolický – Vladař – Hrubá 2017, 80-84).

Diskutovaný **strakonický soubor** byl získán při archeologickém výzkumu hradu v roce 2006. Největším počtem byly zastoupeny třídy ST3010 a ST3009/ZČ3002 (třídy vykazující znaky hradištní tradice, středoizrnné až hrubozrnné příměsi s krupičkovitým povrchem), významně ST3004/ZČ3011 a ST3006/JČ3004, ne zcela zanedbatelně i grafitová keramika (ST3001/JČ3001, ST3002/JČ3002, ST3005/JČ4001). Z morfologických tvarů byl nejvíce zastoupen hrnec, méně zásobnice a poklice. V několika zlomcích byla identifikována mísa, zvonovitá miska/poklice, džbán/lahev, džbán či konvice (více Čapek – Slavíček – Petřík – Valkony 2019, 215-274).

Když tyto výše zmíněné soubory porovnáme mezi sebou, lze si všimnout již některých nuancí i v použité technologii. Kladrubská keramika vykazuje oproti ostatním dvěma souborům kvalitnější výpal (převážně tvrdý) a povrchovou úpravu v podobě nástřepí, jež může být snahou o sjednocení barevnosti povrchu. Málo do počtu i do variability byla zachycená výzdoba nádob. Tyto atributy mohly být zvoleny záměrně vzhledem k řeholnímu životu mnišské komunity. Použití progresivnější technologie se dá vysvětlit právě velkým významem Kladruhu jako důležité obchodní stanice na norimberské zemské cestě, kde je k roku 1233 prokázáno městské zřízení s nejstarším doloženým právem výročního trhu (Kejř 1998, 142, 212).

Oproti kladrubské, ba i strakonické produkci se zdá být přeštická produkce technologicky méně kvalitní (silnostěnná keramika převážně středně tvrdého, nekvalitního oxidačního výpalu – více než 50% zastoupení v souboru), což může být vysvětleno právě lokací osady v periferní oblasti. Vyloučila bych zde důvod nedostupnosti kvalitní keramické hmoty, jelikož pozdně středověká keramika vykazuje, co se týče technologických atributů, kvalitní zpracování suroviny i adekvátní výpal. V tomto případě bych se přiklonila k následujícímu vysvětlení: *nebyla zde řemeslná konkurence ani poptávka po kvalitnějším zboží*, které by vyvolaly tlak na změnu

v kvalitě keramické produkce. Nasvědčuje tomu i keramika nalezená v nedalekém Vícově, kde dominantními keramickými třídami byly PR120 (identická s PR3001) a PR128 (identická s PR3002).

Keramické soubory ze Strakonice vykazují větší variabilitu jak v rámci technologie, tak i v rámci tvarového spektra. Heterogenita zastoupených keramických tříd by mohla nasvědčovat zásobování několika hrnčíři. Oproti přeštické a kladrubské produkci jsou zde zastoupeny i tvary jako je mísa, džbán, lahev, či konvice (i když v marginálním množství oproti hrncovitým tvarům), jež může být odůvodněno přítomností vyšší vrstvy obyvatelstva – šlechty, která měla k progresivním keramickým tvarům přístup jako první.

Do srovnání keramických souborů z různého sociálního prostředí z **období 2. poloviny 13. – 1. poloviny 14. století** vstupuje více lokalit (některé byly z důvodu nedostatečné výpovědní hodnoty vyloučeny), ovšem pro komparaci nám zde chybí kvantifikované keramické soubory z vesnického a klášterního prostředí. Můžeme porovnat keramiku nalezenou v rámci prostředí, kde se pohybovala vyšší vrstva obyvatel (Gutštejn, Chanovice²⁹⁰, Řesanice, Strakonice²⁹¹) a z prostředí městských založení (Starý Plzenec, Kašperské Hory). V rámci technologických atributů nebyly shledány výrazné rozdíly, které by mohly být spojeny s určitým sociálním prostředím. Spíše se ukázalo (a to i pro přítomnost obdobného tvarového spektra), že měšťanské domácnosti užívaly stejnou keramiku jako panská sídla.

Starý Plzenec. Celkem šest definovaných keramických tříd bylo přiřazeno k RKT 1. stupně, (ZČ3001, 3003, 3005, 3009, 3011, 3014). Kromě ZČ3003 a ZČ3014, které mají v souborech minoritní zastoupení, jde o dominantní keramické třídy, lze je tedy považovat za místní keramickou produkci. Převážně se jedná o keramiku s tenkou až střední stěnou vypalovanou tvrdě ve smíšené atmosféře. Její lokální varianty, lišící se z velké části podílem a velikostí příměsí, můžeme najít v *Nové Plzni, Přešticích* (zde se však objevuje v rámci minoritně zastoupených tříd v souborech datovaných do 1. poloviny 15. století), Kladrubech, Gutštejně, Strakonících, a dokonce Českých Budějovicích. Se *Strakonícemi*²⁹² je produkce Starého Plzence spojena pouze prostřednictvím RKT 3003 a 3011 s tím, že obecně produkce Staré Plzně je o stupeň kvalitnější co do zpracování keramické hmoty a výpalu. Pokud porovnáme keramické soubory Starého Plzence se soubory z *Gutštejna*, zjistíme, že obdobnou keramiku spatřujeme pouze v rámci RKT ZČ3001 a 3003. Keramika z Gutštejna je převážně oxidačního výpalu střední tvrdosti, kterou v souborech Starého Plzence příliš nevidíme. Keramické soubory z *Chanovic* vykazují v rámci technologických atributů značnou heterogenitu. Žádná z tříd není početně dominantní, tedy nemohu ani předpokládat (místní) provenienci. Společně

---

²⁹⁰ Otázkou je zde, zda keramiku z tohoto období klást do prostředí vyšší společenské vrstvy vzhledem k tomu, že nejstarší část zámku dle SHP pochází právě z 1. poloviny 14. století, avšak tvarová skladba keramických souborů tomu nasvědčuje (více Hůrková a kol. 2014).

²⁹¹ Otázkou je prostředí strakonického hradu, který původně tvořil dva samostatné celky – johanitskou komendu a panské sídlo rodu Bavorů (Čapek – Slavíček – Petřík – Valkony 2019, 216).

²⁹² Data mohou ovlivněna velikostí souborů. Strakonický soubor není nijak početný (383 fragmentů) oproti keramickému souboru ze Starého Plzence (2 483 fragmentů).

technologické atributy však lze spatřovat mezi keramikou pocházející z *Nepomuku, Chanovic a Řesanic* (prozatím vyčleněna jen ZČ3006).²⁹³

Keramické soubory z *Kašperských Hor* (zejména Schneiderwinklová 2004) jsou datovány do širokého období 2. polovina 13. – 14. století, tedy již zahrnují převážně vyspělejší redukční třídy, které byly sloučeny v RKT ZČ4001 – 4005 s velkým množstvím jiných keramických tříd z oblasti celých západních Čech.

Keramických souborů z **období 2. poloviny 14. – 1. poloviny 15. století**, které můžeme mezi sebou srovnávat, je oproti předchozím obdobím daleko více, nicméně ze statisticky zpracovaných souborů vyplývá, že odraz sociálního postavení spotřebitele pozorovatelného na keramice v předchozích obdobích (a to především v období 0. stupně) nelze téměř zachytit. Na příkladu řady redukčních RKT vymezených pro období 14. – 1. poloviny 15. století (zvláště ZČ4001 – 4005) můžeme sledovat unifikaci keramické produkce jihozápadních Čech, která masivně začala nedlouho po vzniku hlavní městské sítě západních Čech v 1. polovině 14. století, a kterou zapříčinily mimo jiné i živější kontakty mezi jednotlivými produkčními centry. Získaná data nasvědčují masivnějšímu průniku technologie výroby kvalitnější varianty redukční keramiky pravděpodobně z oblasti Podunají někdy v pokročilé fázi 1. poloviny 14. století (viz RKT ZČ4001).

Zajímavý příklad zachycení odrazu sociální diferenciacce můžeme spatřovat v rámci definované RKT ZČ4004 na souborech z městského a vesnického prostředí (Plzeň, ZSV Borek, Kašperské Hory). Zatímco v plzeňských keramických souborech je tato keramická třída zastoupena marginálně (daleko pod hodnotou 1 %, v 6 km vzdálené zaniklé středověké vesnici je zastoupení více jak 20 %).²⁹⁴ V Kašperských Horách byla KšH208/ZČ4004 nejpočetněji zastoupenou keramickou třídou (více jak 20% podíl), liší se však od plzeňské třídy výraznou příměsí slídy v keramické hmotě. Pouze na těchto dvou lokalitách byla třída ZČ4004 zachycena ve větším množství, na ostatním zkoumaných lokalitách je zastoupena minimálně. Postavení Borku jako vesnického sídla, kde oproti městu byla usazena převážně sociálně nižší vrstva obyvatel, je jasné. Zde se tedy potvrdilo, že užití keramiky nižší kvality může nést informaci o socio-ekonomickém postavení spotřebitele. K diskuzi může být situace Kašperských Hor, které má na širokém území západních Čech specifickou pozici jako horní město, které někdy během 14. století obdrželo řadu privilegií právě kvůli těžbě zlata. Nicméně archeologický výzkum byl proveden na místě středověké úpravny zlatonosných rud v lokalitě „Na Prádle“ (Schneiderwinklová 2004), tedy keramiku lze přímo spojit s výrobní aktivitou a horníky jako spotřebiteli. Opět se zde tedy dostáváme do prostředí sociálně nižší vrstvy obyvatel.

Spotřební keramická krajina jihozápadních Čech v období 1. stupně

Pro období 1. stupně bylo vyděleno pouze 18 regionálních keramických tříd, z toho čtyři s označením JČ (tedy RKT spadající svým ohniskem výskytu do jižních Čech), ostatní

---

²⁹³ Pro případné sloučení několika tříd z Řesanic, Chanovic a Nepomuku do RKT je třeba keramické soubory detailněji prozkoumat.

²⁹⁴ Data je třeba verifikovat v rámci dalšího studia a porovnat s dalšími keramickými soubory z plzeňské spádové oblasti a rekonstruovat tak *konkrétní výrobní keramickou krajinu* Plzně.

keramické třídy nebylo možno přiřadit k jiné KT z ostatních sledovaných lokalit). Více keramických tříd (min. ze 4 lokalit) bylo úspěšně sloučeno pouze v rámci RKT ZČ 3001-3003, 3005-3006, 3011 a 3019. To nás může vést k myšlence, že v tomto období se lokální trhy řídí více svými preferencemi či mírou zkušenosti ve volbě zpracování keramických nádob, v průběhu 14. století se však situace mění s rozvojem cechovních regulací (viz např. mílové právo).

Pro porozumění role produkce a jeho vazby na trh se musíme blíže věnovat tržnímu systému, jehož zárodky souvisí s organizováním společenského života. Rozšíření trhu a dosah jejich obchodního obvodu nemůžeme z roztroušených historických zpráv spolehlivě rekonstruovat²⁹⁵. Není pochybnosti, že trh byl základní součástí městského zřízení. Opačný případ spatřujeme v případě vsí, kde si bez písemných pramenů nemůžeme být přítomností trhu jistí. Pro 13. století se objevuje v písemných pramenech např. slovní spojení „villa cum foro“, v kterém snad můžeme pokládat *forum* (tržiště) za součást sídelního celku (Kejř 1987, 9-10, 14).

V době zakládání měst jsou trhy již vžitou institucí, ale nejsou jediným faktorem a východiskovým bodem pro vznik měst. I u trhových míst, která se proměnila v města, nebyl rozhodným faktorem trh, ale obchodní cesta, praktikování určitého řemesla, nerostné bohatství či jiný podnět. Růst trhových a městských center není způsoben růstem populace, ale změnou ekonomické struktury, která láká nové obyvatele (Kejř 1998, 198-199). Podstatou trhového zřízení je platidlo (mince), clo a trh, který je založen na určitých pravidlech (od 14. století především mílové právo, trhový mír, právo skladu apod.; např. Kejř 1998, 180-185, 199, 201-215).

Pro období konce 0. stupně až po konec 1. stupně (ca do počátku 14. století) byla rekonstruována spotřební keramická krajina obsahující deset²⁹⁶ zvláště vyčleněných (tržních/distribučních) oblastí. Každá z těchto oblastí byla vydělena na základě porovnání technologických atributů lokálních keramických tříd a definování RKT (obr. 12, oblasti rozlišeny pomocí barev). Chebská a českobudějovická oblast je zde zastoupena především pro vykreslení vlivů jejich produkce na západočeskou keramiku. Na první pohled je zřejmé, že produkce chebské oblasti má patrný vliv pouze na oblast Tachovska, zatímco českobudějovická oblast dosahuje svým vlivem až k Plzni.

Za výrobní a tržní centrum západních Čech v období 12. – do ca konce 13. století lze označit **Starou Plzeň** (dnešní Starý Plzenec), pro kterou svědčí jak písemné prameny, tak i archeologické nálezy (zvláště nemovitě). KT jdou do velké míry sloučit s třídami Nové Plzně, jež je dalším potvrzením hypotézy, že se velká část řemeslníků a obchodníků na přelomu 13./14. století přesunula do výhodnější polohy Nové Plzně jakožto záměrně vznikajícího největšího centra západních Čech (viz Obrázek 12).

Důležitý lokální (regionální) trh, než Stříbro bylo povýšeno na královské město a převzalo dominantní roli v otázce místní ekonomiky/hospodářství, existoval při benediktinském klášteře

---

²⁹⁵ Nelze očekávat, že se situace změní s ohledem na vyčerpanost písemných zdrojů.

²⁹⁶ Za desátou oblast bylo vyčleněno široké území jižních Čech, zastoupené zde Českými Budějovicemi jako srovnávací lokalitou (v textu označeno pracovním jako českobudějovická oblast).

v **Kladrubech**. Všechny keramické třídy vydělené na základě keramických nálezů z Kladrub lze označit za lokální produkci z místních surovin (keramika měla nápadně standardní charakter), povrchový vzhled keramiky byl běžně upravován bílým až světle šedým nástřepím a je zde patrná téměř úplná absence kónických mís a džbánů ve středověkých souborech. Zde si však musíme uvědomit, že keramické nálezy náleží specifickému kontextu – klášternímu prostředí – a pravděpodobně odráží preference mnišské komunity²⁹⁷.

Další důležitý lokální trh lze pro toto období nalézt v **Tachově**. V období 12. – 1. poloviny 13. století (tedy před povýšením osady na město) měl Tachov jako pohraniční pevnost kontakt s oblastí Chebska a Horních Frank, o čemž svědčí jak tvarové spektrum podobné produkci města Chebu či vzdálenější oblasti Bayreuthu, tak i vyšší podíl slídnaté příměsi v keramické hmotě (např. Nováček – Razím – Ebel 2004, 51-94). V 2. polovině 13. století (ca v období povýšení osady na město, jež nelze označit za náhodu) dochází k vyšší míře unifikace (tedy k vyšší míře standardizace/specializace výroby keramického zboží). Není překvapením, že keramické třídy Tachova pro období 1. stupně nebylo možné sjednotit s nejbližší definovanými keramickými třídami z Plzně (Starého Plzeňce). Otázkou je vztah tachovského trhu k blízkému **Boru** (vzdálené ca 18 km) a **Plané u Mariánských Lázní** (vzdálené ca 13 km). Z období 1. stupně (případně 0. stupně) máme jen málo informací ke keramickým nálezům z Plané (k Plané např. okrajově Hanzlíková – Frýda 1982, 423-428; souhrnně Krasanovská 2011), musíme tedy povahu vztahů prozatím studovat z jiných zdrojů. Z vyhodnocení sociálního postavení lokalit bychom Tachov mohli označit za nadřazený (Tachov jako královské město s tradicí přemyslovského hradskeho centra, přítomnost hradeb již od konce 13. století, lokace při hlavní větvi dálkové cesty apod.²⁹⁸).

Za další důležité lokální trhy minimálně od ¾ 13. století můžeme označit **Domažlice** (doložena i hrncířská výroba min. od 1. poloviny 14. století) a **Sušice** jako první pohraniční královská města umístěná na řezenské a horní větvi zlaté cesty ze západních zemí. V keramických souborech těchto obou královských měst byly nalezeny fragmenty grafitových zásobnic, jejichž provenienci můžeme spatřovat v prostředí jižních Čech (Hůrková 1998, 114-134; Kočár 2003b; Hereit 1998; Hereit 2007, 69-85). V Sušici byly opět vyděleny keramické třídy, které nelze příliš ztotožnit s ostatními keramickými třídami²⁹⁹ (převážně s KT ze Starého Plzeňce/Plzně či Strakonice).

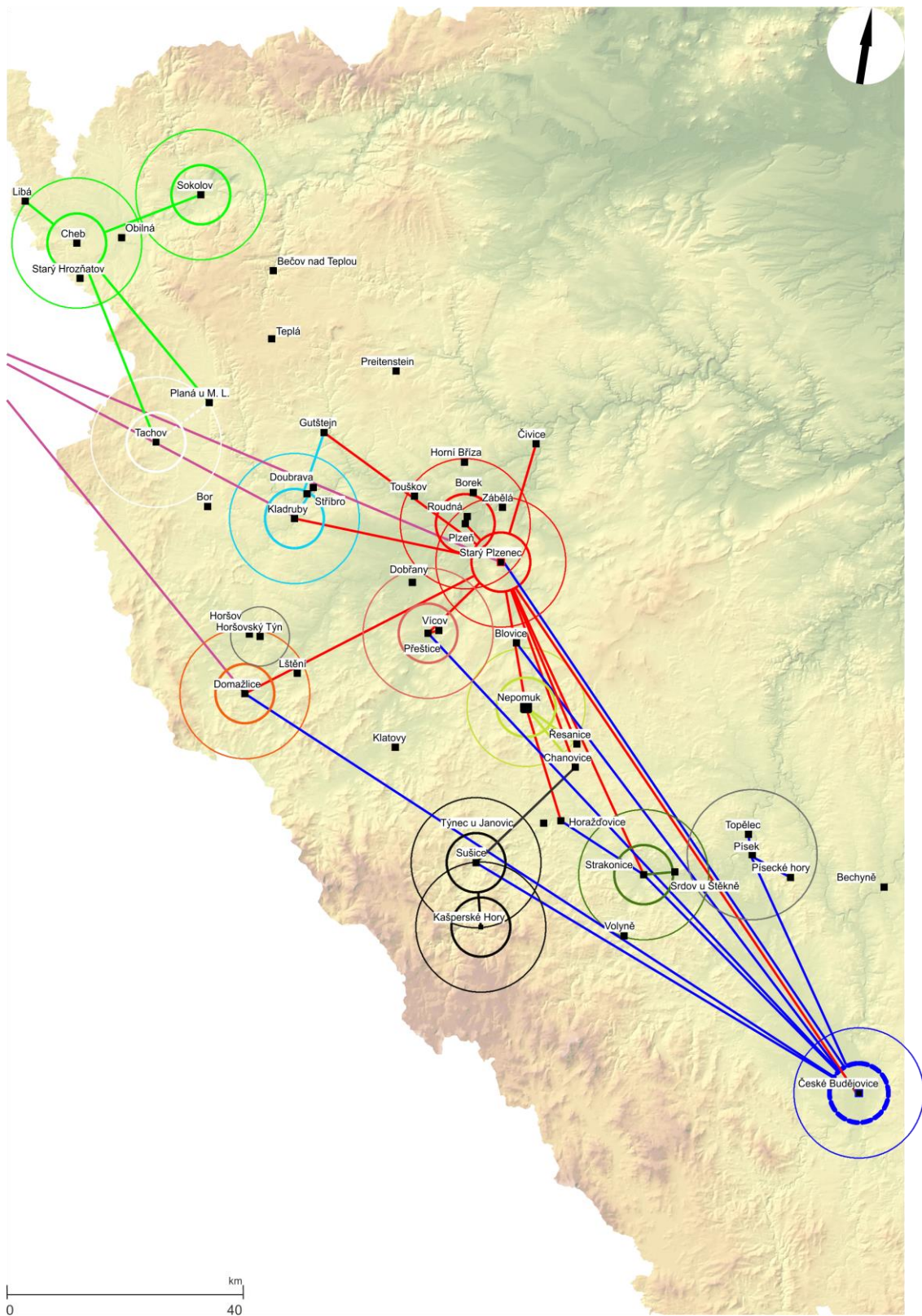
---

²⁹⁷ Tvrzení by mohlo potvrdit/vyvrátit porovnání středověkých keramických nálezů z kláštera a z města (z původní lokace) v Kladrubech.

²⁹⁸ Optimální je také vzdálenost trasy mezi Kladrubem a Tachovem (ca 30 km), kde Bor (či starší Stráž) leží ca v její polovině. Obdobnou situaci detekujeme na trase z Kladrub na Planou, která měří také ca 30 km, kde v její polovině leží Černošín.

²⁹⁹ Existuje stejná řada keramických tříd pro Sušici i Kašperské Hory s označením KšH.

Obrázek 12: zobrazení výrobních/tržních míst s distribučními směry pro 1. stupeň na základě keramické analýzy a definovaných RKT. Výrobní a tržní centra jsou vymezena 5km okruhem, spádová oblast je vyznačena okruhem 1 české míle (viz Krasanovská 2013, 22). Paprsky vyjadřují obchodní kontakty. Barevně jsou rozlišeny oblasti spojené obdobnou keramickou produkcí.

Další lokální trhy rozvíjející se až do období vrcholného středověku existovali také v rámci Nepomuku, ale i Přeštic či Horažďovic (k Horažďovicím např. Krasanovská 2015b; Hrubá a kol. 2016).

V otázce morfologie a výzdoby nelze nalézt v keramických souborech z výše zmíněných lokalit výraznější rozdíly – rozdíly tedy spatřujeme až při detailním zhodnocení lokální technologie (především *užití keramických hmot*, aplikace druhu výpalů, případně úpravy povrchu). Všechny tyto skutečnosti nás přivádí k myšlence o určité formě *integrovaného tržního systému*, kde roli hlavního tržního a obchodního centra plní Stará Plzeň (od 1. poloviny 14. století Nová Plzeň) jako hlavní komunikační uzel, který je společný pro západočeské zemské i regionální cesty.

Spotřební keramická krajina jihozápadních Čech v období 2. stupně

Pro období 2. stupně bylo vyděleno 17 regionálních keramických tříd, z toho jedna s označením JČ (tedy RKT spadající svým ohniskem výskytu do jižních Čech), ostatní keramické třídy nebylo prozatím možno přiřadit k jiné KT z ostatních sledovaných lokalit. Na rozdíl od staršího období se mi podařilo zařadit téměř všechny dominantní keramické třídy do RKT, což odpovídá zvyšující se míře standardizace a živěji proudících kontaktů mezi jednotlivými centry, a mezi centry a spotřebiteli. Obchodním centrem západočeského kraje se stala nově vysazená Plzeň, jež zapříčinila pokles významu a degradaci trhu Staré Plzně. Obdobný případ spatřujeme v úpadku významu kláštera a města Kladruhu, které zastínilo královské město Stříbro³⁰⁰.

Pro období 2. stupně byla rekonstruována spotřební keramická krajina obsahující sedm³⁰¹ zvlášť vyčleněných (distribučních) oblastí (obr. 13 – oblasti rozlišeny pomocí barev). Územně dominantní oblastí je plzeňská, kterou zastupují především RKT 4001 – 4005 (obr. 13 – červené paprsky). Dvěma centry je zastoupena tachovská oblast (viz RKT 4011 a 4016) a kašperskohorská oblast (především RKT ZČ4017).

Jak už bylo v předešlém textu zmíněno, pro 2. stupeň je hlavním výrobním, obchodním a tržním centrem **Nová Plzeň** (viz obr. 13 – oblast vyznačena červenou barvou). Kvalitní redukční keramické třídy ZČ4001 – 4003 jsou majoritními zástupci plzeňské oblasti, ale také strakonické či domažlické. Oproti ostatním lokálním produkcím se plzeňská keramika vyznačuje absolutní absencí či marginálním zastoupením slídy v keramické hmotě a drsnějším povrchem (v mnoha případech až krupičkovatým). Keramické nádoby jsou s pečlivostí dotvářeny a dohlazeny (např. oproti přeštické produkci). Větší příměs slídy v keramické hmotě zaznamenáváme převážně v pohraničních oblastech (např. Domažlice, Kašperské Hory).

Oblast Tachovska s centrem v **Tachově** (viz obr. 13 – oranžová) je více orientována směrem k oblasti Horních Frank, kde se v průběhu 14. století prosazuje oxidační keramika, a postupně vytlačuje keramiku redukční. Zcela lokální záležitostí je *keramika s bílým nástřepím* (ZČ4011-4012, ZČ4016), která se mimo Tachov objevila ve větším množství ještě v Plané u M. L.

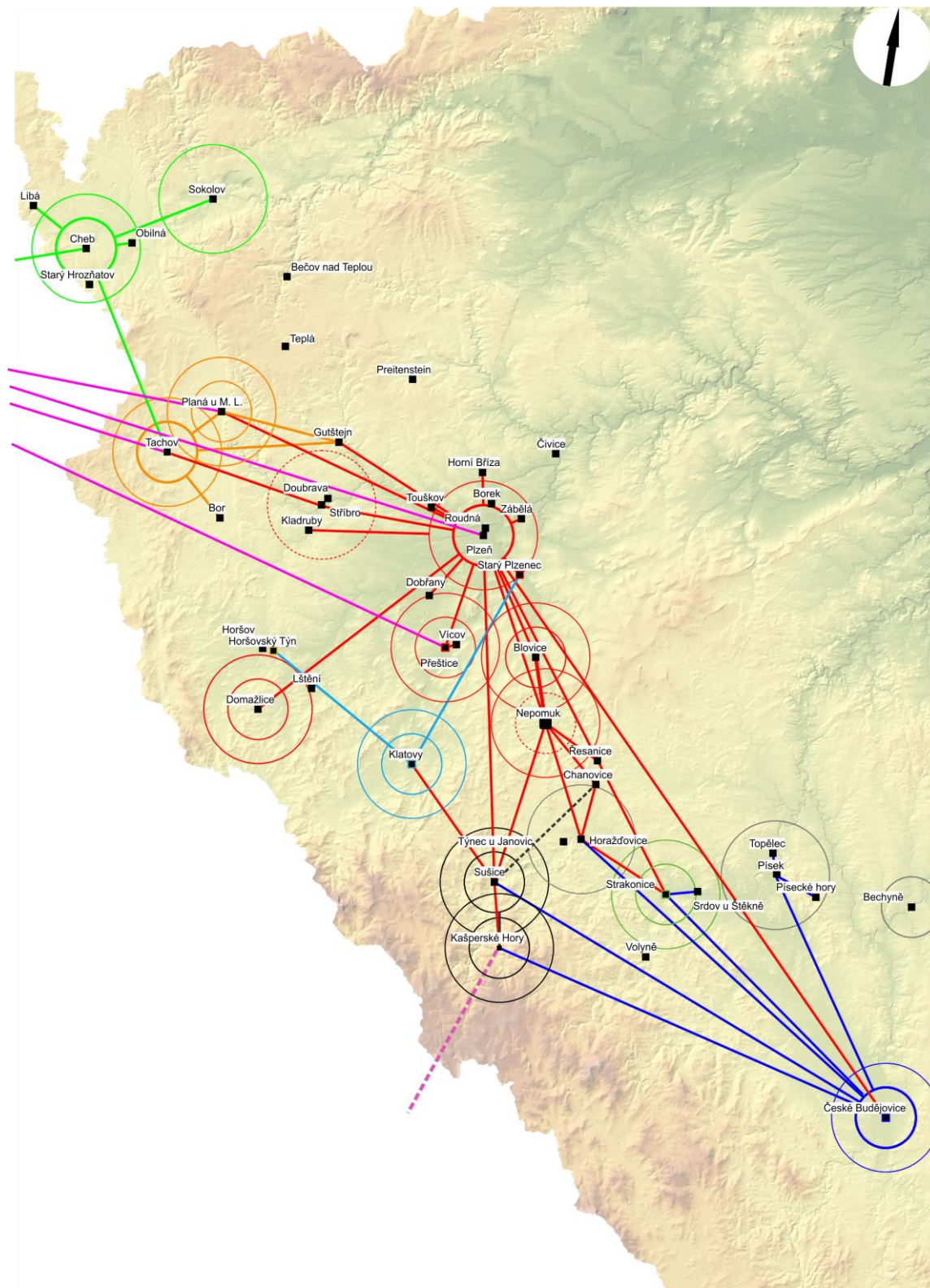
³⁰⁰ Pro Stříbro nedisponujeme řadou keramických tříd.

³⁰¹ Za sedmou oblast bylo vyčleněno široké území jižních Čech, zastoupené zde Českými Budějovicemi jako srovnávací lokalitou (v textu označeno pracovním jako českobudějovická oblast).

a několika zlomky na hradě Gutštejn. Tzv. *českoleský* keramický okruh se tedy omezuje pouze na oblast Tachovska, a vhodnější by bylo označit ho tedy za „*tachovský*“. Morfologicky se nálezy z Tachova až tolik (horno) franské oblasti nepodobají.

Klatovy jsou zvláště vyznačené (obr. 13 – světle modrá) z důvodu signifikantní keramické skupiny *klatovské červené keramiky* s nejpravděpodobnějším výrobním centrem v královském městě Klatovy a paprscitě označené jsou směry její distribuce.

Otázkou zůstává oblast Tepelské vrchoviny, která vzhledem k prostředí nebyla vhodnou krajinou pro vysazení významnějších městských komplexů. Na tomto území byla městečka vysazována později a většinou v místě s již existujícím hradebním komplexem (např. Loket, Bečov nad Teplou). Bohužel z této oblasti nemáme kvantitativně zpracovaný jediný soubor, tato oblast je tedy více než vhodná pro další studium, které by mohlo výrazně doplnit poznatky o produkci a distribuci keramiky a jejího socio-ekonomického kontextu (ke zpracování jsou např. vhodné keramické soubory z kláštera v Teplé, které jsou uloženy v karlovarském muzeu).

Obrázek 13: zobrazení výrobních/tržních míst s distribučními směry pro 2. stupeň na základě keramické analýzy a definovaných RKT. Výrobní a tržní centra jsou vymezena 5km okruhem, spádová oblast je vyznačena okruhem 9 km – předpokládaný rozsah milového práva (viz Krasanovská 2013, 22). Paprsky vyjadřují obchodní kontakty. Barevně jsou rozlišeny oblasti spojené obdobnou keramickou produkcí.

ZÁVĚR

Keramika je neodmyslitelně spjata s krajinou. Keramická hmota je těžena v krajině, zpracovávána a uskladněna člověkem na určitém místě v krajině, vyrobena a distribuována mezi spotřebitele včetně jejího uložení jako odpadu opět v krajině. Na základě produkce keramiky lze rekonstruovat rozsáhlé partie krajiny: výrobní areály, těžební areály, pohyb/stezky producentů, deponie keramického odpadu atd. I když se jedná jen o částečné rekonstrukce, tak každý takový pokus je hodnotný.

Studie je zaměřena na kuchyňskou a stolní keramiku v období vrcholného a pozdního středověku na území jihozápadních Čech. Časově bylo období rozděleno především na dva časové stupně: **1. stupeň** pro období 2. poloviny 13. století – 1. polovinu 14. století a **2. stupeň** pro období 2. poloviny 14. století – 1. polovinu 15. století. Zpracováno bylo více jak sto keramických souborů z ca čtyřiceti lokalit (nejvíce zastoupeny soubory z městského prostředí), které jsou uvedeny v přehledném katalogu s kresebnou a fotografickou dokumentací vybraných částí keramických souborů. Studie je z větší části zaměřena na technologické znaky než na tvarové spektrum a užitou výzdobu, nejsou však zcela opomenuty.

V prvních fázích studia produkce a distribuce středověké keramiky v jihozápadních Čechách jsem pracovala s tzv. „modelem keramického okruhu“, který patří mezi základní teoretické modely zvoleného tématu. Základní „keramické okruhy vyššího řádu“ byly definovány již v předchozích pracích (Krasanovská 2013, 2015), současná práce však opravuje některé jejich závěry. Tím hlavním je změna územního rozsahu dříve nazvaného *českoleského* keramického okruhu, který zahrnoval i oblast domažlickou. Nicméně při bližším studiu keramického materiálu z archeologického výzkumu Hořejšího předměstí a jeho posunu v dataci, a po zpracování menšího keramického souboru (viz Katalog, nálezový soubor č. 7) jsem dospěla k názoru, že oblast Domažlic se svou produkcí podobá spíše produkci plzeňské. Bylo by tedy vhodnější tento keramický okruh pojmenovat jako *tachovský*.

Určené RKT na keramickém materiálu z jihozápadních Čech nám ukazují míru *postupu specializace*. V průběhu 2. poloviny 12. – počátku 13. století zaznamenáváme míru specializace spíše na individuální/lokální úrovni bez přímé kontroly (zachycené keramické třídy z tohoto období nebylo možno sjednotit s jinými třídami z jiné zkoumané lokality; viz např. Kladruby, Tachov atd.). Podomácká výroba nebyla spolehlivě prokázána. V období ca od 2/3 13. století se tato situace mění a úroveň specializace se zvyšuje (převážně výroba lokálních hrnčírských dílen). V průběhu 1. poloviny 14. století už se pravděpodobně více formují sdružené dílny (míra shody jednotlivých keramických tříd mezi lokalitami je vysoká). Např. do RKT ZČ4003 byly zařazeny keramické třídy z 15 lokalit, což značí vysokou míru kontroly nad *chováním v rámci výběru materiálu, těžby a výroby*. Musím zde upozornit, že se zabývám pouze kuchyňskou a stolní keramikou běžné spotřeby (importy nepočítám), nejde tedy o produkci cenných výrobků, konzumovaných a kontrolovaných vyššími vrstvami. Přesto se v tomto chování může odrážet vzrůstající vliv cechovních regulací.

Důležitým závěrem studie je, že i běžná keramická produkce může být nositelem sociální informace o spotřebitelích, jež bylo prokázáno na základě detailního studia technologických atributů (konkrétně např. v rámci definice RKT ZČ4004).

Za nejvýznamnější (výrobní) tržní centrum označuji Plzeň (do konce 13. století Starou Plzeň), která se nachází ve výhodné poloze soutoku dvou řek a v místě komunikačního uzlu Norimberské a Řezenské stezky (a dalších regionálních stezek spojující např. Plzeň s Klatovy, Chebem či Strakonícemi)³⁰². Zde kromě nabídky běžně dostupného zboží probíhal i prodej cennějších výrobků z výrobního prostředí celých západních Čech (v období pozdního středověku např. výrobky ze skla a kovu). Po porovnání plzeňských keramických tříd s třídami z jiných západočeských lokalit bylo patrné, že plzeňští hrnčíři produkují o stupeň kvalitnější výrobky běžné spotřeby. Za významnější tržní centra lze označit všechna královská města západních Čech³⁰³, z nichž se vyčleňuje **Tachov** jako hlavní producent oxidační keramiky v západních Čechách. Z těchto tržních center je keramika distribuována do vesnického a hradního prostředí. Výroba keramiky ve vesnickém prostředí pozdního středověku na území jihozápadních Čech nebyla prokázána a ani pro ni nepřímé doklady nesvědčí.

Výsledky této studie jsou pouhým zlomkem toho, co se dá na základě konceptu keramické krajiny zkoumat. Další částí doplňující poznatky o těchto konkrétních keramických krajinách může být např. studium těžby keramických materiálů na základě mikro-regionálních geologických průzkumů spolu s experimentální výrobou keramiky. Další možností se nabízí v detailním studiu konkrétní výzdoby (např. rádélkového dekoru jako nejvhodnější variantou pro sledované období i území)³⁰⁴, která nám může upřesnit vztahy mezi jednotlivými tržními centry či nastínit detailněji distribuční mechanismy. Tato studie je tedy jen začátkem pro studium sociálních a ekonomických interakcí.

---

³⁰² Svědčí pro to i výpověď písemných pramenů (např. v Nováček – Široký 2004, 8-11; Nováček 2000, 5; Kuča 2002, 186).

³⁰³ Či poddanských měst. Otázkou je např. postavení Dobřan, které bylo městem nejdříve pod správou šlechtického rodu, poté pod správou církevní.

³⁰⁴ Vytvořila jsem základní typář rádélkového dekoru s tabulkovým přehledem přítomnosti/nepřítomnosti na jednotlivých lokalitách, tedy prostor pro tento směr bádání je připraven.

SUMMARY

The thesis deals with kitchen and table pottery of the High- and Late Middle Ages in southwestern Bohemia. In terms of chronology whole time range is divided into two periods: first period covers time range from the second half of 13th century to the first half of 14th century; second period lasts from the second half of 14th century to the first half of 15th century. There were processed pottery sets from more than forty sites and more than hundred pottery complexes (mostly from the urban social environment). All the pottery sets are presented in synoptic catalogue that contains photographic and drawing documentation of the distinctive parts of pottery complexes.

In the beginning of my studies of production and distribution of medieval pottery in southwestern Bohemia I worked with so called “production-distributional sectors”. This model belongs to basic theoretical models of chosen topic. Basic “higher order production-distributional sectors” had been defined in my previous studies (Krasanovská 2013, 2015), nonetheless actual study redefines some of the previous results. There was necessary to create brand new theoretical framework, because “production-distributional sectors” had been antiquated. Based on foreign studies I developed theory of so called „*ceramic scene landscape theory*“ (Mills – Rajala 2011) that had come out of Ingolds (Ingold 1993) concept of „*taskscape*“. Nonetheless, in this study I do not operate with single site and I do not aim at defining the degree of environs urbanization. Because of that I defined two stages of ceramic scene landscape: detailed “*pottery production landscape*” and inclusive “*pottery consumption landscape*”.

Pottery production landscape means spatially delimited (definite) landscape that is created and influenced. Such a landscape has its experience with production, usage and waste management (intentionally fired potter’s clay) and finally it has its “center” defined by the author. Selection of “specific center” is based on (assumed) pottery origin (fabrication place) that corresponds, in most cases, with the place of its mass distribution to consumers. **Pottery consumption landscape** means space that includes areas of more than one center of pottery landscape.

This theory part may recall the kernel of “*higher order production-distributional sectors*”, but in this case it is not about defining areas connected by similar pottery tradition. The aim of the theory is to analyze particular pottery sets found in different places of specified region, to compare them on the basis of different attributes (e. g. technology, morphology, decoration presence/absence and so on) and to evaluate results (distributional maps, commercial contacts, social and economic influences etc.).

This basic principle allows me to reconstruct pottery consumption landscape. As reconstruction instrument I use *regional pottery class (RPC)* defined on the basis of determined pottery classes from particular sites. Pottery classes are compiled in tabular overview including particular attributes. In some cases, I add photographs of typical representatives. Pottery classes were mutually compared and merged into RPCs based on their descriptive similarities. Moreover, merging into the RPCs included tracing of differences – local deviation from base pottery class. Within each RPC I observe interconnection between vessel shapes, rim types and decoration.

There were defined ca twice as much RPCs for the first stage compared with the second stage. It primarily indicates progressive rate of standardization and specialization. Subsequently, both are connected with increasing living standards of population. Spatial analysis I observe and compare technological, morphological and decorative attributes. Different decorative elements are compiled in detailed catalogue included in this study.

Each RPC were described and evaluated. I observe specific interconnection between RPCs and definite vessel types, rim types and decorative elements. Spatial analysis is connected with sites altimetry background and with long range mercantile routes. Moreover, I emphasized observing technological tradition, resp. innovation.

Comparison results do not represent kitchen and table pottery of southwestern Bohemia to be a social identity bearer. Similar pottery used to be use in rural and urban environment as well as at castles. Possible exception is represented by four-lobed cups and so called “weiße feine Irdenware” that had had its origins around Bamberg (Germany).

RÉSUMÉ

L'étude des poteries à la cuisine et à la table à manger est concentrée sur l'époque du Moyen Âge central et tardif en Bohême du sud-ouest. La fourchette chronologique concernée est étendue, du XIIIe au XVe siècle. La période est divisée en deux groupes: de la deuxième moitié du XIIIe siècle à la moitié du XIVe siècle et de la deuxième moitié du XIVe siècle à la moitié du XVe siècle.

Les mobiliers céramiques étaient traités de plus de quarante sites archéologiques et plus de quatre-vingt-dix assemblages céramiques (la majorité de l'environnement urbain). Tous les objets sont incorporés en catalogue avec des images et des photos d'exemples particuliers.

Au début de la recherche de la production et distribution de céramique médiévale en Bohême du sud-ouest j'ai travaillé avec soi-disant modèle de zone céramique. Cela représente la base de la partie théorique du sujet. Les secteurs de distribution d'ordre supérieur étaient définis dans mes études précédentes (Krasanovská 2013, 2015). L'étude actuelle redéfinit plusieurs résultats. Il était nécessaire de replacer le modèle ancien et de créer un nouveau cadre théorique. Sur la base d'études étrangères, j'ai développé la théorie „*ceramiscene landscape*“ (Mills-Rajala 2011), qui est fondée sur le concept de „*taskcape*“ d'Ingold (1993).

Comme je ne travaille pas avec une seule site archéologique et je ne concentre pas sur le niveau d'urbanisation de l'environnement attendant deux niveaux du paysage céramique étaient créés: *la domaine de la production de poteries* (détaillé) et *la domaine d'utilisation des produits céramiques* (résumant).

On peut définir **la domaine de la production de poteries** par le paysage spatialement délimité (défini) qui est créé et influencé et qui présente la zone de la production, de l'utilisation et de la destruction des objets en argile cuite. Cette zone est déterminée par l'auteur comme soi-disant „centre“. Le centre est choisi par la zone de la production de poteries et qui représente souvent la zone principale des distributions.

La domaine d'utilisation des produits céramiques peut être définie par plusieurs centres du paysage céramique. Cela ressemble au secteur de distribution d'ordre supérieur, mais il ne s'agit pas de la définition des zones reliées par une tradition potière similaire. Le but de la théorie est d'analyser des ensembles de poterie particuliers trouvés dans de différents endroits de la région spécifiée, à les comparer sur la base de différents attributs (e.g. technologie, morphologie, décoration présence/absence etc.) et à évaluer les résultats (cartes de répartition, contacts commerciaux, influences sociales et économiques, etc.). Ce principe de base me permet de reconstituer le paysage de consommation de la poterie.

Comme instrument de reconstruction, j'utilise le groupe régional de poterie (GRP) défini sur la base de classes de poterie déterminées provenant de sites particuliers.

Les classes de poterie sont compilées sous forme de tableau avec la description des attributs particuliers. Dans certains cas, j'ajoute des photographies des objets typiques.

Les classes de poterie ont été mutuellement comparées et fusionnées en GRP en fonction de leur similitudes descriptives. De plus, la fusion dans les GRP comprenait le traçage des différences-écart local par rapport à la classe de poterie de base. Au sein de chaque GRP, j'observe l'interconnexion entre formes de pots, types de bords et décoration.

Il y avait environ deux fois plus de GRP précise pour la première étape par rapport à la deuxième étape. Cela indique principalement un taux progressif de standardisation et de spécialisation. Les deux sont liés à l'augmentation du niveau de vie de la population. Dans le cadre d'analyse spatiale j'observe et je compare les attributs technologiques, morphologiques et décoratifs. Les éléments décoratifs de roulette sont compilés dans le catalogue détaillé inclus dans cette étude.

Chaque GRP a été décrit et évalué. J'observe une interconnexion spécifique entre les GRP et certains types de pots, types de bords et éléments décoratifs. L'analyse spatiale est liée au fond altimétrique des sites et aux routes commerciales à longue distance. De plus, j'ai mis l'accent sur l'observation de la tradition technologique, resp. innovation.

Les résultats de la comparaison ne représentent pas la poterie de cuisine et de table du sud-ouest de la Bohême comme un porteur d'identité sociale. Des poteries similaires étaient utilisées en milieu rural et urbain ainsi que dans les châteaux. Une exception possible est représentée par les tasses à quatre lobes et les soi-disant "weiße feine Irdenware" qui avaient leurs origines autour de Bamberg (Allemagne).

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Publikovaná literatura

Arnold, D. E. 1976: Ecological variables and ceramic production: Toward a general model. In: J. S. Raymond – B. Loveseth – C. Arnold – G. Reardon (eds.), *Primitive Art and Technology*, 92-108. University of Calgary, Canada.

Arnold, D. E. 1985: *Ceramic theory and cultural process*. Cambridge University Press. Cambridge.

Arnold, P. J. 2000: Working without a net: recent trends in ceramic ethnoarchaeology. *Journal of Archaeological Research* 8, 105-133.

Belcredi, L. 2006: Bystřec. O založení, životě a zániku středověké vsi. Archeologický výzkum zaniklé středověké vsi Bystřece 1975-2005. Brno.

Beneš, A. - Richter, M. 1976: Příspěvek k dějinám osídlení Starého Plzně ve 13. století. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada historie 1 – Tisíc let Staré Plzně*, Plzeň, 67-75.

Beneš, J. – Kočár, P. – Suchá, R. 1998: Doklady dálkových kontaktů ve středověké Evropě na základě studia vybraných archeobotanických nálezů, *Archaeologia historica* 23/98, 285-293.

Beneš, J. 2004: Cheb Dlouhá 19. Xylotomický rozbor konstrukčních dřev a předmětů, *Sborník Chebského muzea* 2003, 51-54.

Bischof, A. 2010: Ein spätmittelalterlicher Brunnen aus Bayreuth. Ergebnisse einer archäologischen Ausgrabung an der ehemaligen Schmiedgasse nahe der Stadtmauer. Arbeiten zur Archäologie Süddeutschlands. Dr. Faustus, Büchenbach.

Blackman, M. J. – Vandiver, P. B. 1993: The standardization hypothesis and ceramic mass production: technological, compositional, and metric indexes of craft specialization at Tell Leilan, Syria. *American Antiquity* 58/1, 60-80.

Boháčová, I., 1995: Möglichkeiten und Grenzen eines allgemeinen Konsenses auf Gebiet des Studiums frühmittelalterlichen Keramik. Terminologie, Themen, verschiedene Ebenen des Erkenntnisprozesses – zu den Schlüssen aus der Diskussion auf dem 2. Keramischen Kolloquium in Mikulčice. In: *Polaček, Lubomir (Hrsg.), Slawische Keramik in Mitteleuropa vom 8. bis zum 11. Jahrhundert – Terminologie und Beschreibung*, 119–125, Brno.

Břeň, D. – Kašpar, V. – Vařeka, P. 1995: K problematice zpracování středověké keramiky (Databáze Klasifik). *Archeologické fórum* 4, 36-41.

Břicháček, P. 2017: Archeologický výzkum minoritského kláštera ve Stříbře, *Archeologie západních Čech* 13, 50-79.

Bubeník, J. – Frolík, J., 1995: Zusammenfassung der Diskussion zur gemeinsamen Terminologie der grundlegenden keramischen Begriffe. In: *Polaček, Lubomir (Hrsg.)*,

Slawische keramik in Mitteleuropa vom 8. bis zum 11. Jahrhundert – Terminologie und Beschreibung, 127–130, Brno.

Costin, C. L. 1991: Craft specialization: issues in defining, documenting, and explaining the organization of production. *Archaeological Method and Theory* 3, 1-56.

Costin, C. L. 2005: Craft production. In: H. D. G. Maschner, C. Chippindale (eds.): *Handbook of archaeological methods* vol. II., 1034-1107. Altamira Press, Oxford.

Crutzen, P. J. – Stoermer, E. F. 2000: The „Anthropocene“, *International Geosphere-Biosphere Programme Newsletter* 41, 12-13.

Čapek, L. 2015: Okruhy studia (středověké) keramiky aneb keramika jako archeologický pramen, *Acta Filozofické fakulty ZČU* 7/2, 13-38.

Čapek, L. – Fröhlich, J. 2017: Pozdně středověká usedlost čp. 9 v Topělci u Písku, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 30, 371-397.

Čapek, L. – Menšík, P. – Netolický, P. – Vladař, J. – Hrubá, H. 2017: Archeologický výzkum na parcele čp. 159 v Jungmannově ulici v Přesticích, okr. Plzeň-jih a vyhodnocení souboru pravěkých a středověkých artefaktů, *Archeologie západních Čech* 12, 68-92.

Čapek, L. – Militký, J. a kol. 2016: Historická radnice v Českých Budějovicích ve světle archeologických výzkumů a rozboru hmotných pramenů. ZČU Plzeň a Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích.

Čapek, L. – Richterová, J. – Vladař, J. 2014: Středověká a novověká keramika z archeologického výzkumu tvrze v Řesanicích (okr. Plzeň-jih), *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 27/2014, 247-279.

Čapek, L. – Těsnohlídková, K. – Slaviček, K. – Všianský, D. – Pracný, P. 2018: Technologie výroby a archeometrické studium středověké keramiky. Plzeň 2018.

Čapek, L. - Slaviček, K. - Petřík, J. - Valkony, J. 2019: Středověká keramika ze zaniklého východního křídla na druhém nádvoří strakonického hradu, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 32, 215-274.

Čapek, L. – Procházka, R. – Sedláčková, L. (eds.) 2021: Trojí život středověké keramiky – katalog k výstavě. Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň.

Čapek, L. – Orna, J. – Slaviček, K. – Všianský, D. 2021: Medieval white fine-grained kaolinitic ceramics in the czech lands in finds from Pilsen and České Budějovice, *Archaeologia historica* 46/1, 189-242.

Čapek a kol. 2022: Vrcholně a pozdně středověká keramika v českých zemích. Výroba – Regionalizace – Metody – Interpretace. Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň.

Čechura, J. 2015: Průběh Norimberské a Řezenské cesty v západních Čechách. In: Kubů, F. – Parkman, M. (eds.), *Staré stezky. Sborník příspěvků z konference o výzkumu starých komunikací*, Prachatice 9.-11. 6. 2010. Supplementum 1, 55-63.

Dannheimer, H. 1973: Keramik des mittelalters aus Bayern. Ein. Katalog. Kataloge der Prähistorischen Staatssammlung 11. Kallmünz: Opf.

Dobová, M. – Nechvátal, B. 1996: Středověká hrnčírská pec v Plzni – Lochotínské ulici, Sborník Západočeského muzea v Plzni, Historie XIII, 41-74.

Durdík, T. 1983: K výskytu bíle malované keramiky v Čechách, Archeologia historica 8/83, 211-213.

Endres, W. – Loers, V. 1981: Spätmittelalterliche Keramik aus Regensburg. Neufunde in runrunn. Regensburg: Mittelbayerische Zeitung.

Foster, G. M. 1965: The sociology of pottery: Questions and hypotheses arising from conterporary Mexican work. In: F. R. Matson (ed.), Ceramics and Man, Viking fund Publications in Anthropology no. 41, 43-61. New York.

Foster, L. – Lodrová, M. 2007: Nálezy z tvrže (?) v Horšově, Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie XVIII, 53-65.

Foster, L. - Procházka, Z. 2008: Tvrz Lštění, archeologický výzkum 2003-2005, Castellologica Bohemica 11, 395-418.

Fröhlich, J. – Koppová, E. 1989: Středověké objekty na staveništi domu potravin Luna v Písku, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 6, 183-199.

Fröhlich, J. – Koppová, E. 1995: Výzkum středověké studny domů čp. 118 a 119 v Písku, Jihočeský sborník historický 64, 3-19.

Fröhlich, J. 1999: Osídlení východního okraje Píseckých hor ve 13. století, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 12, 73-83.

Fröhlich, J. 2002: Středověké odpadní jímky v Písku, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 15, 139-162.

Fröhlich, J. 2009: Písecká předměstí ve středověku (s doklady mariánského a svatovavříneckého kultu), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 22/2009, 157-174.

Frýda, F. 1983: Nálezy středověkého dřeva z Plzně, Archaeologia historica 8, 287-297.

Frýda, F. 1992: Středověká hrnčírská pec z Horšovského Týna, Sborník Západočeského muzea v Plzni, Historie VIII, 187-193.

Goš, V. 1977: Slovanská keramika 10. – 13. stol. na severní Moravě. In. Vlastivědný věstník moravský XXIX/3, 291-303. Brno.

Goš, V. 1983: Středověké hrnčírství v Lošticích (Pět let archeologických výzkumů města), Archaeologica historica 8, 197-209.

Goš, V. 2007: Loštice, město středověkých hrnčírů. Opava.

Gross, U. 1991: Mittelalterliche Keramik zwischen Neckarmündung und Schwäbischen Alb. Stuttgart.

Gross, U. 2012: Keramikgruppen des 8. bis 12. Jahrhunderts am südöstlichen Oberrhein. Zur Frage von Verbreitungsgebieten und Produktionsstätten. In: Pantermehl, Heidi, Grundwald, Lutz a Schreg, Rainer (Hrsg.): Hochmittelalterliche Keramik am Rhein. Forschungsperspektiven auf Produktion und Alltag. Tagungen des RGZM, Band 13. Mainz: Verlag des Römisch- Germanischen Zentralmuseums, 63-76.

Hagstrum M. B., 1985: Measuring prehistoric craft specialization: a test case in the American Southwest, Journal of Field Archaeology 12/1, 65-75.

Hanzlíková, H. – Frýda, F. 1982: Románský kostel sv. Petra a Pavla v Plané, okr. Tachov, AH 7/82, 423-428.

Hare, S. T. 2004: Using measures of cost distance in the estimation of polity boundaries in the Postclassic Yautepec valley, Mexico, Journal of Archaeological Science 31, 799-814.

Heege, A. 1995: Die Keramik des frühen und hohen Mittelalters aus dem Rheinland. Stand der Forschung – Typologie, Chronologie, Warenarten. Bonn.

Hejna, A. 1985: Archeologický výzkum v areálu hradu ve Strakonících, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 2, 75-93.

Hejna, A. 1986: Archeologický výzkum v areálu tvrze ve Volyni, okres Strakonice, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 3, 105-130.

Hereit, P. 2007: Domažlice a archeologie v letech 1992-2005, Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie XVIII, 69-85.

Hereit, P. 2012: Nález osídlení ze 13. století v Mimově (okres Domažlice), Archeologie západních Čech 3, 28-35.

Hereit, P. 2014: Nález části městského opevnění v Domažlicích v roce 2009, Archeologie západních Čech 7, 115-120.

Hložek, J. 2012: Hrad Litice, okr. Plzeň-město, a jeho nové zaměření, Archeologie západních Čech 3, 36-43.

Hobl, L. 2015: Keramický soubor z hradu Gutštejna, Acta FF ZČU 7/2, 125-153.

Holík, L. 2004: Hrad Borschengrün a jeho sídelně historické souvislosti, Studia mediaevalia Pragensia 5, 125-163.

Holík, L. 2006: Hrádek Falknov (dnešní Sokolov) ve středověku, Castellologica bohemia 10, 221-238.

Holubová, M. – Suchomelová, M. (eds.) 2015: Salve Regina: Mariánská úcta ve středních Čechách. Etnologický ústav AV ČR, Praha.

Hosnedlová, J. – Hůrková, J. 2016: Sušice ve výpovědi archeologických pramenů. 1. část – objekt Muzea Šumavy v Sušici, Vlastivědný sborník Muzea Šumavy 9, 35-82.

Hrubá, H. 2016: Keramické soubory z Tachova a Mariánských Lázní: nové poznatky o výzdobě a povrchové úpravě kuchyňské a stolní keramiky ze 14. století, Dissertationes

archaeologicae brunenses/pregenseque. Workshopy ke středověké a novověké keramice, Supplementum III, 70-83.

Hůrková, J. 1995: Středověká červená keramika z Klatov. *Archeologické rozhledy* 47, 512-516.

Hůrková, J. 1998: Archeologický výzkum v Sušici v roce 1996, *Sborník Západočeského muzea* XIV, 114-134.

Hůrková, J. 2003: Deset let archeologických výzkumů v Klatovech, *Sborník prací z historie a dějin umění* 2/2003, 13-31.

Hůrková, J. 2006: Archeologický výzkum v areálu bývalé jezuitské koleje v Klatovech, *Sborník prací z historie a dějin umění* 4/2006, 13-38.

Hůrková, J. – Přerostová, H. 2010: Archeologie města Klatovy a výzkumy v letech 2005-2009, aneb „nejstarší proso a největší poklad“. Shrnutí výsledků výzkumů z Klatov a okolí. Katalog z výstavy ze 7.3. - 13. 6. 2010. Klatovy.

Hůrková, J. a kol. 2014: Archeologický výzkum panského sídla v Chanovicích.

Hůrková, J. 2016: Několik poznámek k osídlení Klatovska ve 13. století, *Archeologie západních Čech* 10, 94-123.

Iggers, G. G. 2002: Dějepisectví ve 20. století. Praha.

Ingold, T. 1993: The temporality of the landscape, *World Archaeology* 25, 152-174.

Ingold, T. 2000: The temporality of the landscape. In: Ingold, T. (ed.). *The perception of the environment: Essays on livelihood, dwelling and skill*, 189-208. London.

Jarman, M. R. 1972: A territorial model for archaeology: a behavioural and geographical approach. In: Clarke D. L. (ed.). *Models in Archaeology*. New York, 705-734.

Jervis, B. 2011: *Placing Pottery: An actor-led approach to the use and perception of medieval pottery in Southampton and its region AD700-1400*. Thesis for the degree. Faculty of Humanities, University of Southampton.

Jervis, B. 2014: *Pottery and Social Life in Medieval England. Towards of Relational Approach*. Oxford – Philadelphia.

Jope, E. M. 1972: Models in medieval studies. In: Clarke D. L. (ed.). *Models in Archaeology*, 963-990, New York.

Jordánková, H. – Loskotová, I. 2013: Hygienické nádoby v brněnských domácnostech 16. – 17. století, *Brno v minulosti a dnes* 26, 67-81.

Kahsnitz, R. – Brandl, R. 1984: *Aus dem Wirtshaus zum wilden mann. Funde aus dem mitteralterlichen Nürnberg. Ausstellung und Katalog*. Germanisches national museum. Nürnberg.

Kaltenberger, A. 2009: Keramik des Mittelalters und der Neuzeit in Oberösterreich. Band 1. Grundlagen. Linz.

Kejř, J. 1987: Trhy a trhové vsi v Čechách a na Moravě, Právněhistorické studie 28, 9-44.

Kejř, J. 1998: Vznik městského zřízení v českých zemích. Karolinum. Praha.

Klápště, J. 1994: Paměť krajiny středověkého Mostecka. Praha – Most.

Komárková, V. 2003: Analýza rostlinných makrozbytků z Provaznické ulice (Cheb 2002), Sborník Chebského muzea 2002, 45-51.

Komárková, V. 2004: Cheb Dlouhá 19. Rostlinné makrozbytky, Sborník Chebského muzea 2003, 56-59.

Korbelářová, I. 2018: Stolování na slezských vévodských dvorech. In: I. Korbelářová – M. Zezula (eds.). S knížaty u stolu. Kuchyně a kultury stolování na středověkých vévodských dvorech v Opavě a Ratiboři, 47-61.

Kostrouch, F. - Kočár, P. 2008: Pozdněhradištní objekt z Čivic (okr. Plzeň-sever). In: Sborník Západočeského muzea v Plzni - Historie XIX. Plzeň, 173-183.

Krajíc, R. 1990: Výzkum středověké studny v Soběslavi, okr. Tábor (II. analýza souboru kuchyňské a stolní keramiky), Archeologické výzkumy v jižních Čechách 7, 97-120.

Krajíc, R. 1996: Příspěvek k opevnění a zástavbě středověkého Sezimova Ústí (Archeologický výzkum v Bydlinkého ulici v letech 1990-1991), Archeologické výzkumy v jižních Čechách, 73-136.

Krajíc, R. 1998: Dům pasíře Prokopa v Táboře. Písek.

Krajíc, R. 2003: První sídlištní objekt ze 13. století v Bechyni, Archeologické výzkumy v jižních Čechách 16, 195 - 219.

Krasanovská, H. 2015a: Model výrobních okruhů a jeho aplikace na pozdně středověkou keramiku z měst jihozápadních Čech, Acta FF ZČU 7/2, 93-123.

Kubů, F. – Zavřel, P. 1998: Terénní průzkum starých komunikací na příkladu Zlaté stezky, Archaeologia historica 23/98, 35-57.

Kubů, F. – Zavřel, P. 2007: Zlatá cesta. Historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty. 2. Úsek Vimperk – státní hranice. České Budějovice.

Kubů, F. – Zavřel, P. 2009: Zlatá cesta. Historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty. 3. Úsek Kašperské Hory – státní hranice. České Budějovice.

Kuča, K. 1996: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, I. díl, A-G, Praha.

Kuča, K. 1997: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, II. díl, H-Kole, Praha.

Kuča, K. 2002: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, V. díl, Par-Pra, Praha.

Kuča, K. 2008: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, VII. díl, Str-U, Praha.

- Květ, R. 2011: Atlas starých stezek a cest na území České republiky. Brno.*
- Lobbedey, U. 1968: Untersuchungen mittelalterlicher Keramik vornehmlich aus Südwestdeutschland. Berlin.*
- Longacre, A. W. – Stark, T. M. 1992: Ceramics, Kinship, and Space: A Kalinga Example, Journal of Anthropological Archaeology II., 125-136.*
- Losert, H. 1993: Die früh-bis hochmittelalterliche Keramik in Oberfranken. ZAM – Beiheft 8. Köln.*
- Lynch, K. 1960: The Image of the City. Cambridge.*
- Macháček, J. 2001: Studie k velkomoravské keramice. Metody, analýzy a syntézy, modely. Ústav archeologie a muzeologie, FF Masarykovy univerzity v Brně.*
- Mařík, T. 2016: Vyhodnocení povrchových sběrů z hradu Preitensteinu, okr. Plzeň-sever, Archeologie západních Čech 10, 124-140.*
- Mařík, T. 2021: Menší soubor pozdně středověké keramiky z prostoru Špitálského předměstí v Tachově, Archeologie západních Čech, roč 12, č. 1-2, 128-138.*
- Mazuch, M. 2012: Velkomoravské keramické okruhy a tzv. mladší velkomoravský horizont v Mikulčicích. Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 45. Brno.*
- Melville, E. G. K. 1997: A Plague of Sheep: Environmental consequences of the conquest of Mexico. Cambridge University Press.*
- Metlička, M. – Uherský M. 2007: Zaniklá středověká vesnice v lese Zábělá, k. ú Chrást u Plzně, Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada Historie XVIII, 116-137.*
- Metlička, M. - Zelenka, A. 2016: Pravěké a středověké objekty z náměstí Republiky v Horšovském Týně, Archeologie západních Čech 11, 151-181.*
- Měchurová, Z. 1997: Konůvky – zaniklá středověká ves ve Ždánickém lese, Studie archeologického ústavu Akademie věd ČR v Brně, ročník 17. Brno.*
- Michálek, J. 1987: Výzkum středověkého tvrziště Srdov u Štěkně, okr. Strakonice, Archeologické výzkumy v jižních Čechách4, 141-151.*
- Michelaki, K. – Braun, G. V. – Hancock, R. G. V. 2015: Local Clay Sources as Histories of Human-Landscape Interactions: a Ceramic Taskscape Perspective, Journal of Archaeological Method and Theory 22, 783-827.*
- Mills, P. – Rajala, U. 2011: Interpreting a Ceramiscene Landscape – the Roman Pottery from Nepi Survey Project. In: Mladenović D. – Russell B. TRAC 2010, Proceeding of the Twentieth Annual Theoretical Roman Archaeology Conference. The University of Oxford, 1-17.*
- Miloglav, I. 2013: A model of ceramic production, specialization and standardization of ceramic assemblages on the basis of two sites of the Vučedol culture in Eastern Croatia. Anthropologie LI/2, 195-211.*

Minc, L. D. 2005: Monitoring regional market systems in prehistory: Models, methods, and metrics, *Journal of Anthropological Archaeology*, 82-116. Dostupné online: www.sciencedirect.com.

Mittendorf, E. 2012: Using ceramics as an indicator for economic specialization and social stratification? Grunwald, L. – Pantermehl, H. – Schreg, R. (eds.): *Hochmittelalterliche Keramik am Rhein*, Band 13, 239-250.

Nechvátal, B. 1976: Středověká studna v Plzni – Solní ulici. Archeologické studijní materiály 12. Praha.

Nekuda, V. – Reichertová, 1968: Středověká keramika v Čechách a na Moravě. Brno.

Nováček, K. 1996: Městská archeologie v Tachově: výsledky a perspektivy, *Sborník západočeského muzea, Historie XIII*, 9-110.

Nováček, K. 1998: Rozbor metalurgických nálezů z Náměstí Svobody v Sušici, *Sborník Západočeského muzea v Plzni, řada historie XIV*, 135-138.

Nováček, K. 1999: Zprávy české archeologické společnosti, *Supplément 36*, Praha.

Nováček, K. 2000: Středověký dům v Plzni. Archeologický výzkum parcely v Sedláčkově ul. 1 (čp. 187), *Sborník Západočeského muzea v Plzni, Historie XV*, 5-66.

Nováček, K. 2003: Reziduality v městských souvrstvích. In: Šmejda, L. – Vařeka, P. (eds.), *Sedmdesát neústupných let. Sborník k životnímu jubileu prof. Evžena Neústupného*, 131-146.

Nováček, K. a kol. 2010: Kladrubský klášter 1115-1421. Osídlení – architektura – artefakty.

Nováček, K. – Široký, R. 2004: Prvních sto let. Počátky Nové Plzně z pohledu archeologie, *Minulostí Západočeského kraje XXXIX*, 7-52.

Nováček, K. – Tetour, M. 2003: K použití deskriptivních databází v archeologii – keramická databáze Klasiker. Dostupné na: www.kar.zcu.cz/texty.

Nováček, K. – Razím, V. – Ebel, M. 2004: Opevnění města Tachova. *Průzkumy památek XI. – 2/2004*, 51-91.

Novobilský, M. – Rožmberský, P. 2002: Hrad Litice u Plzně. *Edice zapomenuté hrady, tvrze a místa, sv. č. 7. Plzeň*.

Orna, J. a kol. 2011: Keramická produkce města Plzně v období 14. a 15. století. *Plzeň*.

Orna, J. – Dudková, V. 2020: Poznání kožedělné produkce královského města Plzně v období pozdního středověku a raného novověku na základě nálezů kožených artefaktů z odpadních jímek, *Archaeologia historica 45/1*, 483-503.

Orna, J. – Zelenka, A. 2019: Doklady hrnčířské výroby v Tylově ulici v Plané u Mariánských Lázní, *Archaeologia historica 44/2*, 1057-1067.

Orton, C. 2006: Handling large urban assemblages and their statistics, In: Orton, C. (ed.), *The Pottery from Medieval Novgorod and its Region*, 117-125. London.

- Orton, C. – Tyers, P. – Vince, A. 1993: Pottery in Archaeology. Cambridge.*
- Orton, C. – Hughes, M. 2013: Pottery in Archaeology. Second Edition. Cambridge.*
- Peacock, D. M. S. 1982: Pottery in the Roman world. London.*
- Pelant, J. 1988: Města a městečka Západočeského kraje. Plzeň.*
- Pícka, J. – Hůrková, J. – Schneiderwinklová, P. 2009: Odpadní jímky z Kašperských Hor, AH 34/09, 103-159.*
- Pícka, J. – Tetour, M. 2005: Vícov u Přeštic (okr. Plzeň-jih). Středověké osídlení při kostele sv. Ambrože. Archeologické výzkumy v jižních Čechách 18/2005, 179-210.*
- Plog, S. 1978: Social interaction and stylistic similarity: reanalysis. In: M. B. Schiffer (ed.): Advances in archaeological method and theory, Vol. 1, 143-182. Academic Press, New York.*
- Poschlod, P. – Wallis DeVries, M. F. 2002: The historical and socioeconomic perspective of calcareous grasslands – lessons from the distant and recent past, Biological Conservation 104 (3), 361–76.*
- Postránecká, K. 2003: Komunikační síť a veřejné plochy středověkého Chebu, Sborník Chebského muzea 2002, 56-60.*
- Profous, A. 1954: Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Díl I., A-H, Praha.*
- Procházka, Z. 1983: Domažličtí hrnčíři na Hořejším předměstí ve 14. a 15. století. Domažlice.*
- Procházka, Z. – Úlovec, J. 1990: Hrady, zámky a tvrze okresu Tachov 2. Okresní muzeum v Tachově. Tachov.*
- Rajala, U. – Mills, P. 2017a: Introduction: from taskscape to ceramiscene and beyond. In: Rajala, U. – Mills, P. (eds.), Forms of Dwelling. 20 Years of Taskscapes in Archaeology, 1-15. Oxbow Books, Oxford.*
- Rajala, U. – Mills, P. 2017b: Interpreting a Ceramiscene Landscape – the Roman Pottery from Nepi Survey Project. In: Rajala, U. – Mills, P. (eds.), Forms of Dwelling. 20 Years of Taskscapes in Archaeology, 62-84. Oxbow Books, Oxford.*
- Rice, P. M. 1981: Evolution of specialized pottery production: a trial model. Current Anthropology 22, 219-240.*
- Rice, P. M. 1989: Ceramic diversity, production, and use. In: R. D. Leonard, G. T. Jones (eds.): Quantifying diversity in archaeology, 109-117. Cambridge.*
- Rice, P. M. 1996: Recent ceramic analysis: 1. Function, style and origins. Journal of Archaeological Research 4, 133-163.*
- Richter, P. – Radoměský, M. 1974: Korpus české středověké keramiky datované mincemi, Svorník národního muzea v Praze, řada A, svazek XXVIII, 57-171.*

- Richter, M. – Krajíc, R. 2001: Sezimovo Ústí. Archeologie středověkého poddanského města 2. Levobřežní předměstí – archeologický výzkum 1962-1988. Praha – Sezimovo Ústí – Tábor.*
- Roux, V. 2003: Ceramic standardization and intensity of production: quantifying degrees of specialization. American Antiquity 68/4, 768-782.*
- Roux, V. 2011: Antropological interpretation of ceramic assemblages: foundation and implementations of technological analysis. In: Scarcella, S. (ed.), Archaeological Ceramics: A Review of Current Research, B.A.R. International Series, 80-88.*
- Rožmberský, P. – Vařeka, P. – Veselá, R. 2007: Zaniklá středověká vesnice Borek v Plzni-Bolevci, Sborník západočeského muzea v Plzni, řada Historie XVIII, 175-191.*
- Sádlo, J a kol. 2005: Krajina a revoluce. Významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí. Praha.*
- Sokol, P. – Kasl, F. 2017: Zaniklá ves u Zábělé (okr. Plzeň-město), Archeologie západních Čech 12, 128-145.*
- Semotanová, E. 2001: Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí. Praha.*
- Senft, E. 1932: Geschichte der Herrschaft und Stadt Plan in Böhmen. Planá.*
- Shepard, A. O. 1956: Ceramics for the Archaeologist. Washington. D. C.*
- Scheufler, V. 1972: Lidové hrnčířství v českých zemích. Academia, Praha.*
- Sinopoli, C. M. 1991: Approaches to Archaeological Ceramics. New York.*
- Stoner, D. W. 2012: Modeling and testing polity boundaries in the Classic Tuxtla Mountains, Southern Veracruz, Mexico, Journal of Antropological Archaeology 31, 381-402.*
- Šebesta, P. 1979: Výzkum středověké studny v Chebu, Archaeologia historica 4/79, 267-271.*
- Šebesta, P. 1980: První nález vesnického obydlí na Chebsku, Archaeologia historica 5/80, 173-175.*
- Šebesta, P. 2002: Archeologický nález v chebské Dominikánské ulici, Sborník Chebského muzea 2001, 37-46.*
- Šebesta, P. 2003a: Archeologický výzkum vnitrobloku A2 v Provaznické ulici, Sborník Chebského muzea 2002, 34-38.*
- Šebesta, P. 2004: Archeologický výzkum dvorku v Chebu, Dlouhé ulici č. 19, Sborník Chebského muzea 2003, 44-55.*
- Šebesta, P. 2009: Hygiena ve středověkém Chebu, Archaeologia historica 34, 815-833.*
- Široký, R. – Nováček, K. 1998: K počátkům Norimberské cesty na Tachovsku, AH 23/98, 59-71.*
- Široký, R. – Nováček, K. – Kaiser, L. 2004: Zapomenutá Plzeň. Počátky města pod přemyslovským hradem, Archeologické rozhledy LVI, 798-827.*

- Štajnochr, V. 2004:* Hrnce pro tepelné zpracování pokrmů. *Studia funkcí novověké keramiky, Archeologie ve středních Čechách* 8, 801-851.
- Štajnochr, V. 2005:* Džbány. *Studia funkcí novověké keramiky, Archeologie ve středních Čechách* 9, 729-778.
- Štajnochr, V. 2006:* Mísy. *Studia funkcí novověké keramiky, Archeologie ve středních Čechách* 10, 959-1046.
- Tejček, M. – Široký, R. – Hrubá, H. 2016:* Počátky Přeštic. I. díl (do roku 1420). Přeštice.
- Tetour, M. 2002:* Doklady hrnčířské výroby v Horažďovicích, okr. Klatovy, *Archeologické výzkumy v jižních Čechách* 15/2002, 163-175.
- Tite, M. 2008:* Ceramic production, provenance and use – a review, *Archeometry* 50/2, 216-231.
- Tomková, K. 1993:* Ke studiu raně středověké keramiky, *Archeologické rozhledy* XLV/I., 113-126.
- Trnka, R. 2004:* Nové nálezy středověké keramiky v okolí Horní Břízy, *Sborník Západočeského muzea v Plzni, Historie* XVII, 182-190.
- Trnka, R. – Zelenka, A. 2012:* Vrcholně středověké osídlení na katastru Horní Břízy, okr. Plzeň-sever, *Archeologie západních Čech* 4, 53-89.
- Tymonová, M. 2010:* Archeologické doklady každodenního života obyvatel hradu Cvilína v období středověku a raného novověku, *Archaeologia historica* 35, 63-79.
- Uherský, M. 2004:* Výsledky povrchových průzkumů na ploše zaniklé středověké vesnice Roudná, na katastru Sence u Plzně, *Sborník Západočeského muzea v Plzni, Historie* XVII, 174-181.
- Uherský, M. 2018:* Záchraný archeologický výzkum na parcele domu čp. 8 v Horšově, okr. Domažlice, *Archeologie západních Čech, roč. 9/2*, 53-65.
- Úlovec, J. – Jánský, J. 2000:* Hrad Gutštejn. In: *Západočeský historický sborník* 6, 75-103.
- Varadzin, L. 2009:* Zásobování raně středověkého hradiště Stará Boleslav keramikou. Příspěvek k poznání distribuce keramiky v raném středověku. In: S. Moździoch (ed.), *Stare i nowe średniowieczu, pomiędzy innowacją, Spotkania Bytomskie* 6. Wrocław, 99-113.
- Van der Leeuw, S. E. 1977:* Toward a study of the economics of pottery making. In: B. L. Van Beek – R. W. Brandt – W. Goeman-van Waateringe, *Ex Horreo*, 68-76. Amsterdam.
- Vařeka, P. 1998:* Proměny keramické produkce vrcholného a pozdního středověku v Čechách, *Archeologické rozhledy* 50, 123-137.
- Vařeka, P. 2003:* Keramika pozdního středověku až počátku novověku z bývalých kasáren Jiřího z Poděbrad na náměstí Republiky v Praze 1 (zjišťovací výzkum v letech 1998-1999). *Archaeologia Pragensia* 16, 217-249).

- Vařeka, P. 2006: Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku I. Plzeň.*
- Vařeka, P. – Buračinská, M. – Rožmberský, P. – Veselá, R. 2008a: Archeologie zaniklých středověkých vesnic na Rokycansku II. Plzeň, Západočeská univerzita.*
- Vařeka, P. – Holata, L. – Přerostová, H. – Švejnoha, J. 2008b: Zaniklé středověké vesnice na Blovicu (Plzeňský kraj), Archaeologia historica 33, 85-100*
- Vařeka, P. – Rožmberský, P. – Holata, L. – Schejbalová, Z. 2012: Vesnické zázemí středověké Nové Plzně, Archaeologia historica 37/1, 289-335.*
- Vondráčková, K. 1996: Nálezy středověkých studní pod jezuitským kostelem v Klatovech, Sborník Západočeského muzea, řada Historie XIII, 134-159.*
- Waldmannová, M. 2014: Ozdobná střešní keramika na hradech Velhartice a Švihov. Archeologica historica 39, 379-393.*
- Waldmannová, M. – Hůrková, J. – Petřík, J. – Všianský, D. – Losos, Z. 2015: Červená středověká keramika z Velhartic a Klatov – výsledky petroarcheologické analýzy, Archeologie západních Čech 9, 127-146.*
- Wintergerst, E. 2019: Die Ausgrabungen unter dem Niedermünster zu Regensburg III. Befunde und Funde der Nachrömischen Zeit Auswertung, Band 1. München.*
- Zápotocký, M. 1978: Středověká keramika severočeského Polabí. Morfologie a relativní chronologie, Památky archeologické LXIX, 171-238.*
- Zápotocký, M. 1979: Katalog středověké keramiky severočeského Polabí. Praha.*
- Zelenka, A. 2007: Archeologický výzkum na parcele ppč. 75 a 76/2 v Boru u Tachova, Sborník Západočeského muzea v Plzni, Historie XVIII, 192-198.*
- Zelenka, A. 2017: Zaniklá středověká ves „Doubrava“ u Stříbra, okr. Tachov ve světle nových výzkumů, Archeologie západních Čech 12, 103-127.*
- Zelenka, A. 2018: Obraz vrcholně a pozdně středověkého osídlení klášterního městečka Touškova na základě archeologických pramenů, Archeologie západních Čech 9/1, 113-136.*
- Zelenka, A. 2020: Planá u Mariánských Lázní, okr. Tachov – záchranný archeologický výzkum na ppč. 3824/1 v Tylově ulici. Příspěvek k dataci městského opevnění, Archeologie západních Čech, roč. 11, č. 1-2, 133-164.*
- Zelenka, A. 2021: K počátkům a středověkému vývoji města Dobřan, Archeologie západních Čech, roč. 12, č. 1-2, 57-91.*

Nepublikované zdroje

- Bačová, V. 2009: Vesnické osídlení v Týnci u Janovic nad Úhlavou na základě rozboru keramiky 13. – 15. století (před dočasným zánikem). Nepublikovaná diplomová práce. Katedra archeologie FF ZČU v Plzni.*

Bendová, M. 2012: Archeologický průzkum Řezenské cesty. Nepublikovaná diplomová práce. Katedra archeologie FF ZČU v Plzni.

Blažková, T. 2006: Počátky středověké keramiky v Plzni: Plzeň, Bezručova 29. Nepublikovaná diplomová práce. Katedra archeologie FF ZČU v Plzni.

Bradová, M. – Zavřel, J. – Petr, L. 2020: I/27 Plzeň, Třemošenský rybník – Orlík, k. ú. Bolevec. Záchranný archeologický výzkum, 2. etapa. Nálezová zpráva. Archiv ZIP o.p.s., Plzeň.

Bradová, M. – Hrubá, H. – Hrubý, J. (ve zpracování): Zaniklá středověká vesnice Borek – nová zjištění.

Draganová, J. 1978: Kolonizační prvky v keramice 12. – 13. století ve střední Evropě. Nepublikovaná diplomová práce. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Dostupné online: https://www.archeopraha.cz/wp-content/uploads/2022/05/1978_diplomova_prace.pdf.

Graclík, Ch. 2017: Archeologický průzkum Norimberské cesty (úsek Tachov – Bärnau) s využitím dat leteckého laserového skenování. Nepublikovaná bakalářská práce. Katedra archeologie FF ZČU v Plzni.

Hereit, P. 1996: Investorská zpráva. Archeologický dozor na stavbě povrchového kabelovodu na nám. Míru v roce 1996, č.j. 199/96 OZAV. Archiv ZČM, Plzeň.

Hereit, P. 1997: Investorská zpráva. Archeologický dozor na stavbě povrchového kabelovodu, nám. Míru, č.j. 49/97 OZAV. Archiv ZČM, Plzeň.

Hereit, P. 1998: Investorská zpráva. Záchranný předstihový archeologický výzkum. Druh nálezů: novověký dům, vrstvy ze 13. a 15. století, Kostelní ulice, 26/98 OZAV. Archiv ZČM Plzeň.

Hereit, P. 2005: Zpráva o archeologickém dozoru, 171/2005 OZAV, č.j. 171/2005. Archiv ZČM, Plzeň.

Hereit, P. (ve zpracování): Nálezová zpráva. Záchranný archeologický výzkum v rámci stavby „Čistá Berounka, II. etapa, stavba D“, nálezová zpráva ve fázi zpracování. ZČM, Plzeň.

Hereit, P. 2014: Investorská zpráva. Poloha: Hradská ulice. Druh nálezů: vrstvy s nálezů 15.-18. století, č.j. 44/2014 OZAV.

Hobl, L. 2014: Keramický soubor z hradu Gutštejna (okr. Tachov). Nepublikovaná diplomová práce. Archiv ZČU.

Hůrková, J. – Pícka, J. – Schneiderwinklová, P. 2009: Stavební úpravy a nástavba části objektu I. etapa. Archeologický výzkum 2007. Nálezová zpráva. Muzeum Šumavy Kašperské Hory.

Hrubá, H. a kol. 2016: Záchranný archeologický výzkum při revitalizaci náměstí v Horažďovicích. Díl 1-3. Nepublikovaná nálezová zpráva. Archiv ZIP o.p.s.

Kaiser, L. a kol. 2003: Starý Plzenec, Smetanova ul., bývalá čp. 114, 117, 122, 166. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu, 4. etapa. Archiv ZIP o.p.s.

- Kaiser, L. a kol. 2004:* Mýto, lokalita V Hutí. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě čističky odpadních vod. Nepublikovaná nálezová zpráva. Archiv ZIP o.p.s.
- Kočár, P. a kol. 2003a:* Plzeň, Pražská ul., zaniklá Pražská brána. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při odstranění havárie historických podzemních prostor. 3. etapa. Archiv ZIP o.p.s.
- Kočár, P. a kol. 2003b:* Sušice – nám. Svobody, ppč. 7/2, 7/1. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu. Nepublikovaná nálezová zpráva. Archiv ZIP o.p.s.
- Kočár a kol. 2005:* Plzeň, čp. 66/67, Perlová 3-5. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při odstranění havárie ve sklepech. 2. etapa. Archiv ZIP o.p.s.
- Koscelník, P. 2008:* Chronologie levobřežního sídlištního areálu ve Starém Plzenci. Nepublikovaná bakalářská práce. Katedra archeologie FF ZČU v Plzni.
- Kostrouch, F. – Kubica, J. 2004:* Bor, čp. 223, nám. Republiky. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu. Archiv ZIP o.p.s.
- Kostrouch, F. – Šůvová, Z. – Kočárová, R. – Kočár, P. 2005:* Blovice, ppč. 140, Americká třída. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě pizzerie. Nálezová zpráva čj. 477/05. ZIP o.p.s., Plzeň.
- Kostrouch, F. – Šmejdová, M. – Šůvová, Z. 2005:* Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při výstavbě plynovodní, kanalizační a vodovodní přípojky k domu čp. 1. Nálezová zpráva čj. 442/05. Archiv ZIP o.p.s., Plzeň.
- Krasanovská, H. 2011:* Městská archeologie v Plané u Mariánských Lázní. Nepublikovaná bakalářská práce. Archiv KAR ZČU Plzeň. Plzeň.
- Krasanovská, H. 2013:* Výroba a distribuce keramiky ve městech 13. – 15. století. Nepublikovaná diplomová práce. KAR FF ZČU.
- Krasanovská, H. 2015b:* Horažďovice, č. p. 11 – zámek. Záchranný archeologický výzkum. Nepublikovaná nálezová zpráva. Archiv ZIP o.p.s.
- Löw, L. 2001:* Keramik des späten Mittelalters und der frühen Neuzeit aus dem westlichen Oberfranken. Inaugural-Dissertation in der Fakultät Geschichts- und Geowissenschaften der Otto-Friedrich-Universität Bamberg. Bamberg.
- Milsimerová, B. a kol. 2015:* Plasy. Areál bývalého cisterciáckého kláštera ppč.: 1/1, 462/15, 462/1, 462/14, 3/1. Nepublikovaná nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě: Plasy, PS, pč. 462/1, 1, 462/14 kNN. Archiv ZIP o.p.s.
- Milsimerová, B. – Krasanovská, H. 2015:* Plzeň, Veleslavínova ulice, ppč. 192 a 197. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě bytového domu, čj. 127/12. Archiv ZIP o.p.s.
- Milsimerová, B. – Široký, R. 2016:* Bečov nad Teplou. Náměstí 5. května a přilehlé plochy. Nálezová zpráva o zjišťovacím archeologickém výzkumu. Archiv ZIP o.p.s.

Postránecká, K. – Procházka, J. 2011: Nepomuk, ppč. 1560/3, 1568/1 (Přesanické náměstí, Plzeňská ulice). Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při revitalizaci Přesanického náměstí. Nálezová zpráva čj. 81/11. ZIP o.p.s., Plzeň.

Přemyslovská, P. 2016: Klášter Teplá. Předstihový a záchranný archeologický výzkum 2013-2015. Závěrečná nálezová zpráva – 5. část (Rozbor nálezového fondu). Archiv ZIP o.p.s., Plzeň.

Rayman, N. 2011: Tachov. Rekonstrukce křižovatky Zahradní ul. – Tyršova ul. – Rokycanova ul. Nálezová zpráva 17/12. Muzeum Českého lesa v Tachově.

Rayman, N. 2012a: Bor. Zámek, výkop kanalizace v přízemí. Nálezová zpráva 5/12. Muzeum Českého lesa v Tachově.

Rayman, N. 2012b: Tachov. Sanace a revitalizace areálu „Rybena“ v centru města Tachov a výstavba záchranného parkoviště pro přestup na veřejnou dopravu v Tachově. Nálezová zpráva 1/09. Muzeum Českého lesa v Tachově.

Rayman, N. 2013a: Tachov. Bytový dům na st. p. č. 1441/1. Nálezová zpráva o zjišťovacím a záchranném archeologickém výzkumu. Muzeum Českého lesa v Tachově.

Rayman, N. 2013b: Planá. Planá u Mar. Láz., TC, dům č. p. 4 a ppč. 3513/3. Nálezová zpráva. Muzeum Českého lesa v Tachově.

Sedláčková, L. 2020: Proměny vybavení brněnské měšťanské kuchyně vrcholného a pozdního středověku. Nepublikovaná disertační práce, ÚAM FF MU, Brno.

Schneiderwinklová, P. 2004: Sídelní a těžební aktivity v areálu Kašperských Hor. Nepublikovaná diplomová práce, KAR FF ZČU.

Schneiderwinklová, P. – Sívová, Z. 2006: Plzeň, čp. 342, Veleslavínova ul. 42. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě výtahové šachty. Nepublikovaná nálezová zpráva. Archiv ZIP o.p.s.

Šebesta, P. 2003b: Archeologický výzkum Cheb Dlouhá 19/444. Nálezová zpráva. Archiv muzea Cheb.

Šedivý, M. 2010: Keramický soubor z ministeriálních hradů Libá a Starý Hrozňatov. Nepublikovaná diplomová práce. Katedra archeologie FF ZČU v Plzni.

Široký, R. 1999: Starý Plzenec, Smetanova ul. bývalá čp. 114, 117, 122, 166. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu. 1. etapa. Nálezová zpráva čj. 61/99. Archiv ZIP o.p.s., Plzeň.

Široký, R. – Majer, A. – Kubečková, K. 2000: Starý Plzenec, čp. 70, Smetanova ul. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě kanalizační přípojky. Nálezová zpráva. Archaia Příchovice. Archiv ZIP, o.p.s., Plzeň.

Šmejdivá, M. – Tetour, M. 2006: Nepomuk – Dvorec. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě vodovodní a kanalizační sítě. Nálezová zpráva. Archiv ZIP o.p.s., Plzeň.

Šmejdová, M. – Sůvová, Z. 2007: Horažďovice, ul. Trhová, čp. 1090. Nálezová zpráva o záchranném archeologickém výzkumu při stavbě kanalizace. Nepublikovaná nálezová zpráva. Archiv ZIP. o.p.s.

Valkony, J. 2006: Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu. Strakonice – hrad. Muzeum středního Pootaví – Archaia Praha, o. p. s.

Vladař, J. - Čapek, L. 2016: Archeologický výzkum na parcele čp. 159 v Jungmannově ulici v Přešticích, okr. Plzeň-jih. Archeos, o. s. - Katedra archeologie FF ZČU. Plzeň.

Vydra, M. 2002: Středověká keramika z odpadní jímky domu čp. 235 v Plzni. Nepublikovaná diplomová práce. Katedra archeologie FF ZČU v Plzni.

ZKRATKY

AH – Archaeologia historica

AR – Archeologické rozhledy

KT – keramická třída

KS – keramická skupina

RKT – regionální keramická třída

O – oxidační

OR – oxidačně redukční

R – redukční

RO – redukčně oxidační

PŘÍLOHY

1. Keramické třídy zkoumaných lokalit
2. Fotografická dokumentace vybraných keramických tříd
3. Obrazové schéma základních morfologických tvarů v průběhu 13. – 15. století
4. Typář okrajů pro jihozápadní Čechy
5. Typář rádélkového dekoru pro jihozápadních Čechy
6. Tabulky přítomnosti rádélkových motivů na zkoumaných lokalitách
7. Kresebná dokumentace vybraných nálezových celků

Příloha č. 1

Lokální keramické třídy

Domažlice						
Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
DO3001	písek středně max. vel. 1,5 mm, středně hustě; stříbřitá slída max vel. 2 mm, mírně až středně hustě	jemně drsný povrch, bez úpravy, standardní modelace	střední, O	odstíny šedé, bez větších rozdílů vnější a vnitřní stěny		
DO4001	písek, zčásti křemičitý, zrna kolem 0,5 mm, hustě; stříbřitá slída do vel. 1 mm, středně hustě	jemně drsný, drsný povrch bez úpravy, modelace nestandardní, střední až silná stěna	tvrdý, R (OR)	modro- až černošedá, světle šedá, velké rozdíly v barvách, nikdy lesk, rozdíl mezi vnějším a vnitřním povrchem	"archaická redukční" obdobná PM203 (menší podíl slídnaté složky)	ZČ4003
DO4002	písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě; stříbřitá slída do vel. 0,5 mm, mírně hustě	drsný povrch bez úpravy (písek krupičkovitě vystupuje), modelace standardní, tenká až střední stěna	tvrdý, R	modro- až šedočerná, stříbřitě lesklá, oba povrchy stejný odstín	"redukční hrubá"; obdobná PM 201 (bez slídnaté složky)	ZČ4001
DO4003	písek, ojedinelá zrna 0,5 mm; stříbřitá slída max. vel. 0,5 mm, středně hustě	hladký až jemně drsný povrch bez úprav	tvrdý, R	modrošedá, světle šedá, často stříbřitě lesklá	"redukční jemná"; obdobná PM202 (menší podíl slídnaté složky)	ZČ4002
DO4004	písek, velikost částic do 0,5 mm, hustě; slída, submikroskopická nebo do 0,1 mm, hustě	jemně drsný povrch bez úpravy, tenká stěna, standardní modelace	střední až tvrdý, R	šedočerná	"redukční slídnatá"; shoda s PM204	ZČ4004
DO4005	písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě; stříbřitá slída do vel. 0,5 mm, mírně hustě; ojedinelé submikroskopická slída	jemně drsný až drsný povrch, vnitřní/vnější leštění	tvrdý, R	jako 4001 nebo 4002	"redukční leštěná"; obdobná PM205 (bez slídnaté složky)	ZČ4005
DO4006	písek ojedinelé do 0,5 mm; slída středně hustě do vel. 1,5 mm	jemně drsný povrch, bez úpravy, standardní modelace	střední, R	vnější šedá; vnitřní světle hnědá, okrová		
DO4007	písek středně hustě do vel. 0,5 mm; slída středně hustě do vel. 0,5 mm	jemně drsný povrch; červené malování	tvrdý, O	běžová až okrová		
DO4008	písek ojedinelé do vel. 0,5 mm; slída středně hustě do vel. 0,5 mm	středně drsný povrch, bez úpravy	tvrdý, O	okrová	obdobná 4007 (jemnější povrch, středozrnná složka, zachyceno červené malování)	
DO4009	stříbřitá slída středně hustě do 0,5 mm	jemně drsný povrch, bez úpravy	tvrdý, O	běžová až okrová, vnitřní strana odstíny šedé		
DO4010	písek středně hustě do vel. 0,5 mm; slída středně hustě do vel. 1,5 mm	jemně drsný povrch, bez úpravy; silná stěna	střední, O	světle šedá	technická keramika (dlaždice, obklad)	
DO4011	písek, ojedinelá zrna 0,5 mm; stříbřitá slída max. vel. 0,5 mm, hustě	jemně až středně drsný povrch, bez úpravy	tvrdý, O	vnější světle šedá, vnitřní načervenalá		

Gutštejn

Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
GU 3001	středozrný (0,5 – 1,5 mm), mírná příměs písku (do 3 mm), nahodile až mírně šupinky slídy	středně drsný povrch	O výpal středně tvrdý (sendvičový efekt)	okrová někdy světle šedá na jedné ze stran		
GU 3003	středozrný (0,5 – 1,5 mm), mírná příměs zrn hornin písku (do 3 mm), ojediněle mikroskopická slída	hladký až jemně drsný povrch	O výpal středně tvrdý (někdy sendvičový efekt)	černá (očazený), hnědá	GU3009 - slída	
GU 3004	středozrný (0,5 – 1,5 mm), mírná příměs zrn hornin a písku (do 3 mm), ojediněle mikroskopická slída	středně drsný povrch, přetah bílou hlinkou - zejména v horní části nádob, větší plocha z vnější strany	O výpal středně tvrdý (často sendvičový efekt)	hnědý	bílé nástřeplí	ZČ4011?
GU 3005	středozrný (0,5 – 1,5 mm), nahodilá příměs zrn hornin a písku (do 3 mm), četně drobné šupinky slídy ojediněle větší	hladký až jemně drsný povrch	O výpal středně tvrdý (sendvičový efekt)	hnědá, světle hnědá až okrová		ZČ3003
GU 3006	středozrný (0,5 – 1,5 mm), nahodilá příměs zrn písku (do 1 mm), ojediněle šupinky slídy	středně drsný povrch	O výpal (OR) středně tvrdý (sendvičový efekt)	světle šedý až šedobéžový		
GU 3007	středozrný (0,5 – 1,5 mm) místy až hrubozrný (1,5 – 2,5 mm), mírná příměs zrn písku (do 3 mm), nahodile až mírně šupinky slídy šupinky (i zlatavé)	drsný povrch	O výpal středně tvrdý až tvrdý (často sendvičový efekt)	hnědá, hnědočervená až cihlově červená		
GU 3008	středozrný (0,5 – 1,5 mm), nahodile ostrohranné příměsizrn hornin a písku (do 3 mm), nahodile mikroskopické šupinky slídy	hladký až jemně drsný povrch	RO výpal, středně tvrdý až tvrdý	světle šedá (místy béžová)		ZČ3001
GU 3009	středozrný (0,5 – 1,5 mm), mírná příměs ostrohranných zrn hornin a písku (do 3 mm), četně šupinky slídy	hladký až jemně drsný povrch	O výpal středně tvrdý	černý (očazený) šedá	GU3009 - slída	
GU 3011	středozrný (0,5 – 1,5 mm), četný příměs ostrohranných zrn hornin a písku (do 3 mm), větší křemínky, ojediněle drobní šupinky slídy.	středně drsný povrch	O výpal středně tvrdý (často sendvičový efekt)	načervenalá až růžovo hnědá		
GU 4001	jemnozrný (0,1 – 0,5 mm), nahodilá příměs zrn hornin a písku (zrna do 1 mm), ojediněle větší zrna (do 3 mm), nahodile drobné až mikroskopické šupinky slídy	středně drsný až hladký (stopy po modelaci na kruhu)	O výpal, tvrdý až velmi tvrdý	okrová, načervenale odstíny		ZČ4012
GU 4002	jemnozrný (0,1 – 0,5 mm), nahodilá příměs zrn hornin (do 1 mm) a písku (do 2 mm), nahodile drobné šupinky slídy i zlatavé	velmi hladký až hladký povrch, z vnější strany někdy jemně drsný (někdy stopy po modelaci na kruhu)	O výpal tvrdý až velmi tvrdý	od světle okrové po hnědou až šedou (velmi často očazené)		ZČ4015
GU 4003	jemnozrný (0,1 – 0,5 mm), mírná příměs zrn hornin (bíle a černé do 1 mm) a písku (do 3 mm), ojediněle mikroskopické částice slídy	středně drsný povrch	R výpal tvrdý	šedá až tmavě šedá (kovově lesklý) uvnitř světle šedý, šedý až tmavě šedý (někdy kovový lesk i uvnitř)	GU4005 – kovový lesk, jiné příměsi (hlavně bílé)	ZČ4001
GU 4004	jemnozrný (0,1 – 0,5 mm), s nahodilou příměsí ostrohranných zrn hornin a písku (do 1 mm, ojediněle do 5mm), ojediněle mikroskopické částice slídy	jemně drsný (stopy po modelaci na kruhu)	O (OR) výpal tvrdý	světle okrová (někdy až načervenale)	GU4007 - výpal a povrchová úprava	

GU 4005	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), mírná příměs zrn hornin (černé do 1 mm) a písku (do 3 mm), nahodile drobné až mikroskopické částice slídy	hladký až středně drsný povrch (stopy po modelaci na kruhu)	R výpal tvrdý	uvnitř i vně světle šedá, šedá, tmavě šedá až černá, na vnitřní straně někdy i bílošedá		ZČ4003
GU 4007	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), s nahodilou příměsí zrn hornin a písku (do 1 mm, ojediněle do 5 mm), ojediněle mikroskopické částice slídy	hladký až jemně (stopy po modelaci na kruhu)	O (OR) výpal tvrdý až velmi tvrdý	světle bílošedá, bílo šedá na vnější někdy až světle hnědá	GU4004 - výpal a povrchová úprava	
GU 4009	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), nahodilá příměs zrn hornin a písku (do 2 mm), nahodile drobné až mikroskopické šupinky slídy	středně drsný až hladký povrch (stopy po modelaci na kruhu), často hlazený okraj a z vnitřní strany podokrají	O výpal, tvrdý až velmi tvrdý	odstíny oranžové až oranžovočervené, často očazený	GU4001 – povrchová úprava v horní části nádob, barva	ZČ4012
GU 4010	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), ojedinělá příměs ostrohranných kamínků (do 3 mm), nahodile velmi drobná slída	hladký až jemně drsný povrch bez úprav	R výpal tvrdý až velmi tvrdý	tmavěšedá, šedá, bílošedá	GU4019 – leštění; "jemná redukční"	ZČ4002
GU 4011	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), ojedinělá příměs písku (do 2 mm), nahodile drobné až mikroskopické šupinky, ojedinělé šupiny větší (až 4mm)	středně drsný až hladký povrch (stopy po modelaci na kruhu)	O výpal, tvrdý až velmi tvrdý	okrová, někdy bílošedé (může být i načervenalý), často očazené	GU4001 - slída	ZČ4012
GU 4012	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), mírná až četná příměs zrn hornin (černých, červených; do 1 mm), ojediněle i písku (do 2 mm), nahodile drobné až mikroskopické částice slídy, ojediněle i zlatavé	hladký až jemně drsný povrch	O výpal tvrdý	okrová		ZČ4015
GU 4014	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), mírná příměs zrn hornin (černé; do 1 mm) a písku (do 3 mm), nahodile drobné až mikroskopické šupinky slídy	hladký, střední až silná stěna (6 mm), vnější plošné leštění (někdy i vnitřní)	R výpal velmi tvrdý	šedá až černá	GU4005 - leštění a hladký povrch; "redukční leštěná"	ZČ4005
GU 4017	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), nahodilá příměs zrn horniny a písku (do 1 mm, ojediněle do 3 mm), nahodile mikroskopické slída	středně drsný až drsný povrch (stopy po modelaci na kruhu)	O výpal velmi tvrdý	odstíny oranžové až oranžovošedé	GU4009 – tvrdší výpal, povrch	
GU 4019	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), ojedinělá příměs zrn písku (do 3 mm), nahodile mikroskopická slída	hladký až velmi hladký povrch, na vnější straně plošné leštění (někdy i vnitřní)	R výpal velmi tvrdý	tmavě šedá, až modrošedá	GU4010 - leštění; "redukční jemná leštěná"	ZČ4010
GU 4020	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), četná příměs zrn hornin (červené, černé do 1 mm) a nahodilá příměs písku (zrna do 3 mm), nahodile až mírně šupinky zlatavé slídy	povrch jemně drsný povrch, silná stěna	O výpal tvrdý	okrová až světle hnědá		
GU 4021	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), mírná příměs zrn hornin a písku (do 3mm)	jemně drsný až drsný povrch	R výpal tvrdý až velmi tvrdý	světle šedá		
GU 4022	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), mírná příměs zrn hornin a písku (do 3 mm, ojediněle do 5 mm), ojediněle mikroskopická slída	jemně drsný až drsný povrch	R výpal tvrdý až velmi tvrdý	tmavě šedá až černá	"archaická redukční"	ZČ4003
GU 4023	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), četná příměs zrn hornin (černé, červené do 2 mm) a písku (do 3 mm, ojediněle do 5mm), nahodile mikroskopická slída (i zlatavá) ojediněle větší šupinky	jemně drsný až hladký povrch, často siné stěny	O (O-R) výpal tvrdý až velmi tvrdý	okrová až šedookrová	GU4001 - více a větší příměsí, silnější stěny	
GU 4024	jemnozrnňý (0,1 – 0,5 mm), mírná až četná příměs zrn hornin a písku (do 3 mm), nahodile mikroskopická slída ojediněle větší šupinky	středně drsný povrch	R výpal tvrdý až velmi tvrdý	šedá až tmavě šedá		

Chanovice

Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
CH 101	středně hustě ostrohranný křemičitý písek do velikosti 1,5 mm; středně až hustě slída do 1 mm	povrch drsný, na obou stranách mírně krupičkovatý; středně hrubá modelace, drobně modelační rýžky, středně silná stěna	středně tvrdý, O/R	světle hnědá, hnědošedá		ZČ3006
CH 102	ojediněle ostrohranný křemičitý písek do 1 mm; středně hustě prachová slída	povrch jemně drsný, středně hrubá modelace; na vnitřní straně nepravidelně jemné modelační rýžky, tenká až středně silná stěna	středně tvrdý, O/R	středně hnědá, hnědošedá		
CH 103	hustě ostrohranný písek různých hornin do 2 mm; řídce prachová slída	povrch jemně drsný, na vnitřní straně vystupující neplastické složky, kvalitní modelace, na vnitřní straně ojediněle málo zřetelné modelační rýžky, středně silná stěna	středně tvrdý, O/R	světle hnědá, šedá, hnědočerná		
CH 104	středně hustě ostrohranný křemičitý písek do velikosti 2 mm, ojediněle až do 4 mm, velmi hustě makroskopická slída do 0,5 mm	povrch drsný, hrubá modelace, ojediněle málo zřetelné jemné modelační rýžky	středně tvrdý, R/O	šedohnědá		ZČ3001
CH 105	středně hustě ostrohranný písek různých hornin do velikosti 2 mm; hustě prachová slída, drobně ale i částčky do 0,5 mm	povrch jemně drsný, středně hrubá modelace, velmi ojediněle málo zřetelné jemné modelační rýžky, na vnitřní straně drobně krupičkovitě vystupující makroskopické ostřivo	střední tvrdý, O	okrová, světle hnědá, světle šedá		
CH 106	řídce ostrohranný křemičitý písek, středně hustě prachová slída, ojediněle částčky do 2 mm	povrch jemný, kvalitní modelace, na vnitřní straně hustě jemné modelační rýžky, tenká stěna	tvrdý, O	okrová, okrově červená		
CH 107	řídce ostrohranný křemičitý písek do 1 mm; hustě prachová slída, ojediněle zrna do 0,5 mm	povrch jemně drsný, kvalitní modelace, na vnitřní straně jemné modelační rýžky, středně silná stěna	středně tvrdý až tvrdý, O, sendvičový efekt	červenohnědá, okrově hnědá		
CH 108	ojediněle ostrohranný křemičitý písek do velikosti 2 mm; hustě makroskopická slída	povrch středně hrubý, vystupující neplastické složky; na vnitřní i vnější straně jemné modelační rýžky	středně tvrdý, O/R, občas sendvičový efekt	okrová, šedo-okrová		
CH 109	řídce ostrohranný křemičitý písek do velikosti 0,5 mm; hustě prachová slída	jemně drsný, na vnitřní straně drobně krupičkovatý, kvalitní modelace	středně tvrdý, R (RO)	šedohnědá		
CH 110	středně hustě ostrohranný křemičitý písek do 0,5 mm; středně hustě prachová slída	povrch jemně drsný, na vnitřní i vnější straně krupičkovitě vystupující neplastická složka, kvalitní modelace, modelační rýžky na vnitřní i vnější straně	středně tvrdý, O	světle hnědá, světle hnědočervená		
CH 111	středně hustě ostrohranný křemičitý písek do 2 mm; středně hustě prachová slída, ojediněle až do 0,5 mm	povrch na vnější straně hladký, na vnitřní straně jemně drsný, vystupující drobné částčky makroskopického ostřiva	středně tvrdý, R	tmavě šedohnědá, šedá		ZČ4003
CH 112	hustě ostrohranný křemičitý písek do 0,5 mm; středně hustě až hustě prachová slída, ojediněle částčky do 0,5 mm	povrch jemně drsný, na vnitřní i vnější straně jemně krupičkovitě vystupující neplastické složky, na vnější straně jemné modelační rýžky, tenká stěna	středně tvrdý, R	šedočerná		
CH 113	hustě velmi jemný písek do 0,5 mm; středně hustě prachová slída, drobně až do 0,5 mm	povrch jemně drsný, na vnitřní i vnější straně modelační rýžky, jemně krupičkovitě vystupující neplastické složky, tenká stěna	středně tvrdý, R/O	šedohnědá		
CH 114	středně hustě velmi jemný písek; řídce prachová slída	povrch jemně drsný, převážně na obou stranách jemné modelační rýžky a jemně krupičkovitě vystupující neplastické složky, tenká stěna	tvrdý, R	šedá, šedočerná	CH 115 - bez efektu kovového lesku	ZČ4001

CH 115	středně hustě velmi jemný písek; řídce prachová slída	povrch jemně drsný, na obou stranách jemné modelační rýžky a jemně krupičkovitě vystupující neplastické složky, oboustranný grafitový přetah střepu, občas leštění povrchu do kovového lesku, tenká stěna	tvrdý, R	šedá, šedočerná		CH 114 - kovově lesklý povrch
CH 116	středně hustě velmi jemný písek; řídce prachová slída	povrch jemně drsný, oboustranně jemné modelační rýžky, převážně na obou stranách jemné krupičkovitě vystupující neplastické složky, někdy přetah povrchu hliněným šlemem, na vnější straně nepravidelně leštěno, tenká stěna	tvrdý, R	šedá, šedočerná		CH 114 - chybí leštění a hliněný přetah; CH 115 - není grafitový přetah
CH 117	středně hustě velmi jemný písek; řídce prachová slída	povrch jemně drsný, oboustranně jemné modelační rýžky, převážně na obou stranách jemné krupičkovitě vystupující neplastické složky, na vnější straně celoplošně kvalitně leštěno, občas oboustranně, někdy jednostranný grafitový přetah, tenká stěna	tvrdý, R	šedá, šedočerná		CH 116 - kvalitnější celoplošné leštění povrchu
CH 118	ojediněle velmi jemný písek; řídce prachová slída	povrch jemně drsný, na vnější straně oboustranně jemné modelační rýžky, na vnitřní straně diagonální „odletování“ hmoty, kvalitní modelace, tenká stěna	tvrdý, R	šedá, šedočerná		
CH 120	středně hustě písek různých hornin do 1 mm; středně hustě prachová slída, ojediněle zrna do 1 mm	vnitřní strana jemně drsná, vnější hladká, uvnitř i vně jemné modelační rýžky, na vnější straně hustě vleštované pásky a tuhování povrchu; hrubší modelace, středně silná stěna	středně tvrdý, R	šedohnědá, světle hnědá až šedookrová, tuhovaný povrch černošedý		
CH 121	řídce ostrohranný písek do 1,5 mm; řídce prachová slída, hustě jemně mletá příměs grafitu, ojediněle do 0,5 mm	vnitřní strana jemně drsná, vnější hladká, leštěná	středně tvrdý, R	šedočerná		
CH 127	jemně plavená hlína, ojediněle zrnka písku, četně prachová slída	hladký, leštění i oboustranně, grafitový přetah povrchu	tvrdý, R	šedočerná		CH 117 - více slídy

Kašperské Hory

Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
KŠH101	písek 1 mm, čteně; slída hustě	standardní modelace, silné stěny	střední až měkký, R	hnědočervená až hnědočerná barva, sendvičový efekt	KŠH208 – starší výrobní tradice, nekvalitní	ZČ3020
KŠH102	písek do 3 mm, hustě; slída čteně	modelace standardní, střední až silná stěna, povrch i přepálen (často rozpraskan)	tvrdý, R	červenohnědá barva, vnitřní střepek redukčně vypálen		
KŠH109	jemný písek do 1 mm čteně, do 3 mm ojediněle; slída submikroskopická, ojediněle	jemně drsný, vystupující větší příměsí písku, standardní modelace	tvrdý, R	střední šedá, hnědošedá		ZČ3021
KŠH201	písek 1-2mm hustě; slída do 1mm, hustě	jemně drsný, bez úprav, střední síla	střední, R	střední-červenohnědá, hnědošedá, sendvičový efekt	podobná KŠH206 (příměsí)	
KŠH202	písek 1 mm, mírně až středně hustě; slída do 1 mm, čteně	jemně hrubý, standardní modelace, střední síla	střední až tvrdý, O	světlá hnědočervená až načervenalá, sendvičový efekt		ZČ4017
KŠH202a	příměsí do 1 mm, mírně; slída čteně 0,5 mm	standardní modelace, jemný	středně tvrdý, O	červená cihlová	KŠH202 – příměsí, povrch, výpal	
KŠH203	písek 1 mm, čteně; slída do 0,5 mm, čteně	jemně drsný, standardní modelace, střední síla, modelační rýžky	tvrdý, O	světlá hnědočervená až načervenalá	KŠH206 – světle červená varianta až KŠH202 – kvalitní	ZČ4017
KŠH204	grafitová hlína, příměsí písku do 1 mm, ojediněle, slída hustě až jemně	jemně drsný, často hliněný přetah (písek 1 mm, čteně; slída čteně)	střední, R	černá až šedošedá; přetah středně červenohnědý		ZČ3016
KŠH205	písek 0,5-1mm, čteně - mírně; slída do 0,5mm, čteně	jemný, standardní modelace, tenká - střední síla, modelační rýžky	tvrdý, R	střední šedá - šedohnědá		ZČ4001
KŠH206	písek 1mm, čteně; slída do 0,5mm, čteně	drsný, standardní modelace, střední síla, modelační rýžky	tvrdý, R	střední šedá, šedohnědá		ZČ4003
KŠH207	jemně plavená hlína bez makroskopických příměsí	jemný, tenká stěna	O, střední až tvrdý	narůžovělá až béžová	import	ZČ4007
KŠH208	písek 0,5-1mm, mírně - čteně; slída do 0,5mm, čteně	hladký, modelační rýžky, nekvalitní výpal	střední, R	šedá - šedohnědá	podobná KŠH205 (příměsí, barva)	ZČ4004
KŠH210	písek 1 mm, čteně; slída makroskopická, mírně-čteně	středně drsný, standardní modelace, grafitový přetah stěn často vyleštěn do kovového lesku	tvrdý, R	světlá-střední šedá	podobná KŠH206	ZČ4005
KŠH211	písek do 1mm, mírně; slída makroskopická, čteně	jemný, standardní modelace, modelační rýžky, občas hlazení vně	tvrdý, R	střední béžová až šedobéžová	podobná KŠH205 (barva)	ZČ4002
KŠH212	písek do 0,5mm, ojediněle; slída makroskopická, čteně	jemný, standardní modelace, častý grafitový přetah, občas hlazení vně	tvrdý, R	střední až tmavá šedá barva stěn, jádro až světle bílošedé	podobný KŠH205 (nižší kvalita výpalu, grafitový přetah stěn ojedinělý)	ZČ4014
KŠH213	písek do 1mm, čteně, 1 - 3mm, mírně; zlatavá slída makroskopická, čteně	středně hrubý, nestandardní modelace, střední až silná stěna, výrazné modelační rýžky, přetah stěn z plavené hlíny	tvrdý, O	střední béžovošedá - vně; střední okrovo/hnědočervená barva jádra	podobná KŠH211 (vnější povrch)	
KŠH214	písek do 1mm, mírně - čteně; slída makroskopická, čteně	střední hrubý, standardní modelace	tvrdý, R, i sendvičový efekt	střední hnědošedá až béžová vně; tmavá šedá barva jádra	podobné KŠH201 ve kvalitě zpracování a výpalu	

Kladruby

Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
KD 101	jemně plavená hlína, řídce křemičité ostřivo do 1 mm, řídce až středně prachová slída, ojediněle šupinky do 2 mm	hladký, oboustranně hlazený	tvrdý, R	černá		
KD 102	jemně plavená hlína, převážně bez makroskopických příměsí, řídce drobná slída	hladký až jemně drsný, na vnitřní i vnější straně jemné modelační rýžky, tenká stěna	tvrdý, O, OR	cihlově červená, okrová, šedá		
KD 103	jemně plavená hlína bez makroskopických příměsí, ojediněle drobná slída	hladký, na vnitřní i vnější straně jemné modelační rýžky, tenká stěna	tvrdý, O	krémově žlutá	KD 102 - kvalitnější povrch, slabší stěna, zcela postrádá ostřivo	
KD 105	nekřemičitý písk do 1 mm hojně, stříbřitá slída do 0,5 mm hojně	středně drsný až drsný povrch, zrna příměsí vystupují, velmi častá úprava vnějšího i vnitřního povrchu bílým nástřepím, často viditelné otisky papírních linií po obtáčení	tvrdý, převážně O (O-RO)	světle hnědá, šedo hnědá až hnědošedá, častý sendvičový efekt		ZČ3015
KD 106	písek nejčastěji kol. 0,5 mm, ojediněle větší zrna, řídce, stříbřitá slída do 0,5 mm hojně	jemný až středně drsný povrch, zrna příměsí se na něm neuplatňují, často bílé nástřepí	měkký až středně tvrdý, převážně O	světle hnědá až hnědošedá, častý sendvičový efekt	KD 105 - horší výpal, drobnozrná příměs, jemnější povrch	ZČ3015
KD 107	příměs do 0,5 mm, ojed. větší řídce, stříbřitá slída do 0,5 mm hojně	jemný povrch, zpravidla bez nástřepí	tvrdý, převážně O	převážně oranžovošedá, vyjimečně hnědošedá		ZČ3017b
KD 108	převážně křemičitý písk 0,5-1 mm, místy i větší zrna - hojně, stříbřitá slída do 0,5 mm - řídce	drsný, méně často středně drsný povrch s vystupujícími zrny příměsí v podobě krupiček či puchýřků	tvrdý, převážně R (OR)	béžovohnědá až tmavě šedá	"protoredukční jemná"	ZČ3011
KD 109	nekřemičitý písk 1-2 mm, ojediněle i větší - velmi hustě, stříbřitá slída do 0,5 mm řídce	drsný až hrubý, puchýřkovitý povrch	tvrdý, převážně R (OR)	hnědá, hnědošedá		ZČ3019
KD 110	převážně křemičitý písk, zrna kol. 1 mm, velmi hustě, slída se nevyskytuje	drsný povrch s drobnými, hustými puchýřky vystupujícími příměsí	tvrdý, převážně R	stejnomyerná, tmavě šedá se stříbřítým leskem	"redukční"; dtto PM201; zakuřovaná keramika	ZČ4001
KD 111	řídce až středně hustě ostrohranný křemičitý písk do velikosti 1,5 mm; řídce submikroskopická slída; hustě jemně mletá grafitová příměs	povrch hladký, na vnitřní straně leštěný/tuhovaný	středně tvrdý, O/R	šedočerná, černá		
KD 112	ostrohranný křemičitý písk do 1 mm řídce, velmi hustě slída až do velikosti 1 mm	hladký, převážně bez vystupujících neplastických složek	tvrdý, OR, sendvičový efekt	okrově hnědá, šedo hnědá, šedočerná	KD 109 - výraznější zastoupení slídy, méně kvalitní modelace; obdoba PM104 či TC103	ZČ3019
KD 113	ostrohranný písk různých hornin do velikosti 1,5 mm, ojediněle větší pecky až 4 mm; submikroskopická slída řídce až středně hustě, velmi ojediněle i šupinky do 2 mm	jemně drsný, ojediněle jemné modelační rýžky, časté nekvalitní celoplošné nástřepí	tvrdý, O/R, často sendvičový efekt	okrově hnědá, okrově červená, hnědošedá	KD 107 - horší modelace, méně kvalitní výpal	ZČ3017a
KD 114	středně hustě písk různých hornin do 1 mm; řídce prachová slída	vnitřní strana jemně drsná, vnější hladká, uvnitř jemné modelační rýžky, na vnější straně hustě vlešované pásky, hrubší modelace, středně silná stěna	středně tvrdý, OR	šedo hnědá, světle hnědá, šedočerná		
KD 122	řídce až středně hustě ostrohranný písk různých hornin do 1 mm	hladký, mírně krupičkovatý, na vnitřní straně jemné modelační rýžky	tvrdý, O	okrově žlutá		
KD 123	hustě ostrohranný křemičitý písk až do 3-4 mm, středně až hustě drobná slída	drsný, výrazně vystupující neplastické složky, na vnitřní i vnější straně jemný hlinkový přetah s obsahem slídy, střední stěna	tvrdý, R, R/O	hnědošedá, hnědočervená, šedočerná	"protoredukční hrubá"; KD 108 - výraznější ostřivo, hrubší povrch; zakuřovaná keramika	

Planá u Mariánských Lázní

Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT (afinita)	Regionální keramická třída
PL3001	příměs křemičitého písku, velikost zrn převážně 1-2 mm mírně husté, ojediněle i do 4 mm; střední množství slídy (velikost do 1 mm)	povrch středně drsný, místy popraskaný	převažující výpal R, průměrný	tmavě hnědá, šedočerná barva		
PL4001	příměs křemičitého písku, velikost zrn nejčastěji kolem 0,5 mm nepřilíš husté, výjimečně až 1-1,5 mm; v malé míře drobnozrná slída, v některých případech příměs kaolinu	povrch jemný až jemně drsný, bez úpravy nebo bílé nástřeplí (v některých případech i na vnitřní straně)	výpal O, středně tvrdý	běžová, světle růžová, světle oranžová barva		ZČ4011
PL4002	příměs křemičitého písku, velikost zrn do 0,5 mm nepřilíš husté; v malé míře drobnozrná slída rozptýlená zvláště na povrchu	povrch jemně drsný, bez úpravy nebo bílé nástřeplí (v některých případech i na vnitřní straně)	výpal O, středně tvrdý až tvrdý	světle hnědá, hnědá, světle červená barva		ZČ4011
PL4003	příměs křemičitého písku, velikost zrn do 1 mm ojediněle	povrch jemný až jemně drsný, bez úpravy, málo bílé nástřeplí	výpal O, převážně tvrdý	růžová, světle červená barva		ZČ4011
PL4004	příměs křemičitého písku, velikost zrn převážně 0,5 mm, ojediněle až 1 mm; nepatrné množství drobnozrné slídy na povrchu	povrch jemně drsný, bez úpravy (ojediněle bílé nástřeplí)	výpal R, převážně středně tvrdý až tvrdý	šedá, tmavě šedá, šedočerná barva		ZČ4003
PL4005	příměs křemičitého písku, velikost zrn převážně okolo 0,5 mm mírně husté, ojediněle do 1 mm; nepatrné množství drobnozrné slídy na povrchu	povrch jemně drsný, bez úpravy	výpal OR, středně tvrdý	šedá, tmavě šedá, šedočerná barva na povrchu; uvnitř střeplu sv. oranžová, růžová, sv. červená barva		
PL4006	příměs křemičitého písku, velikost zrn převážně do 1 mm mírně husté; nepatrné množství drobnozrné slídy na povrchu	povrch jemný až jemně drsný, bez úpravy (ojediněle bílé nástřeplí)	výpal RO, středně tvrdý až tvrdý	světle hnědá, světle šedá barva na povrchu; uvnitř střeplu tmavě šedá, šedočerná barva		ZČ4008
PL4007	příměs křemičitého písku, velikost zrn do 1 mm mírně husté; nepatrné množství drobnozrné slídy na povrchu	povrch jemný až jemně drsný, povrchová úprava: zakuřování, leštění	výpal O, středně tvrdý až tvrdý	světle hnědá, světle červená až červená uvnitř střeplu, na povrchu tmavě šedá až černá barva		
PL01	středně hrubá písčítá složka (vel. zrn 0,5 - 1 mm); příměs zrnek černého písku (velikost zrn 0,5 - 1 mm); mikroskopická slída řídice až středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, bez úpravy; tenká až střední stěna (do 5 mm)	tvrdý, O	světle hnědooranžová, tmavě oranžová, červenohnědá	PL02	ZČ4012
PL02	středně hrubá písčítá složka (vel. zrn 0,5 - 1 mm); příměs zrnek černého písku (velikost zrn 0,5 - 1 mm); mikroskopická slída řídice až středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, bez úpravy; tenká až střední stěna (do 5 mm)	tvrdý, O	světle hnědá, světle šedoohnědá	PL01	ZČ4012
PL03	středně hrubá písčítá složka (vel. zrn 0,5 - 1 mm); příměs zrnek černého písku (velikost zrn 0,5 - 1 mm); mikroskopická slída řídice až středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, bez úpravy; tenká až střední stěna (do 5 mm)	tvrdý, O	světle bělošedá	PL02	ZČ4012
PL04	středně hrubá písčítá složka (vel. zrn 0,5 - 1 mm); mikroskopická slída řídice až středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, bez úpravy; tenká až střední stěna (do 5 mm)	tvrdý, smíšený	vně světle hnědá nebo šedoohnědá, uvnitř světle oranžová, světle hnědá		
PL05	středně hrubá písčítá složka (vel. zrn 0,5 - 1 mm); mikroskopická slída řídice až středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, bez úpravy; tenká až střední stěna (do 5 mm)	tvrdý, smíšený, jádro tmavé	světle hnědošedá		
PL06	jemná až středně hrubá písčítá složka (vel. zrn do 1 mm); mikroskopická slída řídice až středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, bez úpravy; tenká až střední stěna (do 7 mm)	tvrdý, O	světle oranžová, světle oranžovohnědá		ZČ4012

PL07	jemná až středně hrubá písčité složka (vel. zrn do 1 mm); mikroskopická slída řídice až středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, bez úpravy; tenká až střední stěna (do 7 mm)	tvrdý, smíšený, převážně R	tmavě šedohnědá		
PL08	středně hrubá písčité složka (vel. zrn 0,5 - 1 mm); příměs zrnek černého písku (velikost zrn 0,5 - 1 mm); mikroskopická slída řídice (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, vně se slídnatým nátěrem; tenká až střední stěna (do 5 mm)	tvrdý, smíšený	vně světle hnědá nebo šedohnědá, uvnitř světle oranžová, světle hnědá		
PL09	středně hrubá písčité složka (vel. zrn 0,5 - 1 mm); mikroskopická slída řídice (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, vně se slídnatým nátěrem; tenká až střední stěna (do 5 mm)	tvrdý, O	světle oranžová		
PL10	středně hrubá písčité složka (vel. zrn 0,5 - 1 mm); mikroskopická slída středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	hladký, bez úpravy; tenká (do 4 mm)	tvrdý, O	světle bělošedá	tzv. Pfeiffentoware	ZČ4007
PL11	jemná až středně hrubá písčité složka (vel. zrn do 1 mm); příměs černého písku; mikroskopická slída řídice až středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, bez úpravy, vně i uvnitř skvrny olovnaté glazury (žlutozelená, hnědá); tenká až střední stěna (do 7 mm)	tvrdý, O	světle oranžová, světle oranžovohnědá	PL01	
PL12	jemná až středně hrubá písčité složka (vel. zrn do 1 mm); mikroskopická slída řídice až středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, bez úpravy; tenká až střední stěna (do 7 mm)	tvrdý, R	tmavě šedá		ZČ4001
PL13	jemná až středně hrubá písčité složka (vel. zrn do 1 mm); mikroskopická slída řídice až středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, vně leštěný; tenká stěna (do 5 mm)	tvrdý, R	tmavě šedá		ZČ4005
PL14	jemná písčité složka (vel. zrn do 0,5 mm); mikroskopická slída husté (vel. zrn do 0,5 mm)	hladký, bez úpravy; tenká stěna (do 4 mm)	tvrdý, O	světle krémově hnědá		
PL15	středně hrubá písčité složka (vel. zrn 0,5 - 1 mm); příměs zrnek černého písku (vel. zrn 0,5 - 1 mm); mikroskopická řídice až slída středně husté (vel. zrn do 0,5 mm)	jemně drsný, bílá engoba; tenká až střední stěna (do 5 mm)	tvrdý, O	světle hnědooranžová	PL01	ZČ4011

Plzeň

Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
PM101	křemičitý písek, ostrohranný, velikost zrn do 2 mm, velmi hustě	povrch drsný až hrubý bez úpravy, středně silná stěna, modelace standardní	tvrdý, RO	hnědošedá		ZČ3001
PM102	slída, velmi drobné částice, středně hustě až řídké; písek, ojedinělá zrna	povrch hladký bez úpravy, příměs se neprojevuje, tenká až středně silná stěna	tvrdý, RO	odstíny šedé		ZČ3009
PM103	písek (křemen + další horniny), ostrohranná zrna do 1 mm, středně hustě; slída, submikroskopické částice, středně hustě	povrch hladký, patrně úprava hliníkovým přetahem, časté modelační (papilární) rýžky	měkký, OR (častá abraze)	tmavá šedá, šedo hnědá		ZČ3002
PM104	stříbřitá slída, lupinky do 2 mm, velmi hustě	povrch jemně drsný bez úpravy, stěny nerovné, tenké až středně silné	měkký až střední, RO	šedo hnědá	"Silberglimmerware"	ZČ3019
PM105	zlatavá slída, jemně zrnitá, vel. částic kolem 0.5 mm, velmi hustě; křemenný písek (ostrohranná zrna do velikosti 2 mm), ojediněle	povrch jemně drsný bez úpravy, standardní modelace, silná stěna	tvrdý, RO	hnědá, šedá	"Goldglimmerware"	ZČ3003
PM106	písek s podílem křemene, ostrohranná zrna do 1 mm, hustě	jemně drsný, patrně zahlazený povrch, kvalitní modelace s otisky papilárních rýžek	tvrdý, OR	světle až tmavá šedá	109 - jemnější povrch, zahlazený, chybí slída, světlejší odstín	ZČ3011
PM107	slída, velmi jemná až submikroskopická, v malém množství, jemný (plavený?) materiál	povrch hladký, tenká až středně silná stěna, vzácné modelační stopy	tvrdý, RO	šedá, načervenalá, béžová	102 - jemný materiál bez větších neplastických složek	ZČ3004
PM108	písek s malým podílem křemene, ostrohranná zrna o velikosti 0.X - 3 mm, malé množství	povrch jemně drsný se stopami hlazení, modelace hrubá, stěna silná	tvrdý, O (RO), sendvičový efekt	hnědočervená		
PM109	písek s malým podílem křemene, ostrohranná zrna o velikosti 1 mm, středně hustě; slída, velmi jemné až submikroskopické částice, řídké	jemně drsný až drsný povrch bez úpravy, s vystupujícími částicemi příměsí, stěna střední až tenká, modelace standardní	tvrdý, OR	tmavě šedá, šedo hnědá, modrošedá		ZČ3005
PM110	písek, křemičitý, ostrohranná zrna o velikosti kolem 1 mm, řídké; slída drobnozrná, řídké	jemně drsný povrch bez úpravy, tenká až stěna	střední, O	světle hnědá, červená		
PM112	písek, ostrohranná zrna do velikosti 1mm; hustě zlatavá i stříbřitá slída, drobná zrna do 1mm, hustě	jemně drsný povrch bez úpravy, standardní modelace, tenká a střední stěna	tvrdý, RO	světlá hnědá	110 - tvrdší výpal, vyšší podíl neplastické složky, barva	
PM114	písek (bez křemene), ostrohranná zrna do 0.5 mm, řídké; stříbřitá slída, drobná zrna, ojediněle	hladký povrch bez úprav, standardní modelace, silná stěna	měkký, O	růžová	"světlá červeně malovaná - archaická" - solitér	ZČ3014
PM115	křemičitý písek do velikosti až 3 mm, hojně; stříbřitá slída do velikosti 0,5 mm, ojediněle	hrubý bez úpravy (značné omlatí); silná stěna	průměrný, O, nekvalitní výpal	oranžová až hnědá	nově stanovená keramická třída H. Hrubou (ZSV Borek)	
PM201	písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě	drsný povrch bez úpravy (písek krupičkovitě vystupuje), modelace standardní, tenká až střední stěna	tvrdý, R	modro- až šedočerná, stříbřitě lesklá, oba povrchy stejný odstín	"redukční hrubá"	ZČ4001
PM202	písek, ojedinělá zrna 0,5 mm, velmi drobná (až submikroskopická) slída, ojediněle	hladký až jemně drsný povrch bez úprav	tvrdý, R	modrošedá, světle šedá, často stříbřitě lesklá	"redukční jemná"	ZČ4002
PM203	písek, zčásti křemičitý, zrna kolem 0,5 mm, hustě; submikroskopická slída, řídké	jemně drsný, drsný povrch bez úpravy, modelace nestandardní, střední až silná stěna	tvrdý, R (OR)	modro- až černošedá, světle šedá, velké rozdíly v barvách, nikdy lesk, rozdíl mezi vnějším a vnitřním povrchem	"archaická redukční"; horší kvalita oproti 201	ZČ4003

PM204	písek, velikost částic do 0,5 mm, hustě; slída, submikroskopická nebo do 0,1 mm, hustě	jemně drsný povrch bez úpravy, tenká stěna, standardní modelace	střední až tvrdý, R	šedočerná	"redukční slídnatá"; oproti 202 slídnatá příměs, horší kvalita	ZČ4004
PM205	písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě	jemně drsný až drsný povrch, vnitřní leštění	tvrdý, R	jako 201 nebo 203	"redukční leštěná"	ZČ4005
PM206	písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě	drsný povrch bez úpravy (písek krpičkovitě vystupuje), modelace standardní, tenká až střední stěna	tvrdý (R)O	žlutá, žlutohnědá, červená	"tvrdě vypálená světlá"	ZČ4006
PM207	písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě	drsný povrch bez úpravy (písek krpičkovitě vystupuje), modelace standardní, střední až silná stěna	tvrdý, R	sv. šedá, šedohnědá		
PM208	písek, zrna do 1 mm, ojediněle	jemně drsný povrch s ojedinělými puchýřky, tenká stěna, standardní modelace	tvrdý, OR	šedohnědá		
PM209	bez makroskopických příměsí (jemně plavená kaolinická hlína)	hladký povrch, tenká stěna, modelační rýžky, diagonální "odletování" hmoty	tvrdý, O	bílá béžová	"Pfeiffentonware"	ZČ4007
PM210	slída submikroskopická, ojediněle, jemně plavená hlína	hladký povrch, oboustranně krytý zpěněnou glazurou, poškozenou, neurčité barvy	tvrdý, RO	?	solitér - import	
PM211	křemičitý písek, ostrohranná zrna do 0,5 mm, ojediněle; slída submikroskopická řídce	hladký až jemně drsný povrch, stejnorodý, bez stop úpravy, modelační rýžky	tvrdý RO	červenohnědý	202 - rozdílná barva výpalu	
PM212	křemičitý písek, zrna do 1 mm, středně hustě; slída, submikroskopická, řídce nebo chybí	hladký až jemně drsný povrch s úpravou? (hlinkový přetah), vnitřní povrch často o stupeň hrubší	tvrdý, OR	světle šedá až hnědo- nebo modrošedá, velké rozdíly, kolísání v odstínech, zpravidla rozdíl mezi vnitřní a vnější stěnou	"protoredukční jemná"	ZČ4008
PM213	slída, submikroskopická, ojediněle	hladký povrch, modelační rýžky, diagonální "odletování" hmoty, tenká stěna	střední, O	načervenalá	"Pfeiffentonware" (importovaný solitér)	ZČ4009
PM214	písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě; ojediněle větší částice	drsný povrch, modelace standardní, středně silná stěna	tvrdý, OR	sv. hnědá, v okolí vystupujících zrnek písku na vnějším povrchu modrošedá	technologicky nedokonalý solitér?; 201, 207 - zvláštní barva výpalu	
PM216	písek, křemičitý, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě	vnější povrch hladký, leštěný, vnitřní někdy rovněž, většinou jemně drsný, modelace kvalitní, tenká stěna	tvrdý, O (OR)	béžová, světle šedá	nápodoba Pfeiffentonu?	
PM217	písek, křemičitý, ostrohranná zrna do 3 mm, ojediněle	jemně drsný povrch, puchýřkovitý (neplastické složky), modelace standardní, stěna tenká	střední až tvrdý, O	narůžovělá		
PM218	písek, zrna do vel. 0,5 mm, ojediněle	hladký až jemně drsný povrch, standardní modelace, středně silná stěna	tvrdý, (R)O	bílá až béžová, tmavé jádro	206 - jemnější povrch, světlý odstín	
PM219	plavená, zrnka písku do 0,X mm, ojediněle	jemný, zdokonalený plošným leštěním, vnitřní povrch jemně drsný, modelační rýžky	tvrdý, R	tm. šedá až modrošedá	205 - jemné ploš. leštění	ZČ4010
PM220	křemičitý písek, zrnka do 2 mm, hustě	drsný, zrnka krpičkovitě vystupují, stěna tenká až střední, nestandardní modelace	tvrdý, (R)O	světlá šedá, načervenalá, rozdíly mezi vnitřní a vnější stranou		
PM221	jemně plavená hlína, makroskopicky téměř nepostizitelná zrnka	drsný, četné puchýřky na povrchu	velmi tvrdý, R	světle hnědá	loštická keramika	

Přeštice						
Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
PR3001	hrubozrný, zrnka hornin a písku místy vystupující na povrch (do 2 mm), příměs stříbité slídy	vnější povrch hladký až jemně drsný, vnitřní povrch jemně drsný až krupičkovitý	středně tvrdý, značně nekvalitní O	vně okrovo-hnědá až načervenalá, uvnitř šedá až šedoohnědá	identická s KT PR120	
PR3001a	středozrný, zrnka hornin a písku jen ojedinele vystupující na povrch (do 1 mm), příměs mikroskopické slídy	vnější povrch hladký, vnitřní povrch jemně drsný, stopy lepení z válků	středně tvrdý OR	vně světle hnědá, barva vnitřního povrchu světle hnědošedá	afinita PR3001, stěna výrazně tenčí	
PR3002	středozrný, zrnka hornin a písku čteně vystupující na povrch (do 2 mm), příměs stříbité slídy	vnější povrch jemně drsný, vnitřní povrch jemně drsný až krupičkovitý	středně tvrdý R	vně šedoohnědá, uvnitř šedoohnědá až šedá	identická s KT PR128	
PR3003	hrubozrný, zrnka hornin a písku čteně vystupující na povrch (do 2–3 mm), příměs stříbité slídy	vnější povrch drsný, vnitřní povrch drsný	středně tvrdý OR	vně šedoohnědá, uvnitř tmavě hnědá		
PR3004	středozrný, zrnka hornin a písku místy vystupující na povrch (do 1 mm), výrazná příměs slídy	vnější povrch hladký (poslídovaný), vnitřní povrch jemně drsný	středně tvrdý O	vně šedá, uvnitř bílošedá		
PR3005	hrubozrný, neplastický hrubě šupinatý grafit, ojedinele zrnka hornin a písku (do 2 mm), příměs slídy	vnější povrch hladký, vnitřní povrch hladký	středně tvrdý O	šedoohnědá	afinita PR132	
PR3006	středozrný, zrnka hornin a písku ojedinele vystupující na povrch (do 1 mm), příměs mikroskopické slídy	vnější povrch jemně drsný, vnitřní jemně drsný až drsný, na vnějším a vnitřním povrchu tenká vrstva bílého nátěru	středně tvrdý O	cihlově červená	afinita PR131, bez nátěru	
PR3007	středozrný, zrnka hornin a písku místy vystupující na povrch (do 1 mm)	vnější povrch hladký, vnitřní povrch jemně drsný, upravovaný (?)	středně tvrdý O	světle šedoohnědá		
PR3008	středozrný, jen ojedinele zrnka hornin a písku téměř nevystupují na povrch (do 1 mm)	vnější povrch hladký, vnitřní povrch hladký	středně tvrdý O	tmavě šedoohnědá		
PR3009	středozrný, jen ojedinele zrnka hornin a písku téměř nevystupující na povrch výpal	vnější povrch hladký, vnitřní povrch jemně drsný	středně tvrdý R	modrošedá		
PR4001	středozrná, zrnka písku téměř nevystupující na povrch (kolem 1 mm)	vnější a vnitřní povrch hladký až jemně drsný (někdy leštěný)	tvrdý R	modrošedá až šedá	afinita PR105	
PR4002	jemnozrná, jemně plavená bez viditelných příměsí	vnější a vnitřní povrch hladký	tvrdý O	krémově bílá	afinita PR135; tzv. "weiße feine Irdenware"	
PR01	písek do 1 – 1,5 mm čteně, slída ojedinele	standardní modelace, silnější stěna, obtáčení	středně tvrdý R	tmavá šedá – černošedá	afinita PM109	ZČ3005
PR02	písek do 0,5 mm ojedinele; jemnozrná slída čteně	standardní modelace, vlepované misticíkovité dno, někdy jednostranné modelační rýžky	někdy nestejnomyrný, středně tvrdý	tmavá šedá až černošedá		
PR03	písek do 0,5 mm čteně, mezi 0,5 – 1 mm ojedinele, jemnozrná slída mírně	standardní modelace, vlepované misticíkovité dno, někdy modelační rýžky a puchýřkovitý povrch	nestejnomyrný, středně tvrdý	povrch – střední až tmavá šedá, jádro - tmavá hnědošedá barva	afinita PM204	ZČ4004
PR04	písek do 0,3 mm čteně, nad 0,3 mm ojedinele, jemnozrná slída středně	standardní modelace, vytáčení, modelační rýžky oboustranné	stejnomyrný, kvalitní, tvrdý R	střední šedá	pokročilejší verze PR101; kvalita výrobků vysoká, nicméně nezačištěné hrany (odbitá práce hrčníře); afinita PM203	ZČ4003
PR05	písek do 0,5 mm ojedinele; slída makroskopická mírně, jádro – písek do 1 mm a slída, čteně	přetažení povrchu jemným šlemem, obtáčení	nestejnomyrný, středně tvrdý, O/R	povrch – střední okrová barva, jádro – střední okrovoohnědá	oproti PR02 horší kvalita	

PR06	jemně plavená hlína, bez přidaných příměsí	modelace standardní, vnitřní stěna s Pb-glazurou	kvalitní, tvrdý, stejněměrný O	světlá růžovobílá – světlá běžovorůžová	pro raný středověk	
PR08	písek do 0,25 ojediněle, jemnozrná slída mírně	standardní modelace, vytáčení, modelační rýžky	stejněměrný, kvalitní R	střední šedá, místy šedomodrá lesk povrchu	afinita PM202, PR104b (bez písku)	ZČ4002
PR09	písek do 1,5 mm ojediněle, jemnozrná slída mírně – četně	ruční modelace, zakuřování vnitřního povrchu	stejněměrný, středně tvrdý R	střední béžová		
PR10	písek do 0,3 mm mírně, jemnozrná slída středně	standardní modelace, často tenká stěna, vytáčení, modelační rýžky oboustranné	stejněměrný, kvalitní tvrdý R	střední šedá	jemnozrná varianta PR04 (afinita mezi PM201/203)	ZČ4003
PR11	písek do 1 mm ojediněle, slída mírně	standardní modelace, silnější stěna, obtáčení	nestejněměrný, středně tvrdý R	střední hnědošedá – černošedá	jemnozrná varianta PR01	ZČ3005
PR13	písek do 0,5 mm mírně-středně, jemnozrná slída mírně	standardní modelace, vytáčení, modelační rýžky oboustranné	stejněměrný, kvalitní, tvrdý R-O/O	střední cihlová červená	afinita PR110; nelze přiřadit k definovaným plezeňským třídám	
PR14	písek do 0,5 mm ojediněle až mírně, slída jemnozrná mírně	standardní modelace, obtáčení	nerovnoměrný, středně tvrdý R	povrch – světlá okrová až cihlově červená barva, jádro – světlá černá barva	afinita PR106, PM103	ZČ3002
PR15	písek do 1 mm četně, mezi 1 - 10 mm ojediněle, slída jemnozrná četně	ruční modelace se závěrečným dotočením	nekvalitní, nestejněměrný, střední O/R	povrch - střední okrová až cihlově červená, jádro – tmavá šedočerná	pro pravěk	
PR22	tuhová keramika, příměs písku do 1 mm ojediněle, makroskopická slída četně	silná stěna, ruční modelace se závěrečným dotočením	kvalitní střední R	střední černošedá		

Řesanice

Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
RS 4001	středozrný (0,5-1,5 mm), místy až hrubozrný (1,5-2,5 mm); zrnka hornin a písku (do 2 mm) ojediněle vystupující na povrch, ojediněle zlatavá i stříbřitá slída	vnější povrch jemně drsný, vnitřní povrch jemně drsný až krupičkovatý	tvrdý OR	šedá až modrošedá	afinita s třídou NP104, CH111, RS4003; "hrubší rezná KT na pomezí oxidčního a redukčního výpalu	ZČ4003
RS 4003	středozrný (0,5 - 1,5 mm), místy až hrubozrný (1,5-2,5 mm); zrnka hornin a písku (do 2 mm) ojediněle vystupující na povrch, ojediněle zlatavá i stříbřitá slída	vnější a vnitřní povrch hrubý krupičkovatý	tvrdý R (nekvální?)	modrošedá (různé odstíny)	afinita s třídou CH111 a RS4001; "hrubší keramická třída nekválního redukčního výpalu - stopy popraskání"	ZČ4003
RS 4005	středozrný (0,5 - 1,5 mm); zrnka hornin a písku (do 1,5 mm) ojediněle vystupující na povrch, příměs hrubé stříbřité slídy	hladký až jemně drsný	tvrdý R	modrošedá	afinita s třídou NP105, CH114; "tenkostěnná redukční modrošedá KT"	ZČ4001
RS 4006	jemnozrný (0,1-0,5 mm); zrnka hornin a písku (do 0,5 mm) jen ojediněle vystupující na vnější povrch; středně hrubě drcená stříbřitá slída	vnitřní povrch velmi hladký (leštěný), vnitřní povrch hladký (někdy leštěný)	tvrdý R	středně tmavě až tmavě modrošedá	afinita s třídou NP107, CH115; "modrošedá redukční třída s leštěným vnějším i vnitřním povrchem"	ZČ4005
RS 4007	jemnozrný (0,1-0,5 mm) až středozrný (0,5-1,5 mm); ojediněle zrnka hornin a písku, které nevystupují na povrch	vnější povrch velmi hladký (leštěný), vnitřní povrch hladký (stopy profilujícího vytáčení)	tvrdý R	tmavě hnědošedá až hnědomodrá; vnitřní povrch středně hnědošedý	afinita s třídou NP 107, CH115	ZČ4010
RS 4009	středozrný (0,5-1,5 mm); ojediněle zrnka hornin a písku, která nevystupují na povrch	vnější povrch hladký až jemně drsný, vnitřní povrch hladký, stopy profilujícího vytáčení	tvrdý O	světle okrová až žlutá	afinita s třídou NP110; charakteristická pro světlé kachle	
RS 4012	jemnozrný (0,1-0,5 mm) až středozrný (0,5-1,5 mm); ojediněle zrnka hornin a písku (do 1,5 mm) jen ojediněle vystupující na povrch, příměs hrubé stříbřité slídy	hladký až jemně drsný	tvrdý R	odstíny modrošedé, vnitřní povrch šedý nebo hnědý	afinita s třídou RS4005	ZČ4001
RS 4014	středozrný (0,5-1,5 mm); ojediněle zrnka hornin a písku, jen ojediněle vystupující na povrch	povrch jemně drsný, patrné stopy povrchové úpravy jemnou hlinkou?	tvrdý O	odstíny okrovošedé	afinita s třídou CH401 nebo CH404; výhradně charakteristická pro kamnářskou keramiku (nádobkové kachle)	
RS 3011	středozrný 0,5-1,5 mm; místy zrnka hornin a písku (do 1,5 mm), krupičkovatý povrch	vnější povrch jemně drsný, vnitřní povrch drsný krupičkovatý	tvrdý O	vnější povrch světle okrovo hnědá; vnitřní povrch světle šedá	"světle okrová oxidační třída" - afinita s NP1, NP2, CH101	
RS 3012	středozrný 0,5-1,5 mm; místy zrnka hornin a písku (kolem 1 mm), krupičkovatý povrch spíše na vnitřním povrchu; jen ojedinělá stříbřitá slída	vnější povrch velmi hladký, leštěný	tvrdý O	šedobílá	"bílošedá keramická třída"	
RS 3019	středozrný 0,5-1,5 mm; ojediněle zrnka hornin a písku, středně hrubě drcená stříbřitá a zlatavá slída	jemně drsný vnější povrch, vnitřní povrch hladký, stopy válků a jejich hlazení	středně tvrdý OR výpal	tmavě hnědošedá až hnědočerná	afinita s NP10, NP101 a RS 4007 (bez leštění)	ZČ4013

Starý Plzenec

Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
SP101	křemičitý písek, ostrohranný, velikost zrn do 2 mm, velmi hustě; ojedinele menší množství slídy	povrch drsný až hrubý bez úpravy, středně silná až silná stěna, modelace standardní	tvrdý, RO	hnědošedá	PM101 (bez slídy)	ZČ3001
SP102	slída, velmi drobné částice, středně hustě; písek, ojedinelá zrna	povrch hladký až jemně drsný bez úpravy, tenká až středně silná stěna	měkký až střední, RO	šedá	PM102 (tvrdý výpal)	ZČ3009
SP103	slída, velmi drobné částice, středně hustě; písek, velikost zrn do 1 mm, středně hustě	povrch jemně drsný bez úpravy, písek krupičkovitě vystupuje na povrch, tenká až středně silná stěna	tvrdý, RO	šedá, béžová		
SP104	slída, velmi jemná až submikroskopická, malé množství	vnější povrch jemně hladký, vnitřní povrch jemně drsný, časté modelační rýžky, nerovné stěny, středně silná stěna	tvrdý RO, R	šedá, načervenalá, béžová		ZČ3010
SP105 (PM109)	písek s malým podílem křemene, ostrohranná zrna o velikosti 1 mm, středně hustě; slída, velmi jemné až submikroskopické částice, řídkce	jemně drsný až drsný povrch bez úpravy, vystupující částičky příměsí, stěna střední až tenká, modelace standardní	tvrdý, OR	tmavě šedá, šedohnědá	„protoredukční hrubá“	ZČ3005
SP106	křemičitý písek, zrna do 1 mm, středně hustě; slída, submikroskopická, řídkce nebo chybí	hladký až jemně drsný povrch, vnitřní povrch často o stupeň hrubší	tvrdý, OR	světle šedá až hnědošedá, modrošedá, velké rozdíly, kolísání v odstínech, často rozdíl mezi vnitřní a vnější stěnou	„protoredukční jemná“; PM106 (bez slídy, barva)	ZČ3011
SP107	písek s podílem křemene, ostrohranná zrna o velikosti do 3 mm, středně hustě, drobná slída, řídkce nebo chybí	jemně drsný až drsný povrch bez úpravy, písek často vystupuje na povrch středně silná až silná stěna, modelace standardní	střední až tvrdý, OR	tmavá šedá, šedohnědá	„protoredukční výrazně hrubá“; afinita 101, 105	ZČ3005
SP108	písek, ostrohranná zrna do 0,5 mm, řídkce; stříbřitá slída, drobná zrna, ojedinele	jemně drsný povrch bez úprav, standardní modelace, střední stěna	tvrdý, O	béžová, růžová	„světla červeně malovaná“; PM114 (měkký výpal, jemnější povrch)	ZČ3014
SP109	písek s podílem křemene, ostrohranná zrna do 1 mm, středně hustě; slída, submikroskopické částice, středně hustě až hustě	povrch hladký až jemně drsný, střední stěna	tvrdý, OR	tmavá šedá, šedohnědá, šedobéžová		ZČ3011
SP110	písek, velikost částic do 2 mm, hustě; slída, jemné částice do 1,5 mm	vnější povrch jemně drsný, vnitřní povrch hrubý s vystupujícími zrny písku, nestandardní modelace	tvrdý, OR	hnědošedá, zpravidla rozdíl mezi zbarvením vnitřní a vnější stěny		ZČ3012
SP111	písek s podílem křemene, ostrohranná zrna do 1 mm, hustě	jemně drsný patrně zahlazený povrch	tvrdý, OR	světle až tmavě šedá		ZČ3013
SP112	stříbřitá slída, lupínky do 2 mm, velmi hustě, příměs tuhy ve hmotě	povrch jemně drsný bez úpravy, standardní modelace, středně silná stěna	tvrdý, RO	tmavá šedá	PM104 (bez tuhy, tenčí stěna)	
SP113	grafitová zrna, hustě	jemně drsný, střední až silná stěna	tvrdý, R	tmavá šedá	„tuhová“	
SP114	zlatavá slída, jemně zrnitá, velikost částic kolem 0,5 mm, velmi hustě; křemenný písek (ostrohranná zrna do velikosti 2 mm)	povrch jemně drsný bez úpravy, standardní modelace, silná stěna	tvrdý, OR	světlá šedá, hnědá, hnědošedá	PM105 (výpal)	ZČ3003
SP115	zrnka písku do 1 mm; stříbřitá slída, velmi jemné až submikroskopické částice	hladký až jemně drsný povrch, často zřetelné modelační rýžky, vnější stěna upravena hlinkovým přetahem, vnitřní stěna o stupeň hrubší s vystupujícími částičkami příměsí, střední až silná stěna	tvrdý, RO	hnědá, hnědošedá	PM103 (výpal)	
SP201 (PM201)	písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě	drsný povrch bez úpravy (písek krupičkovitě vystupuje), modelace standardní, tenká až střední stěna	tvrdý, R	modro až černošedá, stříbřitě lesklá, oba povrchy stejný odstín	„redukční hrubá“	ZČ4001
SP202 (PM202)	písek, ojedinelá zrna 0,5 mm; velmi drobná (až submikroskopická) slída, ojedinele	hladký až jemně drsný povrch bez úprav	tvrdý, R	modrošedá, světle šedá, často stříbřitě lesklá	„redukční jemná“	ZČ4002
SP203 (PM203)	písek, zčásti křemičitý, zrna kolem 0,5 mm, hustě; submikroskopická slída, řídkce	jemně drsný až drsný povrch bez úpravy, nestandardní modelace, střední až silná stěna	tvrdý, R (OR)	modrošedá, černošedá, světlá šedá, velké rozdíly v barvách, rozdíly mezi vnitřním a vnějším povrchem, nikdy lesk	„archaická redukční“	ZČ4003

SP204 (PM204)	písek, velikost částic do 0,5 mm, hustě, slída, submikroskopická nebo do 0,1 mm, hustě	jemně drsný povrch bez úpravy, tenká stěna, standardní modelace	střední až tvrdý, R	šedočerná	„redukční slídnatá“	ZČ4004
SP205	písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě; submikroskopická slída, řídké	jemně drsný až drsný povrch, vnější leštění	tvrdý, R	modrošedá, černošedá, stříbrně lesklá, může být rozdíl mezi vnitřním a vnějším povrchem	„redukční leštěná“; PM205 (bez slídy)	ZČ4005
SP206	písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě; submikroskopická slída, středně hustě	jemně drsný povrch (písek krupičkovitě vystupuje), modelace standardní, tenká až středně silná stěna	tvrdý, O, RO	červená, šedočervená	„tvrdě vypálená světlá“; PM206 (bez slídy)	ZČ4006
SP207	křemičitý písek, zrna do 1 mm; submikroskopická slída, ojediněle	jemně drsný až drsný povrch, modelace nestandardní, často na vnitřní stěně stopy modelace, střední stěna	tvrdý, O	načervenalá		
SP208	slída, submikroskopická, ojediněle	hladký povrch, modelační rýžky, tenká stěna	střední, O	růžovobílá, načervenalá		
SP209	písek s obsahem křemene, ostrohranná zrna kolem 0,5 mm, hustě; submikroskopická slída, středně hustě	vnější povrch hladký, leštěný, vnitřní jemně drsný, tenká stěna	tvrdý O, RO	červená, šedočervená	„leštěná světlá“	
SP210	zrnka písku do 0,2 cm; submikroskopická slída ve hmotě	hladký, jemně leštěný, oboustranné pruhy leštění	tvrdý, R	šedý, šedohnědý	„archaická redukční leštěná“	

Strakonice

Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
ST3001	středozrná; středně hrubě drcený plastický grafit, zrnka grafitu (do 1 mm) vystupují na povrch, ojediněle zrnka hornin (do 1 mm) a jemně drcené stříbřité slídy	vně hladký, uvnitř jemně drsný	středně tvrdý, OR	tmavě hnědo-šedá	"grafitová"	JČ3001
ST3002	středozrná; místy zrnka hornin a písku vystupující ojediněle na povrch, jemně drcený plastický grafit, příměs stříbřité a zlatavé slídy (do 1 mm)	hladký až jemně drsný	středně tvrdý O	vně středně šedo-hnědá, uvnitř tmavě-šedohnědá	"jemná grafitová"	JČ3002
ST3003	středozrná; četné zrnka písku a dalších hornin (do 1 mm), ojediněle větší zrnka písku (až 2 mm), jen ojediněle vystupují na povrch, ojediněle šupinky zlatavé slídy (do 2 mm) na vnějším a vnitřním povrchu	hladký	středně tvrdý, O	vně světle okrově-hnědá, místy načervenalá; uvnitř tmavě šedočerná	"písčítá, oxidační"	ZČ3002
ST3004	středozrná; četné zrnka hornin a písku (do 1 mm) místy vystupující na povrch, ojediněle šupinky stříbřité a zlatavé slídy (do 1 mm)	vně jemně drsný, uvnitř jemně drsný až krupičkovitý	středně tvrdý, OR	vně hnědošedá, uvnitř středně hnědá	"písčítá, oxidačně-redukční"	ZČ3011
ST3005	středozrná; hrubě drcený grafit, zrna neplastického grafitu (do 3 mm) vystupující na povrch, ojediněle zrnka hornin (do 2 mm), šupiny stříbřité slídy (do 1 mm), místy vystupující na povrch	vně hladký (doklady engoby nebo nátěru?), uvnitř hladký	středně tvrdý, O	vně světle červenohnědá, uvnitř tmavě šedá až černá	"grafitová - zásobnice"	JČ4001
ST3006	středozrná až hrubozrná; četné příměsi písku a dalších hornin (do 2 mm), místy vystupující na povrch, jen ojediněle šupiny stříbřité a zlatavé slídy (do 0,5 mm) vystupující na povrch	vně hladký, uvnitř hladký až jemně drsný	středně tvrdý, O	vně středně žlutohnědá, uvnitř středně žlutohnědá nebo šedá	"písčítá, světlá oxidační"	JČ3004
ST3007	středozrná; místy zrnka hornin a písku (do 1 mm), ojediněle vystupující na povrch, více na vnějším povrchu	vně hladký, uvnitř krupičkovitý	středně tvrdý, OR	vně šedá až hnědošedá, uvnitř tmavě šedá	"písčítá"; podobnost s třídou ST4001	
ST3009	hrubozrná; hojně příměsí písku a dalších hornin (do 2,5 mm), vystupující četně na vnitřním povrchu, méně na vnějším povrchu	vnější povrch krupičkovitý, vnitřní povrch hrubý	měkký, O	vně světle okrovohnědá až načervenalá, uvnitř středně až tmavě hnědá	"písčítá, hradištní tradice"; podobná ST3003, ale výrazně hrubší příměsí	ZČ3002
ST3010	středozrná; zrnka hornin a písku (do 1 mm) místy vystupující na povrch, etněji na vnějším povrchu	krupičkovitý	středně tvrdý, OR	tmavě hnědošedá	"písčítá, OR, krupičkovitý povrch"	
ST3011	středozrná; zrnka hornin a písku (do 1 mm) četně vystupující na povrch, hojně příměs hrubě drcené zlatavé slídy	krupičkovitý	středně tvrdý, OR	tmavě šedohnědá až tmavě šedá	"písčítá s příměsí zlatavé slídy"; podobná ST3010, přítomnost slídy	ZČ3003
ST3012	středozrná; četné zrnka písku a hornin (do 1mm) místy vystupující na povrch, plastický a neplastický grafit ojediněle vystupující na povrch, hojně příměs středně hrubě drcené zlatavé slídy	hladký až jemně drsný	?	vně světle šedohnědá, uvnitř světle až tmavě šedohnědá	"jemná grafitová"	JČ3002
ST3014	jemnozrná (0,1 – 0,5 mm); zrnka hornin a písku (do 0,5 mm) ojediněle vystupující na povrch, jemně drcená stříbřítá slída na vnějším povrchu, ojediněle na vnitřním povrchu	vnější povrch posíldovaný a leštěný, vnitřní povrch hladký	středně tvrdý, O	vně hnědo-šedá, uvnitř hnědá až tmavě šedá, na lomu šedohnědá	"jemnozrná leštěná"	JČ3003
ST3016	středozrná; zrnka hornin a písku (do 1 mm), téměř nevystupují na povrch, jemně drcená stříbřítá slída	hladký	středně tvrdý, O	vně světle hnědá, uvnitř šedá až šedohnědá	"písčítá, oxidační"	
ST4001	středozrná; zrnka hornin a písku (do 1 mm), místy vystupující zejména na vnějším povrchu, ojediněle stříbřítá jemně až středně hrubě drcená slída	jemně drsný	středně tvrdý, R	vně šedá až modrošedá, uvnitř šedá až světle šedá	"režná, proto-redukční"	ZČ4001
ST4002	středozrná až hrubozrná; zrnka hornin a písku (do 1,5 mm), místy vystupující na povrch, ojediněle šupiny stříbřité a zlatavé slídy (do 1 mm)	jemně drsný	středně tvrdý, O	vně hnědá, uvnitř světle hnědá	"hrubá písčítá, oxidační"; pro podobnost sloučení s ST3006	JČ3004

ST4004	středo zrná až jemnozrná; ojedinele zrnka písku (od 0,5 do 1 mm), ojedinele vystupující na povrch, ojedinele jemně drčená stříbitá slída	vně hladký, uvnitř jemně drsný	tvrdý (zvonivý), R	modrošedá	"redukční"	ZČ4003
--------	--	--------------------------------	--------------------	-----------	------------	--------

Tachov

Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
TA4001	příměs křemičitého písku, velikost zrn nejčastěji kolem 0,5 mm nepřilíš hustě, ojediněle až 2 mm, barva šedobílá	jemně drsný až drsný povrch, převažující povrchová úprava: bílé nástřepí (576 zlomků), jinak bez úpravy	výpal RO, středně tvrdý až tvrdý	běžová, světle růžová, světle oranžová, světle hnědá barva		ZČ4016
TA4002	příměs křemičitého písku, velikost zrn nejčastěji do 0,5 mm nepřilíš hustě, ojediněle až 2 mm, barva bílá; v nepatrném množství rozptýlené částečky slídy (zvláště na povrchu)	povrch jemný až jemně drsný, převažující povrchová úprava: bílé nástřepí (194 zlomků), jinak bez úpravy	výpal O, středně tvrdý až tvrdý	šedobílá až světle červená barva		ZČ4011
TA4003	příměs křemičitého písku, velikost zrn nejčastěji do 0,5 mm středně hustě, ojediněle do 1 mm, barva bílá; v nepatrném množství rozptýlené částečky slídy (zvláště na povrchu)	povrch jemně drsný, převažující povrchová úprava: bez úpravy, v menším množství bílé nástřepí	výpal R, středně tvrdý až tvrdý	šedá, tmavě šedá, černošedá barva		ZČ4003
TA4004	příměs křemičitého písku, velikost zrn nejčastěji 0,5 – 1 mm nepřilíš hustě, barva bílá; v nepatrném množství rozptýlené částečky slídy (zvláště na povrchu)	povrch jemně drsný, převažující povrchová úprava: bez úpravy, v menším množství bílé nástřepí	výpal O, středně tvrdý až tvrdý	světle hnědá, světle šedá barva		ZČ4012

Vícov u Přeštic

Keramická třída	Keramická hmota	Povrch	Výpal	Barva	Poznámka ke KT	Regionální keramická třída
PR 105	písek, zrna do 2 mm, řídce; slída, mikroskopické částice, řídce	hladký povrch, vnější důkladně leštěný, tenká až střední stěna	tvrdý, R	šedá	"redukční leštěná jemná"	ZČ4005
PR 114	křemičitý písek, ostrohranná zrna do 2 mm; slída, drobná zrna, velmi hustě	jemně drsný povrch bez úpravy, středně silná až silná stěna	tvrdý, O (OR)	cihlově červená až červenohnědá, někdy odlišná barva vnitřní a vnější stěny, variabilita odstínů		
PR 116	křemičitý písek, ostrohranná zrna do 3 mm, řídce; slída, drobná zrna, velmi hustě	povrch hladký, tenká až střední stěna	tvrdý, RO	šedá, šedočervená		
PR 119	písek, ostrohranná zrna do 2 mm, řídce; středně hustě příměs grafitu do vel. 1mm	povrch jemně drsný, nepravidelná šifka stěny, na vnější straně vystupují částice makroskopických příměsí, na vnitřní straně slabě znatelné modelační rýžky	tvrdý, R	šedá až šedočerná		
PR 120	písek, ostrohranná zrna různých hornin do vel. 2 mm, středně hustě; středně hustě makroskopická slída; ojediněle pecky do 6 mm	povrch na vnější straně mírně krupičkovatý, na vnitřní jemně drsný; středně silná stěna	střední, OR, sendvičový efekt	hnědošedá, světle hnědá, šedá	identická s PR3001	
PR 121	písek, ostrohranná zrna různých hornin do 2 mm, řídce, ojediněle až 4 mm; řídce makroskopická slída	povrch jemně drsný, na vnější straně krupičkovatý, na vnitřní straně otisky prstů po modelaci, na vnější straně jemné modelační rýžky	střední, R	šedá, šedočerná, hnědošedá		
PR 122	písek, ostrohranná zrna do 2 mm, středně hustě; středně hustě slída do 0,5 mm, ojediněle až do 1 mm	povrch na vnější straně hladký, na vnitřní straně jemně drsný, vystupující drobné částice příměsí	střední, R	tmavě šedohnědá, šedá	PR120 - kvalitnější výpal a úprava povrchu	
PR 123	písek, ostrohranná zrna do 1 mm, řídce; stopově mikroskopická slída	povrch na vnější straně hlazený, vnitřní strana jemně drsná	střední, RO	světle hnědošedá, šedá		
PR 124	jemně plavená hlína s vysokým podílem drobné makroskopické slídy, ojediněle až do 1 mm	povrch na obou stranách hladký	střední, RO	hnědočerná, okrově hnědá, šedá		
PR 125	písek, ostrohranná křemičitá zrna do 1 mm, řídce; středně hustě příměs slídy do 1 mm	povrch drsný, na vnější straně jemné modelační rýžky	středně tvrdý až tvrdý, O	červenohnědá, okrově hnědá		
PR 126	písek, řídce ostrohranná zrna do 2 mm, řídce; středně hustě slída do 0,5 mm	povrch jemně drsný, na vnější straně občas hlazený, na vnitřní i vnější straně špatně znatelné modelační rýžky	tvrdý, R, částečný sendvičový efekt	šedočerná, šedá		
PR 127	písek, středně hustě ostrohranná zrna různých hornin, ojediněle až do 2 mm, hustá příměs drobné makroskopické slídy	povrch jemně drsný, na vnější straně drobně krupičkovatý, lesklý; špatně znatelné jemné modelační rýžky, tenká stěna	středně tvrdý, R	šedočerná, hnědočerná, šedohnědá		
PR 128	písek, středně hustě ostrohranná zrna ojediněle až 1 mm, středně hustě drobná makroskopická slída, ojediněle až 1 mm	povrch hladký, na vnitřní straně jemně drsný, velmi nezřetelné jemné modelační rýžky	středně tvrdý, R	šedočerná, hnědočerná	identická s PR3002	
PR 129	jemně plavená hlína se středně hustou příměsí ostrohranných křemičitých zrn do 2 mm; stopově drobná makroskopická slída	povrch hladký, na vnitřní straně jemně drsný, drobně vystupující příměs, na vnitřní i vnější straně jemné modelační rýžky	středně tvrdý, O/R	šedočerná, růžovobílá, krémově bílá		
PR 130	křemičitý písek, ostrohranná zrna do 2 mm, středně hustě; řídce slída do 1 mm	povrch jemně drsný	tvrdý, O	světle hnědošedá		
PR 131	hustě ostrohranný křemičitý písek se zrny až do 3 mm; středně hustě drobná makroskopická slída	povrch jemně drsný, někdy výrazně krupičkovatý vystupující zrna makroskopického křemičitého ostřiva	střední, O	světle hnědá, hnědá		

PR 132	převažující přírům grafitu, velmi ojedinele zrna ostrohranného písku o velikosti 0,5-1 mm	povrch hladký (mastný) s nepravidelnou modelací, na lomu patrné destičky grafitu	tvrdý, R	hnědočerná - černá s "kovovým" leskem		
PR 135	velmi jemně plavená hlína bez příměsí	povrch hladký s jemnými, ale výraznými modelačními rýžkami, tenká stěna (3 mm)	tvrdý, O	krémově bílá		

Příloha č. 2

Fotografická dokumentace vybraných keramických tříd

Obrázek 1: CB3001 – lom

Obrázek 2: CB3001 – lom

Obrázek 3: CB3001 – vnější strana

Obrázek 4: CB3002 – vnitřní strana

Obrázek 5: CB3002 – lom

Obrázek 6: CB3002 – vnější strana

Obrázek 7: CB3002 – vnitřní strana

Obrázek 8: CB3002 – vnější strana

Obrázek 9: CB3002 – lom

Obrázek 10: CB3003 – vnitřní strana

Obrázek 11: CB3003 – lom

Obrázek 12: CB3003 – vnější strana

Obrázek 13: CB3004 – vnitřní strana

Obrázek 14: CB3004 – lom

Obrázek 15: CB3004 – vnější strana

Obrázek 16: CB3005 – vnitřní strana

Obrázek 17: CB3005 – lom

Obrázek 18: CB3005 – vnější strana

Obrázek 19: CB3006 – vnitřní strana

Obrázek 24: CB3021 – vnější strana

Obrázek 20: CB3006 – lom

Obrázek 25: CB3025 – vnitřní strana

Obrázek 21: CB3006 – vnější strana

Obrázek 26: CB3025 – vnější strana

Obrázek 22: CB3021 – vnitřní strana

Obrázek 23: CB3021 – lom

Obrázek 27: CB4001 – vnější strana

Obrázek 28: CB4002 – lom

Obrázek 29: CB4002 – vnější strana

Obrázek 30: CB4002 – vnitřní strana

Obrázek 31: CB4002 – vnitřní strana

Obrázek 32: CB4005 – vnitřní strana

Obrázek 33: CB4005 – lom

Obrázek 34: CB4005 – vnější strana

Obrázek 35: CB4007 – vnitřní strana

Obrázek 36: CB4007 – lom

Obrázek 37: CB4007 – vnější strana

Obrázek 41: PM101 – vnější strana

Obrázek 38: CB4011 – vnitřní strana/lom

Obrázek 42: PM101 – lom

Obrázek 39: CB4011 – lom

Obrázek 43: PM101 – vnitřní strana

Obrázek 40: CB4011 – vnitřní/vnější strana

Obrázek 44: PM102 – lom

Obrázek 45: PM102 – vnitřní/vnější strana

Obrázek 46: PM103 – lom

Obrázek 47: PM103 – vnitřní/vnější strana

Obrázek 48: PM103 – lom

Obrázek 49: PM103 – vnější/vnitřní strana

Obrázek 50: PM104 – vnější strana

Obrázek 51: PM104 – lom

Obrázek 52: PM105 – vnitřní strana

Obrázek 53: PM105 – lom

Obrázek 54: PM105 – vnější strana

Obrázek 55: PM106 – lom

Obrázek 56: PM106 – vnější strana

Obrázek 57: PM107 – lom

Obrázek 58: PM107 – vnější strana

Obrázek 59: PM108 – lom

Obrázek 60: PM108 – vnější strana

Obrázek 61: PM109 – lom

Obrázek 62: PM109 – vnitřní strana

Obrázek 63: PM109 – vnější strana

Obrázek 64: PM110 – vnitřní strana

Obrázek 69: PM112 – vnější strana

Obrázek 65: PM110 – lom

Obrázek 70: PM114 – lom

Obrázek 66: PM110 – vnější strana

Obrázek 71: PM114 – vnější strana

Obrázek 67: PM112 – vnitřní strana

Obrázek 72: PM201 – vnitřní strana

Obrázek 68: PM112 – lom

Obrázek 73: PM201 – lom

Obrázek 74: PM201 – vnější strana

Obrázek 79: PM203 – vnější strana

Obrázek 75: PM202 – vnitřní/vnější strana

Obrázek 80: PM204 – vnitřní strana

Obrázek 76: PM202 – lom

Obrázek 81: PM204 – lom

Obrázek 77: PM203 – vnitřní strana

Obrázek 82: PM204 – vnější strana

Obrázek 78: PM203 – lom

Obrázek 83: PM205 – vnitřní strana

Obrázek 88: PM206 – vnější strana

Obrázek 84: PM205 – lom

Obrázek 89: PM207 – lom

Obrázek 85: PM205 – vnější strana

Obrázek 90: PM207 – vnější strana

Obrázek 86: PM206 – vnitřní strana

Obrázek 91: PM208 – lom

Obrázek 87: PM206 – lom

Obrázek 92: PM208 – vnější strana

Obrázek 93: PM209 – vnitřní strana

Obrázek 98: PM210 – vnitřní strana

Obrázek 94: PM209 – lom

Obrázek 99: PM211 – lom

Obrázek 95: PM209 – vnější strana

Obrázek 100: PM211 – vnější strana

Obrázek 96: PM210 – vnější strana

Obrázek 101: PM212 – vnitřní strana

Obrázek 97: PM210 – lom

Obrázek 102: PM212 – lom

Obrázek 103: PM212 – vnější strana

Obrázek 107: PM214 – vnitřní strana

Obrázek 104: PM213 – vnitřní strana

Obrázek 108: PM214 – lom

Obrázek 109: PM214 – vnější strana

Obrázek 105: PM213 – lom

Obrázek 106: PM213 – vnější strana

Obrázek 110: PM216 – vnitřní strana

Obrázek 111: PM216 – lom

Obrázek 112: PM216 – vnější strana

Obrázek 117: PM218 – vnější strana

Obrázek 113: PM217 – vnitřní strana

Obrázek 118: PM219 – vnitřní strana

Obrázek 114: PM217 – lom

Obrázek 119: PM219 – vnější strana

Obrázek 115: PM217 – vnější strana

Obrázek 116: PM218 – lom

Obrázek 120: PM220 – vnitřní strana

Obrázek 121: PM220 – lom

Obrázek 122: PM220 – vnější strana

Obrázek 123: PM222 – vnitřní strana

Obrázek 124: PM222 – lom

Obrázek 125: PM222 – vnější strana

Obrázek 126: RS3011 – lom

Obrázek 127: RS3011 – vnější strana

Obrázek 128: RS3012 – lom

Obrázek 129: RS3012 – vnější strana

Obrázek 130: RS3019 – lom

Obrázek 131: RS3019 – vnitřní strana

Obrázek 132: RS3019 – vnější strana

Obrázek 133: RS4001 – lom

Obrázek 134: RS4001 – vnější strana

Obrázek 135: RS4002 – lom

Obrázek 136: RS4002 – vnější /vnitřní strana

Obrázek 137: RS4005 – lom

Obrázek 138: RS4005 – vnější strana

Obrázek 139: RS4006 – lom

Obrázek 140: RS4006 – vnější/vnitřní strana

Obrázek 141: RS4007 – lomy

Obrázek 142: RS4007 – vnější/vnitřní strana

Obrázek 143: RS4009 – lom

Obrázek 144: RS4009 – vnější strana

Obrázek 145: RS4012 – lom

Obrázek 146: RS4012 – vnější/vnitřní strana

Obrázek 147: RS4014 – vnitřní strana/lom

Obrázek 148: RS4014 – vnější strana

Obrázek 152: ST3002 – vnější strana

Obrázek 149: ST3001 – lom

Obrázek 153: ST3002 – lom

Obrázek 150: ST3001 – vnější strana

Obrázek 154: ST3002 – vnější/vnitřní strana

Obrázek 151: ST3001 – vnější/vnitřní strana

Obrázek 155: ST3003 – lomy

Obrázek 156: ST3003 – vnější strana

Obrázek 160: ST3005 – vnitřní strana

Obrázek 157: ST3004 – vnitřní strana

Obrázek 161: ST3005 – lom

Obrázek 158: ST3004 – lom

Obrázek 162: ST3005 – vnější strana

Obrázek 159: ST3004 – vnější strana

Obrázek 163: ST3006 – vnitřní/vnější strana

Obrázek 164: ST3006 – lom

Obrázek 165: ST3006 – vnější/vnitřní strana

Obrázek 166: ST3007 – lom

Obrázek 167: ST3007 – vnější strana

Obrázek 168: ST3009 – vnitřní strana

Obrázek 169: ST3009 – lom

Obrázek 170: ST3009 – vnitřní/vnější strana

Obrázek 171: ST3010 – vnitřní strana

Obrázek 172: ST3010 – lom

Obrázek 173: ST3010 – vnější strana

Obrázek 174: ST3011 – vnitřní strana

Obrázek 175: ST3011 – lom

Obrázek 176: ST3011 – vnější strana

Obrázek 177: ST3012 – vnější strana

Obrázek 178: ST3012 – vnitřní strana

Obrázek 179: ST3012 – lom

Obrázek 180: ST3013 – lom

Obrázek 181: ST3013 – vnější/vnitřní strana

Obrázek 182: ST3014 – vnitřní strana

Obrázek 183: ST3014 – lom

Obrázek 184: ST3014 – vnější strana

Obrázek 185: ST3016 – vnitřní strana

Obrázek 186: ST3016 – lom

Obrázek 187: ST3016 – vnější strana

Obrázek 188: ST4001 – vnitřní strana

Obrázek 189: ST4001 – lom

Obrázek 190: ST4001 – vnější strana

Obrázek 191: ST4002 – vnější strana

Obrázek 192: ST4002 – lom

Obrázek 193: ST4002 – vnější strana

Obrázek 194: ST4004 – vnitřní strana

Obrázek 195: ST4004 – lom

Obrázek 196: ST4004 – vnější strana

Obrázek 197: TA101 – vnitřní strana

Obrázek 198: TA101 – lom

Obrázek 199: TA101 – vnější strana

Obrázek 200: TA102 – vnitřní strana

Obrázek 205: TA103 – vnější strana

Obrázek 201: TA102 – lom

Obrázek 206: TA104 – vnitřní strana

Obrázek 202: TA102 – vnější strana

Obrázek 207: TA104 – lom

Obrázek 203: TA103 – vnější strana

Obrázek 208: TA104 – lom

Obrázek 204: TA103 – lom

Obrázek 209: TA104 – vnější strana

Obrázek 210: TA105 – lom

Obrázek 211: TA105 – vnější strana

Obrázek 212: TA106 – vnitřní strana

Obrázek 213: TA106 – lom

Obrázek 214: TA106 – vnější strana

Obrázek 215: TA108 – vnitřní strana

Obrázek 216: TA108 – lom

Obrázek 217: TA108 – vnější strana

Obrázek 218: TA109 – vnitřní strana

Obrázek 219: TA109 – lomy

Obrázek 220: TA109 – vnější strana

Příloha č. 3

Obrazové schéma základních morfologických tvarů

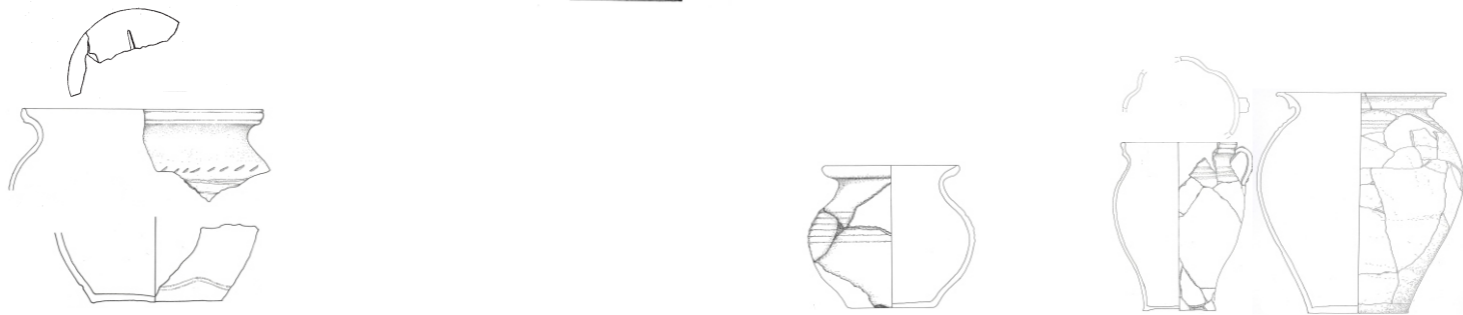

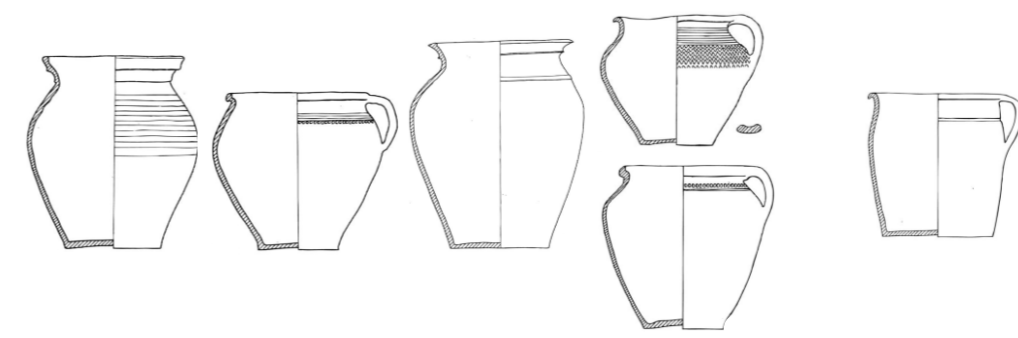
DOMAŽLICE

STARÝ PLZENEC

PLZEŇ

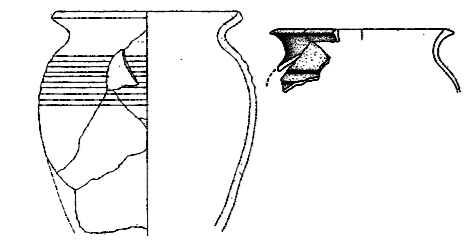

KAŠPERSKÉ HORY

Klatovy

SUŠICE

Kladruba

HRNCE

Planá u M. L.

Přeštice

Sokolov

Horšov

Horažďovice

1250

1300

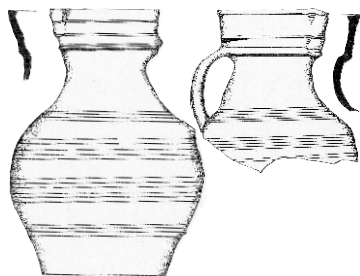
1350

1400

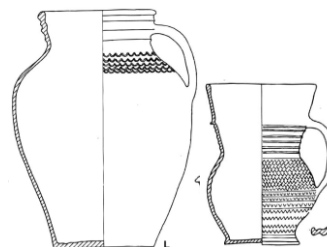
1450

1500

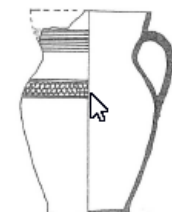
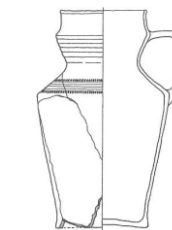
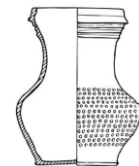
DOMAŽLICE

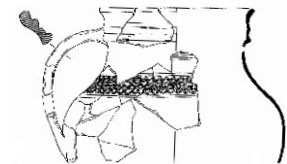
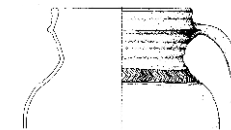
PLZEŇ

KAŠPERSKÉ HORY

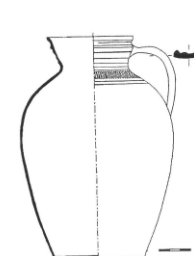

SUŠICE

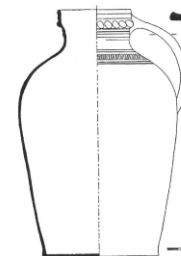

ZSV Zábělá

Klatovy

Horšovský Týn

Horažďovice

DŽBÁNY

1250

1300

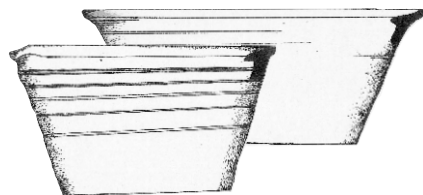
1350

1400

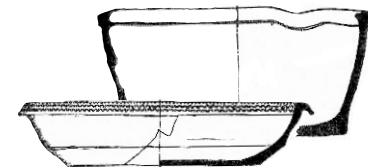
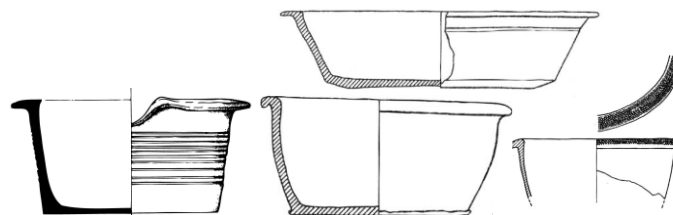
1450

1500

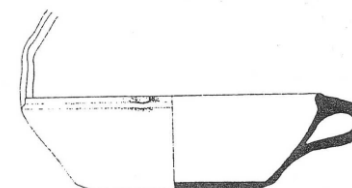
DOMAŽLICE

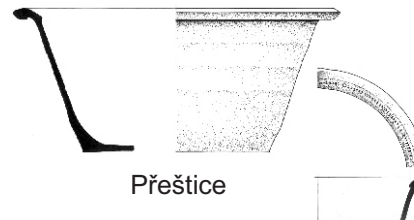
PLZEŇ

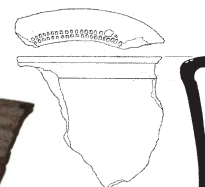
Starý Plzenec

Klatovy

Přeštice

Planá u M. L.

MÍSY

1250

1300

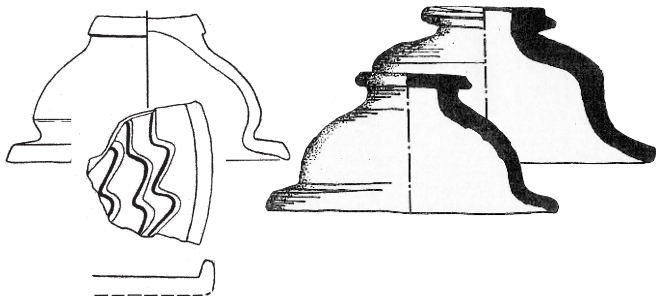
1350

1400

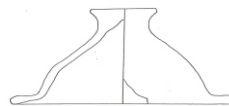
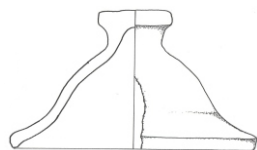
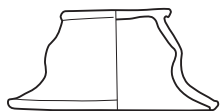
1450

1500

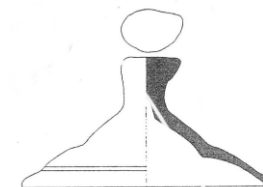
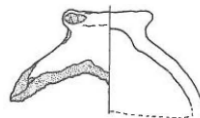
DOMAŽLICE

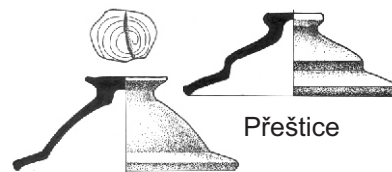
STARÝ PLZENEC

PLZEŇ

Klatovy

Přeštice

Kašperské Hory

Horažďovice

POKLICE

Planá u M. L.

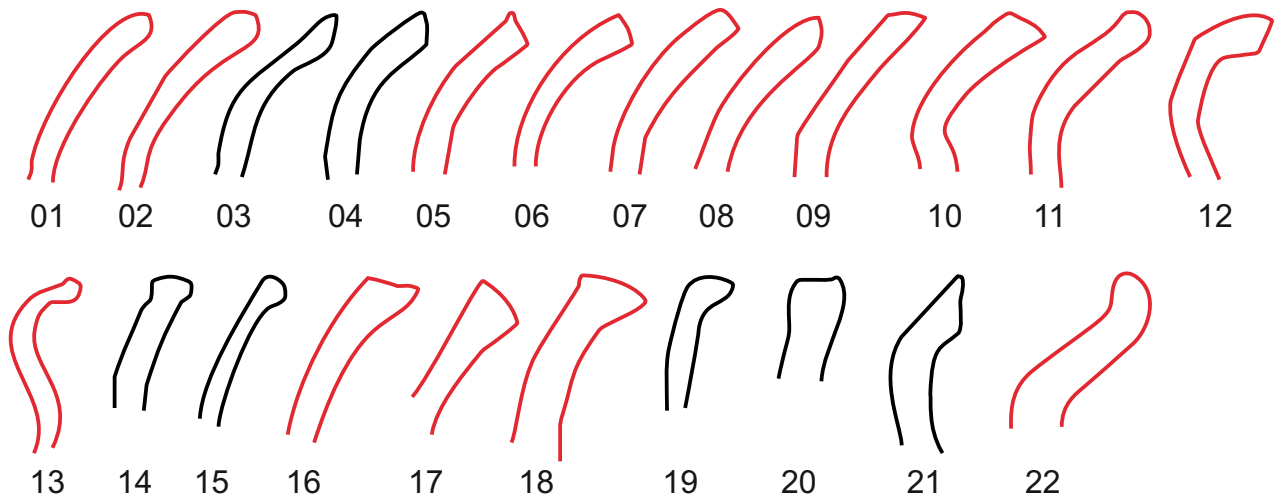

Příloha č. 4

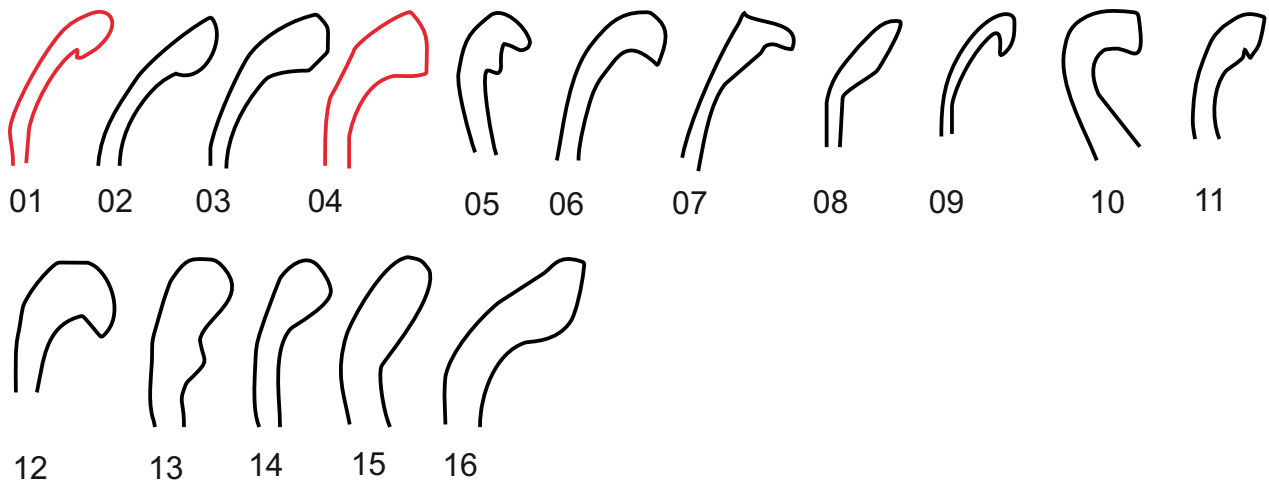
Typář okrajů

OKRAJE

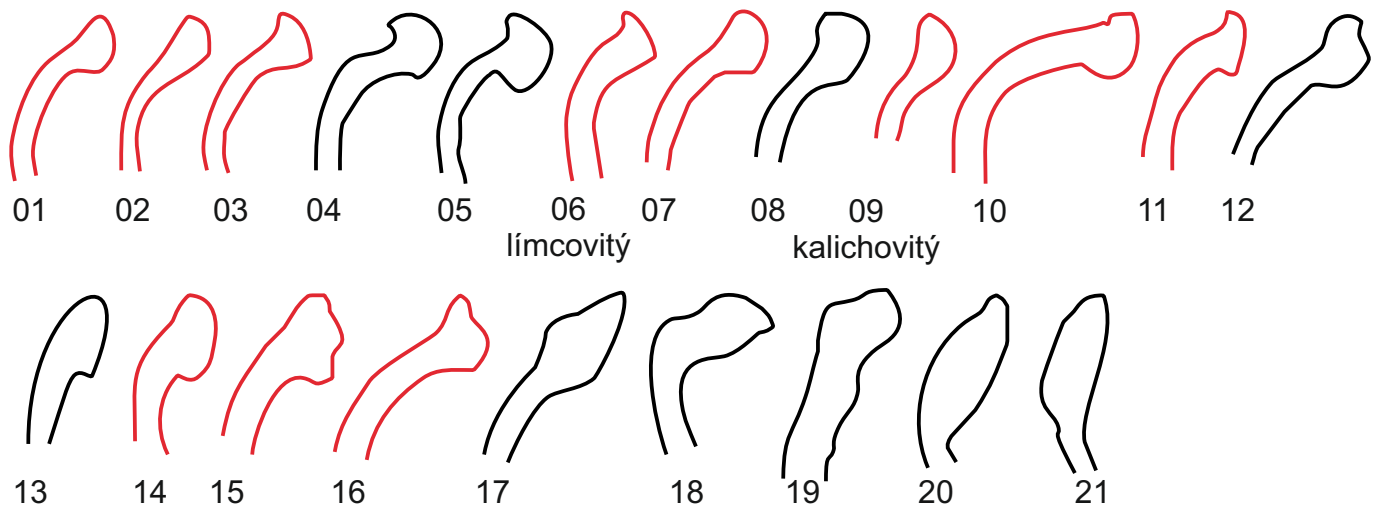
10 - jednoduchý

11 - přehnutý

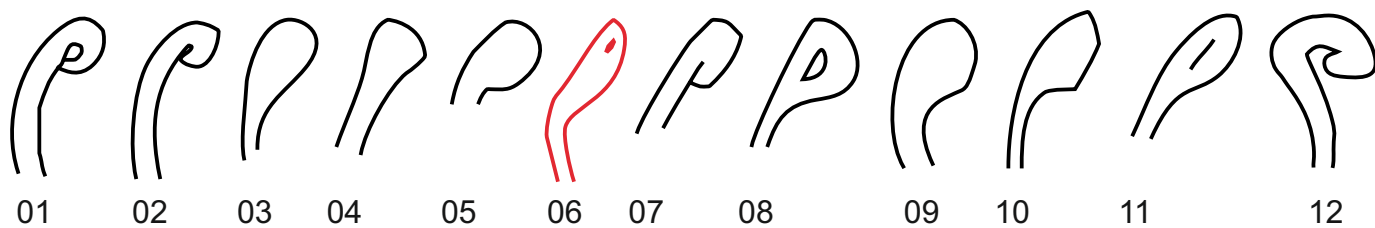

12 - ovalený

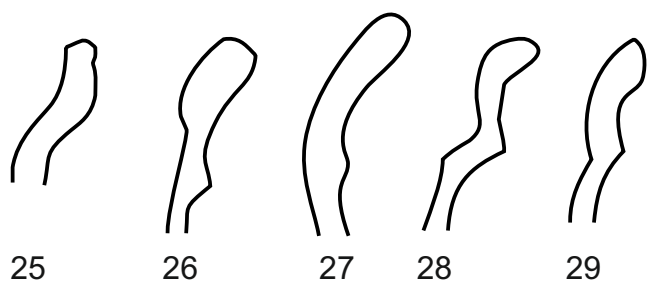
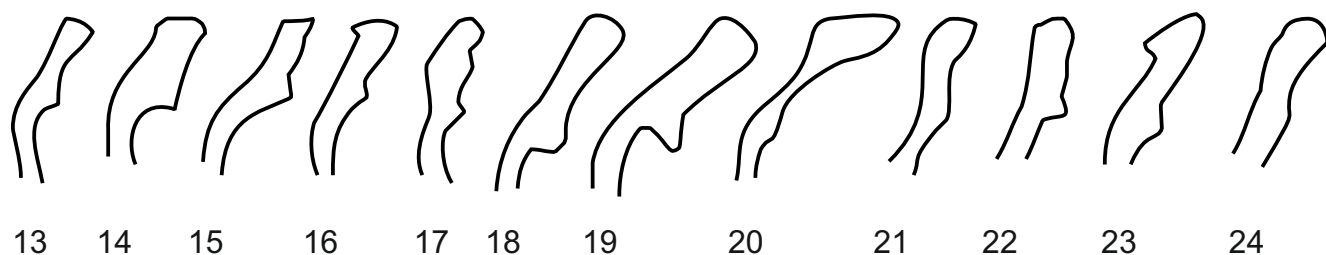
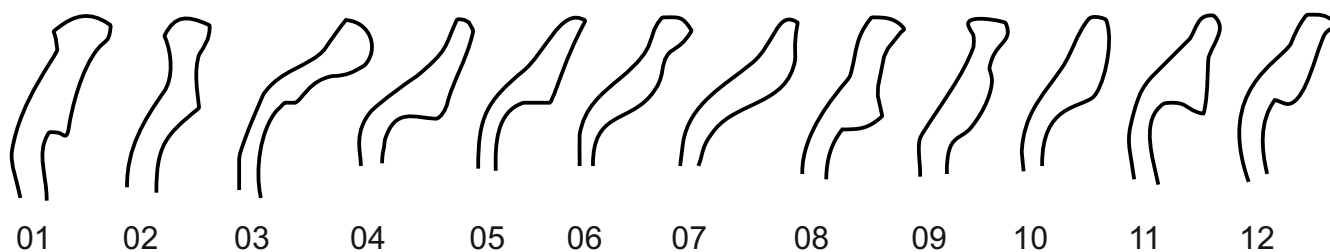

OKRAJE

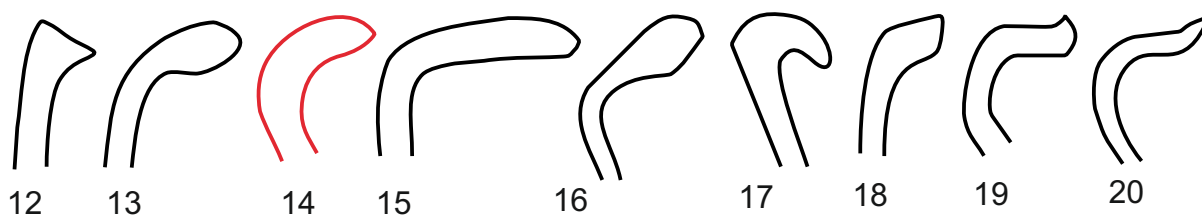
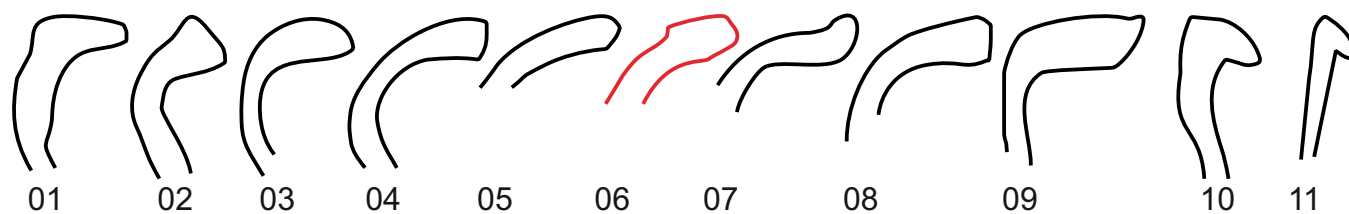
13 - zavinutý

14 - prožlabené okruží (vysoké)

15 - (vodorovně) vyložený

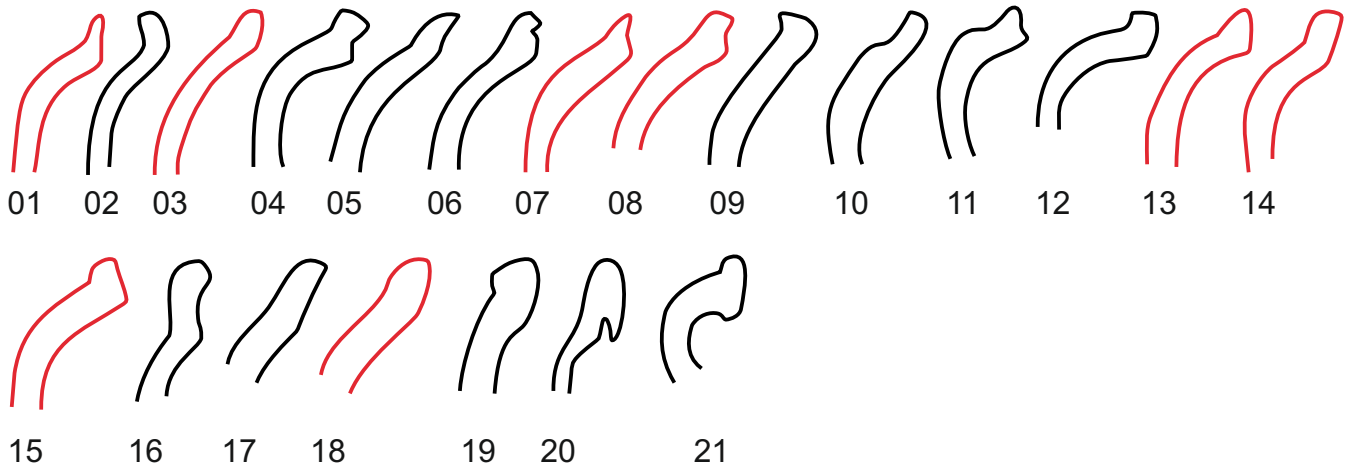

HRNCE

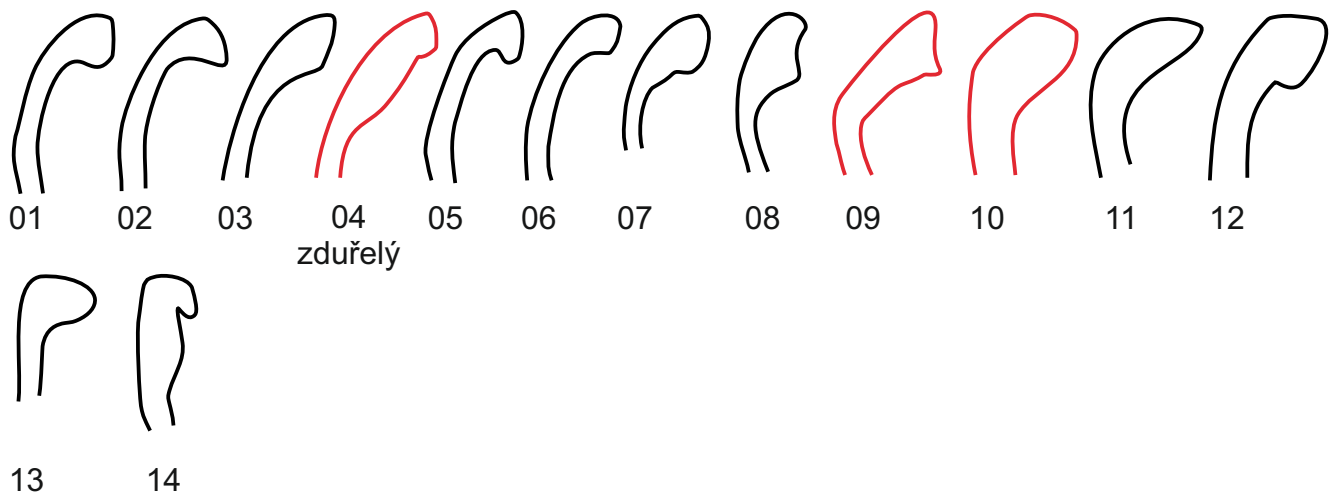
(<https://www.zip-ops.cz/keramikaonline/>; úprava: H. Hrubá; červeně = raně středověké varianty profilace)

OKRAJE

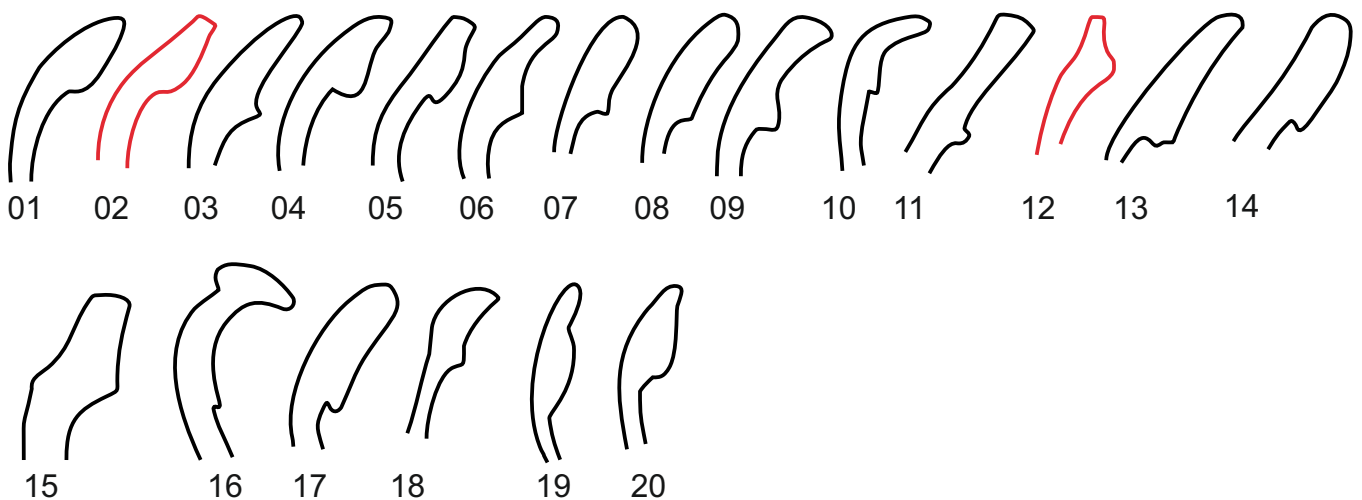
16 - vytažený

17 - kyjovitý

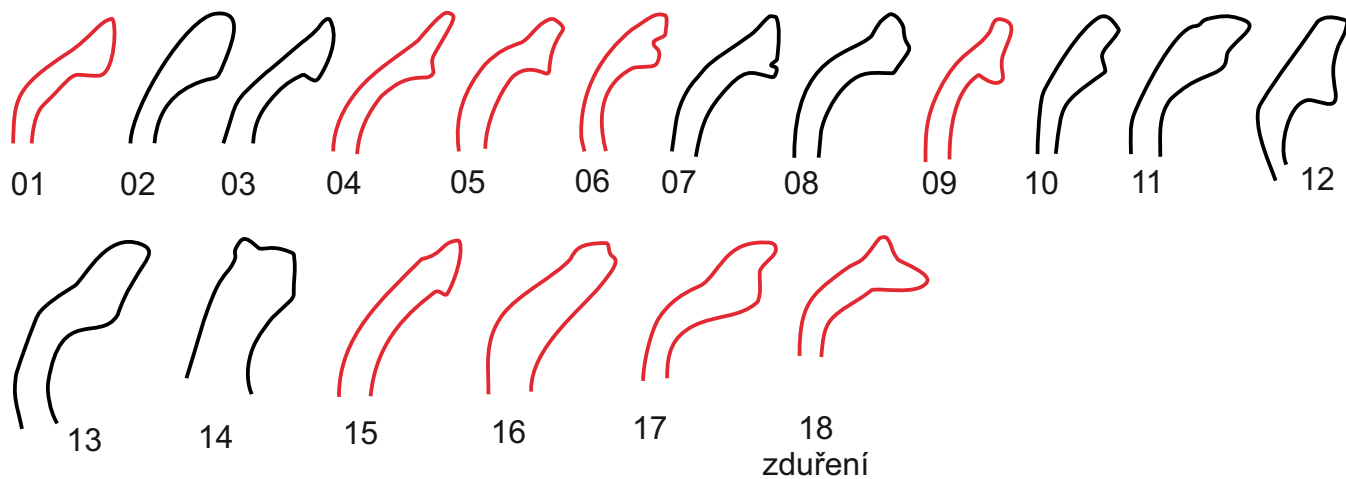

18 - nepravé okruží

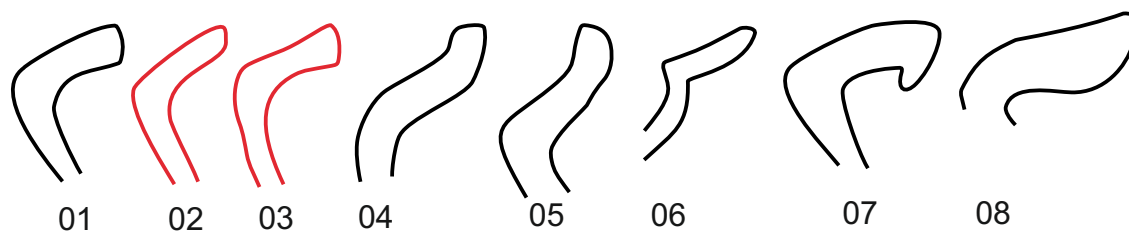

OKRAJE

19 - nízké okruží

20 - vyložený

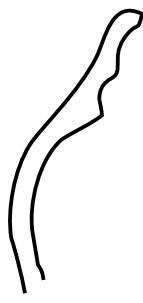
OKRAJE

501

511

512

513

514

515

516

521

522

523

524

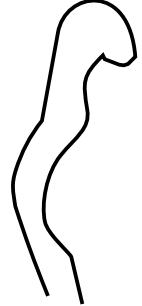
525

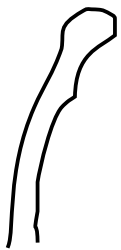
526

527

528

531

532

533

534

535

536

537

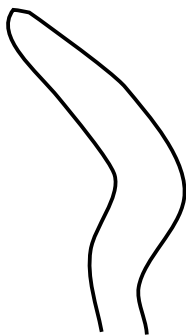
538

539

540

541

542

543

544
vzhůru vytažený

545

546

547

548

549

551

552

553

554

555

556

557

vodorovně
seřiznutý

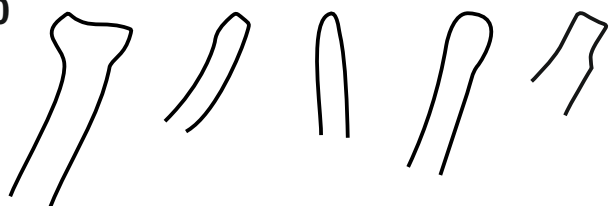
DŽBÁNY

(<https://www.zip-ops.cz/keramikaonline/>;

úprava: H. Hrubá; červeně = raně/vrcholně středověké varianty profilace)

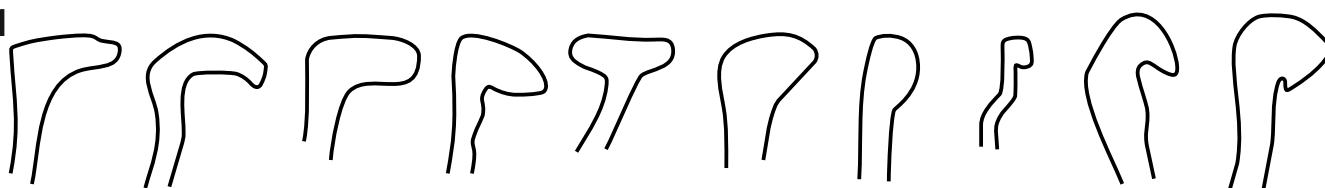
OKRAJE

60

01 02 03 04 05

61

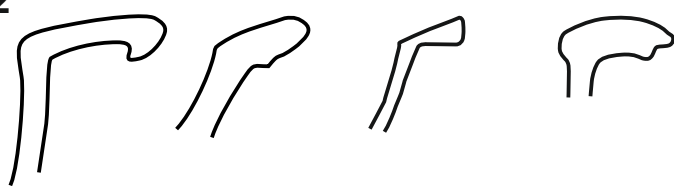

01 02 03 04 05 06 07 08 09 10

11 12 13 14

62

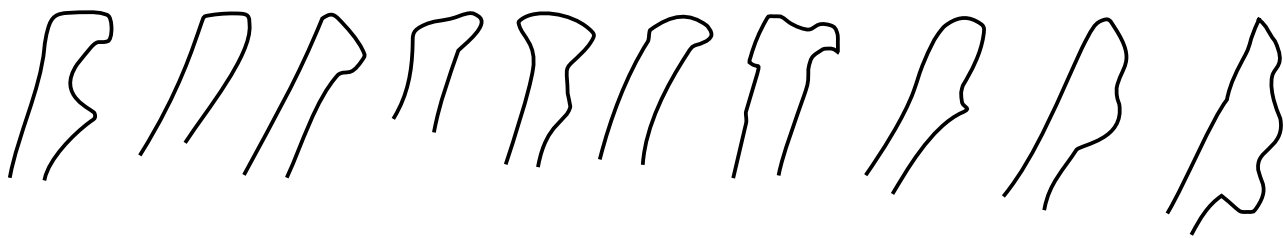

01 02 03-P 04-P

OKRAJE

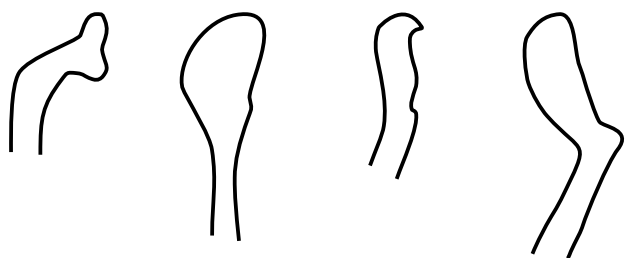
63

01 02 03 04 05 06 07 08 09 10

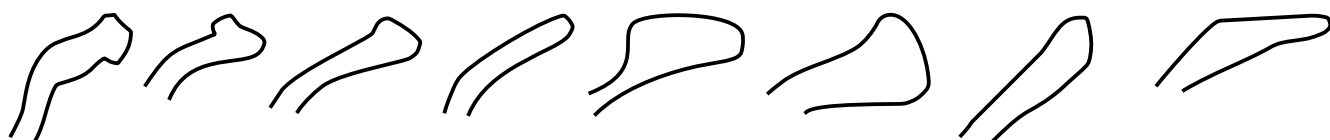

11 12 13 14 15 16 17 18 19

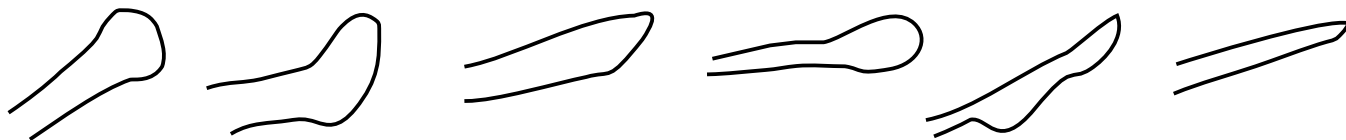

20 21 22 23

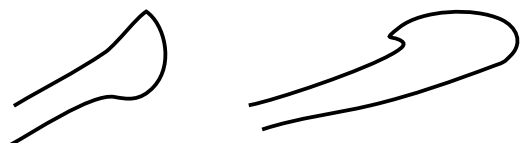
64

01 02 03 04 05 06 07 08

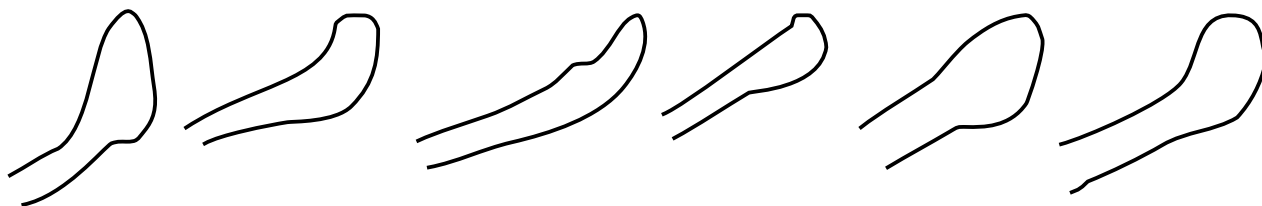
09 10 11 12 13 14

15 16

OKRAJE: MÍSY

66

01

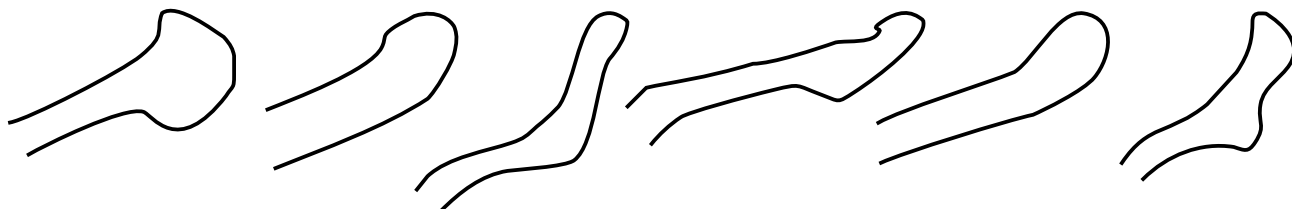
02

03

04

05

06

07

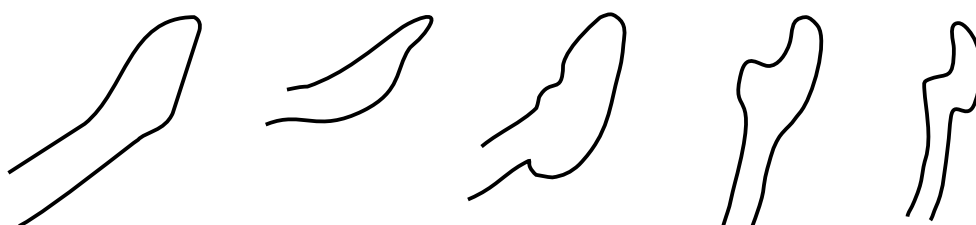
08

09

10

11

12

13

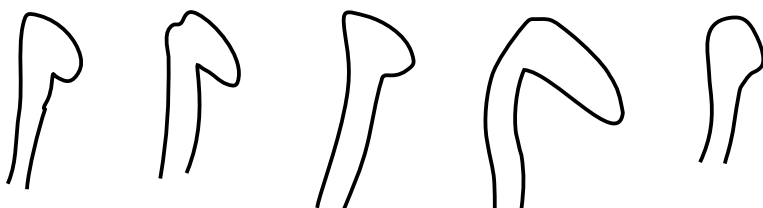
14

15

17

18

67

01

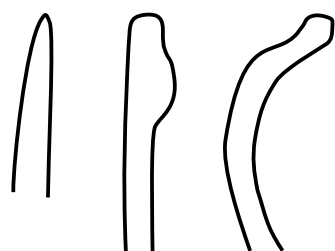
02

03

04

05

OKRAJE: LAHVE

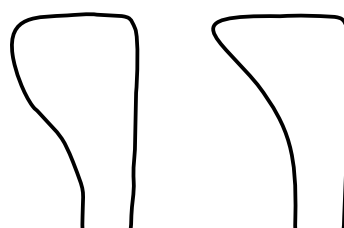

901

902

903

OKRAJE: ZÁSObNICE

40.01

40.02

OKRAJE

701

702

703

704

705

711

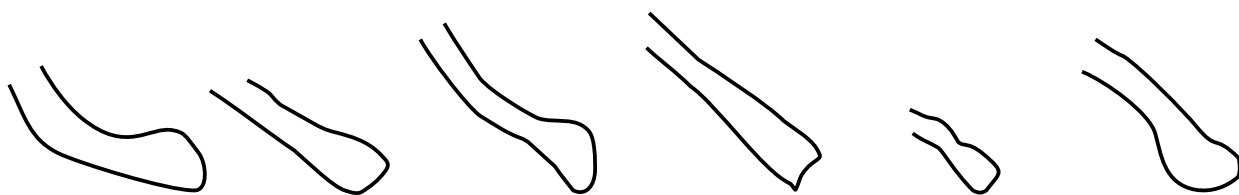
712

713

714

715

716

717

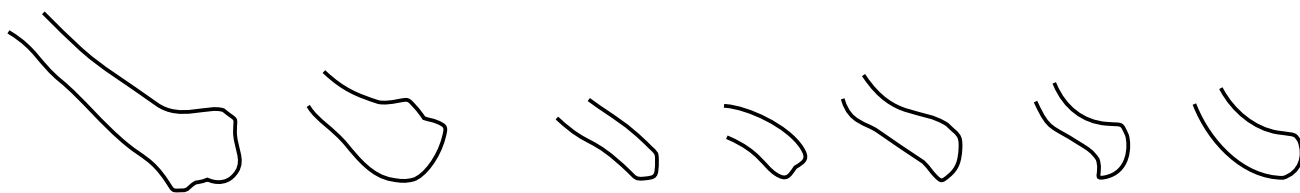
718

719

720

721

723

724

725

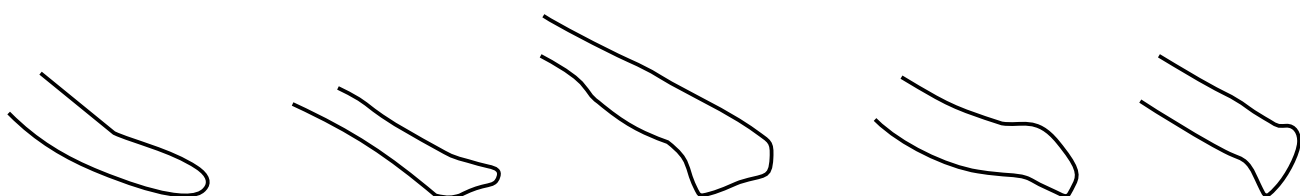
726

727

728

729

730

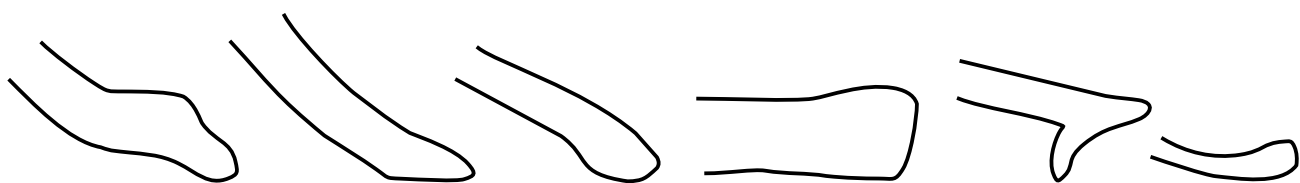
731

732

733

734

735

736

737

738

739

740

741

742

743

744

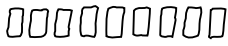

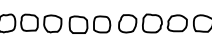

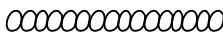

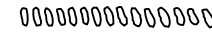
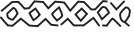
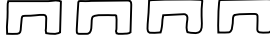

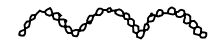

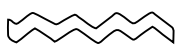

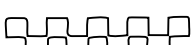

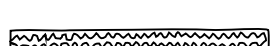
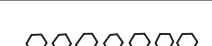

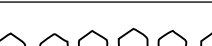

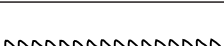

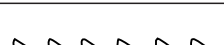
745

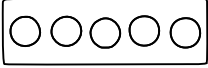

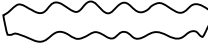
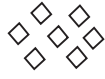

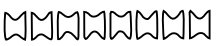

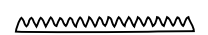

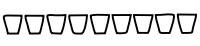

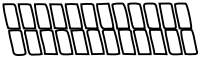

POKLICE

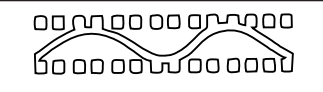
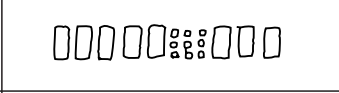
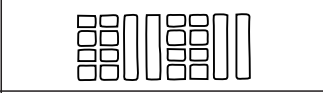
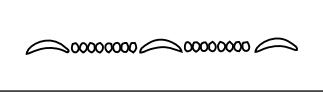

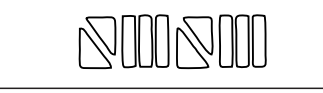
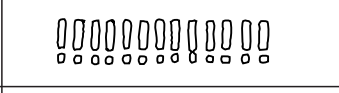
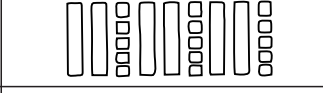
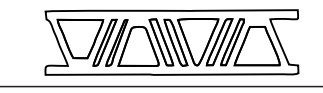
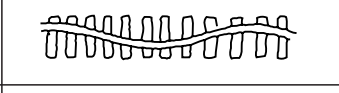

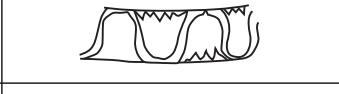

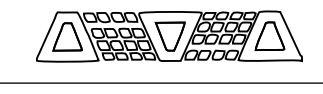

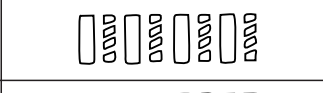
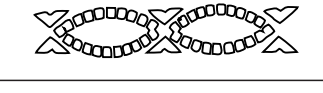

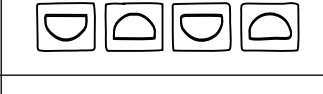
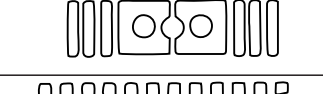

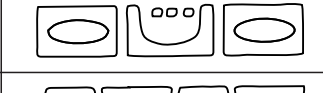

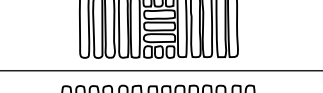

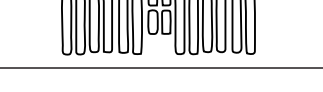

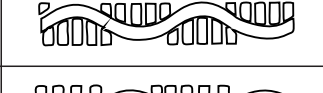
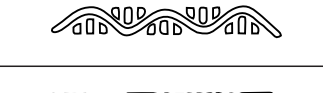

(<https://www.zip-ops.cz/keramikaonline/>; úprava: H. Hrubá)

Příloha č. 5

Typář rádélkového dekoru

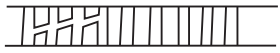

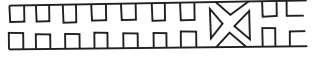

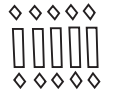

RJ 01		RJ 21		RJ 41	
RJ 02		RJ 22		RJ 42	
RJ 03		RJ 23		RJ 43	
RJ 04		RJ 24		RJ 44	
RJ 05		RJ 25		RJ 45	
RJ 06		RJ 26		RJ 46	
RJ 07		RJ 27		RJ 47	
RJ 08		RJ 28		RJ 48	
RJ 09		RJ 29		RJ 49	
RJ 10		RJ 30		RJ 50	
RJ 11		RJ 31		RJ 51	
RJ 12		RJ 32		RJ 52	
RJ 13		RJ 33		RJ 53	
RJ 14		RJ 34		RJ 54	
RJ 15		RJ 35		RJ 55	
RJ 16		RJ 36		RJ 56	
RJ 17		RJ 37		RJ 57	
RJ 18		RJ 38		RJ 58	
RJ 19		RJ 39		RJ 59	
RJ 20		RJ 40		RJ 60	

RJ 61		RJ 81		RJ 101	
RJ 62		RJ 82		RJ 102	
RJ 63		RJ 83		RJ 103	
RJ 64		RJ 84		RJ 104	
RJ 65		RJ 85		RJ 105	
RJ 66		RJ 86		RJ 106	
RJ 67		RJ 87		RJ 107	
RJ 68		RJ 88		RJ 108	
RJ 69		RJ 89		RJ 109	
RJ 70		RJ 90		RJ 110	
RJ 71		RJ 91		RJ 111	
RJ 72		RJ 92		RJ 112	
RJ 73		RJ 93		RJ 113	
RJ 74		RJ 94		RJ 114	
RJ 75		RJ 95		RJ 115	
RJ 76		RJ 96		RJ 116	
RJ 77		RJ 97		RJ 117	
RJ 78		RJ 98		RJ 118	
RJ 79		RJ 99		RJ 119	
RJ 80		RJ 100		RJ 120	

RS 01		RS 21		RS 41	
RS 02		RS 22		RS 42	
RS 03		RS 23		RS 43	
RS 04		RS 24		RS 44	
RS 05		RS 25		RS 45	
RS 06		RS 26		RS 46	
RS 07		RS 27		RS 47	
RS 08		RS 28		RS 48	
RS 09		RS 29		RS 49	
RS 10		RS 30		RS 50	
RS 11		RS 31		RS 51	
RS 12		RS 32		RS 52	
RS 13		RS 33		RS 53	
RS 14		RS 34		RS 54	
RS 15		RS 35		RS 55	
RS 16		RS 36		RS 56	
RS 17		RS 37		RS 57	
RS 18		RS 38		RS 58	
RS 19		RS 39		RS 59	
RS 20		RS 40		RS 60	

RS 61		RS 81		RS 101	
RS 62		RS 82		RS 102	
RS 63		RS 83		RS 103	
RS 64		RS 84		RS 104	
RS 65		RS 85		RS 105	
RS 66		RS 86		RS 106	
RS 67		RS 87		RS 107	
RS 68		RS 88		RS 108	
RS 69		RS 89		RS 109	
RS 70		RS 90		RS 110	
RS 71		RS 91		RS 111	
RS 72		RS 92		RS 112	
RS 73		RS 93		RS 113	
RS 74		RS 94		RS 114	
RS 75		RS 95		RS 115	
RS 76		RS 96		RS 116	
RS 77		RS 97		RS 117	
RS 78		RS 98		RS 118	
RS 79		RS 99		RS 119	
RS 80		RS 100		RS 120	

RS 121		RS 141		RS 161	
RS 122		RS 142		RS 162	
RS 123		RS 143		RS 163	
RS 124		RS 144		RS 164	
RS 125		RS 145		RS 165	
RS 126		RS 146		RS 166	
RS 127		RS 147		RS 167	
RS 128		RS 148		RS 168	
RS 129		RS 149		RS 169	
RS 130		RS 150		RS 170	
RS 131		RS 151		RS 171	
RS 132		RS 152		RS 172	
RS 133		RS 153		RS 173	
RS 134		RS 154		RS 174	
RS 135		RS 155		RS 175	
RS 136		RS 156		RS 176	
RS 137		RS 157		RS 177	
RS 138		RS 158		RS 178	
RS 139		RS 159		RS 179	
RS 140		RS 160		RS 180	

RN 01					
RN 02					
RN 03					
RN 04					
RN 05					
RN 06					
RN 07					
RN 08					
RN 09					
RN 10					
RN 11					
RN 12					
RN 13					
RN 14					
RN 15					
RN 16					
RN 17					
RN 18					
RN 19					
RN 20					

K 01					
K 02					
K 03					
K 04					
K 05					
K 06					
K 07					
K 08					
K 09					
K 10					
K 11					
K 12					
K 13					
K 14					
K 15					
K 16					
K 17					
K 18					
K 19					
K 20					

Příloha č. 6

Tabulky přítomnosti rádélkových motivů
na zkoumaných lokalitách

RJ86																	
RJ87			2		1	2							x				
RJ88																	
RJ89									x								
RJ90																	
RJ91																	
RJ92																	
RJ93																	
RJ94																	
RJ95																	
RJ96																	
RJ97																	
RJ98																	
RJ99																x	
RJ100																x	
RJ101																x	
RJ102																x	x
RJ103																x	
RJ104																x	x

x = přítomnost (není znám počet)

RS112															
RS113															
RS114			1												
RS115															
RS116															
RS117															
RS118															
RS119															
RS120															
RS121															
RS122															
RS123															
RS124															
RS125															
RS126															
RS127															
RS128															
RS129															
RS130															
RS131															
RS132															
RS133															
RS134														x	
RS135														x	
RS136														x	
RS137														x	
RS138														x	
RS139														x	
RS140														x	
RS141															x
RS142															x
RS143															x

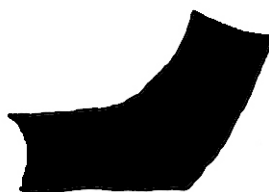
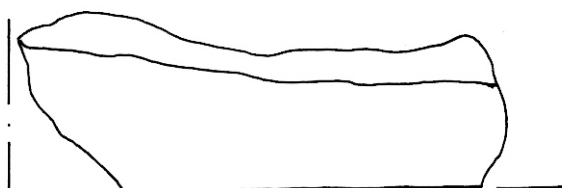
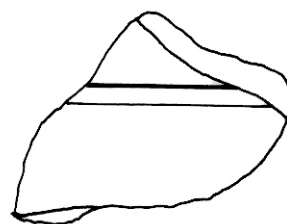
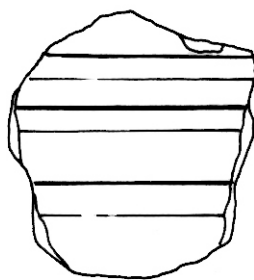
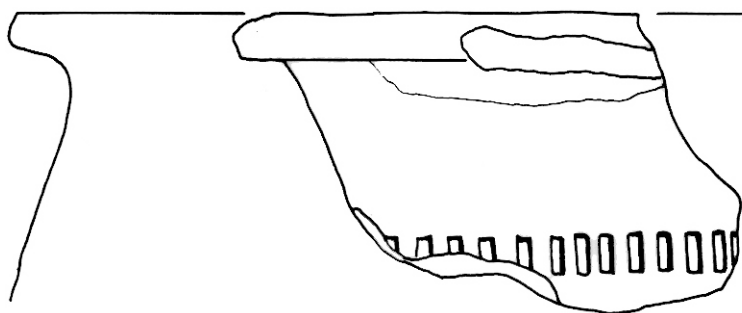
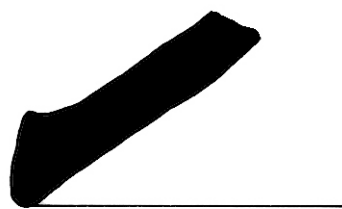
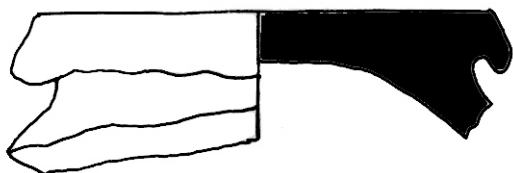
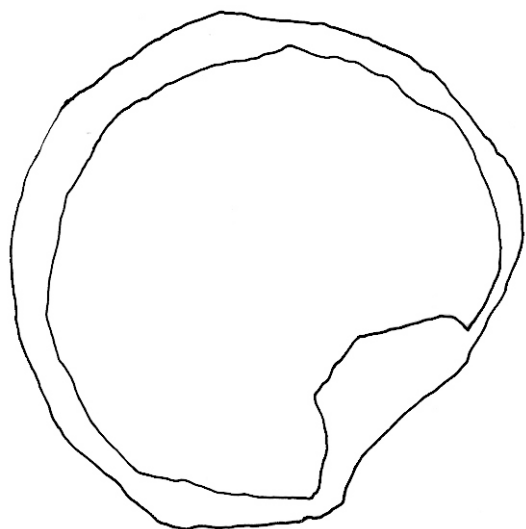
x = přítomnost (není znám počet)

Číslo nálezového souboru/literatura	36	35	Číslo nálezového souboru/literatura	36	13-15	16	66
Kód rádélkové výzdoby/název lokality	Plzeň	Řesanice	Kód rádélkové výzdoby/název lokality	Plzeň	Chanovice	Kašperské Hory	Domažlice
RK01	3		RN01				
RK02			RN02				x
RK03		x	RN03		4	4	
RK04		x	RN04				
RK05			RN05				
RK06			RN06	x			

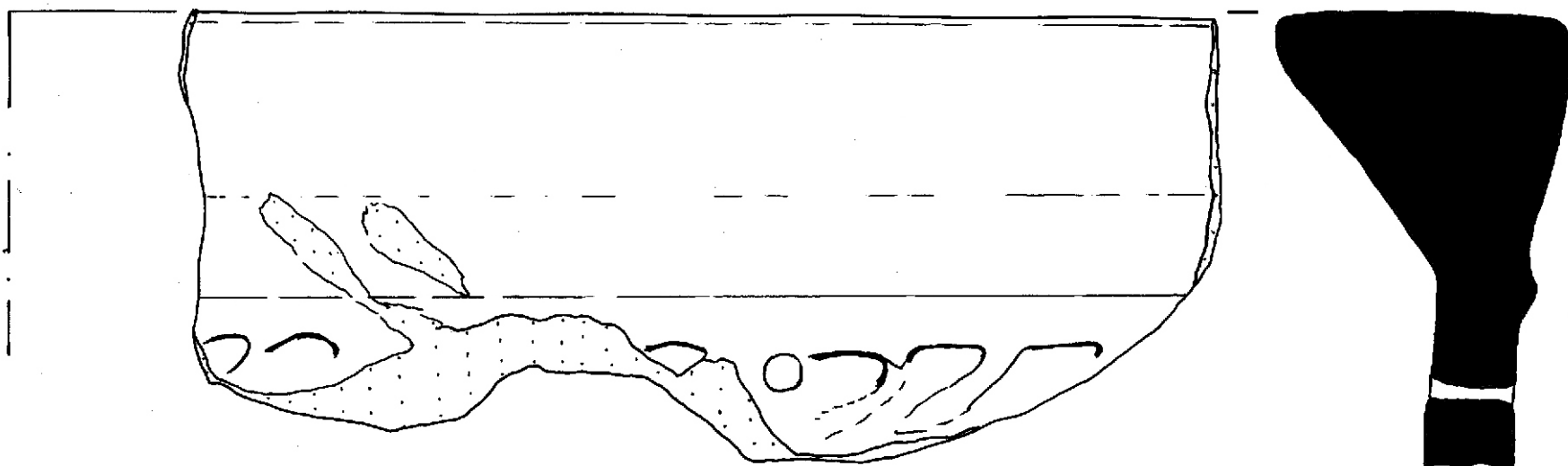
x = přítomnost (není znám počet)

Příloha č. 7

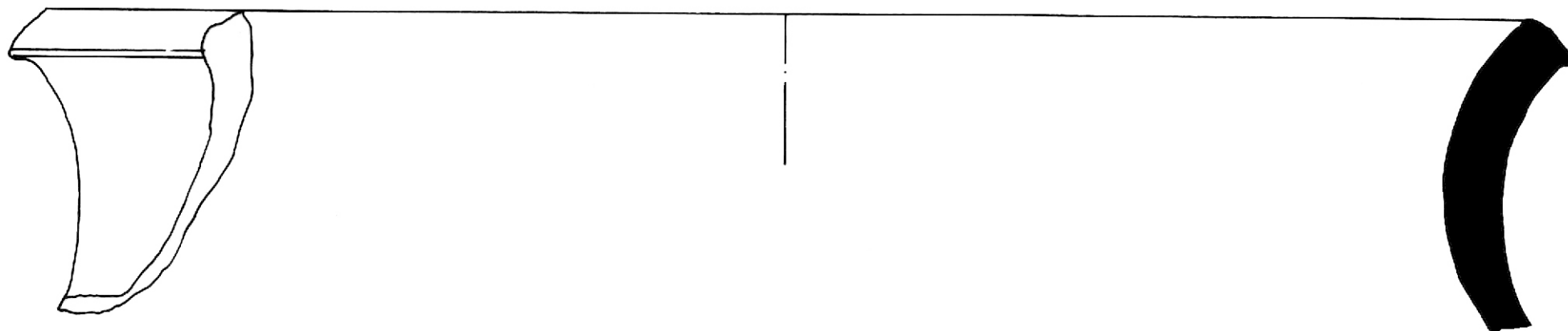
Kresebná dokumentace vybraných nálezových celků

OBJEKT 3

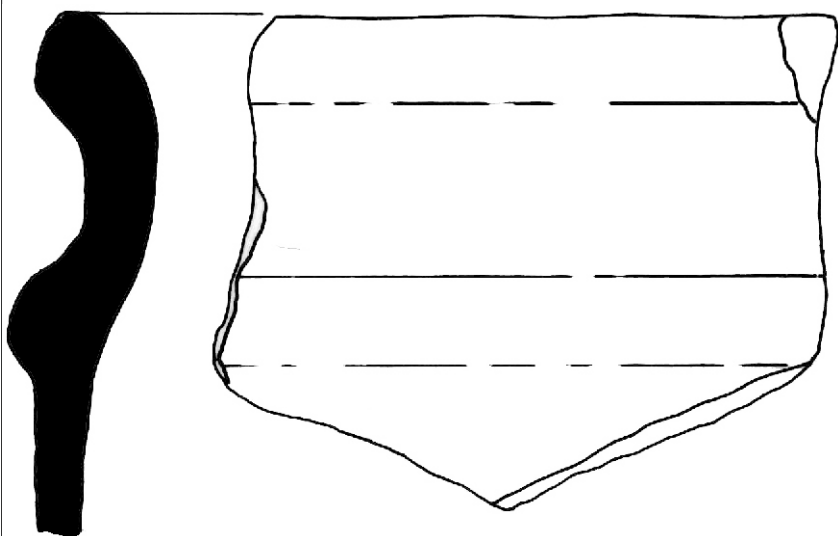
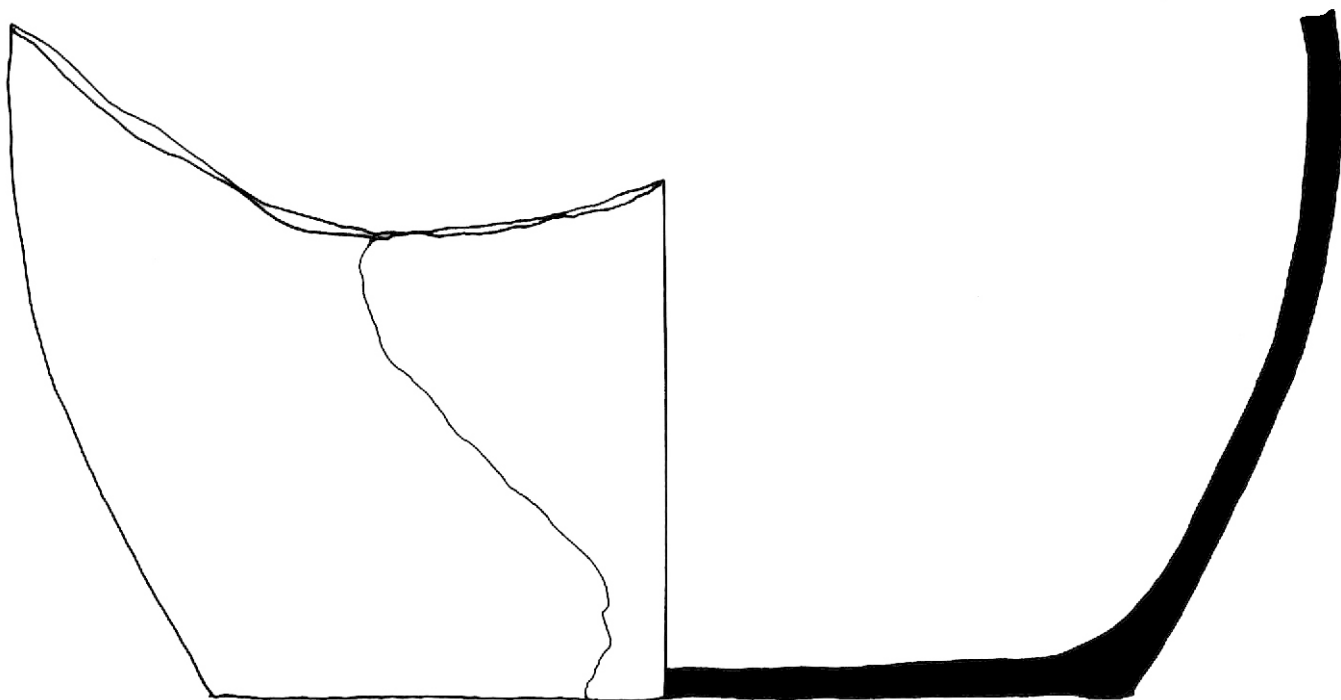
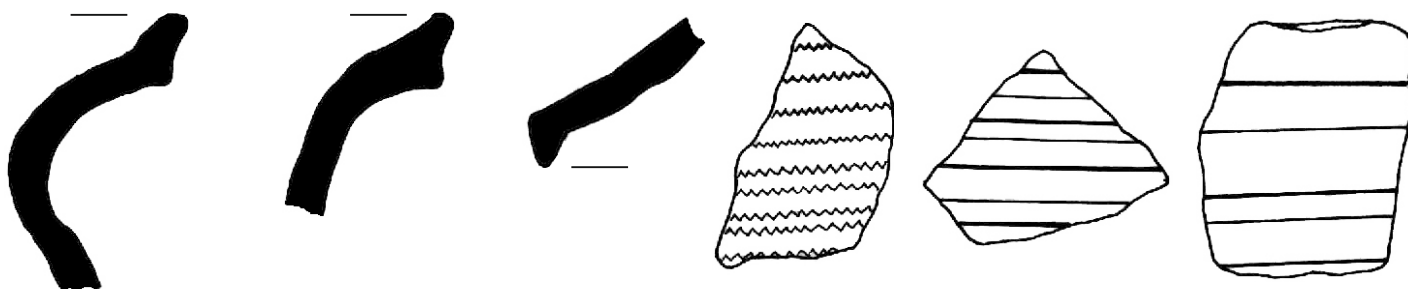
OBJEKT 4 (SJ 0107)

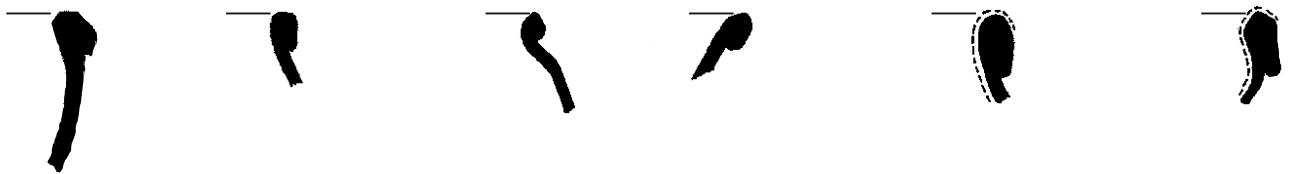
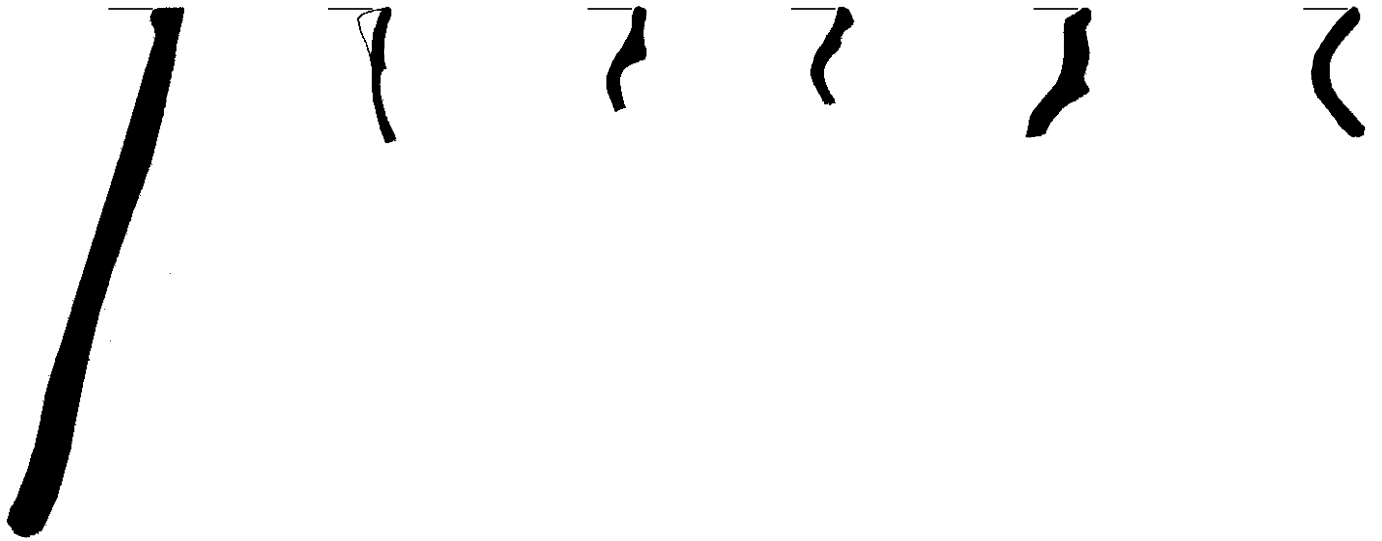

BLOVICE, Americká třída, ppč. 140
(Kostrouch - Sůvová - Kočárová - Kočár 2005; úprava: H. Hrubá)

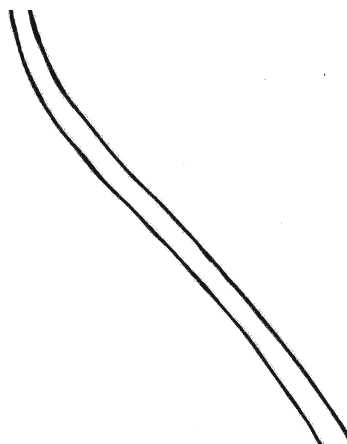
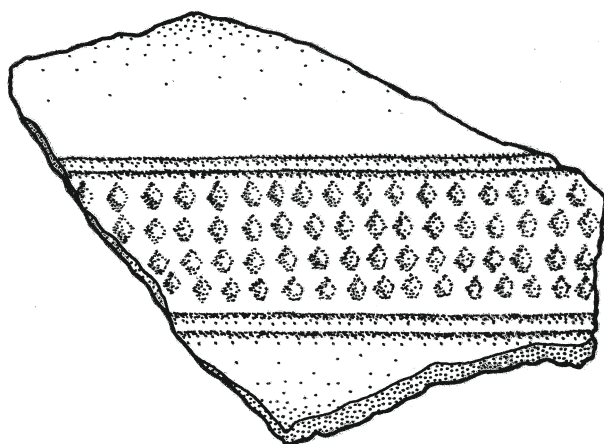
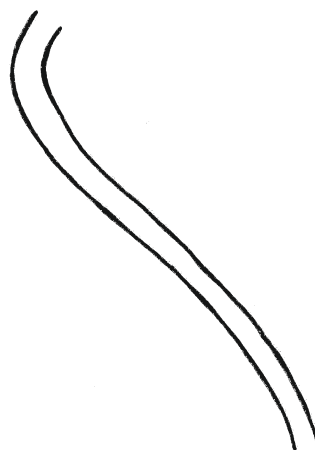
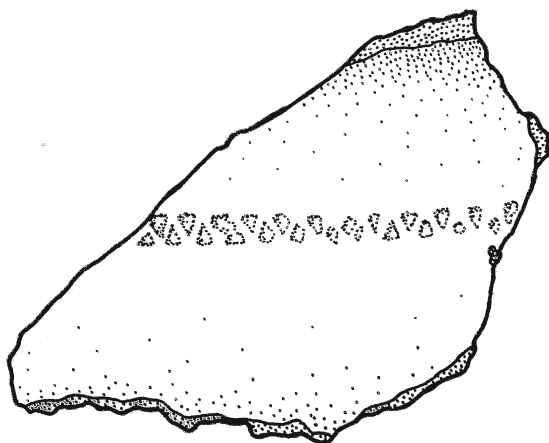
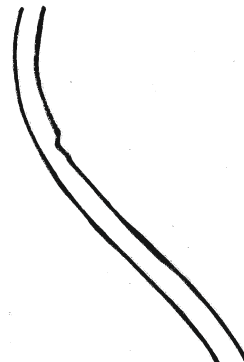
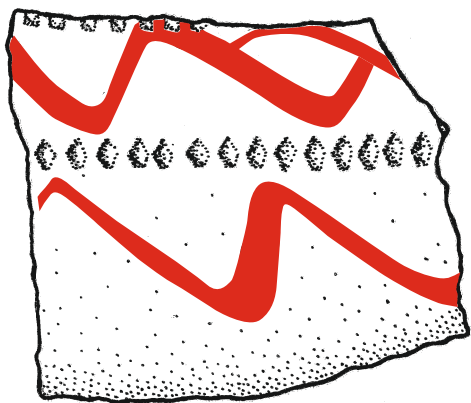

OBJEKT 4 (SJ 0107)

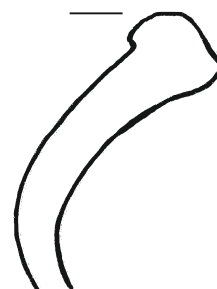
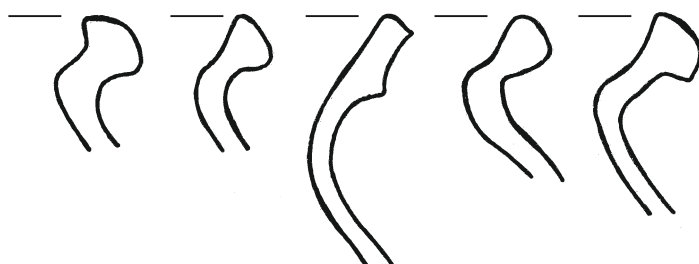
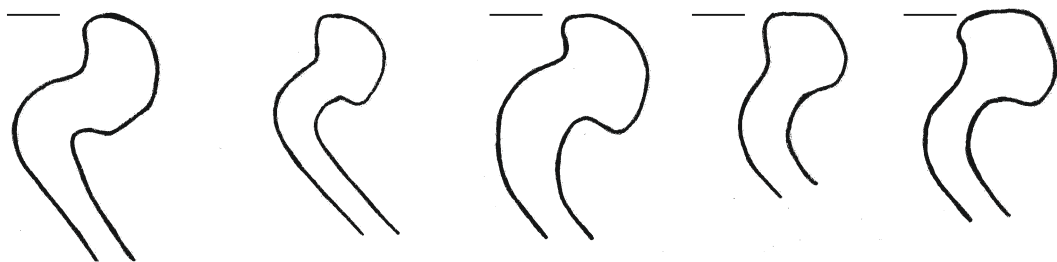

HRNCE

BOREK
(kresba a úprava: H. Hrubá)

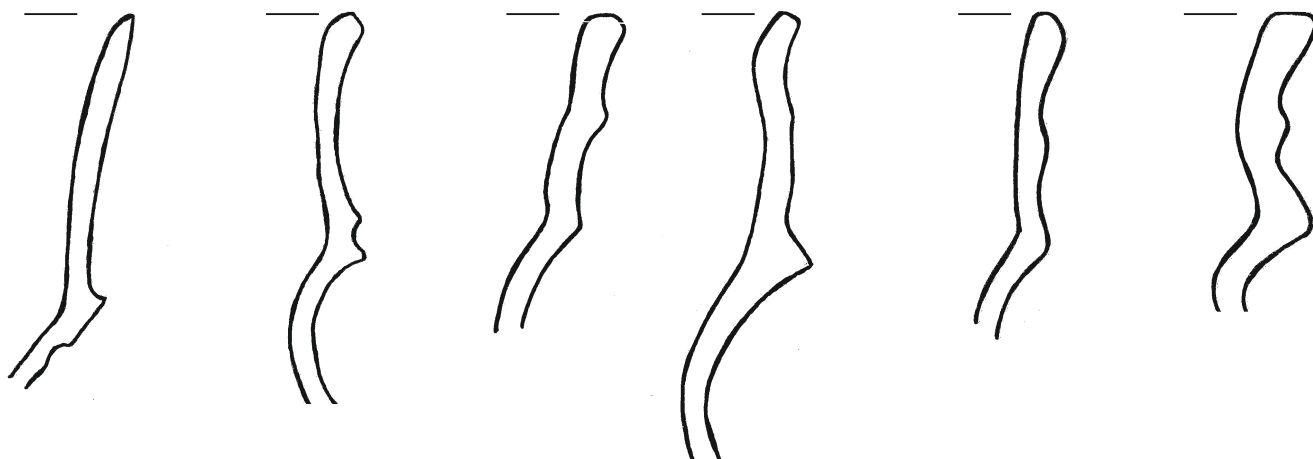
13. stol.

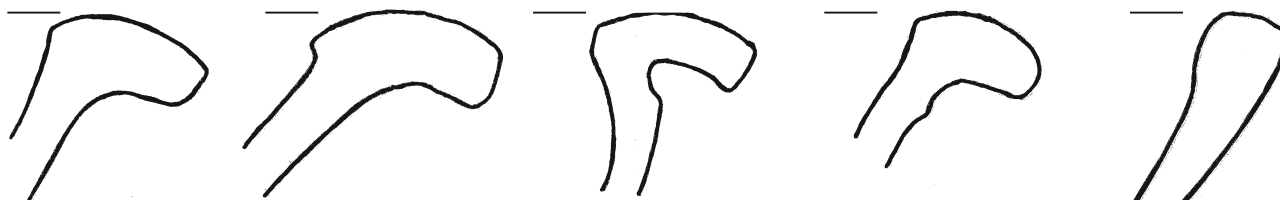
HRNCE

DŽBÁNY

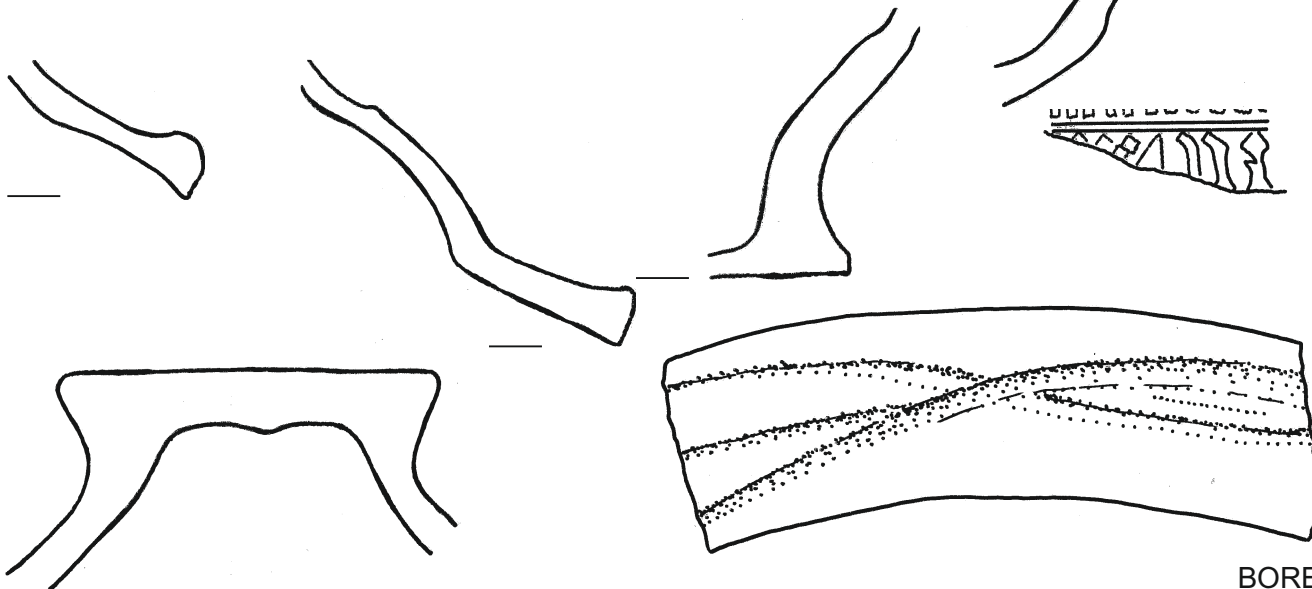
MÍSY

POKLICE

OSTATNÍ

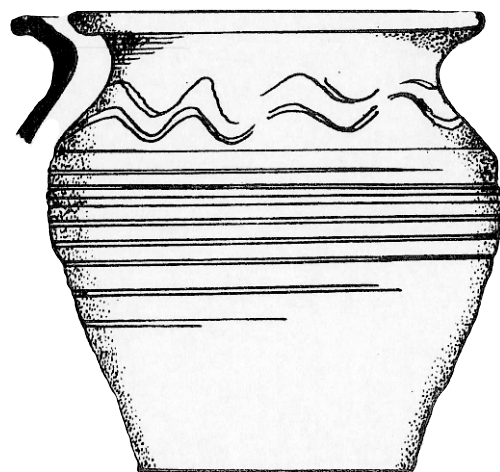
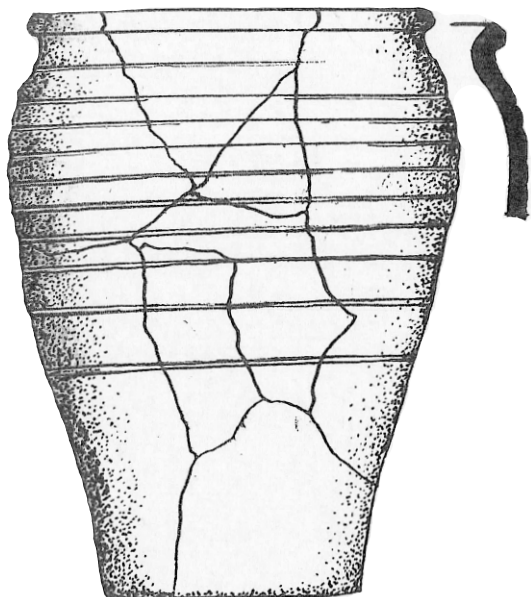
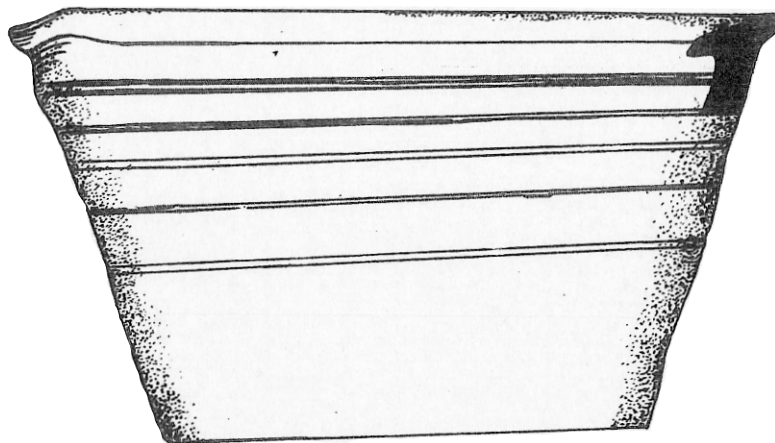
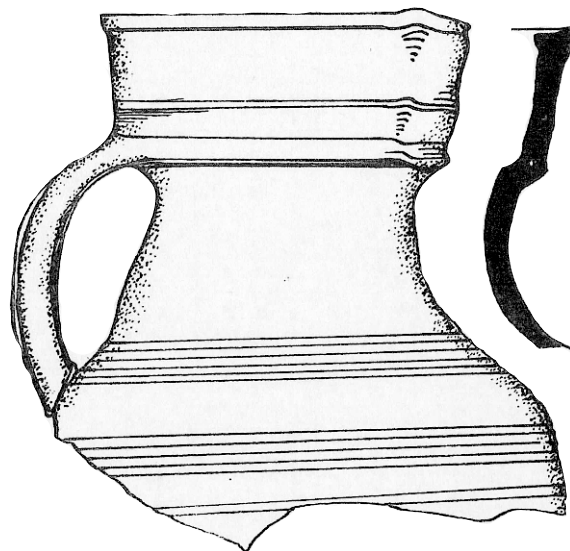

BOREK

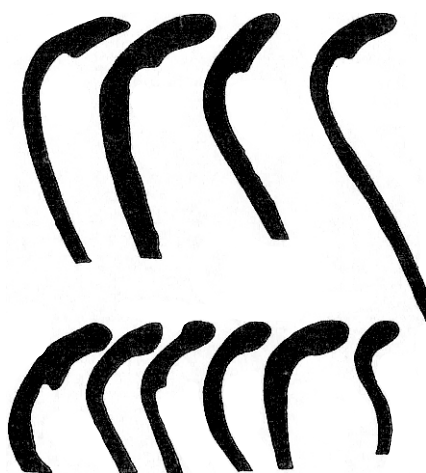
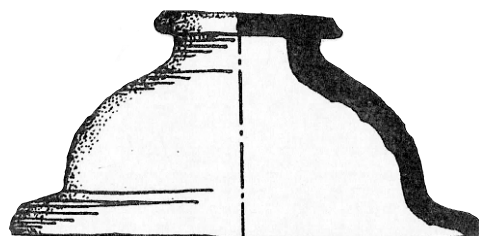
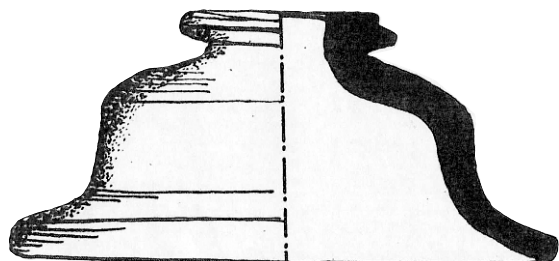
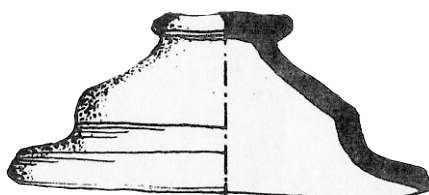
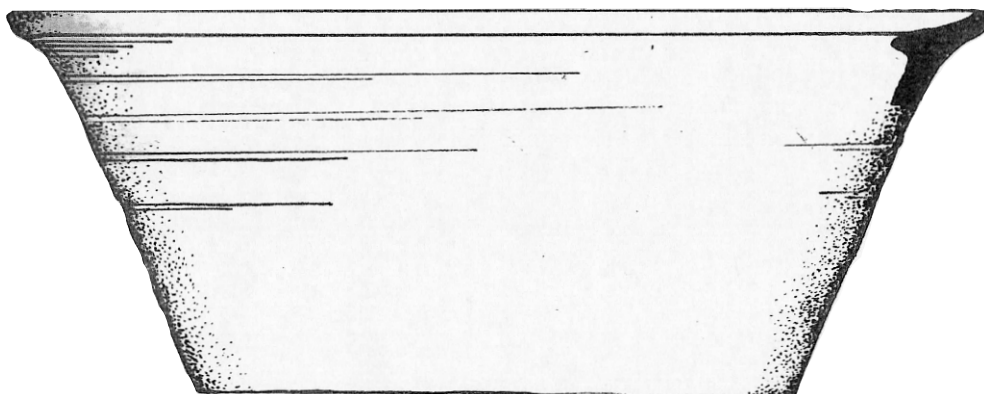
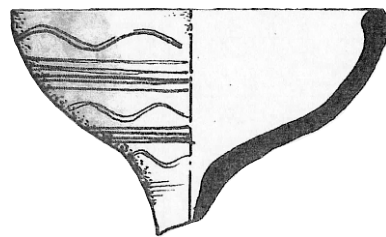
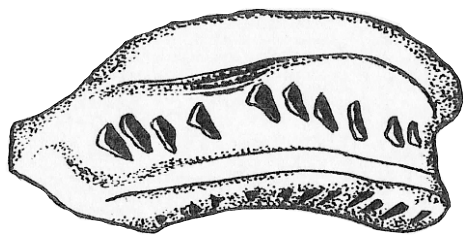
(kresba a úprava: H. Hrubá)

STŘEPNIŠTĚ D HP4

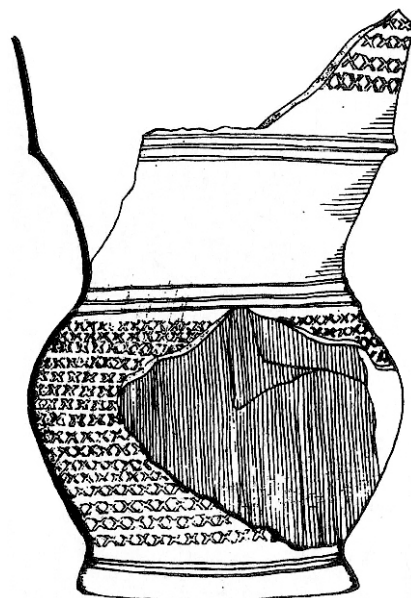
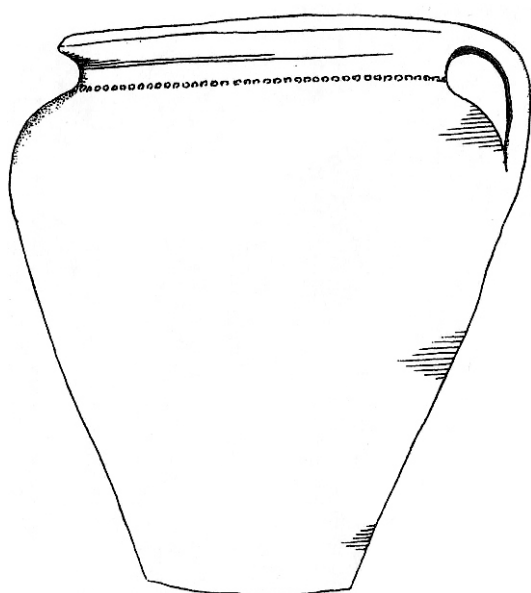
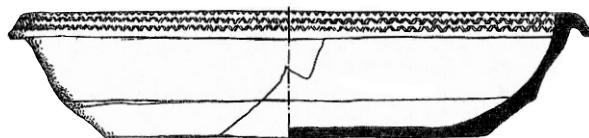
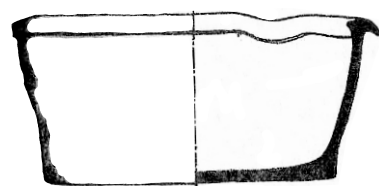
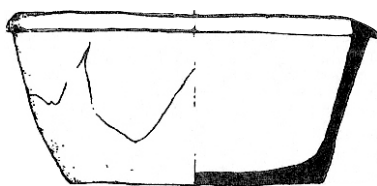
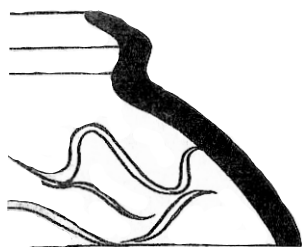

STŘEPNIŠTĚ D HP4

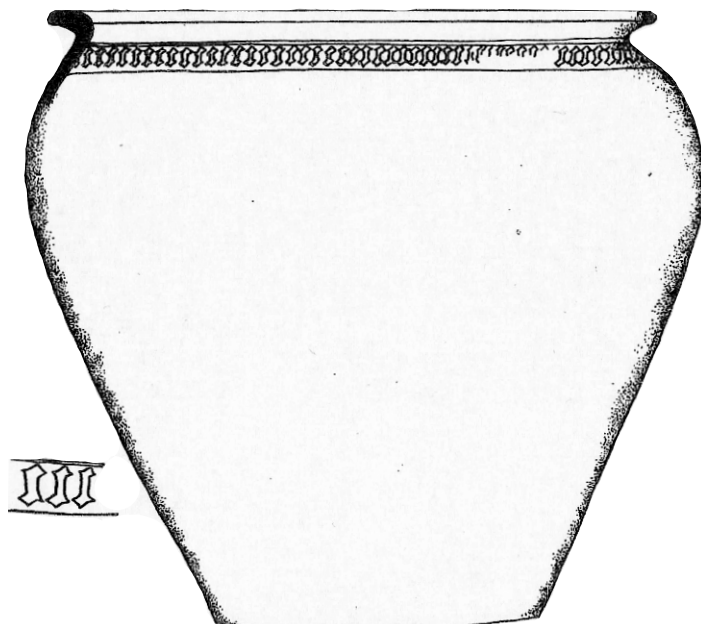
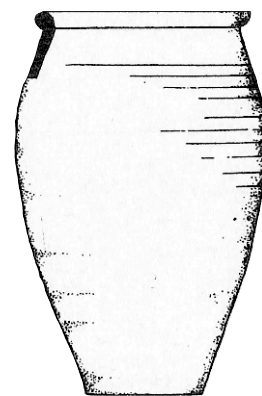
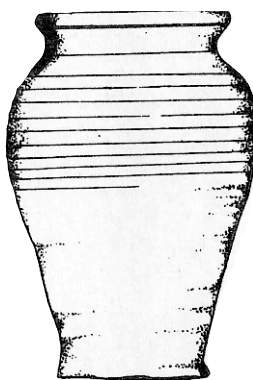
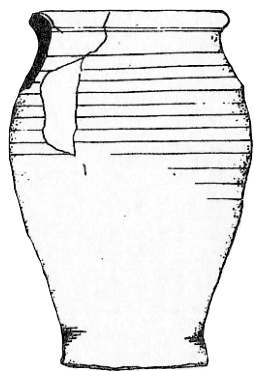

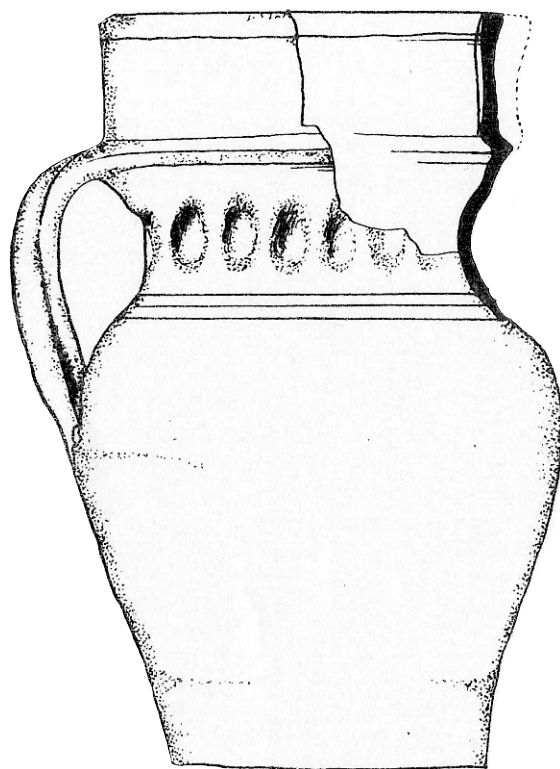
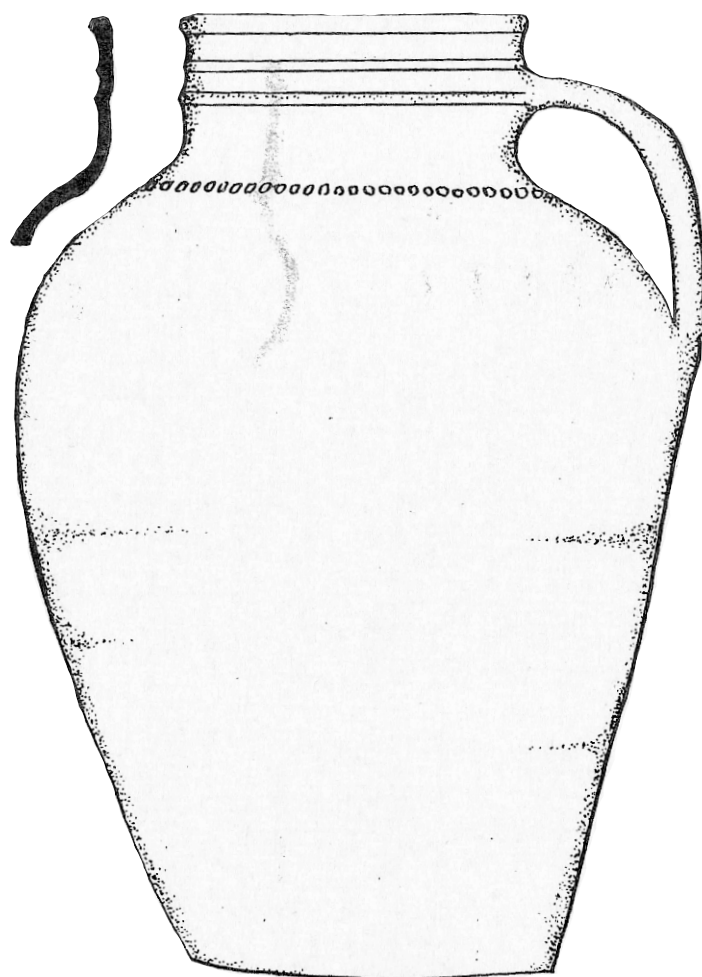
HRNČÍŘSKÁ PEC D HP1

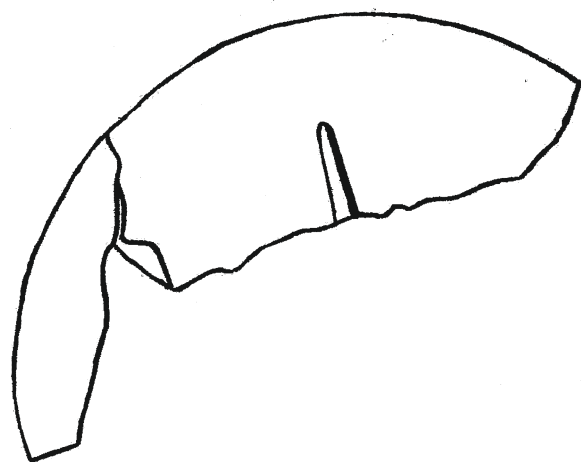
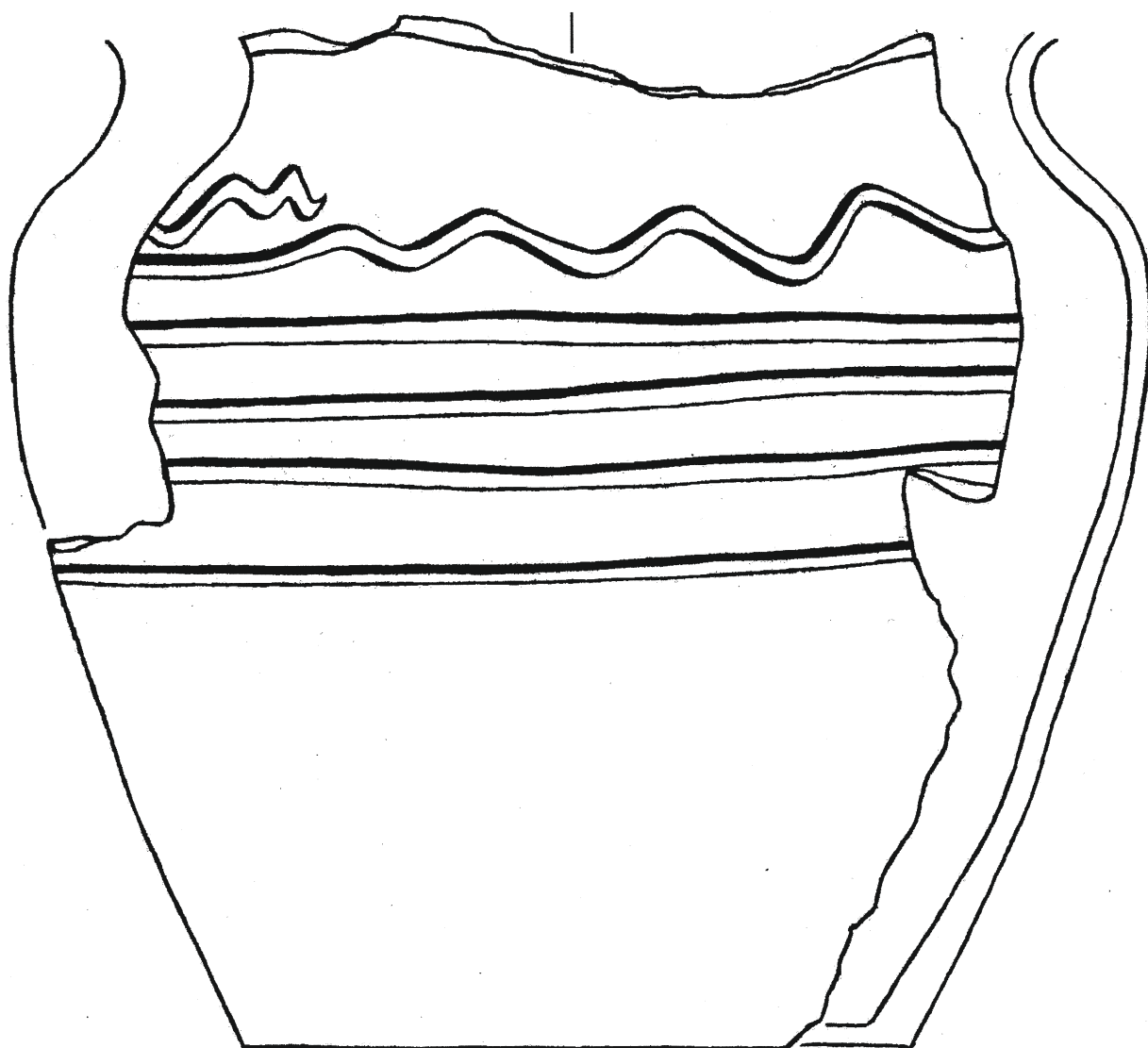

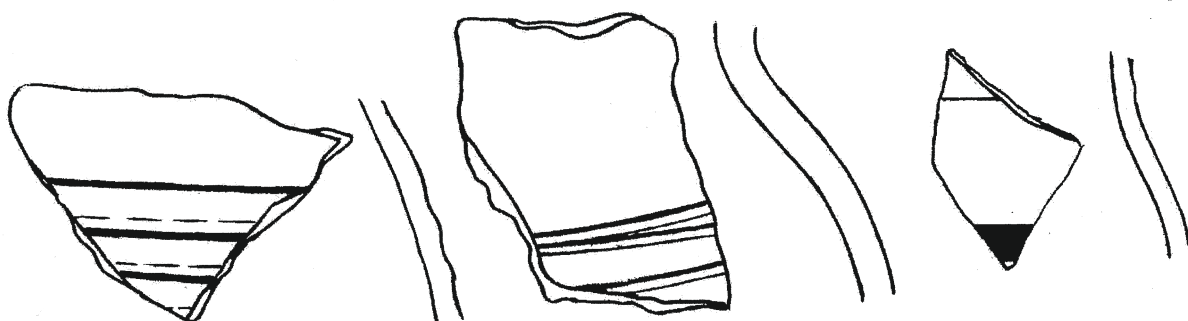
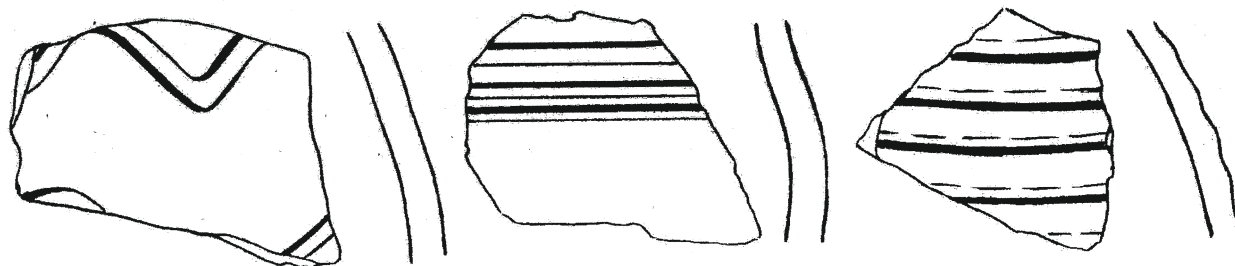
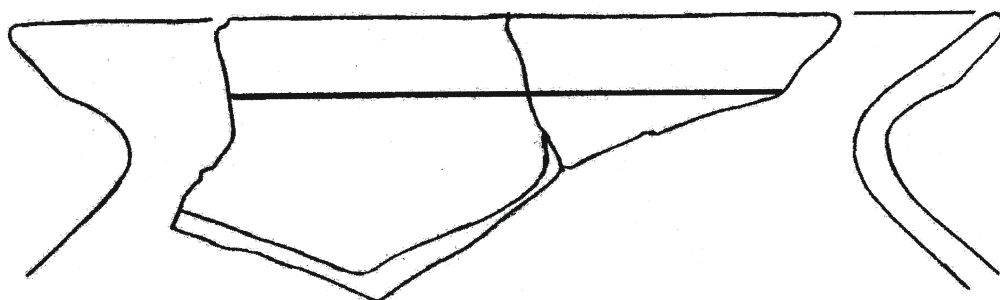
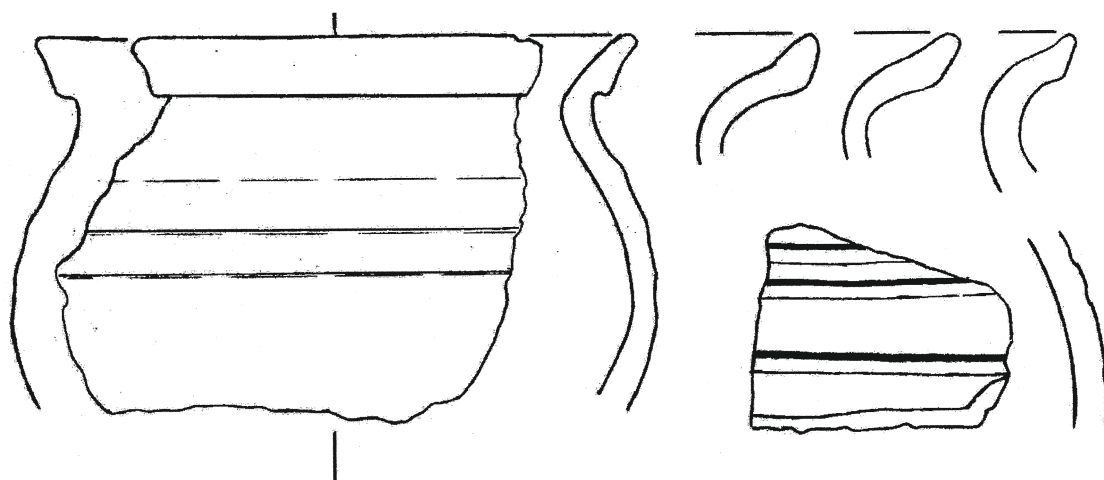

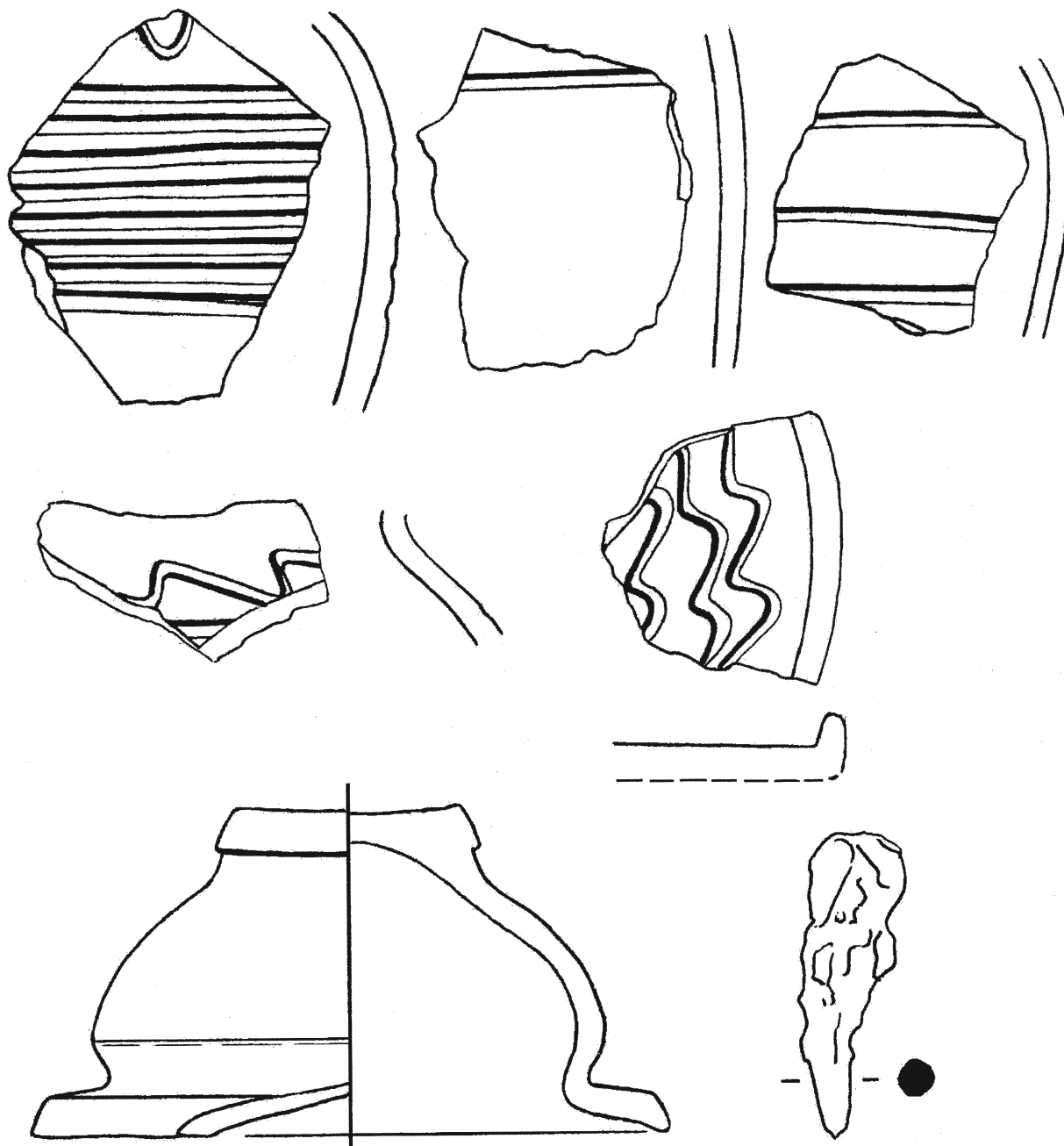
HRNČÍŘSKÁ PECE D HP20-21

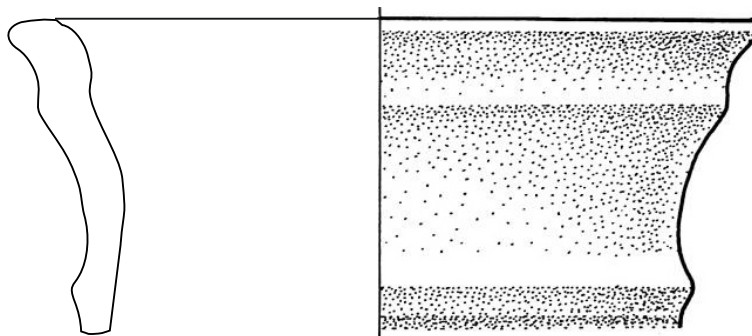
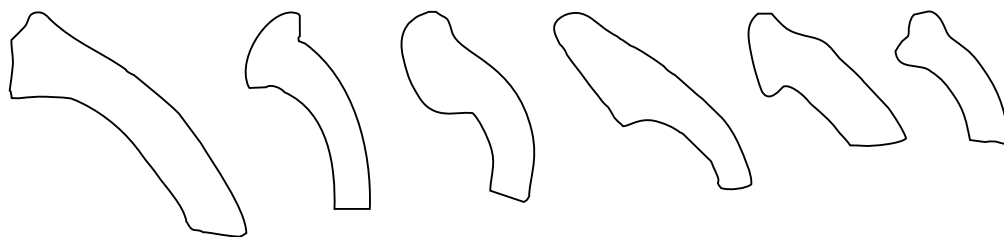

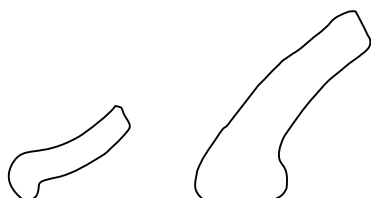

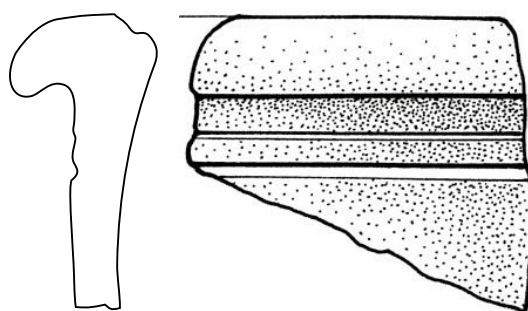
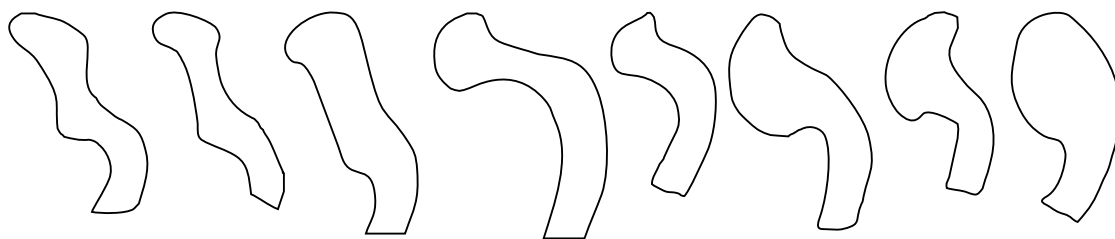
HORIZONT A, HRNCE

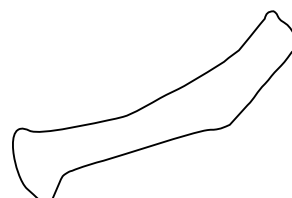
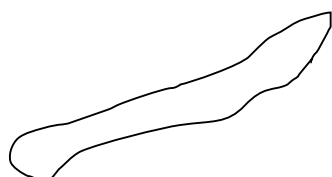
HORIZONT A, POKLICE

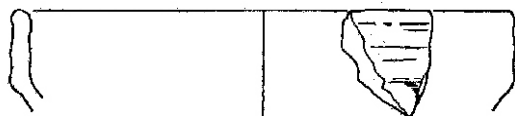
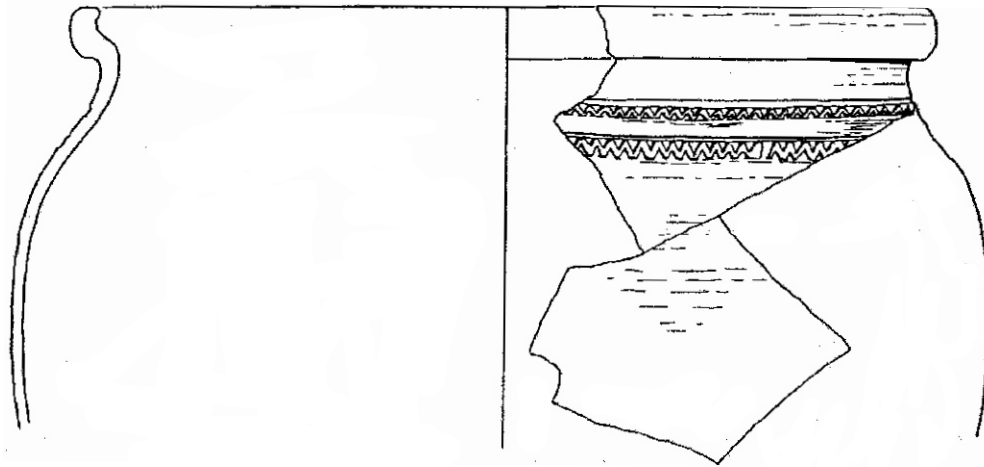

HORIZONT B: HRNCE

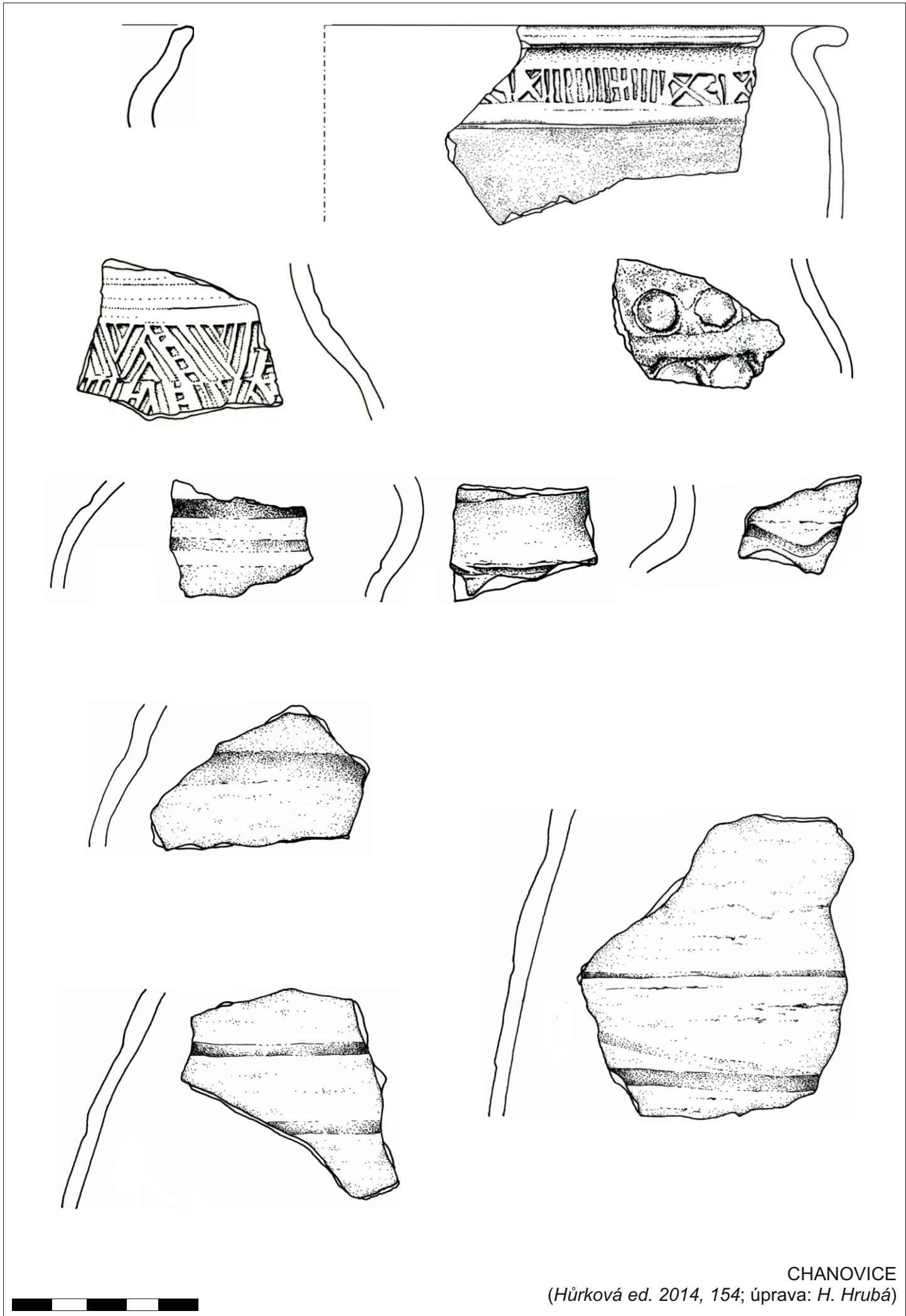

HORIZONT B: POKLICE

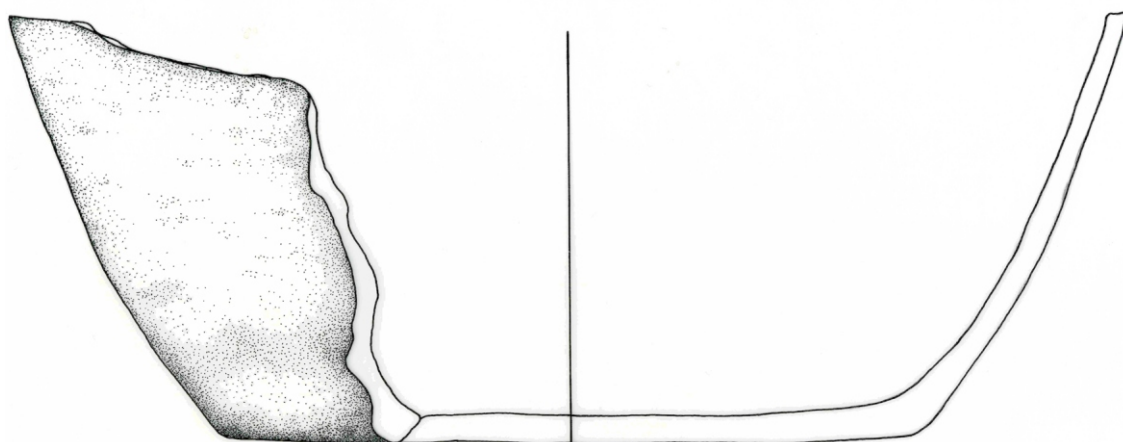
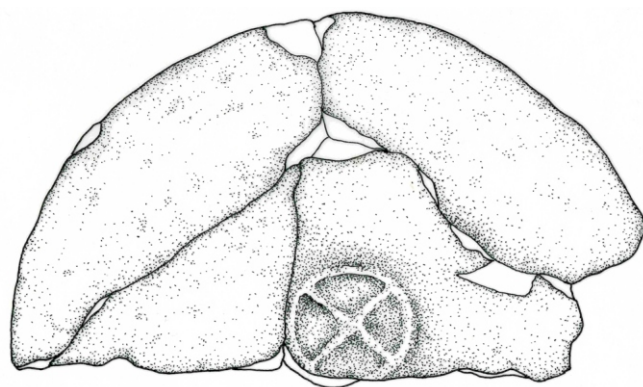

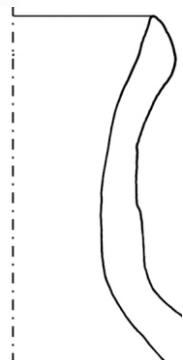
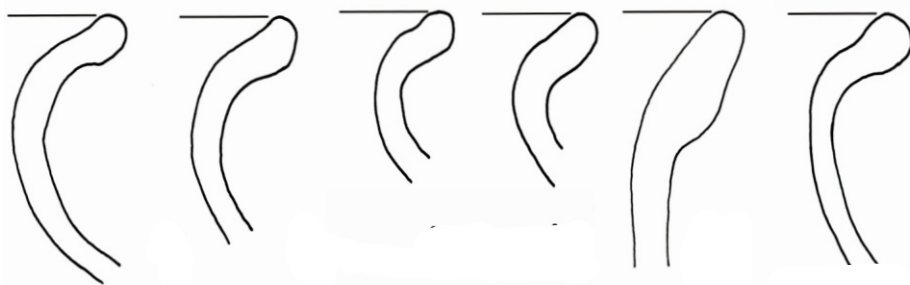
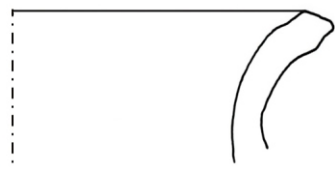
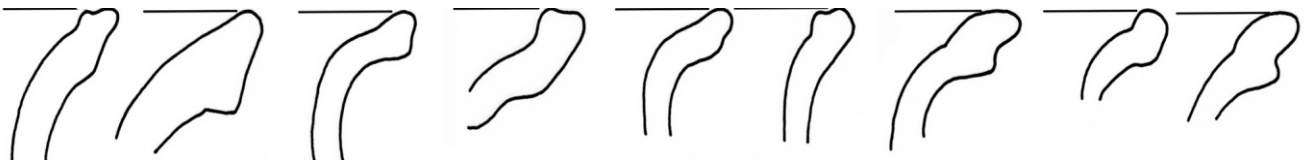
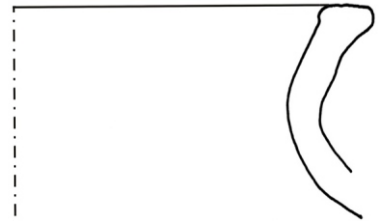
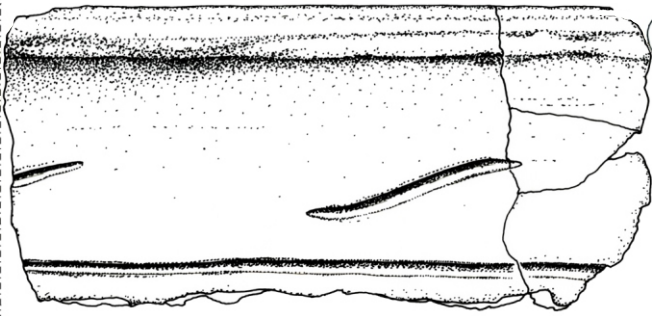

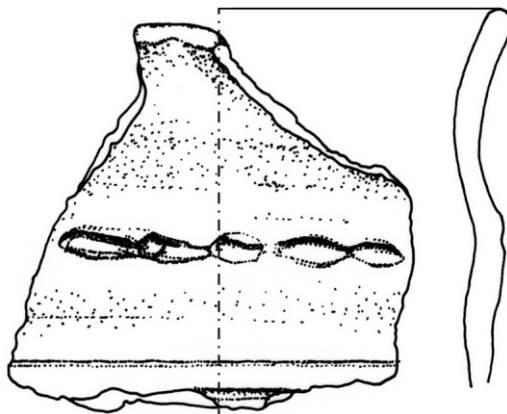
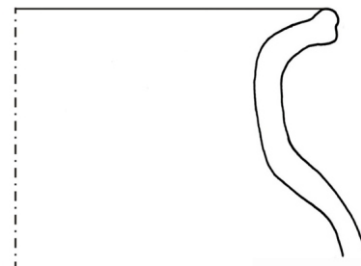
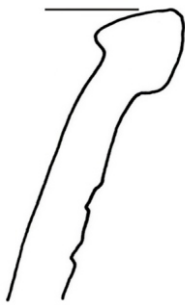
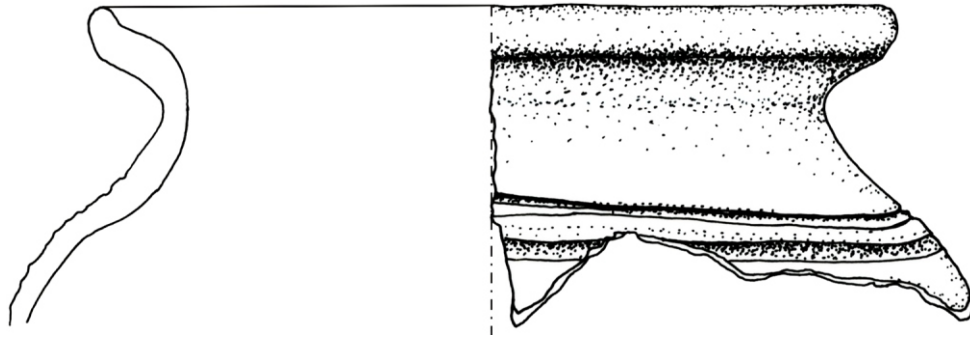

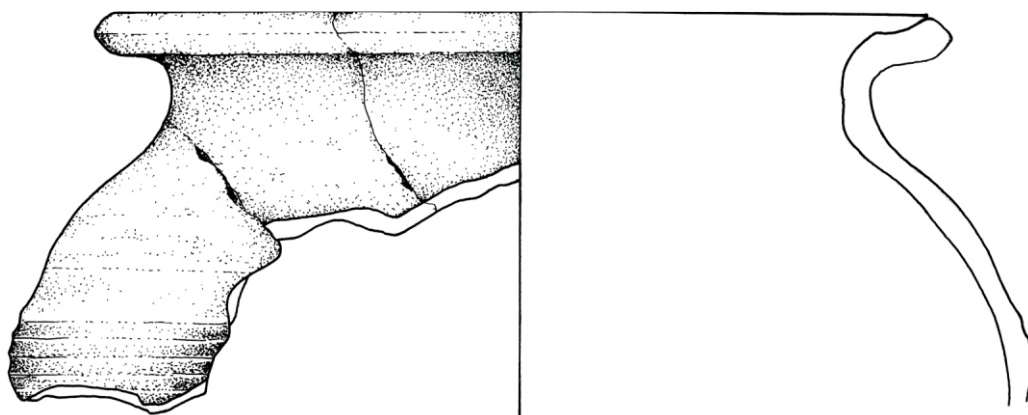

CHANOVICE
(Hůrková ed. 2014, 154; úprava: H. Hrubá)

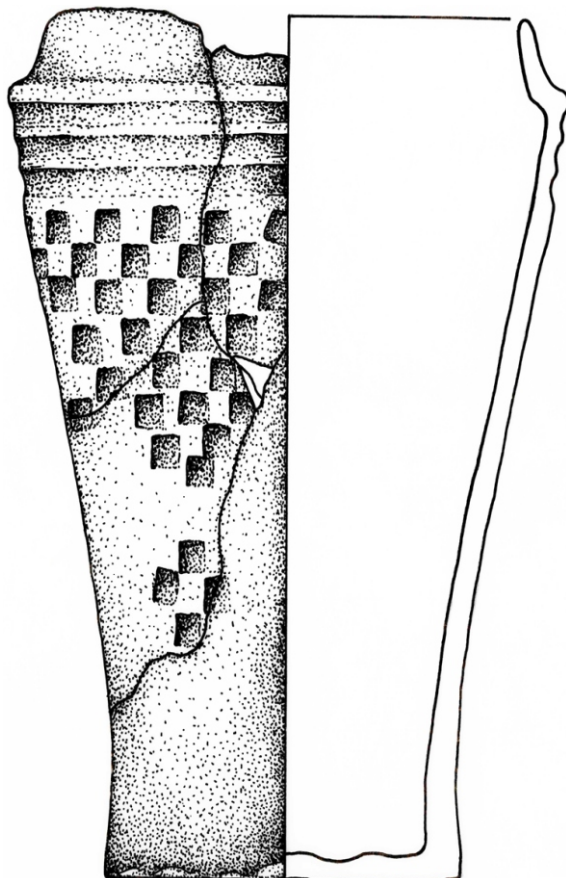
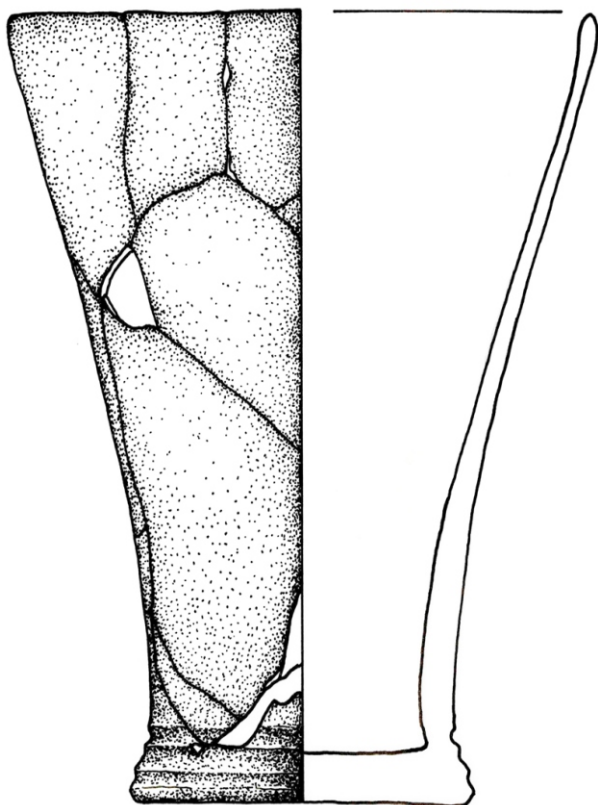
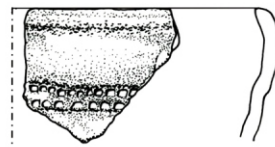
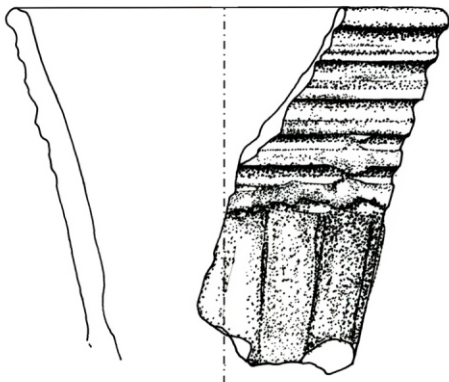

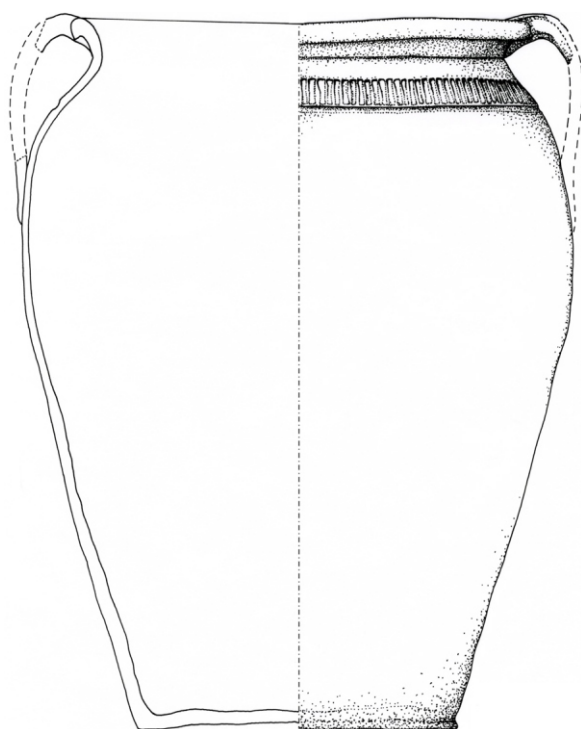
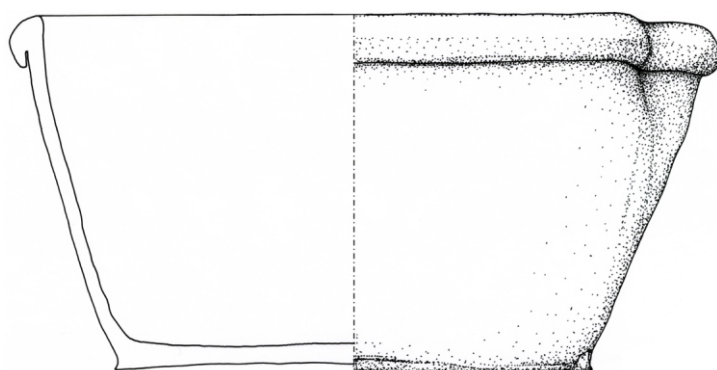
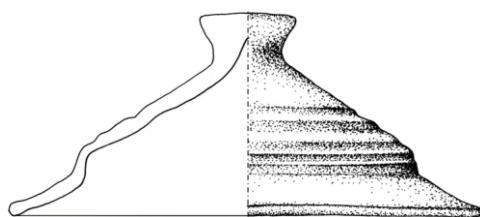

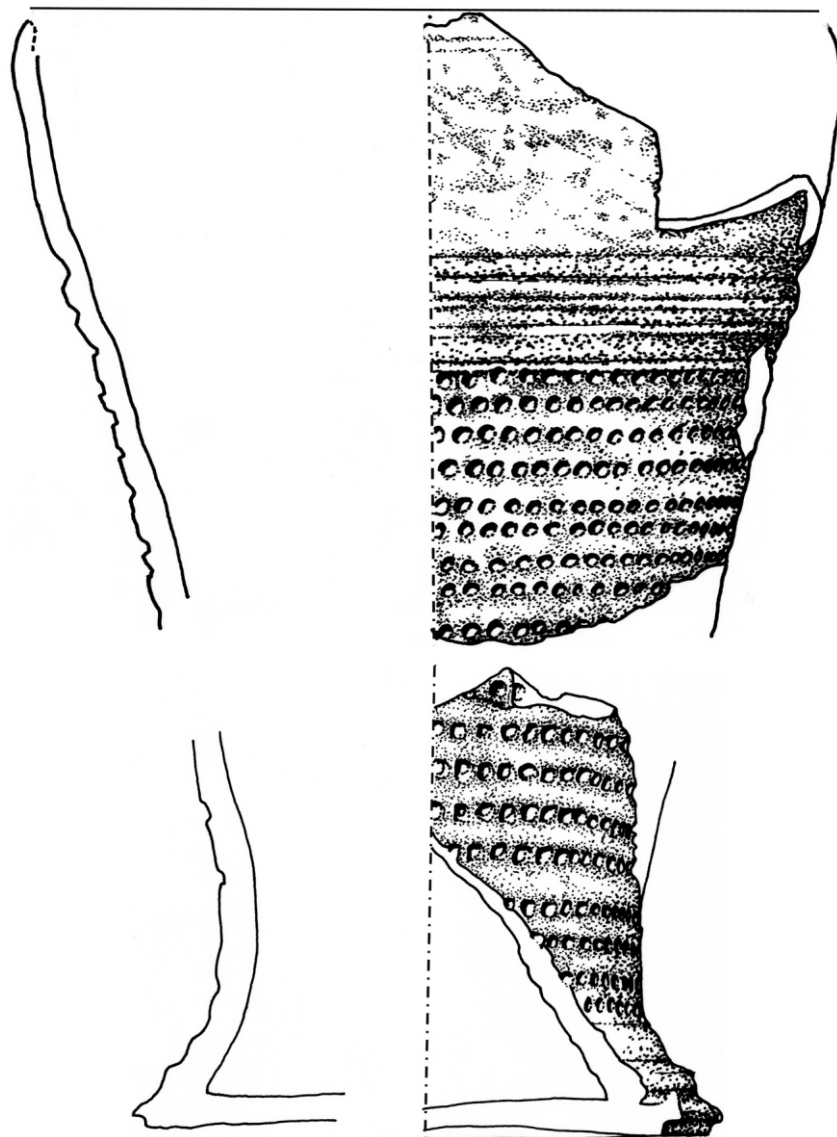

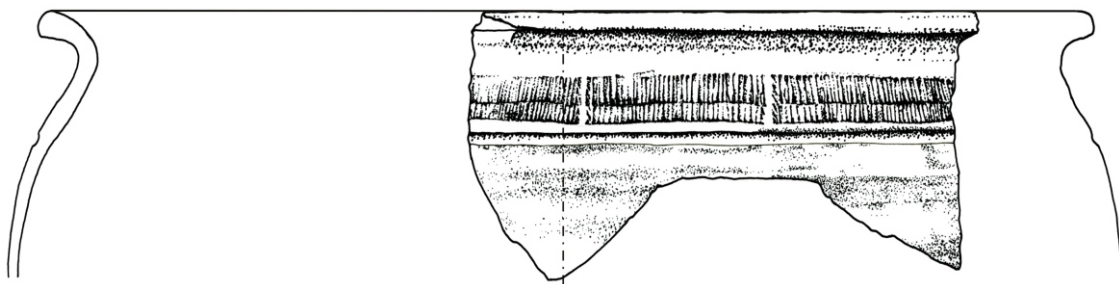
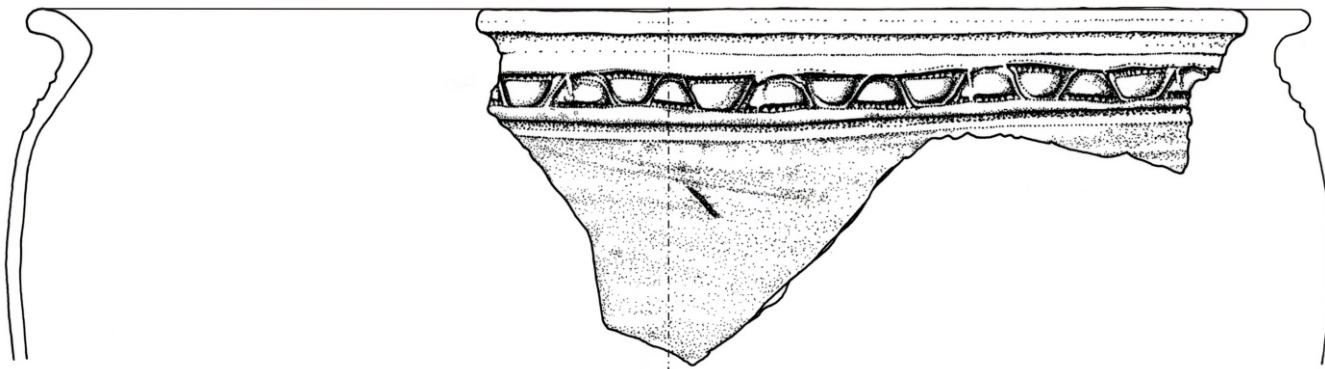

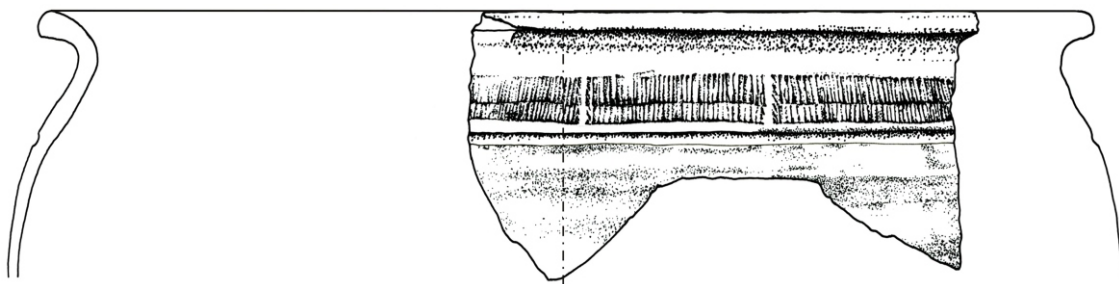
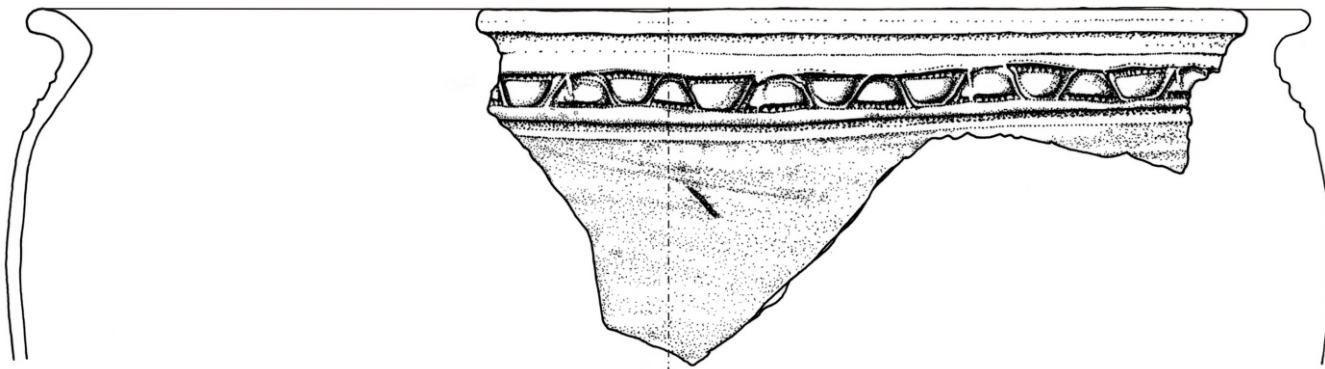

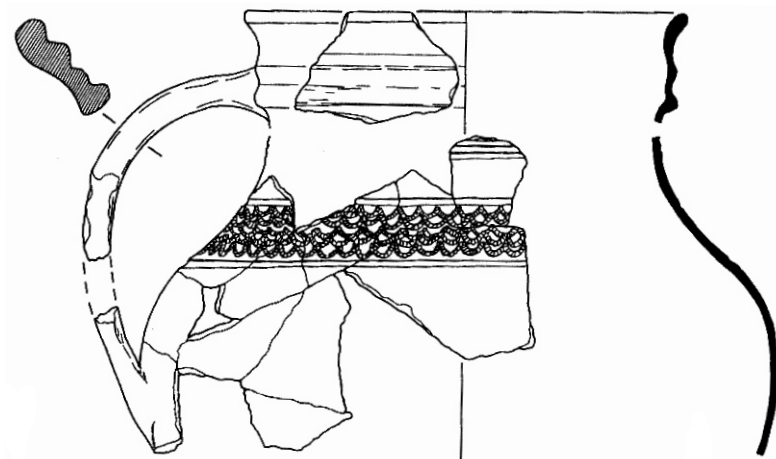

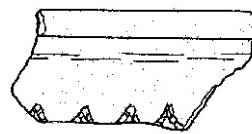
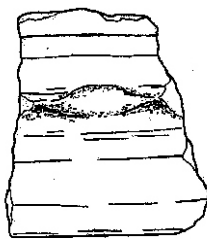
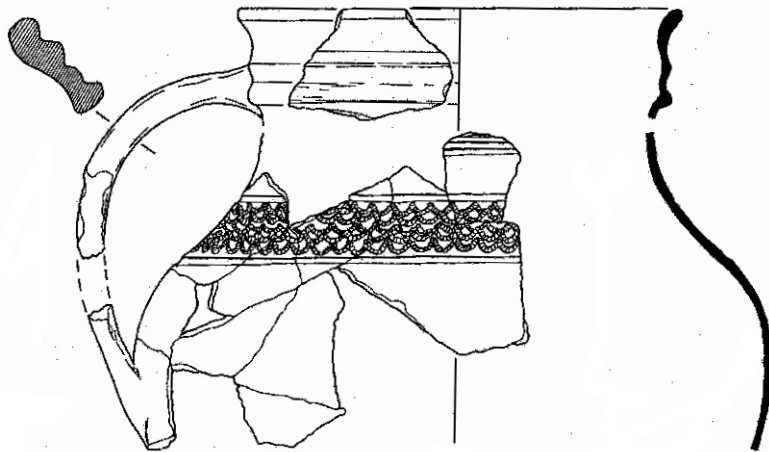
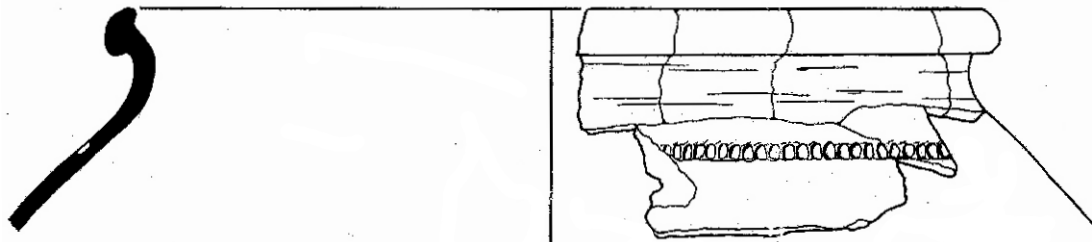

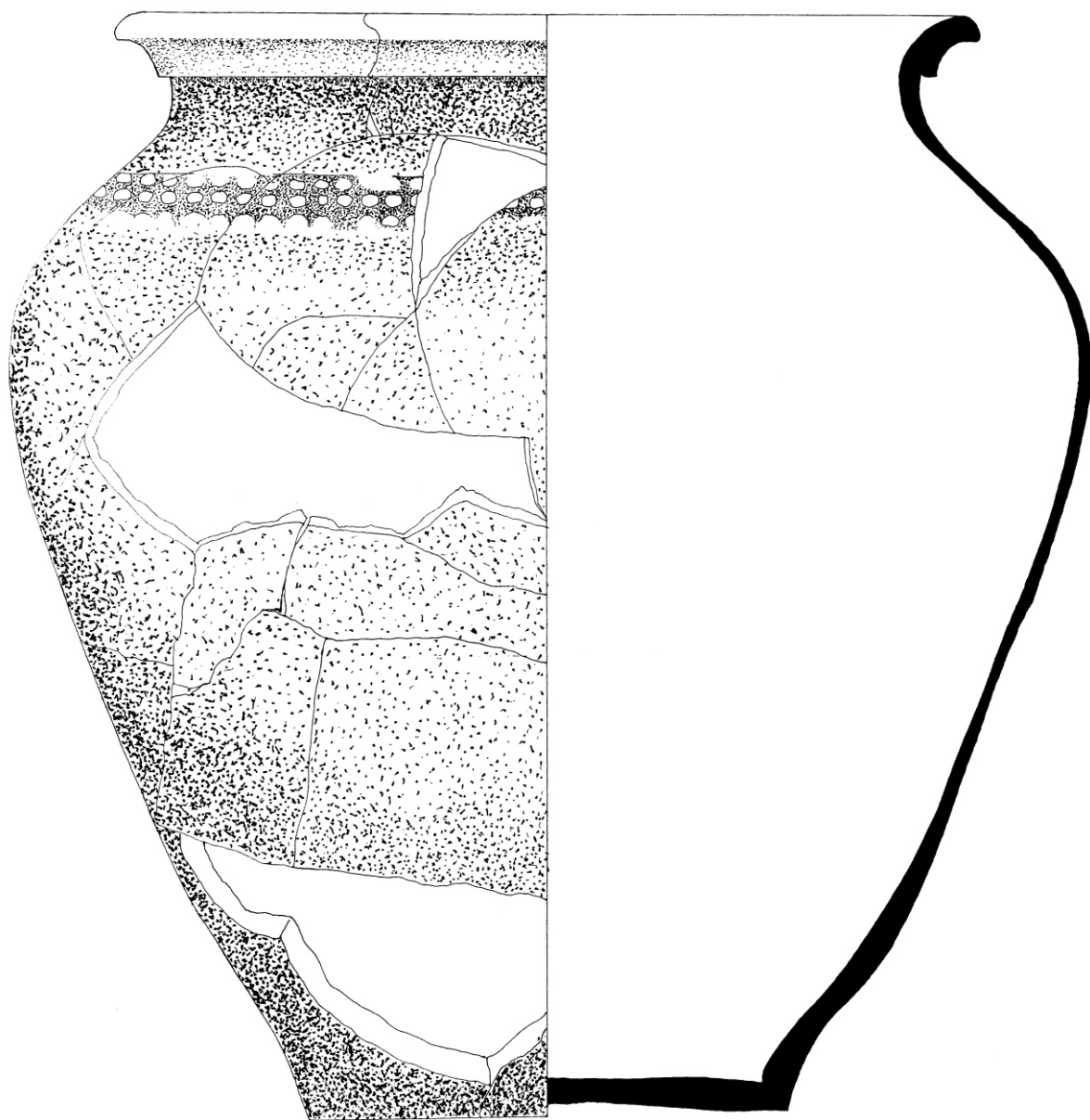

NÁDOBY

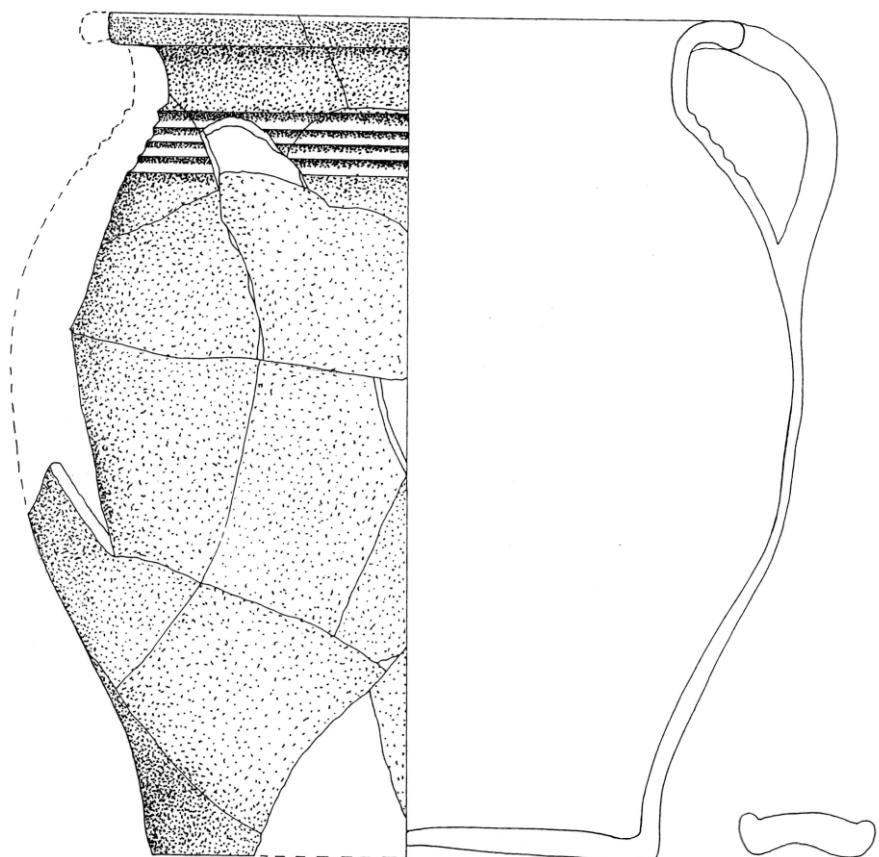
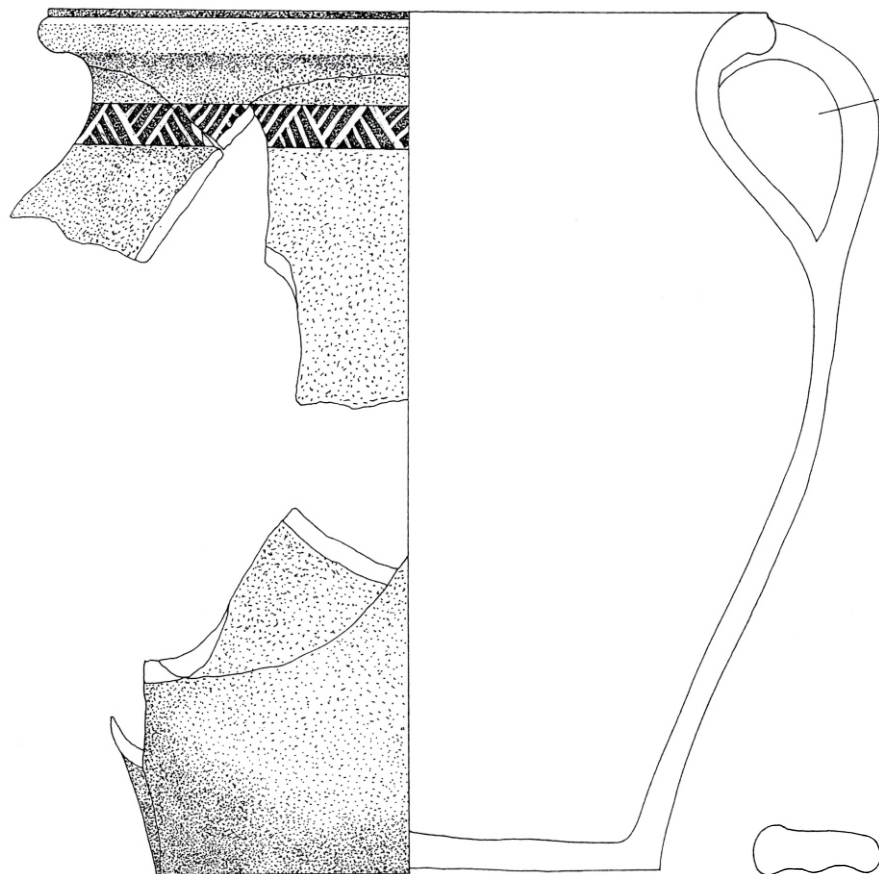

CHRÁST „HORNÍ ZÁBĚLÁ“
(Metlička - Uherský 2007, 125-126, obr. 9-10; úprava: H. Hrubá)

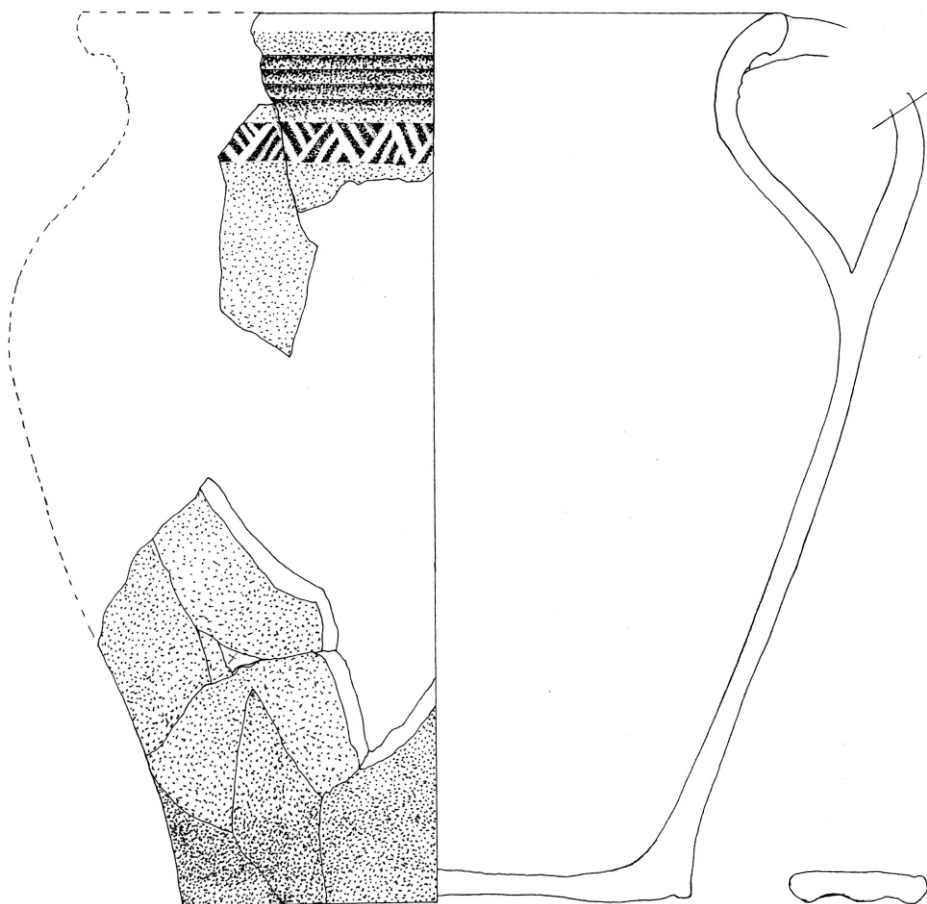
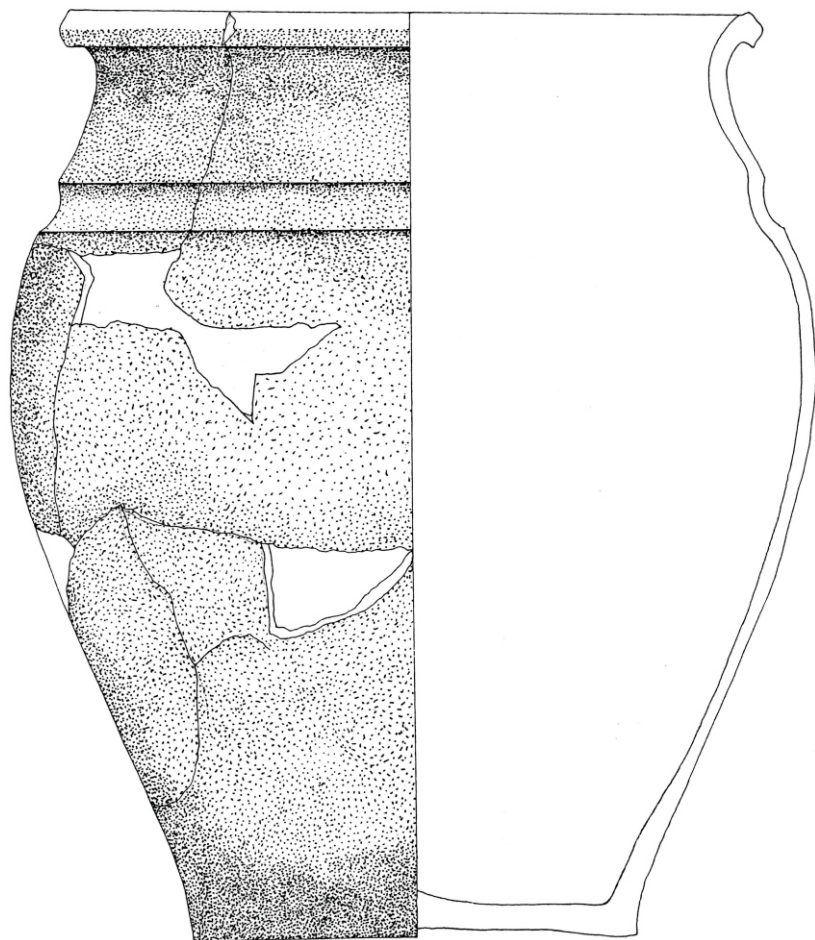

KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

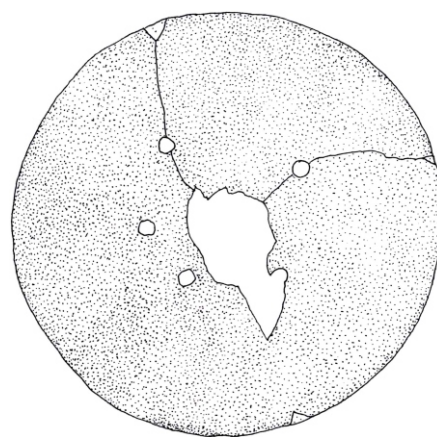
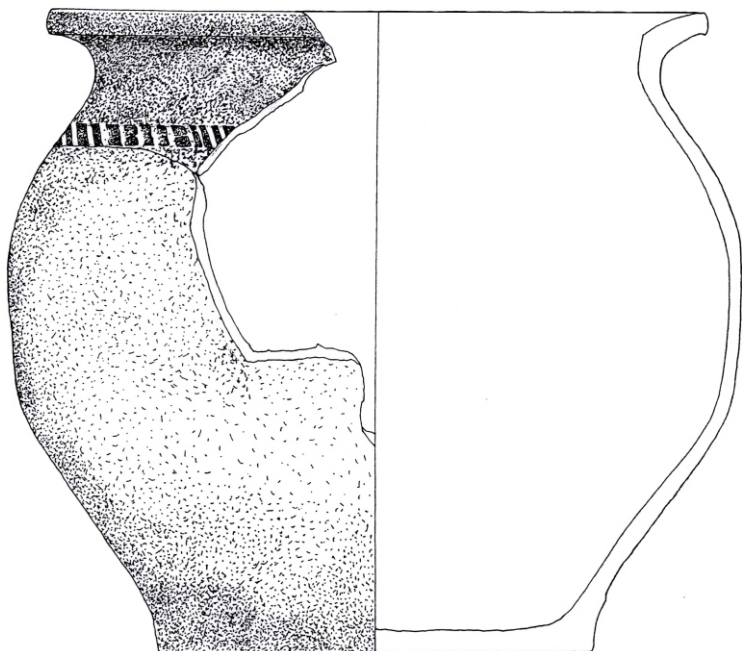
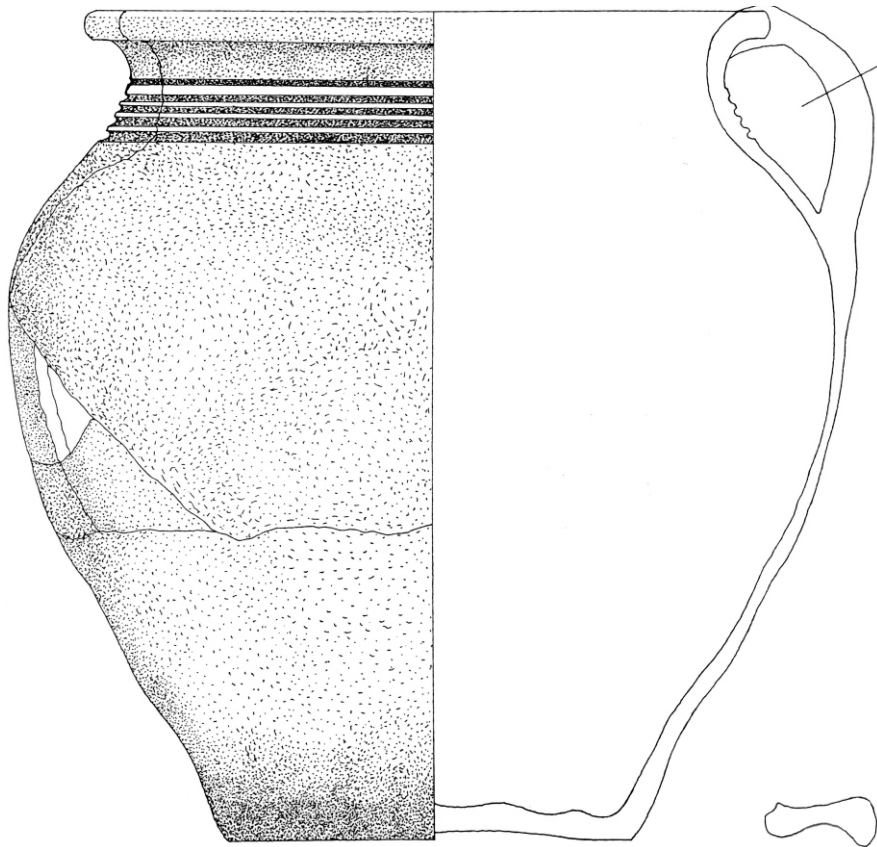
KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

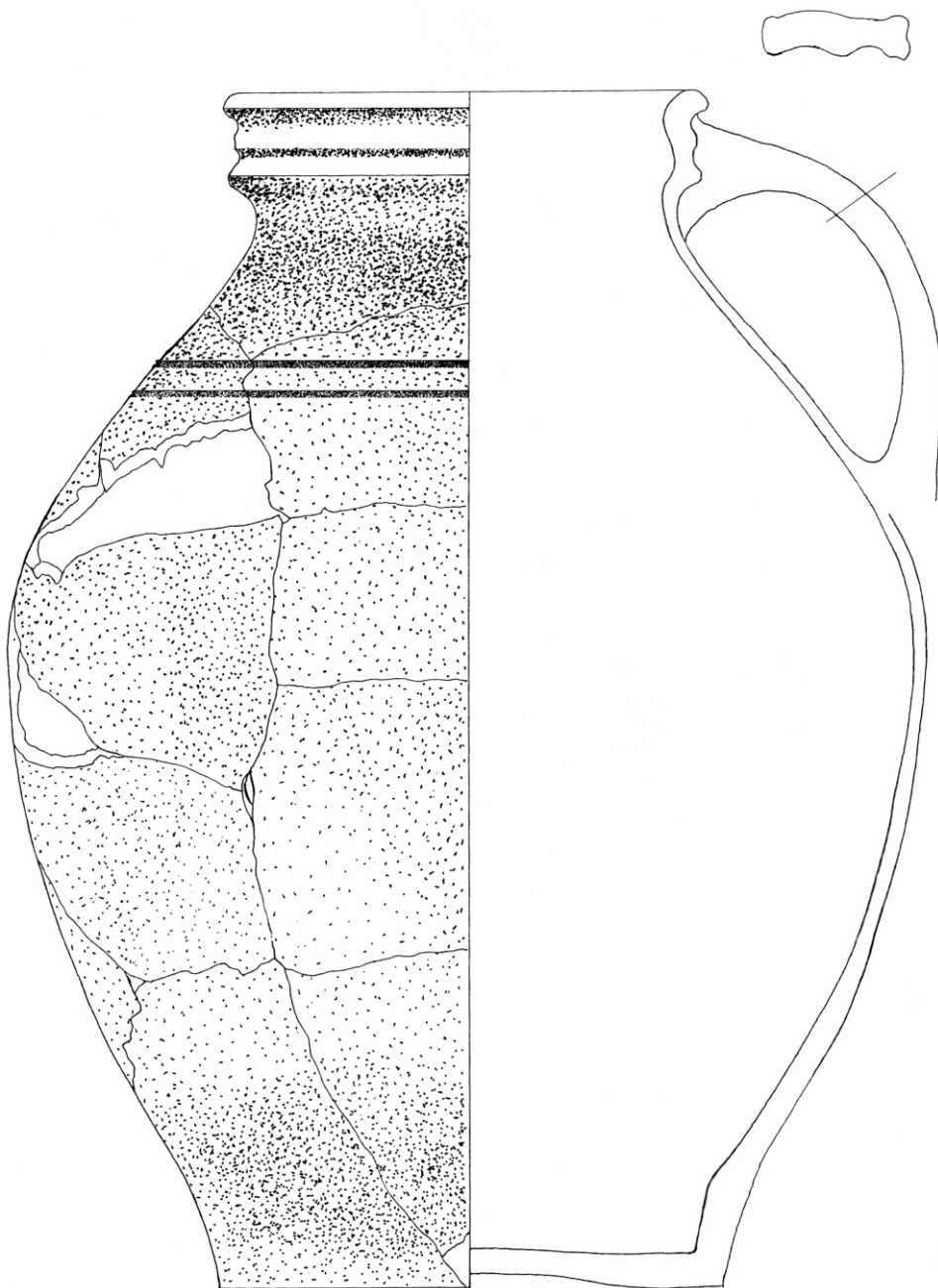

KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

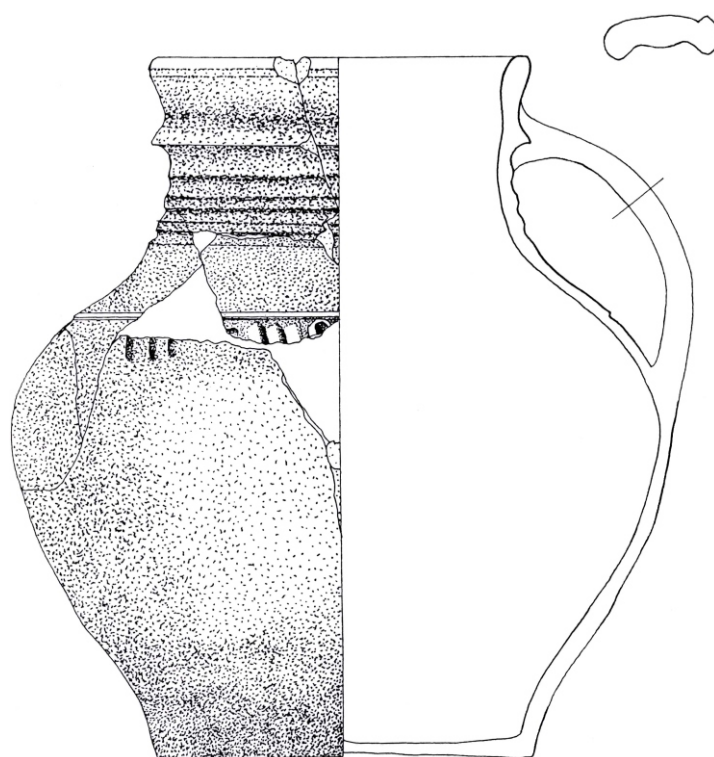
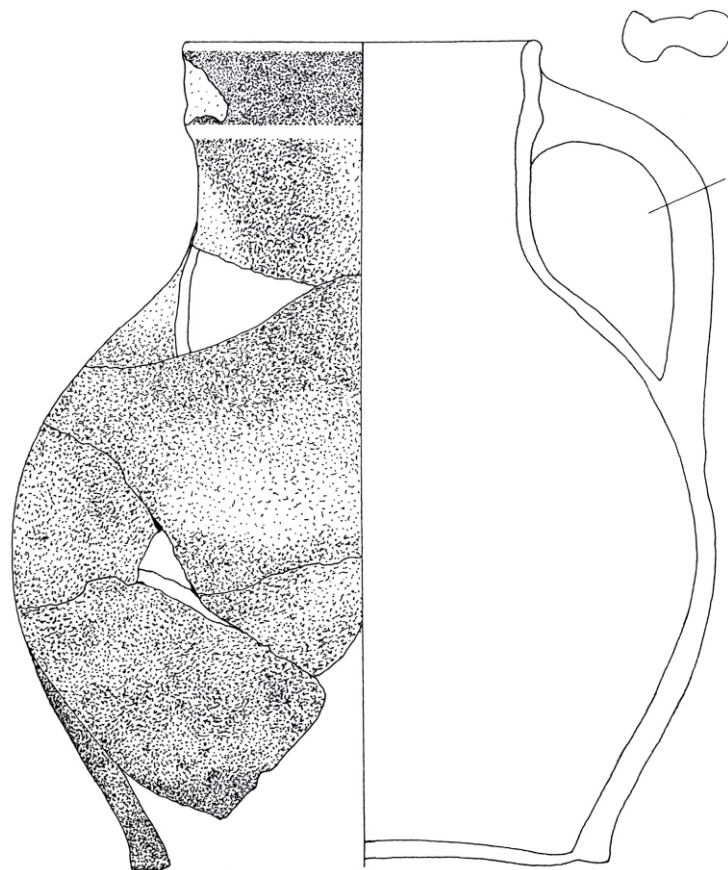

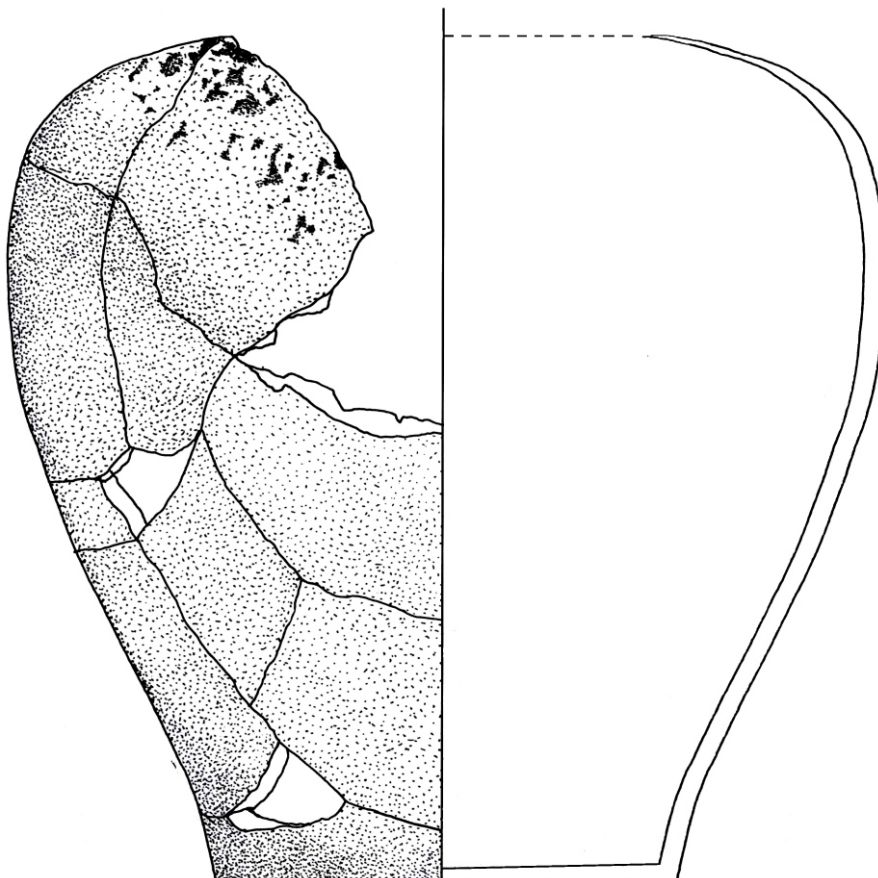
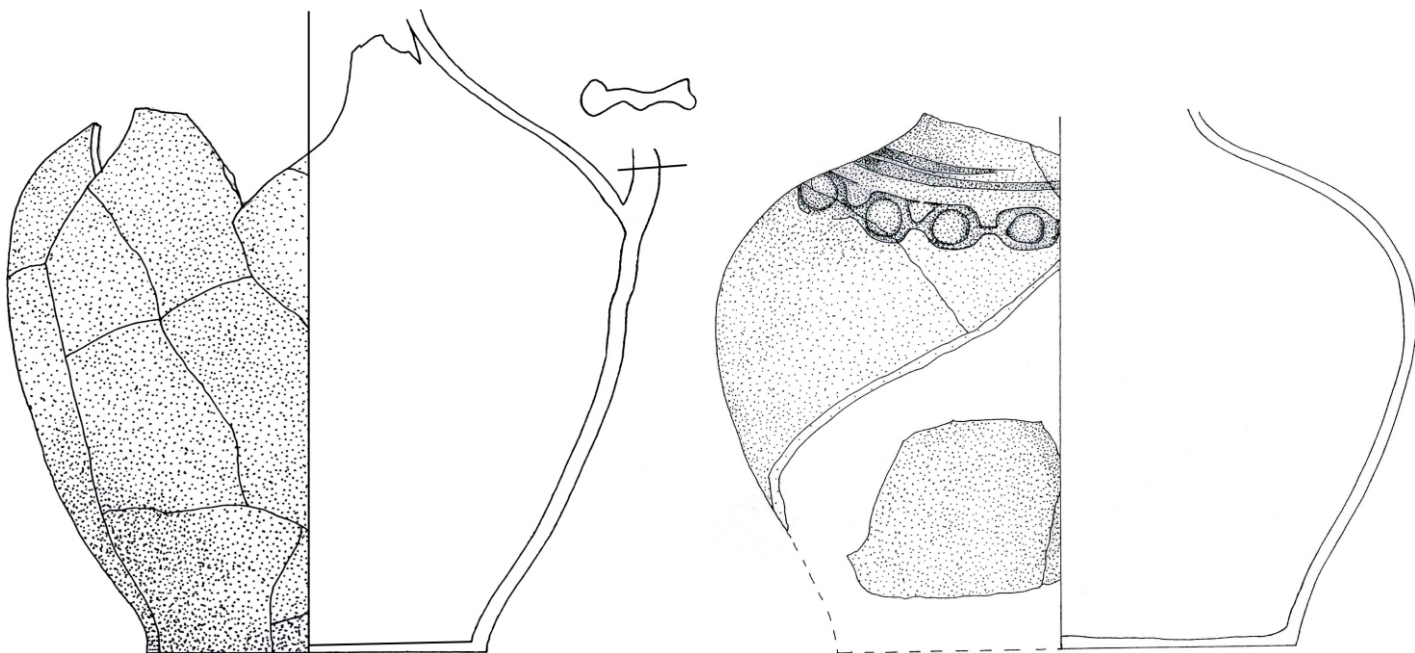
KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

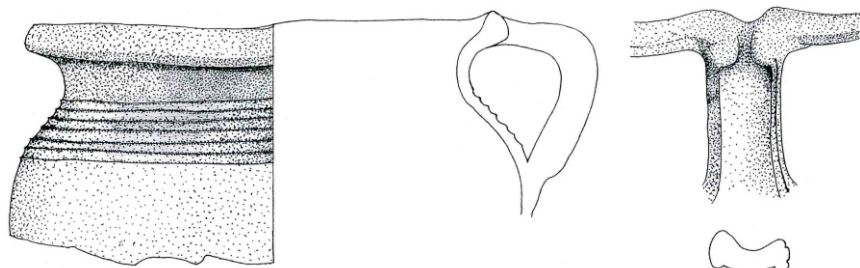
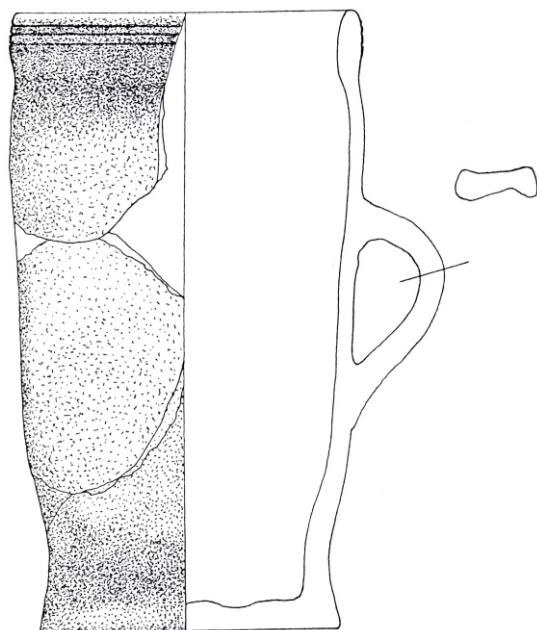

KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

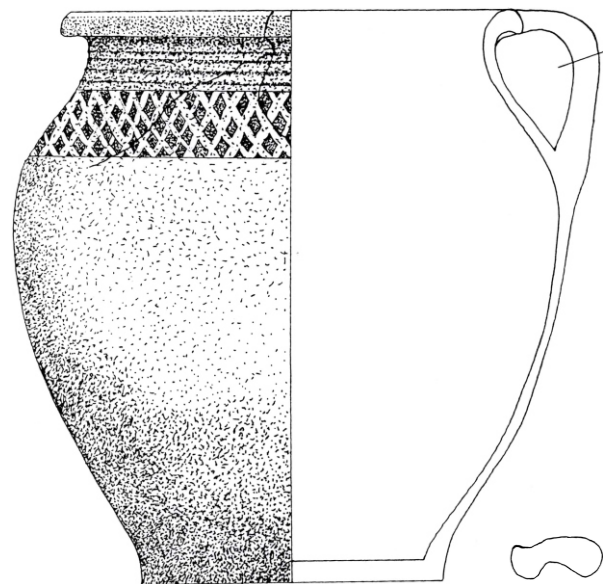
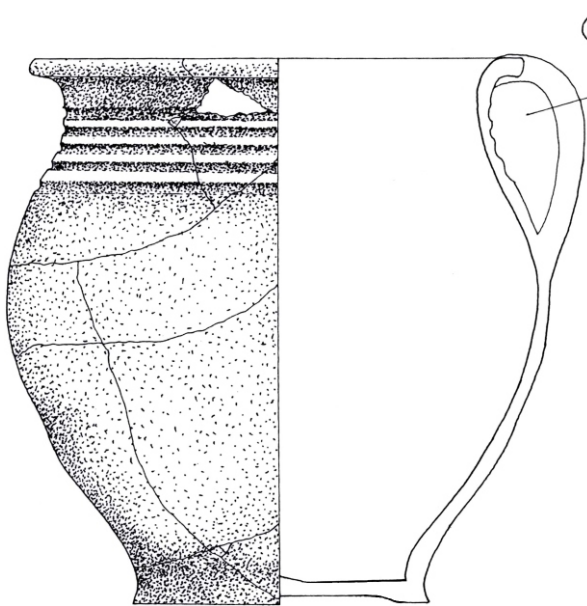
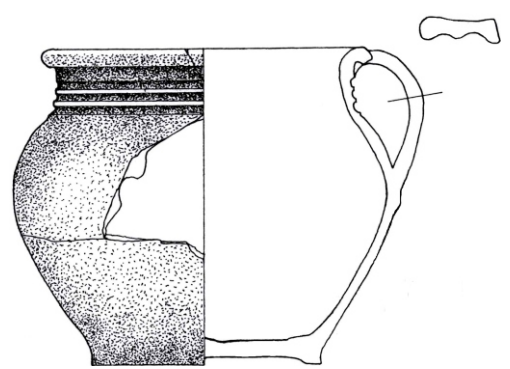
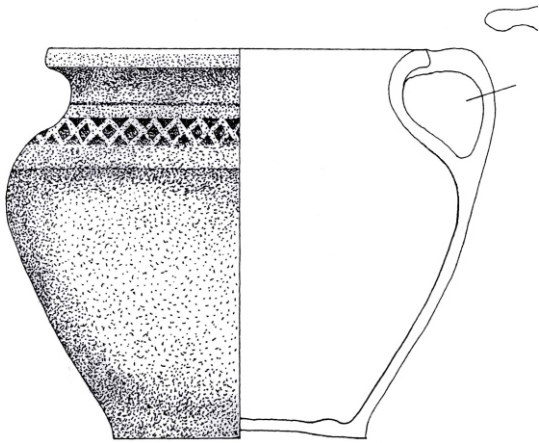
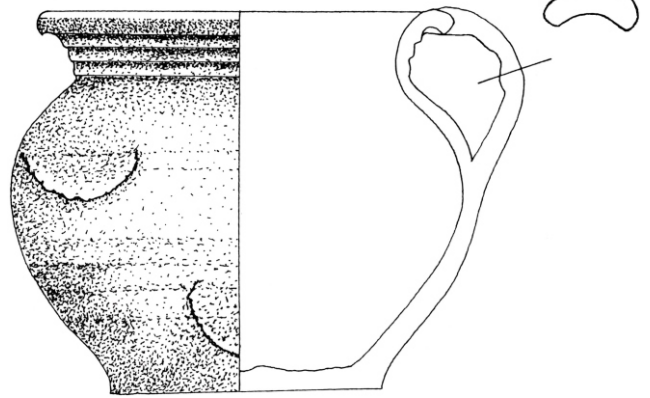
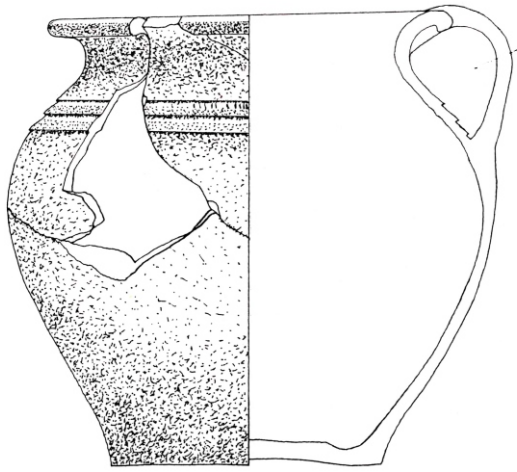

KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

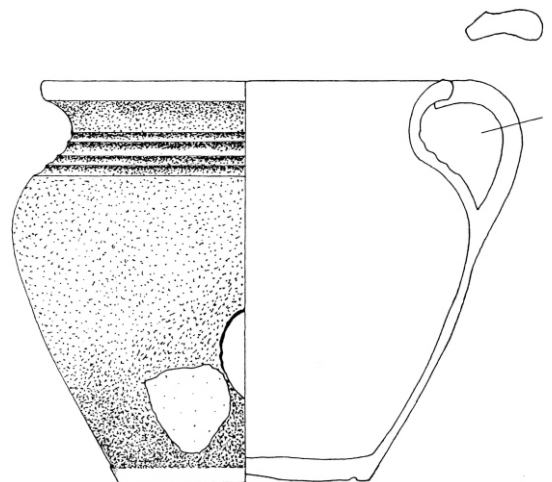
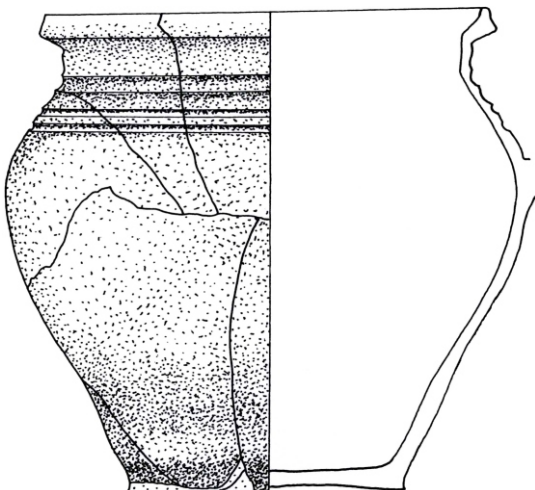
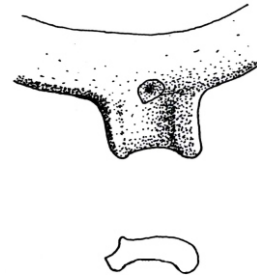
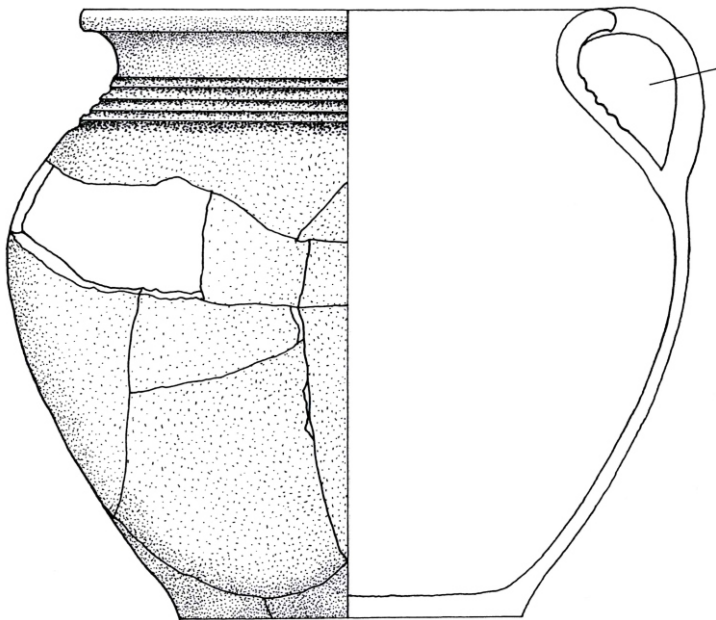
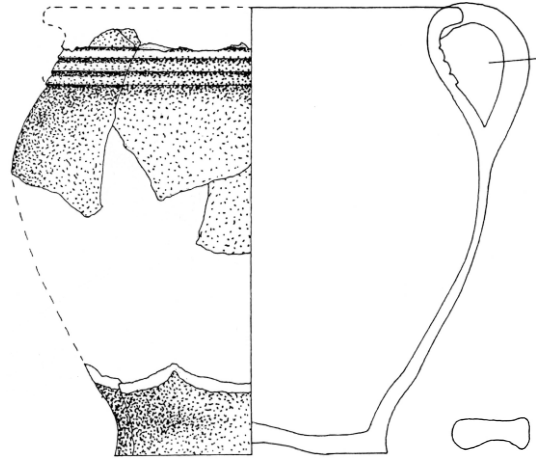
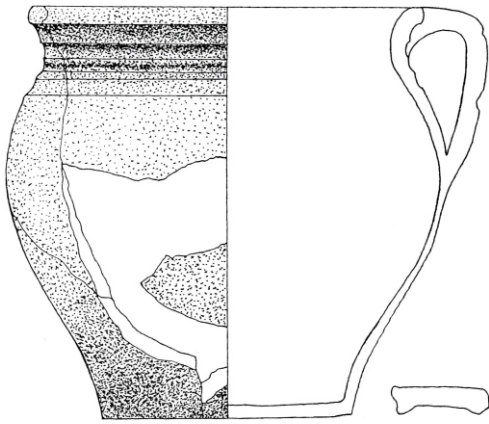
KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

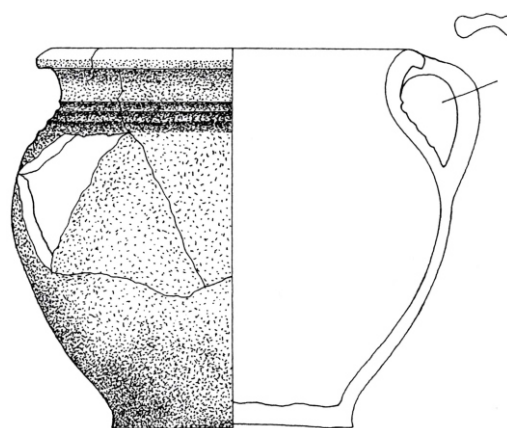
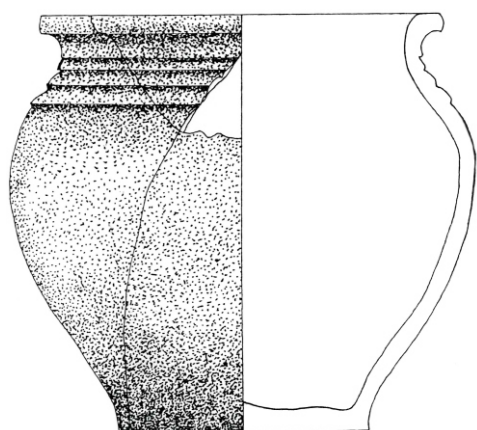
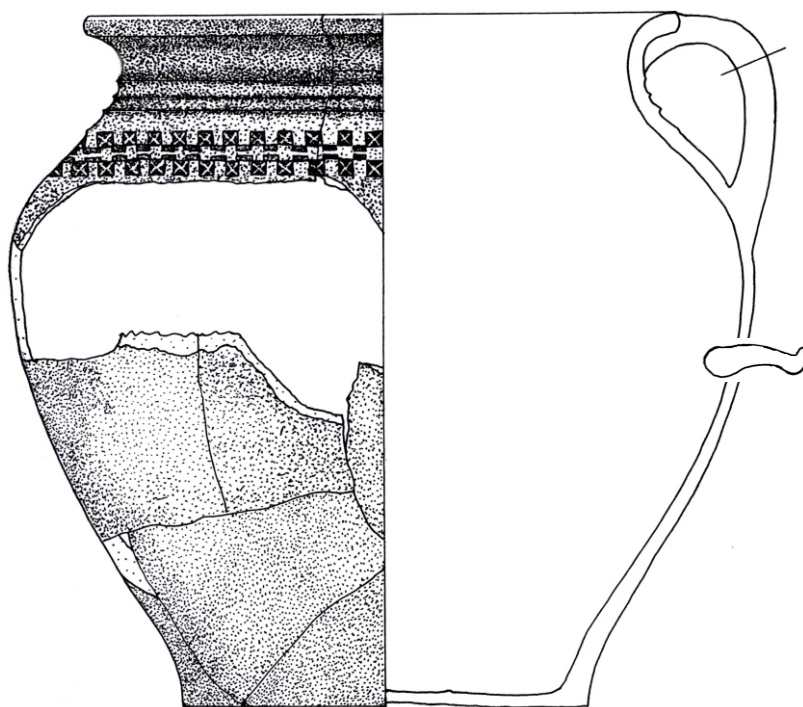

KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

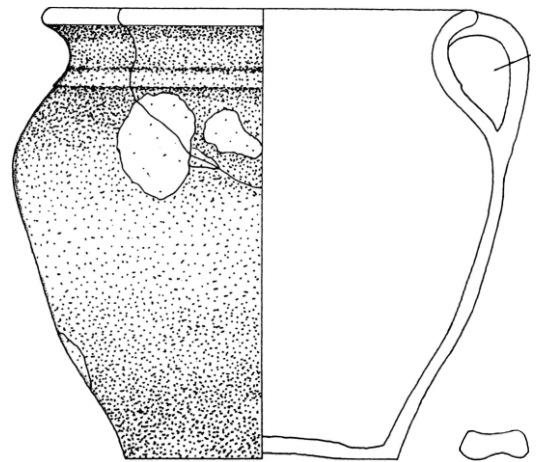
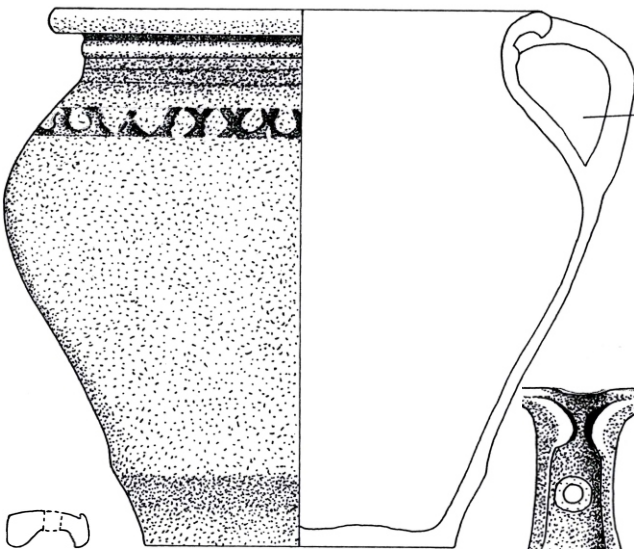
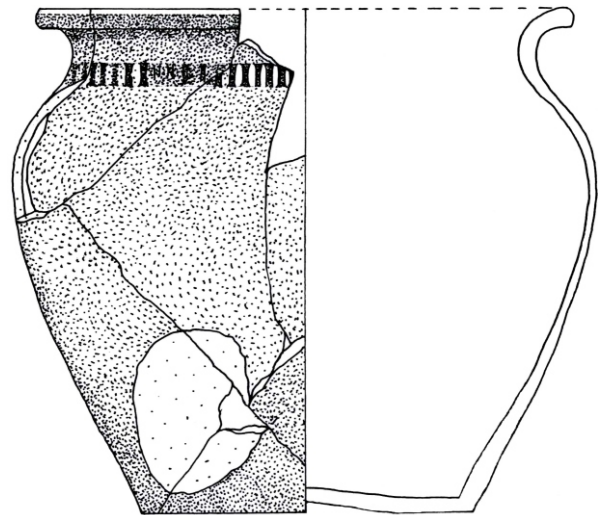
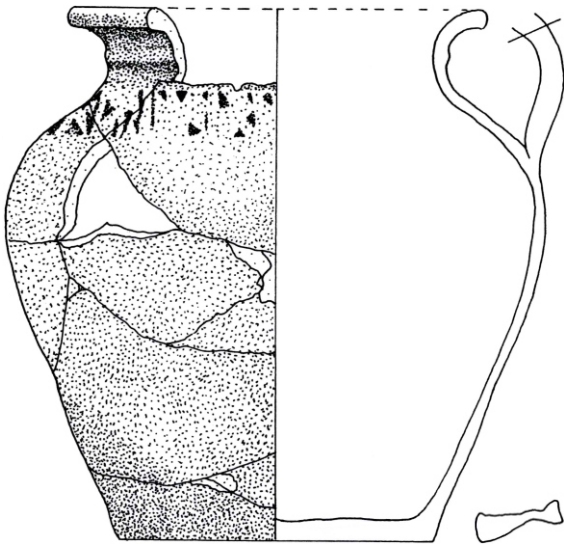
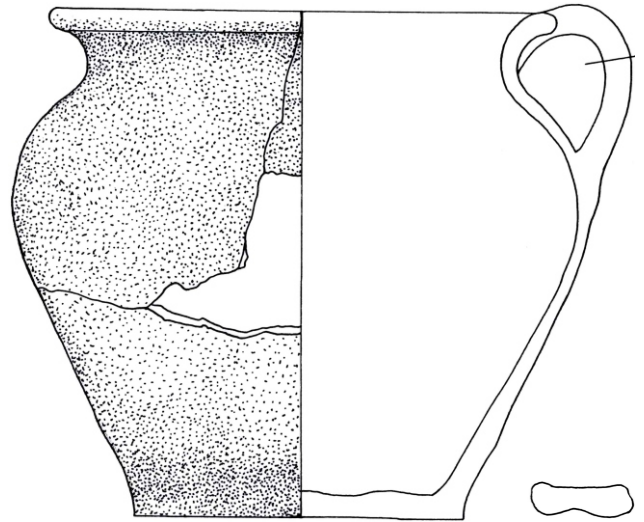
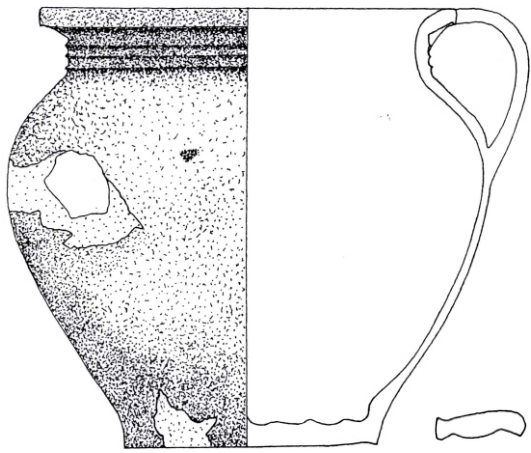

KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

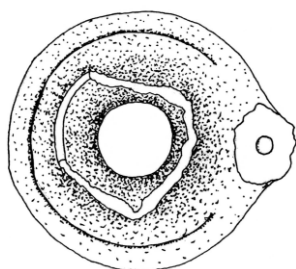
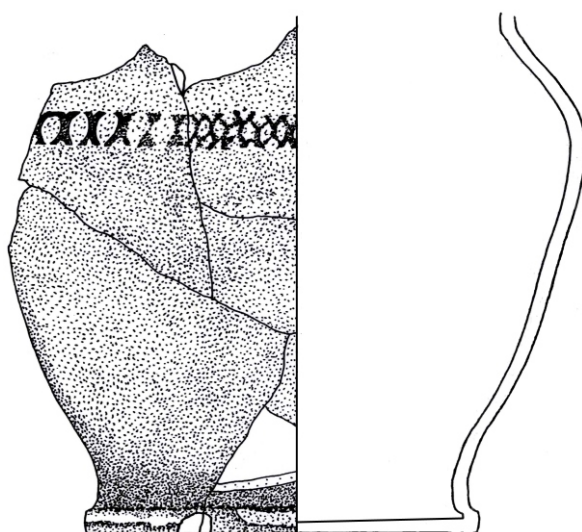
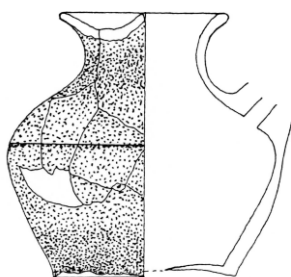
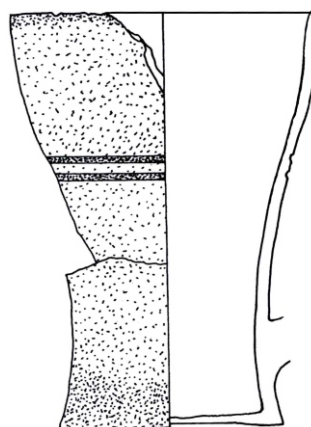
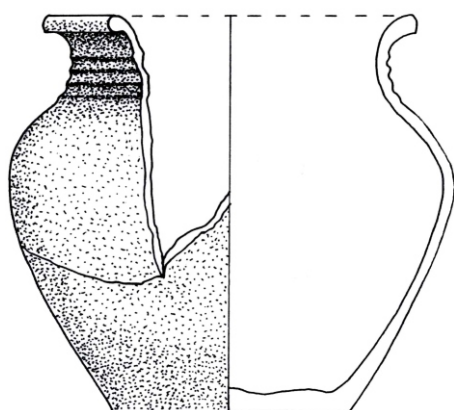
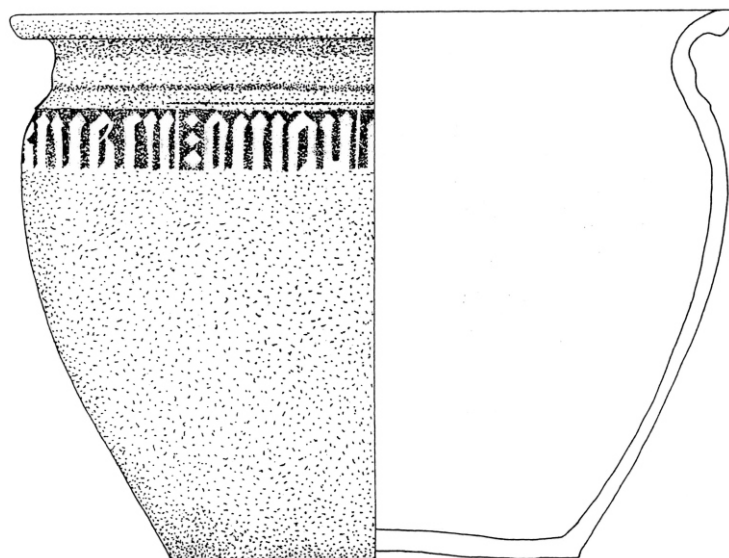
KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

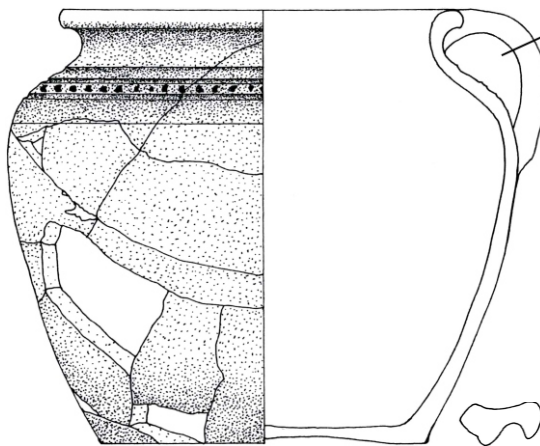
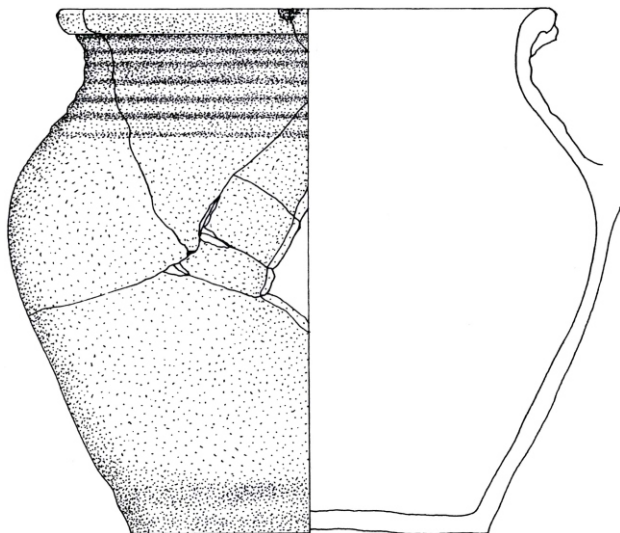
KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

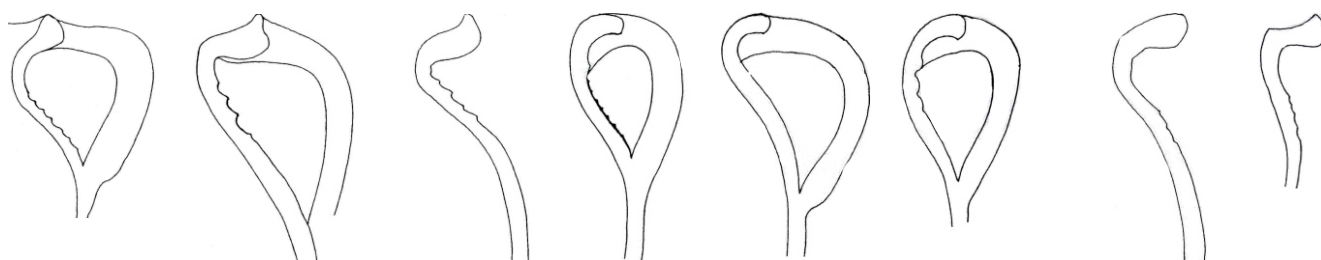
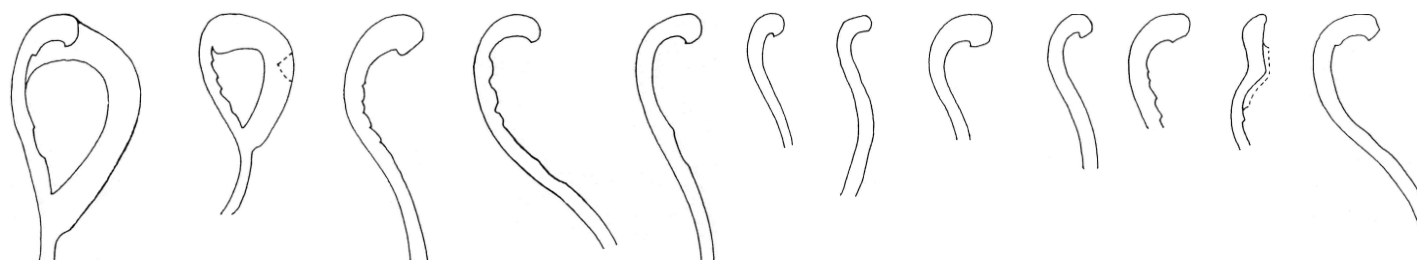

KAŠPERSKÉ HORY, p. č. 46-48, objekt 01
(kresba: P. Schneiderwinklová; úprava: H. Hrubá)

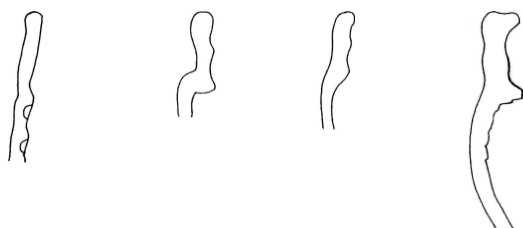

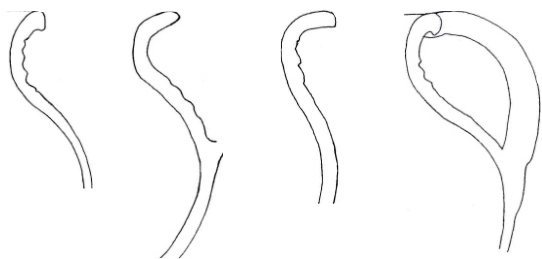
OBJEKT 01, HRNCE

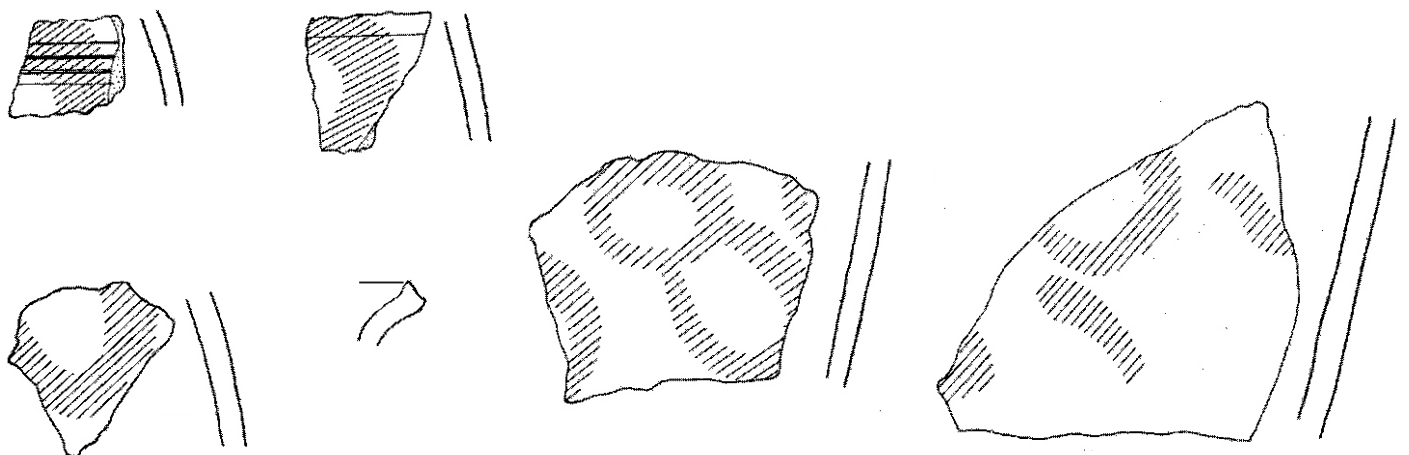
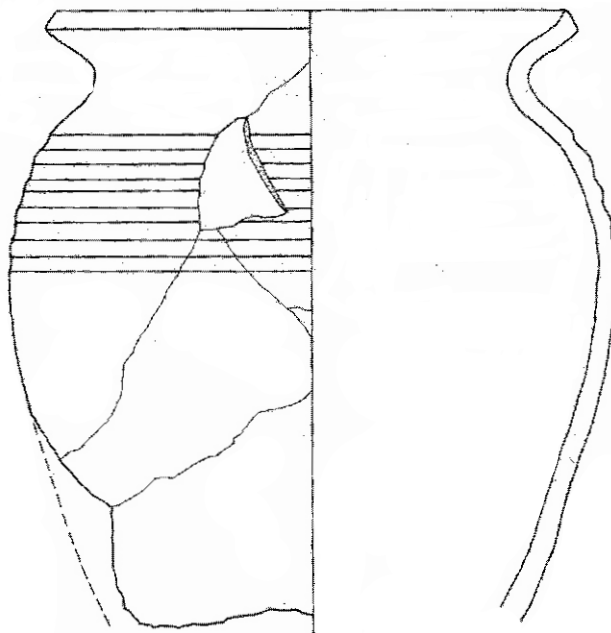
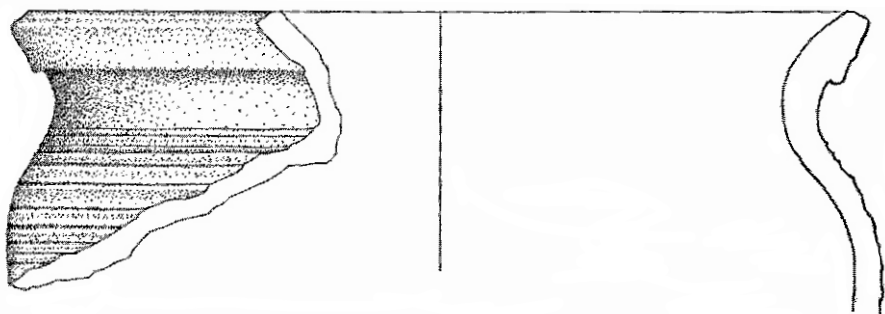
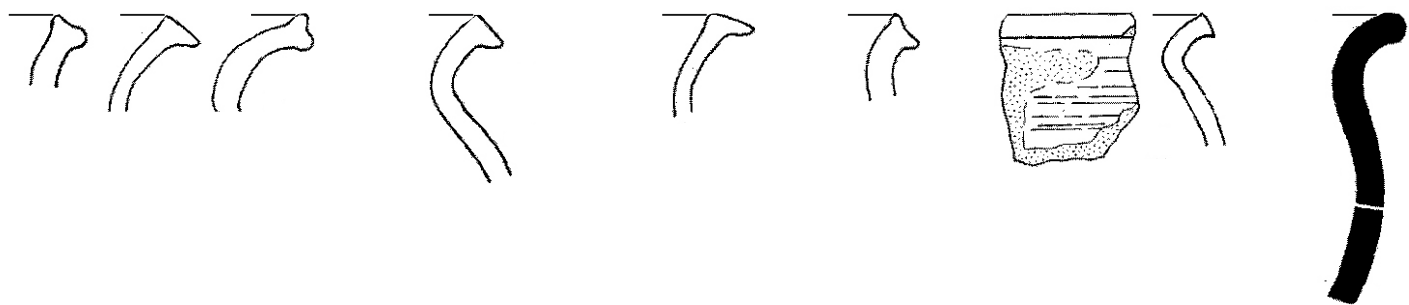

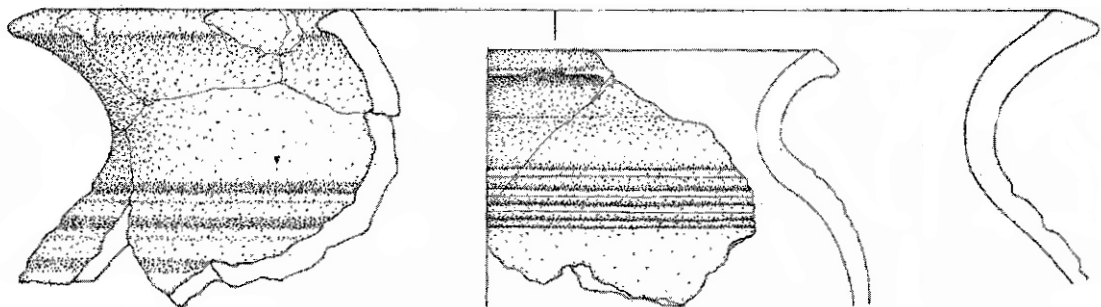
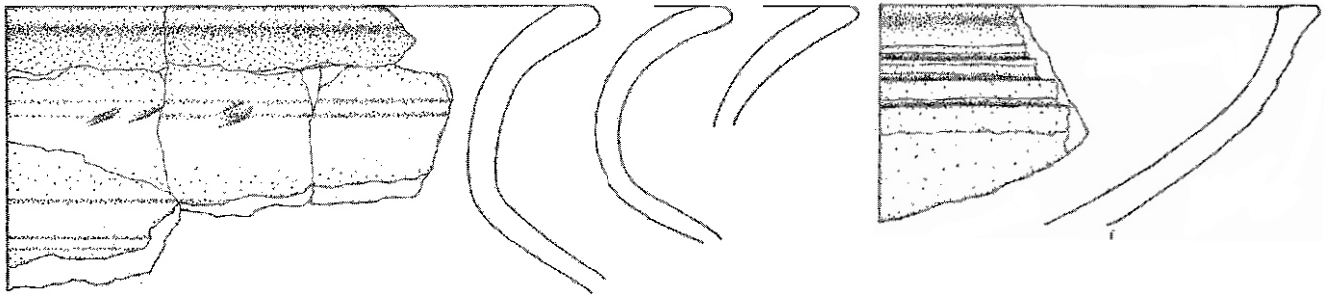
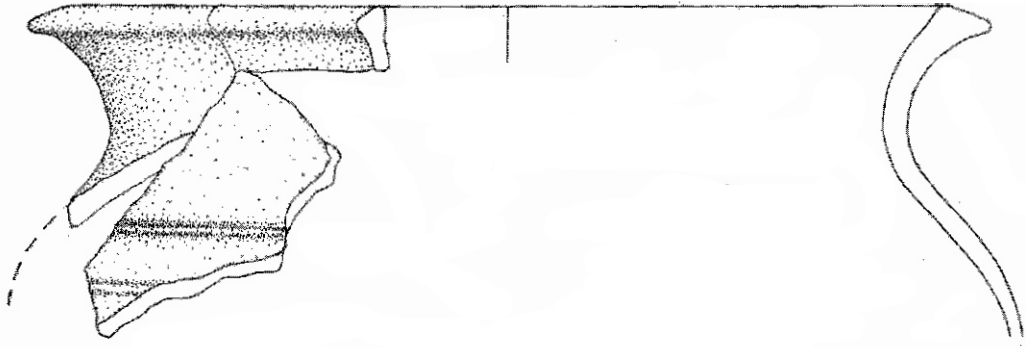
OBJEKT 01, DŽBÁNY

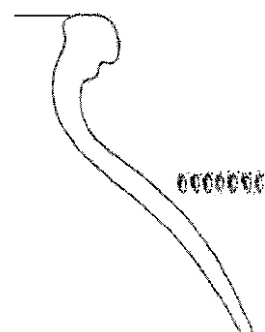
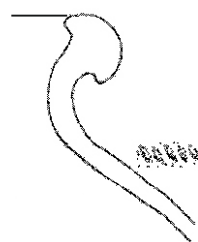
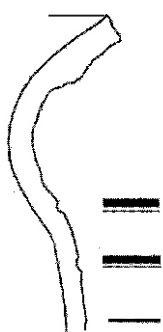
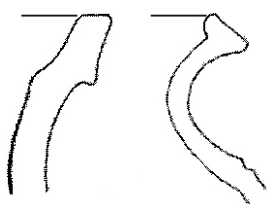
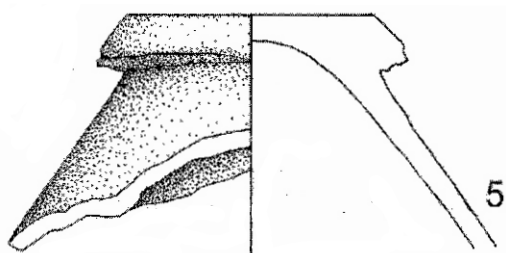
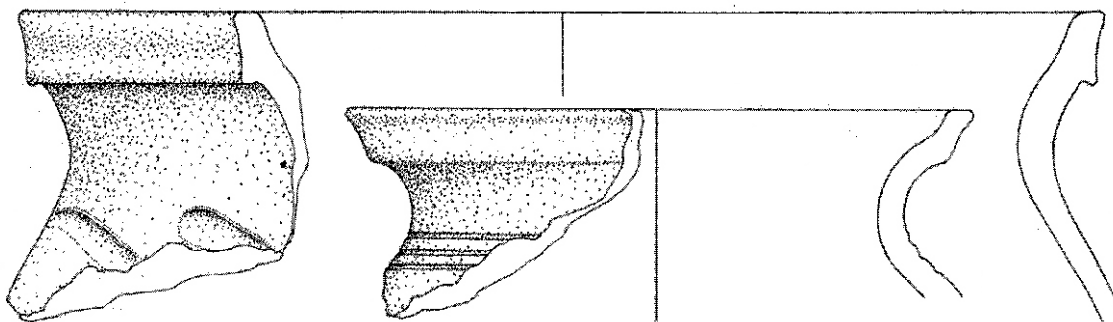
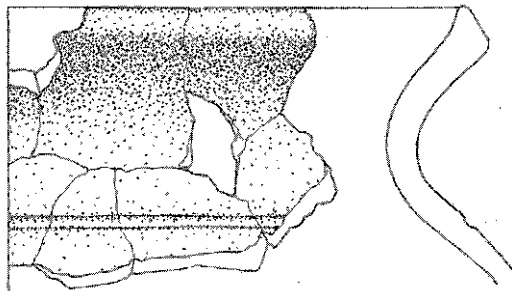

OBJEKT 04, HRNCE

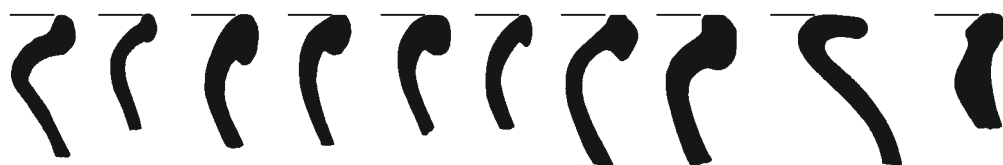

HRNCE

DŽBÁNY

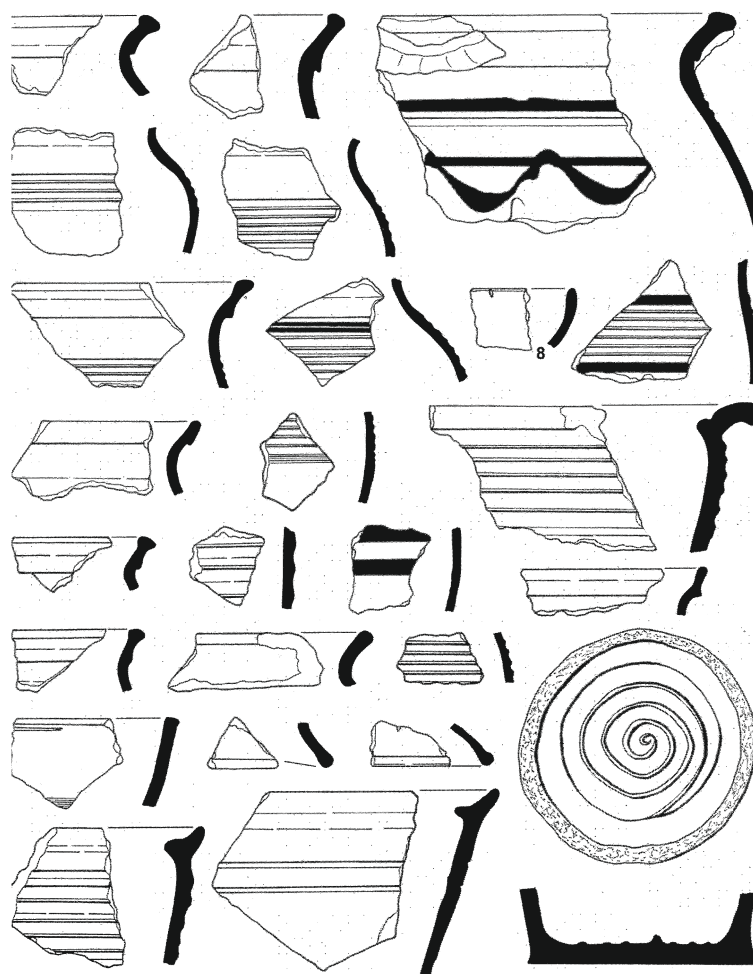
MISKY

POKLICE

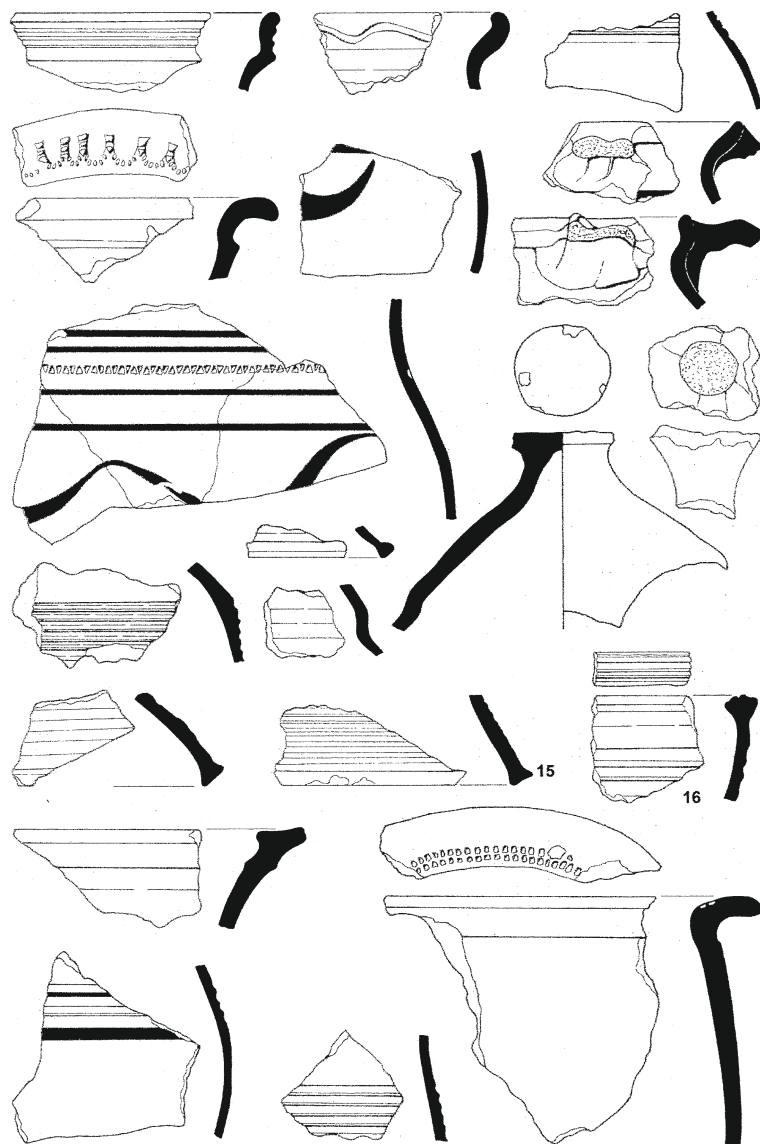

PLANÁ u Mariánských Lázní, Tylova ulice, ppč. 3824/1
(Zelenka 2020, 143; úprava: H. Hrubá)

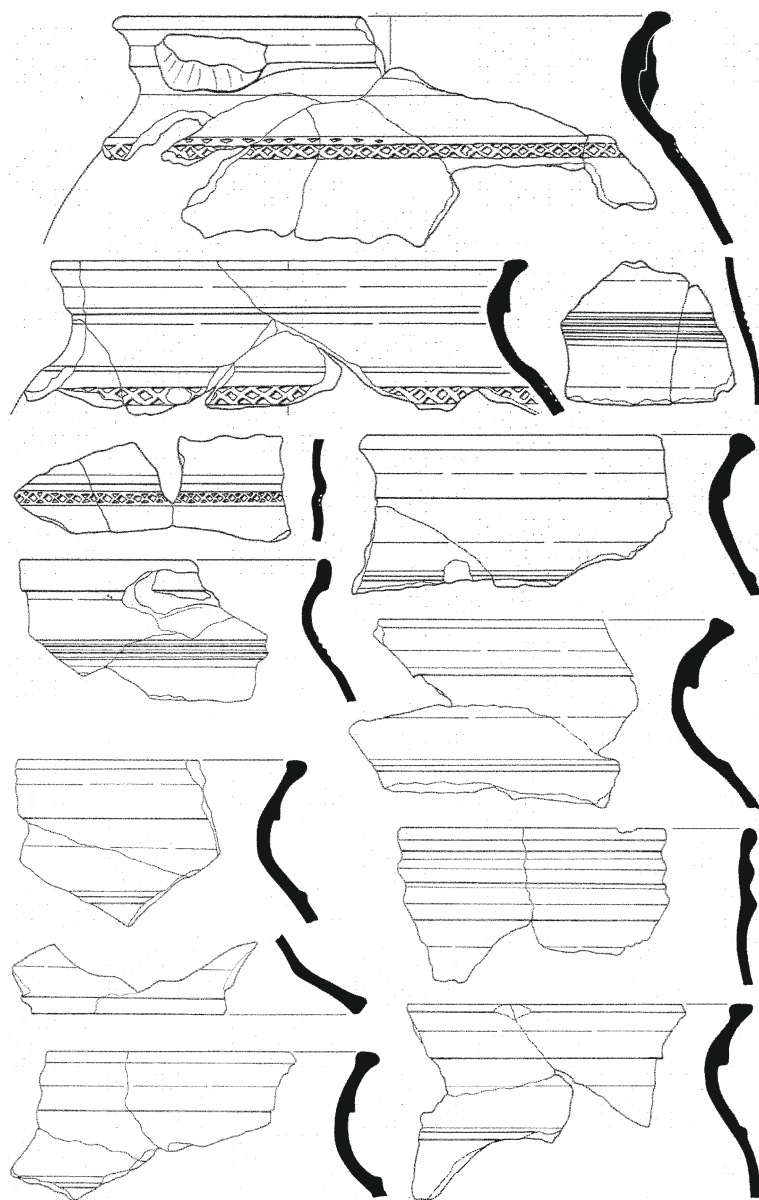
PLANÁ u Mariánských Lázní, Tylova ulice, ppč. 3824/1
(Zelenka 2020, 146; úprava: H. Hrubá)

PLANÁ u Mariánských Lázní, Tylova ulice, ppč. 3824/1
(Zelenka 2020, 149; úprava: H. Hrubá)

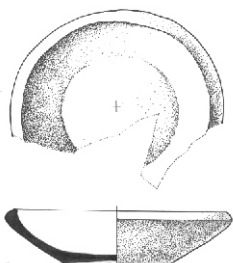
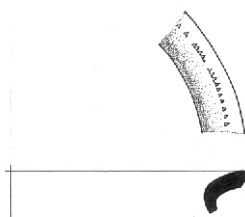
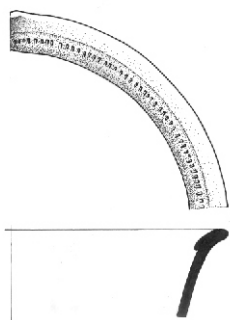

PLANÁ u Mariánských Lázní, Tylova ulice, ppč. 3824/1
(Zelenka 2020, 150; úprava: H. Hrubá)

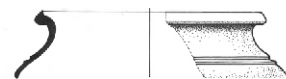
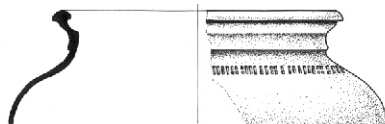
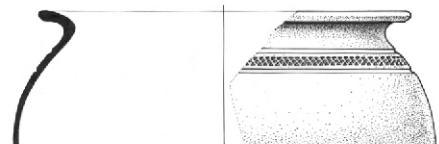
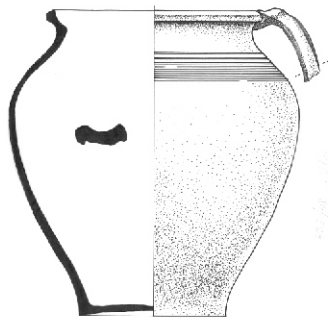
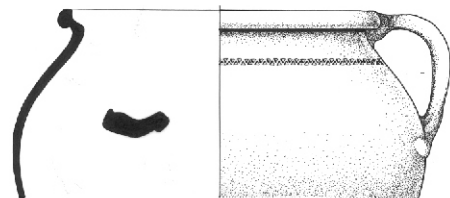
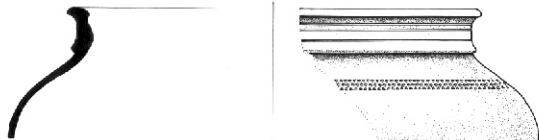
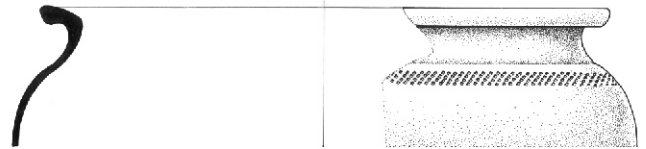
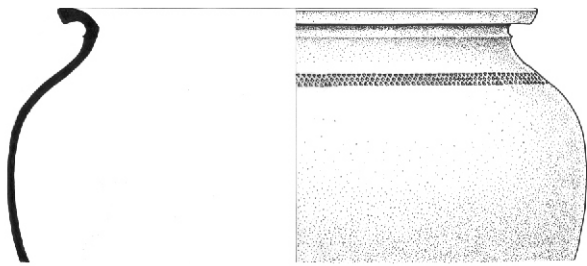
MÍSY A OSTATNÍ

PŘEŠTICE, Rybova ulice, ppč. 154, II. a III. fáze
sonda 3, vrstva 15-16

 (poskytnuto zpracovatelkou souboru P. Schneiderwinklovou, ve zpracování; úprava: H. Hrubá)

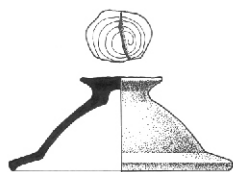
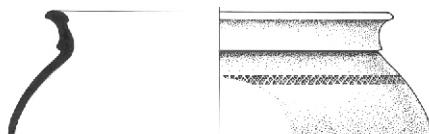
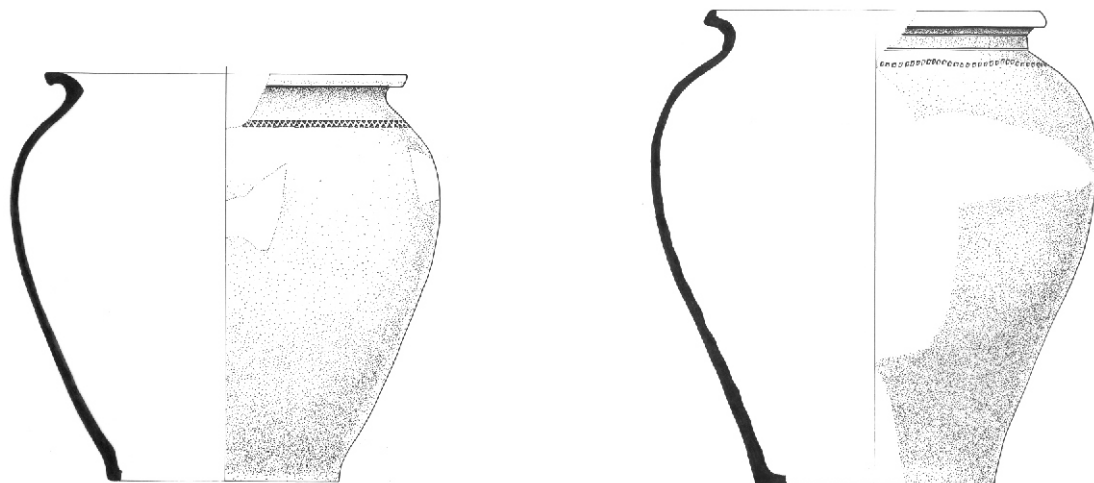
OKRAJE

PŘEŠTICE, Rybova ulice, ppč. 154, II. a III. fáze
sonda 3, vrstva 15-16

 (poskytnuto zpracovatelkou souboru P. Schneiderwinklovou, ve zpracování; úprava: H. Hrubá)

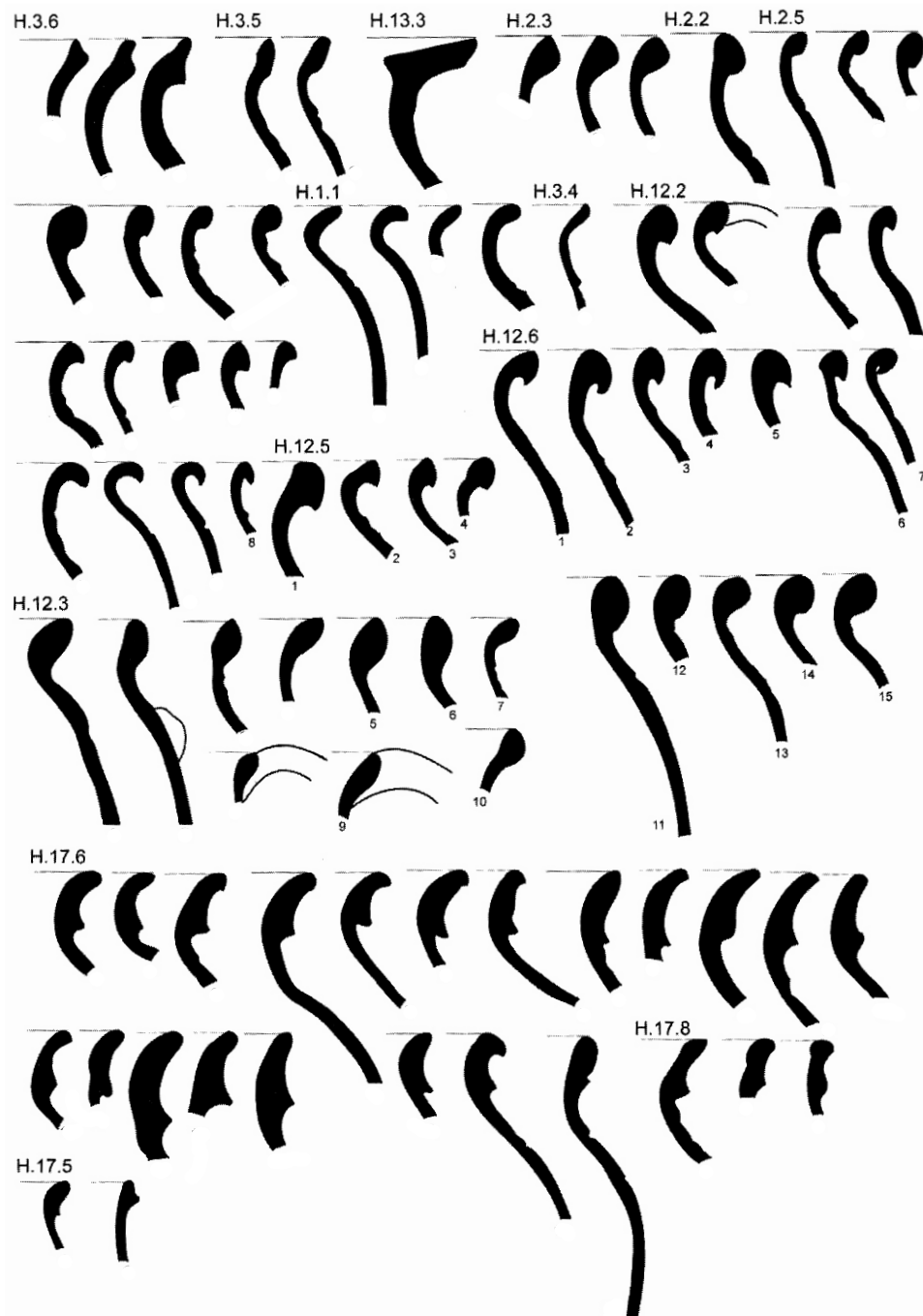
OKRAJE A POKLICE

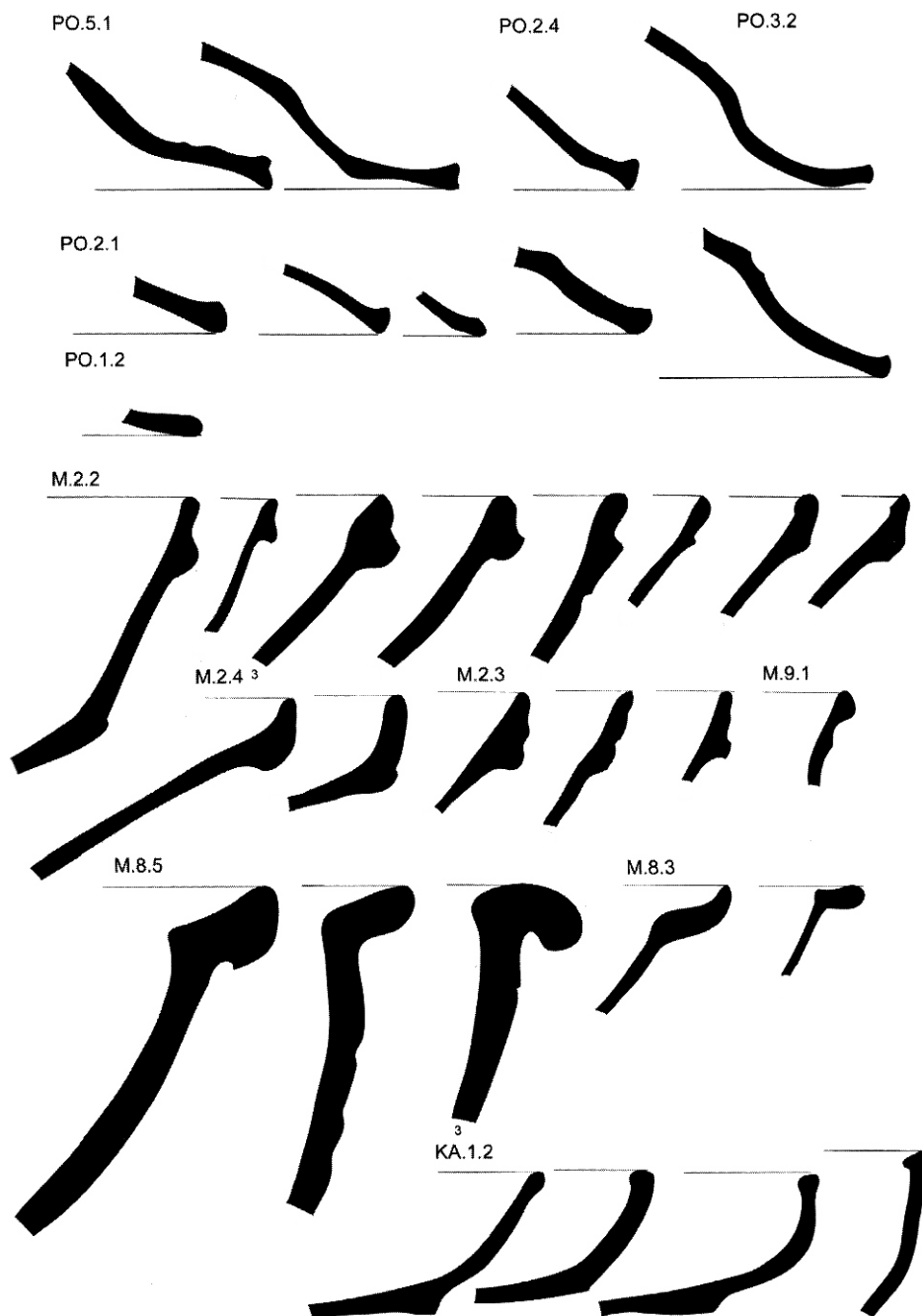
PŘEŠTICE, Rybova ulice, ppč. 154, II. a III. fáze
sonda 3, vrstva 24

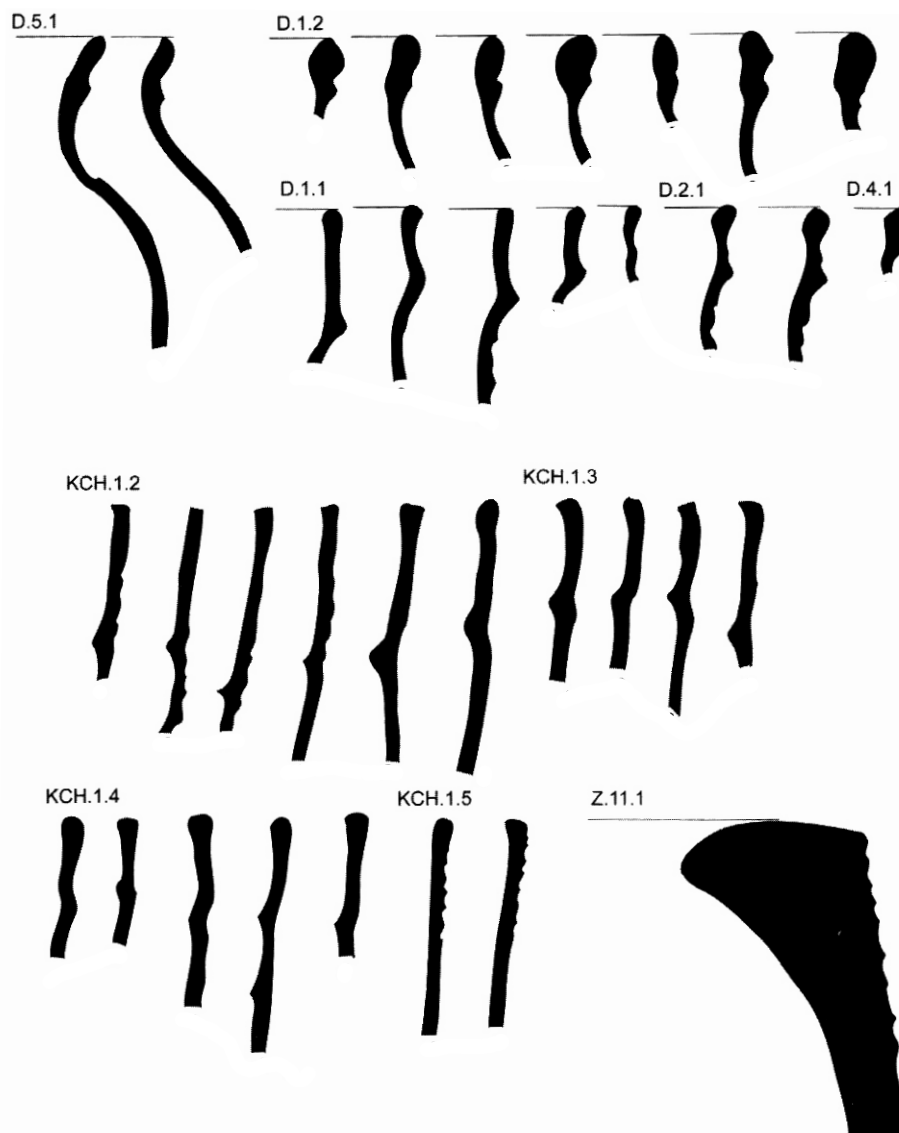

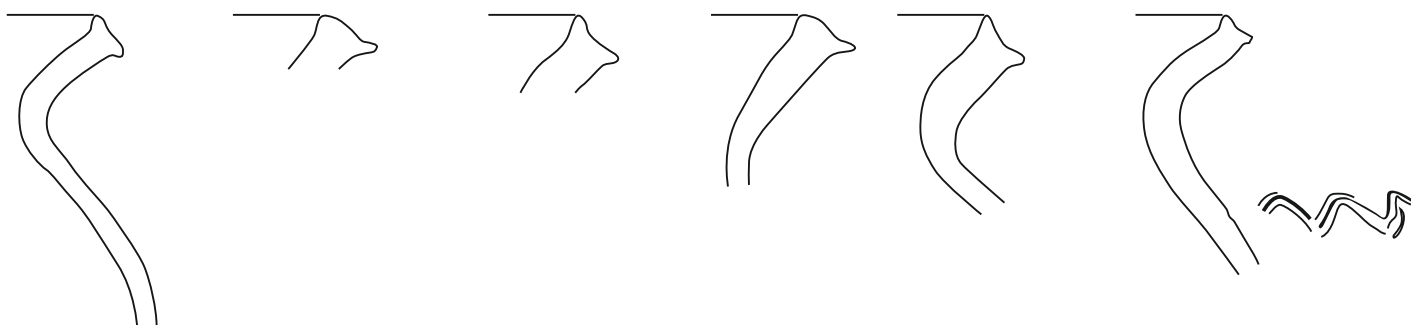
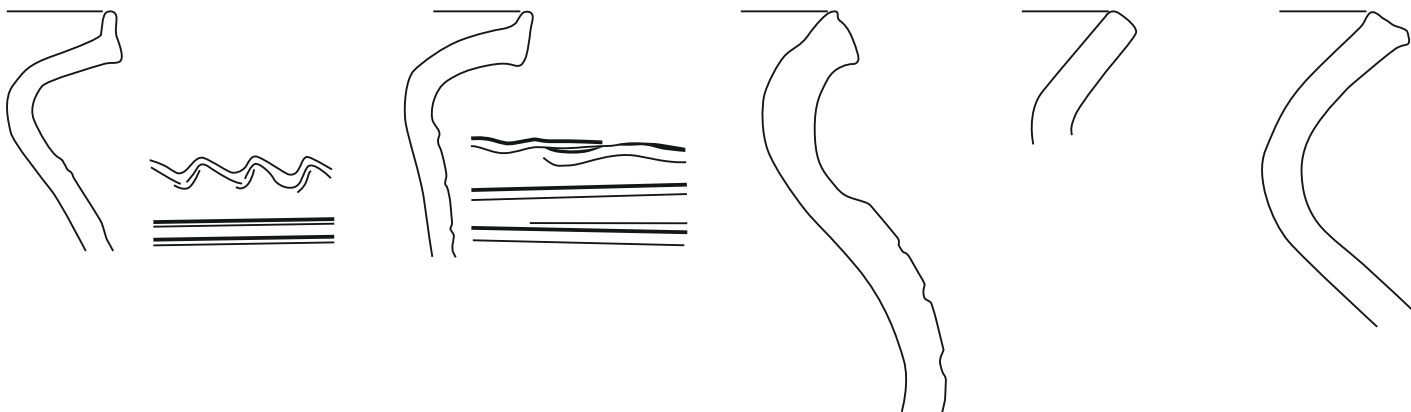
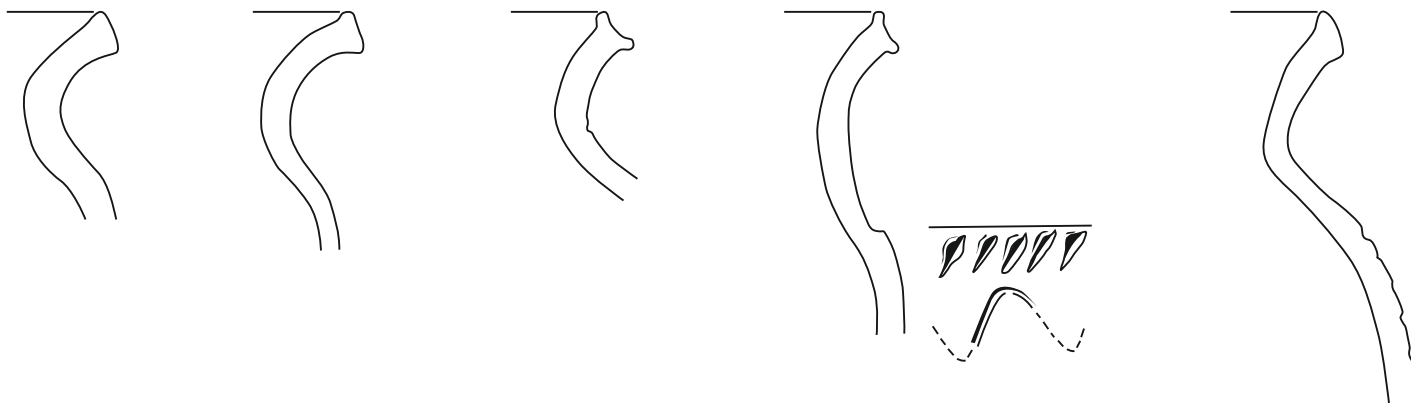
(poskytnuto zpracovatelkou souboru P. Schneiderwinklovou, ve zpracování; úprava: H. Hrubá)

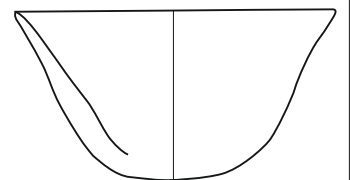
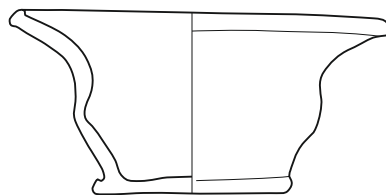
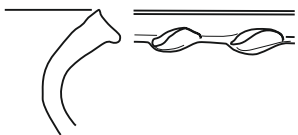
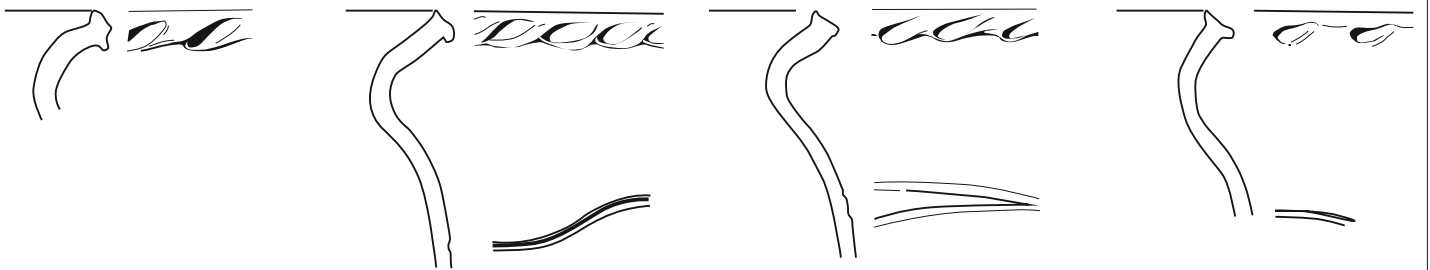
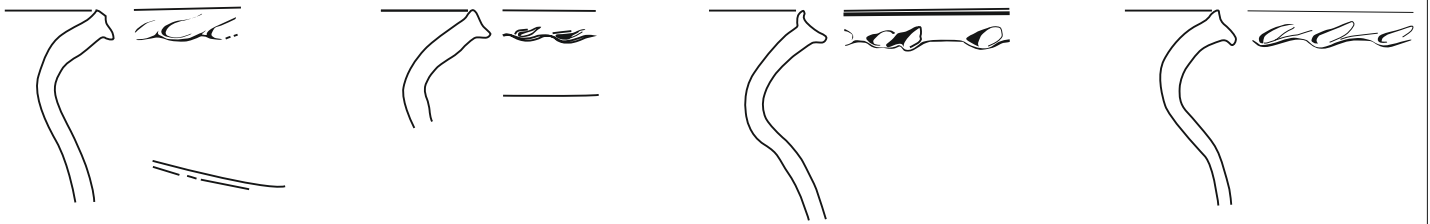
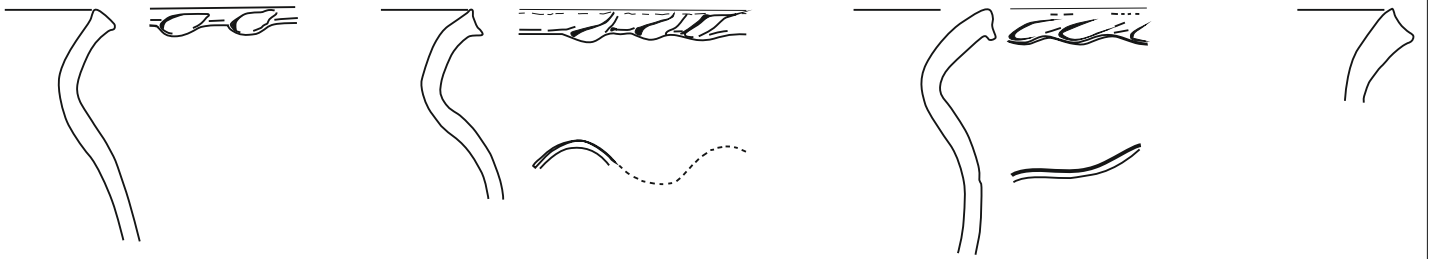

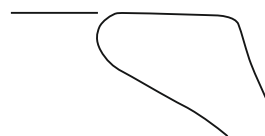
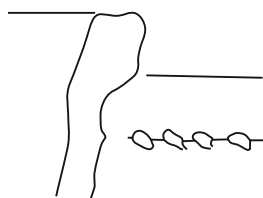
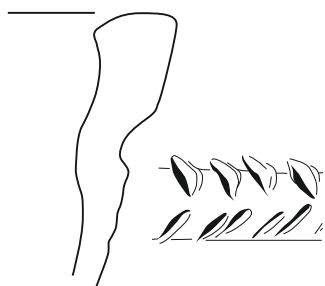
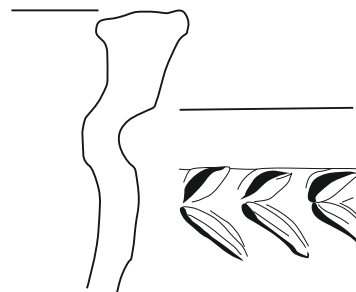
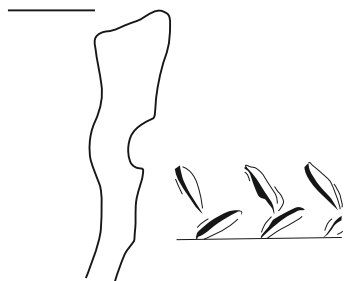
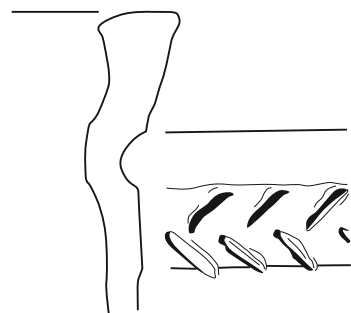
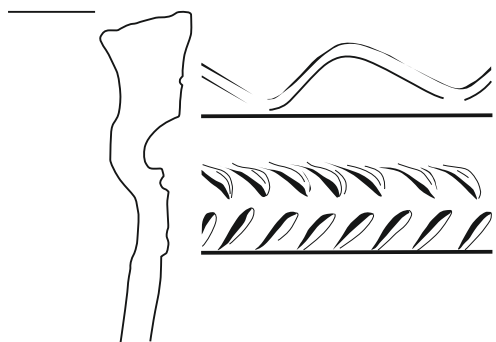

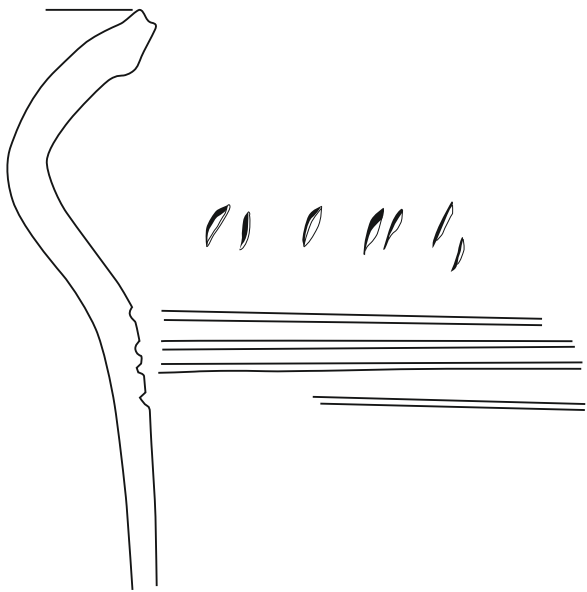

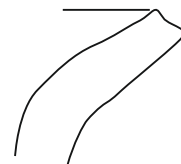
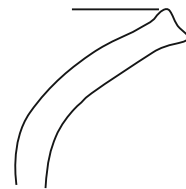
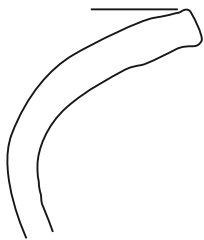
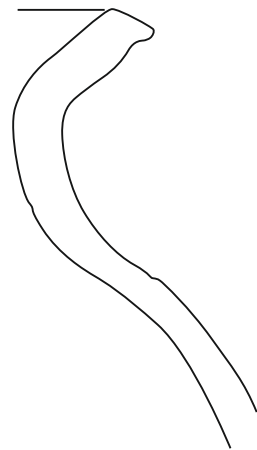

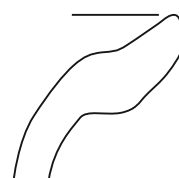
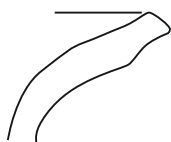
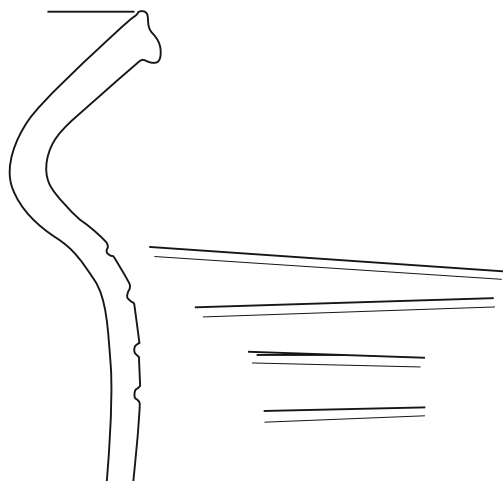

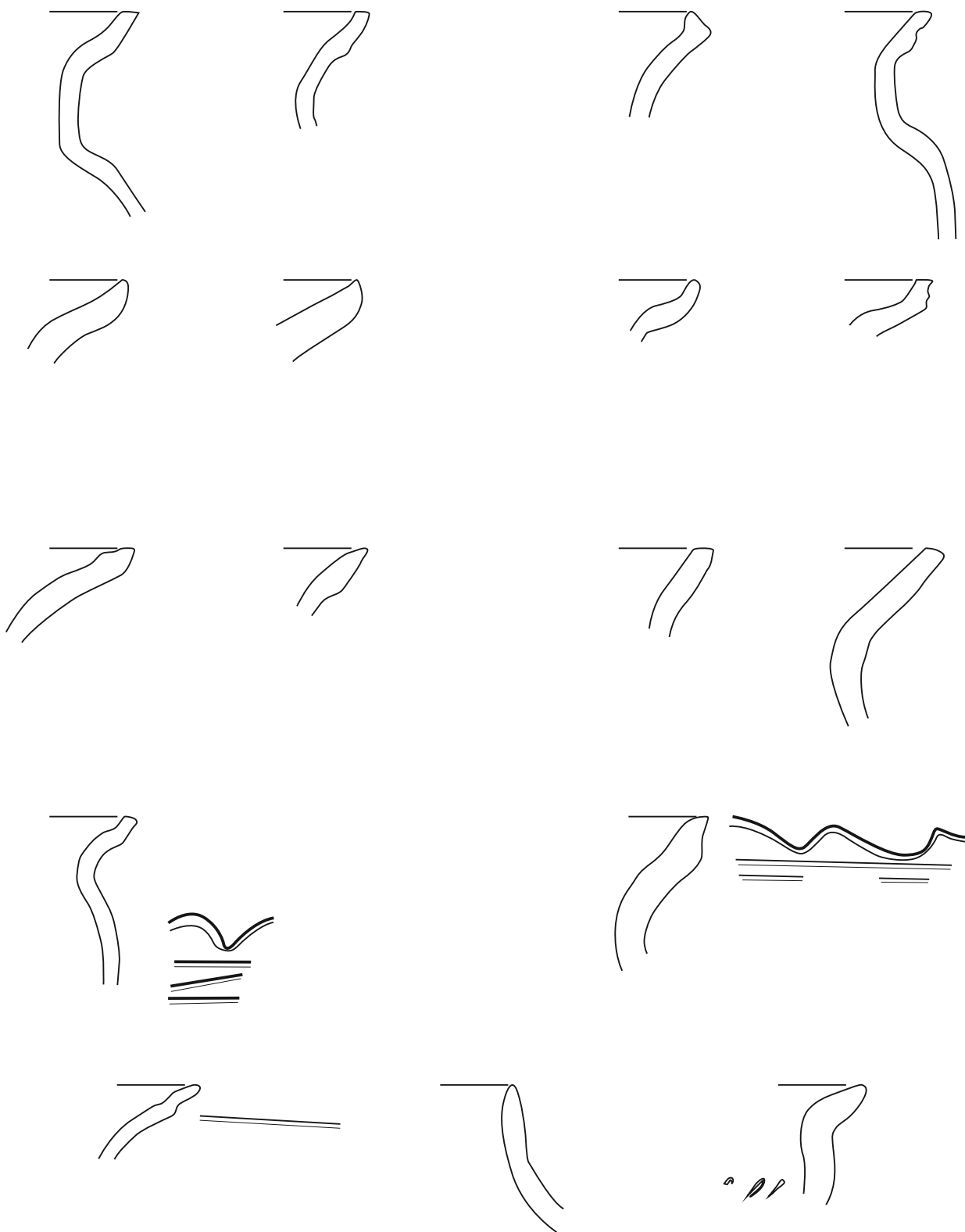

01 0 01 1,

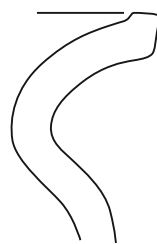
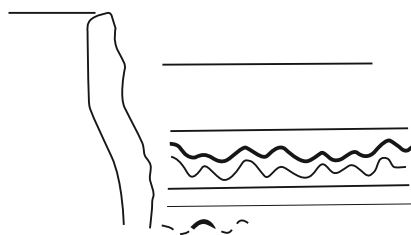
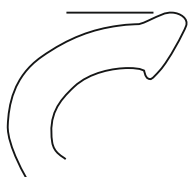
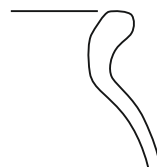
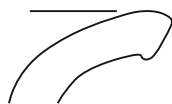

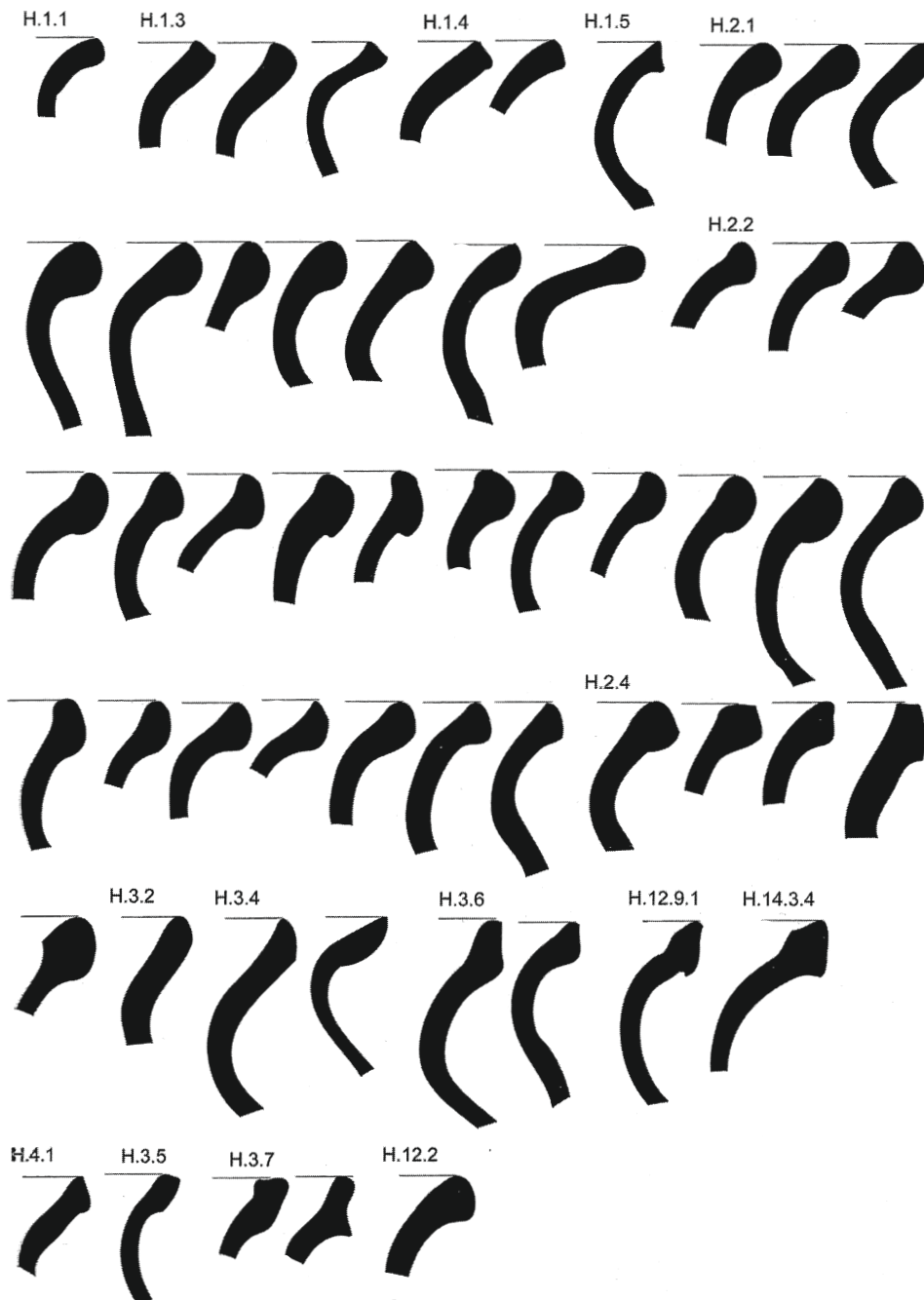

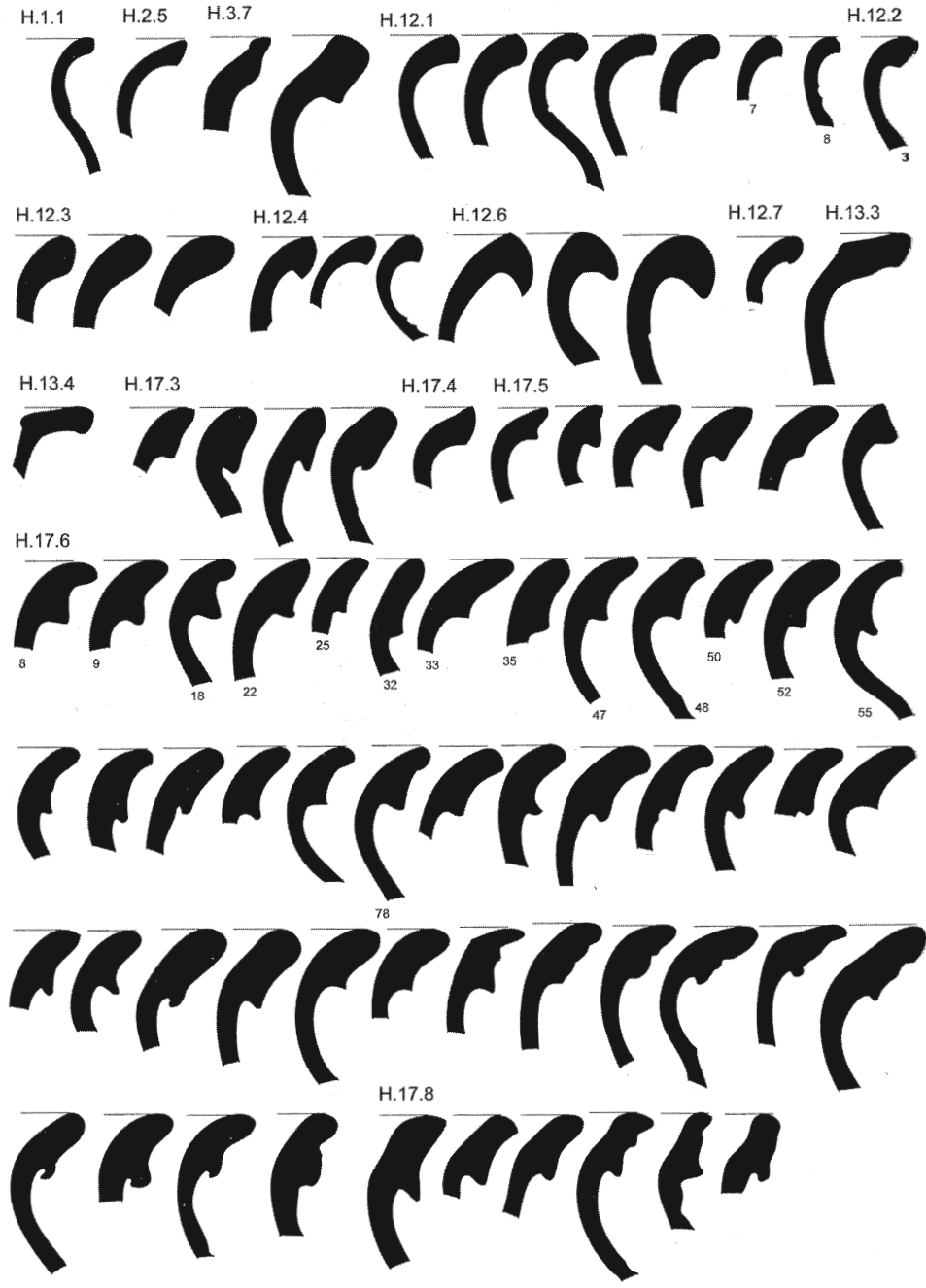

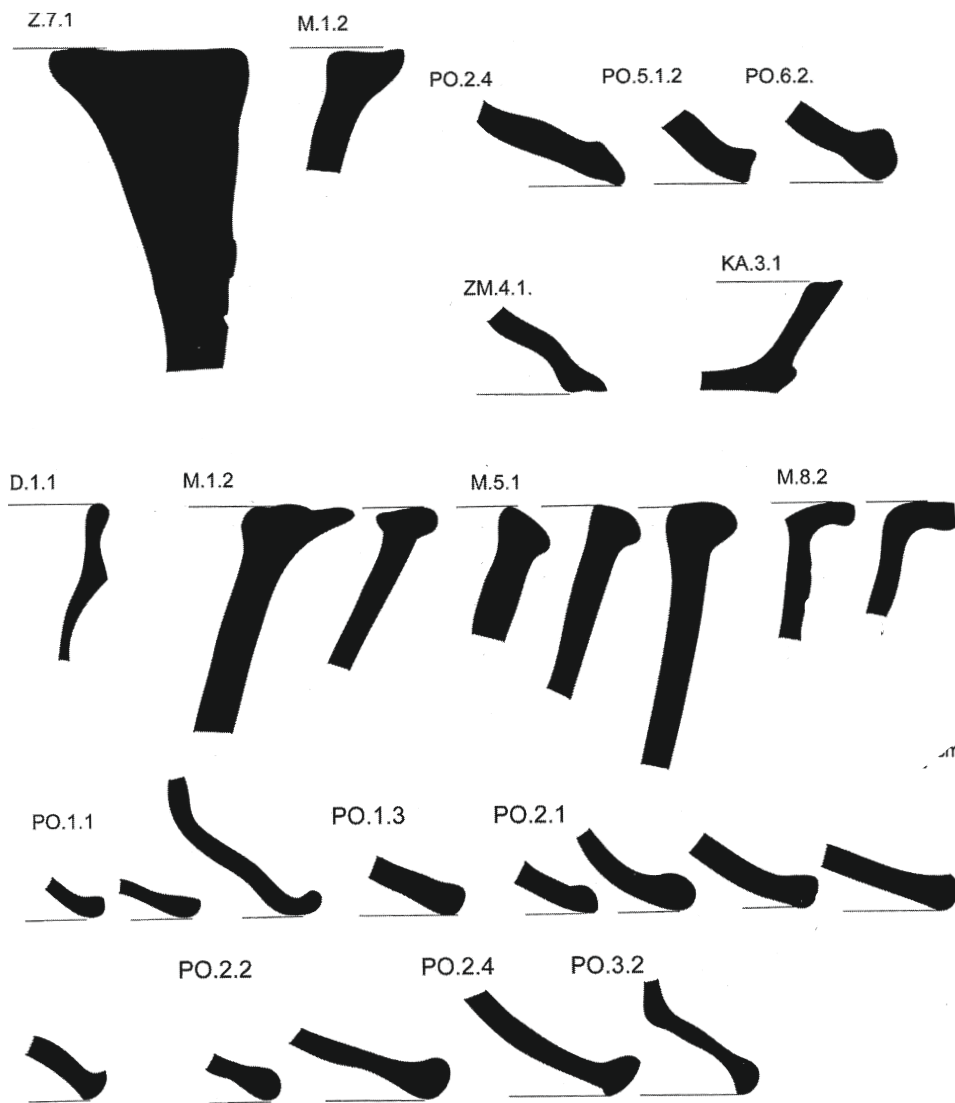
STARÝ PLZENEC
(Beneš - Richter 1976, obr. 8, jáma č. 2; úprava: H. Hrubá)

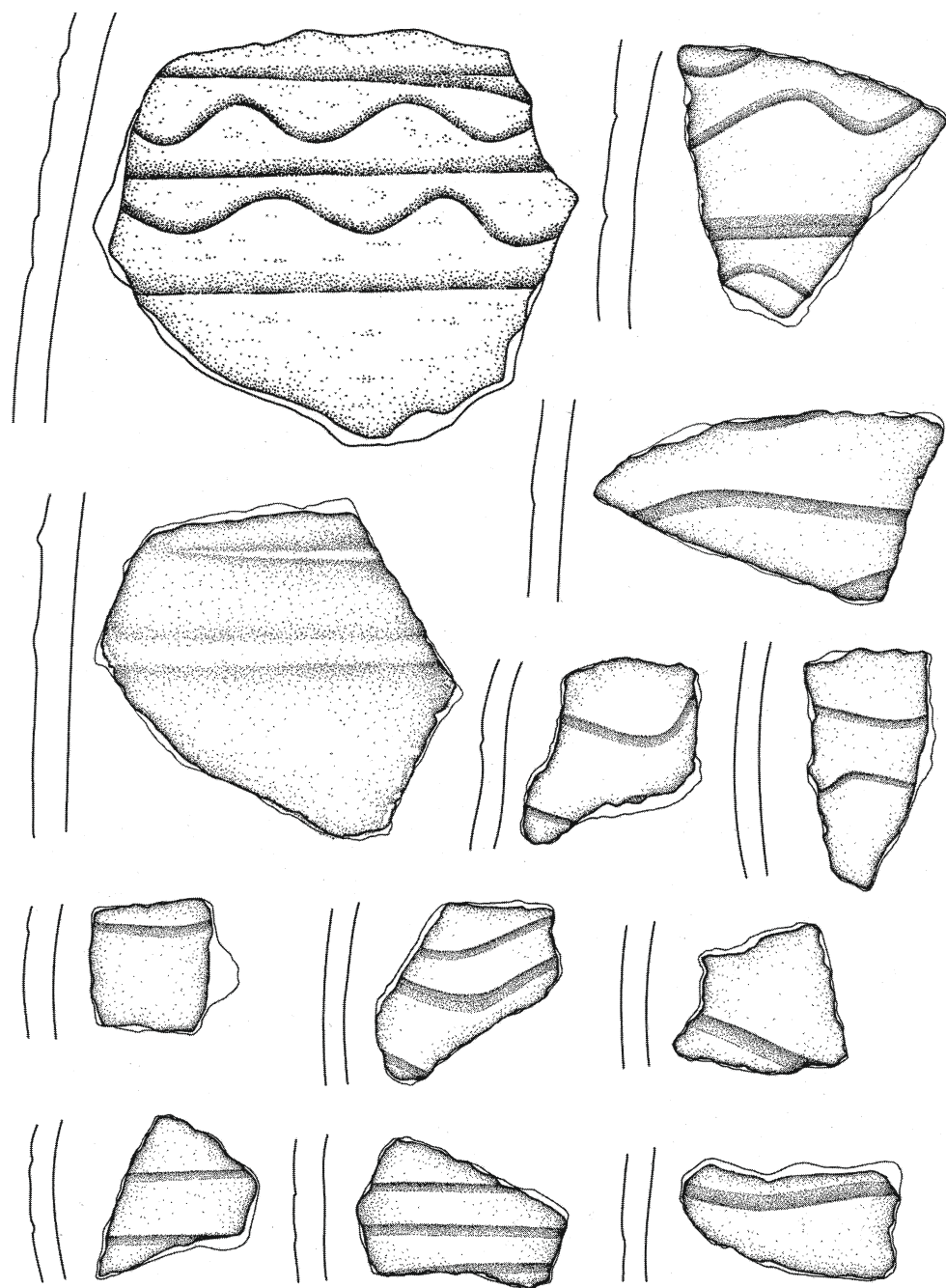

VÝDUTĚ

STRAKONICE, hrad, 2. nádvoří

(Čapek - Slavíček - Petřík - Valkony 2019, 265; úprava: H. Hrubá)

